

GRAD ZAGREB

GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA

ULICA REPUBLIKE AUSTRIJE 18, ZAGREB

PROSTORNO PLANSKA DOKUMENTACIJA ZAGREBA I ZAGREBAČKOG PODRUČJA 20. STOLJEĆA I POČETKA 21. STOLJEĆA

ČIMBENICI KOJI SU UTJECALI NA PROVEDBU PLANOVA OD 1986. GODINE

ZAGREB, VELJAČA 2019.

NAZIV ELABORATA:

PROSTORNO PLANSKA DOKUMENTACIJA ZAGREBA I ZAGREBAČKOG PODRUČJA 20. STOLJEĆA I POČETKA 21. STOLJEĆA

ČIMBENICI KOJI SU UTJEICALI NA PROVEDBU PLANOVA OD 1986. GODINE

NARUČITELJ I SURADNJA:

GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA
ULICA REPUBLIKE AUSTRIJE 18, ZAGREB

PROČELNICA:

SANJA JERKOVIĆ, DIPL.ING.ARH.

KOORDINATORICA:

KAROLINA BUI, DIPL.ING.ARH.

IZVODITELJ:

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ARHITEKTONSKI FAKULTET
ULICA FRA ANDRIJE KAČIĆA MIOŠIĆA 26, ZAGREB

DEKAN:

IZV.PROF.DR.SC. **KRUNOSLAV ŠMIT**, DIPL.ING.ARH.

AUTORSKI TIM - **ZAVOD ZA URBANIZAM, PROSTORNO PLANIRANJE I PEJZAŽNU ARHITEKTURU:**

VODITELJ:

IZV.PROF.DR.SC. **KRUNOSLAV ŠMIT**, DIPL.ING.ARH.

KOORDINATOR:

IZV.PROF.DR.SC. **DAMIR KRAJNIK**, DIPL.ING.ARH.

AUTORI:

IZV.PROF.DR.SC. **KRUNOSLAV ŠMIT**, DIPL.ING.ARH.

IZV.PROF.DR.SC. **SANJA GAŠPAROVIĆ**, DIPL.ING.ARH.

DOC.DR.SC. **LEA PETROVIĆ KRAJNIK**, DIPL.ING.ARH.

IZV.PROF.DR.SC. **IVAN MLINAR**, DIPL.ING.ARH.

IZV.PROF.DR.SC. **DAMIR KRAJNIK**, DIPL.ING.ARH.

SURADNICI:

INES MRAVUNAC, MAG.ING.ARCH.

KRISTIAN PRIMORAC, BACC.ING.ARCH.

PREDSTOJNIK:

PROF.DR.SC. **JESENKO HORVAT**, DIPL.ING.ARH.

ZAGREB, VELJAČA 2019.

SADRŽAJ STUDIJE

0. OPĆI PRILOZI

0.1. REGISTRACIJA TVRTKE	3
0.2. RJEŠENJE O UPISU U IMENIK OVLAŠTENIH ARHITEKATA URBANISTA VODITELJA	5

1. UVOD

1.1. RAZLOZI I SVRHA IZRADE STUDIJE	7
1.2. CILJ STUDIJE	7
1.3. PROCES I METODOLOGIJA IZRADE	8

2. OSVRT I ANALIZA PROCESA PLANIRANJA I PROSTORNIH PLANOVA

2.1. OSVRT NA PROCES PLANIRANJA PROSTORA GRADA ZAGREBA/REGIJE/ŠIREG PROSTORA GRADA ZAGREBA DO 1986. GODINE OVISNO O OBUHVATU PROSTORNO PLANSKE DOKUMENTACIJE IZ POJEDINOG RAZDOBLJA	9
2.2. ANALIZA PROSTORNOG PLANA GRADA ZAGREBA IZ 1986. GODINE	48
2.3. ANALIZA PROSTORNOG PLANA GRADA ZAGREBA IZ 2001. GODINE	97
2.4. USPOREDBENA ANALIZA PROSTORNIH PLANOVA GRADA ZAGREBA IZ 1986. I 2001. GODINE	131

3. ANALIZA PROVEDBE PROSTORNIH PLANOVA GRADA ZAGREBA IZ 1986. I 2001. GODINE

 152

4. OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA PROSTORNOG RAZVOJA

 157

5. USMJERENJA I PREPORUKE ZA PLANIRANJE

 163

6. LITERATURA I IZVORI

 167

6.1. LITERATURA	
6.2. IZVORI	

0.1. REGISTRACIJA TVRTKE

REPUBLIKA HRVATSKA
TRGOVAČKI SUD U ZAGREBU

IZVADAK IZ SUDSKOG REGISTRA

SUBJEKT UPISA

DJELATNOSTI:

arhitekture i urbanizma i umjetničkog područja
dizajna, te edicija, knjiga i publikacija iz
navedenog polja

OSNIVAČI/ČLANOVI DRUŠTVA:

- 1 Sveučilište u Zagrebu, pod RUL: 1-910,
Zagreb, Trg Maršala Tita 14
- 1 - osnivač

OSOBE OVLAŠTENE ZA ZASTUPANJE:

- 8 Krunoslav Šmit, OIB: 79785939717
Zagreb, Primorska 2
- 8 - dekan
- 8 - zastupa pojedinačno i samostalno od 01.10.2016. godine

PRAVNI ODNOSI:

Statut:

- 1 Odlukom dekana Fakulteta donesen je 11. ožujaka 1997. godine pročišćeni tekst Statuta Arhitektonskog fakulteta usaglašen sa Zakonom o visokim učilištima i Zakonom o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti (N.N. 59/96), Zakonom o ustanovama, Zakonom o studentskom zboru, Statutom Sveučilišta u Zagrebu. Odlukom upravnog vijeća Sveučilišta od 30. lipnja 1997. god. broj: 01/419-0697 dana je suglasnost na Statut Arhitektonskog fakulteta.
- 4 Odlukom Fakultetskog vijela od 29.06.2005. godine izmijenjen je Statut od 25.09.2001. godine u cijelosti. Potpuni tekst Statuta od 29.06.2005. godine dostavljen u zbirku isprava.

OSTALI PODACI:

- 1 Subjekt je bio upisan kod Trgovačkog suda u Zagrebu pod reg. ul. br. 1-1114.

Upise u glavnu knjigu proveli su:

RBU Tt	Datum	Naziv suda
0001 Tt-97/4084-2	19.11.1997	Trgovački sud u Zagrebu
0002 Tt-01/6547-4	18.01.2002	Trgovački sud u Zagrebu
0003 Tt-03/8848-2	20.10.2003	Trgovački sud u Zagrebu
0004 Tt-05/11038-4	13.12.2005	Trgovački sud u Zagrebu
0005 Tt-07/11012-2	15.10.2007	Trgovački sud u Zagrebu
0006 Tt-11/13088-2	18.10.2011	Trgovački sud u Zagrebu
0007 Tt-16/4141-2	16.02.2016	Trgovački sud u Zagrebu
0008 Tt-16/35553-2	17.10.2016	Trgovački sud u Zagrebu

D004, 2016-10-21 11:07:12

Stranica: 2 od 3

REPUBLIKA HRVATSKA
TRGOVAČKI SUD U ZAGREBU

IZVADAK IZ SUDSKOG REGISTRA

SUBJEKT UPISA

MBS:

080173469

OIB:

42061107444

NAZIV:

1 Sveučilište u Zagrebu - Arhitektonski fakultet

1 Arhitektonski fakultet

SJEDIŠTE/ADRESA:

1 Zagreb (Grad Zagreb)
Kačićeva 26

PRAVNI OBLIK:

1 ustanova

DJELATNOSTI:

- 1 * - Stručna djelatnost u području arhitekture i urbanizma, projekti i studije pejzažne arhitekture, investicijskotehnička dokumentacija, urbanistički i prostorni planovi i drugi projekti i studije u području arhitekture i urbanizma,
- 1 * - zaštite i unapređenja čovjekovog okoliša za visoko stručne i složene programe.
- 4 * - ustroj i izvedba sveučilišnih studija, preddiplomski, diplomski, poslijediplomski doktorski studij i poslijediplomski specijalistički studij
- 4 * - provođenje postupka za stjecanje doktorata znanosti izvan dokorskog studija iz znanstvenog područja tehničkih znanosti, polje arhitekture i urbanizma
- 4 * - ustrojavanje i provođenje različitih oblika stručnog i znanstvenog usavršavanja radi praćenja novih stručnih, umjetničkih i znanstvenih dostignuća
- 4 * - ustrojavanje i provođenje stručnog rada i stručnih aktivnosti u području arhitekture i urbanizma
- 4 * - sudska vještačenja i ekspertize iz znanstvenog, umjetničkog i stručnog područja arhitekture, urbanizma i dizajna
- 4 * - organiziranje znanstvenih, umjetničkih i stručnih domaćih i međunarodnih skupova
- 4 * - suradnja sa visokoobrazovnim institucijama i znanstvenim institutima u zemlji i inozemstvu
- 4 * - izdavanje znanstvenih i stručnih časopisa iz područja tehničkih znanosti, znanstvenog polja

D004, 2016-10-21 11:07:12

Stranica: 1 od 3

0.2. RJEŠENJE O UPISU U IMENIK OVLAŠTENIH ARHITEKATA URBANISTA

REPUBLIKA HRVATSKA

HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA

Klasa: UP/I-034-02/16-02/11

Urbroj: 505-04-16-02

Zagreb, 12. veljače 2016.

Hrvatska komora arhitekata odlučujući o upisu dr. sc. KRUNOSLAVA ŠMITA, dipl.ing.arh., iz ZAGREBA, PRIMORSKA 2 u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista, na temelju članka 26. Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju (Narodne novine broj 78/15), i članka 37. Statuta Hrvatske komore arhitekata (Narodne novine broj 140/15), po službenoj dužnosti donosi

RJEŠENJE

1. U Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista upisuje se dr. sc. KRUNOSLAV ŠMIT, dipl.ing.arh., iz ZAGREBA, PRIMORSKA 2, pod rednim brojem 6, s danom upisa 11.02.2016. godine.
2. Upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista, dr. sc. KRUNOSLAV ŠMIT, dipl.ing.arh., stječe pravo na uporabu strukovnog naziva "ovlašteni arhitekt urbanist" i pravo na obavljanje stručnih poslova temeljem članka 47. Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje i članka 48. Statuta Hrvatske komore arhitekata, te pravo na pečat i iskaznicu ovlaštenog arhitekta urbanista.
3. Upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista, dr. sc. KRUNOSLAVU ŠMITU, dipl.ing.arh., Komora izdaje pečat i iskaznicu ovlaštenog arhitekta urbanista.
4. Danom pravomoćnosti ovog rješenja prestaje važiti rješenje Klasa: UP/I-350-07/10-01/3548 Urbroj: 505-10-1 od 29.01.2010. godine.
5. Žalba protiv ovog rješenja ne odgađa njegovo izvršenje.

Obrazloženje

Hrvatska komora arhitekata po službenoj je dužnosti provela postupak upisa dr. sc. KRUNOSLAVA ŠMITA, dipl.ing.arh., iz ZAGREBA, PRIMORSKA 2 u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista te utvrdila sljedeće:

- da je dr. sc. KRUNOSLAV ŠMIT, dipl.ing.arh., upisan u Imenik ovlaštenih arhitekata – stručni smjer ovlašten arhitekt urbanist temeljem rješenja Klasa: UP/I-350-07/10-01/3548 Urbroj: 505-10-1 od 29.01.2010. godine.

Dr. sc. KRUNOSLAV ŠMIT, dipl.ing.arh. je prema odredbama Zakona o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji bio upisan u Imenik ovlaštenih arhitekata – stručni smjer ovlašten arhitekt urbanist i po toj osnovi obavljao poslove ovlaštenog arhitekta urbanista.

Prema odredbama Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju ustrojen je Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista kao zaseban Imenik.

Upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista, ovlašten arhitekt urbanist stječe pravo na obavljanje stručnih poslova temeljem članka 47. Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje i članka 48. Statuta Hrvatske komore arhitekata.

Temeljem ovako utvrđenog činjeničnog stanja ispunjeni su uvjeti propisani u čl. 66. Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju kojim je Hrvatska komora arhitekata bila dužna ustrojiti Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista i sukladno tome provesti upis dr. sc. KRUNOSLAVA ŠMITA, dipl.ing.arh. u navedeni Imenik.

Slijedom ovako utvrđenog činjeničnog stanja predmetu je valjalo udovoljiti, te primjenom odredaba Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju, Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje i Statuta Hrvatske komore arhitekata i gradnje riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja, u roku od 15 dana od dostave ovog rješenja.

Predsjednica Hrvatske komore arhitekata

Željka Jurković, dipl.ing.arh.

Dostaviti:

1. KRUNOSLAV ŠMIT, ZAGREB, PRIMORSKA 2
2. U Zbirku isprava Komore

1. UVOD

Područje grada Zagreba predstavlja vrijedan prostorni resurs, rezultat kompleksnog odnosa prirodnih elemenata i bogatog kulturnog naslijeđa koji je kroz stoljeća urbanog razvoja rezultirao formiranjem jedinstvene i prepoznatljive slike grada.

Sukladno postavkama razvojnih strategija Grada Zagreba i Urbane aglomeracije Zagreb, prostornim planiranjem Grada Zagreba potrebno je uspostaviti kvalitetnu ravnotežu između naslijeđenih vrijednosti i novih intervencija kako bi se istovremeno osigurala zaštita prostora i njegovo unaprjeđenje, u skladu sa suvremenim načelima urbanističkog i prostornog planiranja, s posebnim naglaskom na održivom razvoju.¹

Obzirom na potrebu temeljite i svrsishodne analize predmetnog prostora kao preduvjeta za kvalitetno odlučivanje o budućim planskim rješenjima, u cilju pribavljanja stručne podloge temeljene na projektnom programu definiranom od strane Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj grada, Grad Zagreb u prosincu 2018. godine povjerava Arhitektonskom fakultetu, Zavodu za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu izradu Studije „Prostorno planska dokumentacija Zagreba i zagrebačkog područja 20. stoljeća i početka 21. stoljeća / čimbenici koji su utjecali na provedbu planova u razdoblju od 1986. godine“.

1.1 RAZLOZI I SVRHA IZRADE STUDIJE

Razlog za izradu studije je pribavljanje stručne podloge za izradu novog Prostornog plana Grada Zagreba. Obzirom na kontinuitet prostornog razvoja Zagreba temeljenog na izgrađenom sustavu prostornog uređenja, kod daljnjeg planiranja prostornog razvoja posebnu pozornost potrebno je posvetiti analizi i realizaciji dosadašnje prostorno planske dokumentacije za Zagreb i zagrebačko područje, kao i čimbenika koji su utjecali na provedbu planova.

Ako računamo prvu regulatornu osnovu grada, urbanističko i prostorno planiranje Zagreba bilježi kontinuitet od 1865. godine, te je u razdoblju od 153 godine uslijed društveno ekonomskih promjena u više navrata promijenjena društvena i ekonomska fizionomija grada, pri čemu su svakom promjenom otvarane nove teme planiranja dok se pojedina strateška pitanja razvoja prenose iz epohe u epohu.

Studija ima zadatak da kroz osvrt na procese planiranja prostora u razdoblju 20. stoljeća i početka 21. stoljeća te usporednu analizu načina na koji se prostor planirao u pojedinom razdoblju utvrdi obilježja i procese koji su uvjetovali realizaciju prostornih planova grada Zagreba iz 1986. godine i 2001. godine, kako u smislu realizacije odnosno izostanka realizacije planiranih elemenata, tako i u smislu prostornih promjena koje nisu bile u skladu s planskom dokumentacijom iz pojedinog razdoblja.

1.2. CILJ STUDIJE

Cilj studije je temeljem osvrta na kontinuitet prostornog planiranja Zagreba i zagrebačkog područja od druge polovine 19. stoljeća te provedenih analiza prostorno planske dokumentacije od 1970.-tih, s posebnim osvrtom na razdoblje od donošenja Prostornog plana grada Zagreba 1986. godine, vodeći se idejama i metodama suvremenog planiranja prostora definirati usmjerenja i preporuke za formuliranje planerskih smjernica za potrebe izrade novog Prostornog plana Grada Zagreba.

¹ Na premisama Brundtland izvješća (1987.), Deklaracije iz Rija (1992.), Agende 21 i dr.

1.3. PROCES I METODOLOGIJA IZRADE

Studija prostorno planske dokumentacije Zagreba i zagrebačkog područja izrađena je u razdoblju od prosinca 2018. do veljače 2019. godine te je sukladno zadanom vremenskom okviru izrade definirana metodologija rada i moguća razina detaljnosti istraživanja.

U izradi studije korištena je metoda studijskog rada i analize prikupljenih podataka iz prostorno-planske i druge dokumentacije (arhive planova, postojeće studije, izvješća o stanju u prostoru, zakonska regulativa i dr.) te stručne i znanstvene literature, uz izradu kartograma pojedinih analiziranih elemenata.

Budući da je osnovni cilj studije bio utvrditi smjernice i preporuke za izradu novog Prostornog plana Grada Zagreba istraživanje je bilo pretežito usmjereno na komparativnu analizu arhivske dokumentacije razine prostornog plana.

Prva etapa izrade studije obuhvatila je istraživanje dostupnosti izvornih i cjelovitih prostorno planskih dokumenata Grada Zagreba s posebnim naglaskom na razdoblje posljednjih četrdesetak godina - od Prostornog plana Zagrebačke regije iz 1970.-tih do aktualnog Prostornog plana Grada Zagreba (2001. - 2017. godine), pri čemu su utvrđeni nedostaci u dosadašnjoj sistematizaciji i arhiviranju povijesne planske dokumentacije grada Zagreba² koja je predstavljala jednu od osnovnih poteškoća pri provedbi istraživanja. Također, neujednačena tehnika i metodologija izrade planske dokumentacije u promatranom razdoblju predstavljali su dodatan izazov u istraživanju, što se posebno odnosi na Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. koji do sada nije bio digitaliziran te je čitkost izvornih kartografskih prikaza uvelike otežana zbog tehnike prikaza na transparentima.

Kao osnova za izradu studije poslužila je sljedeća dokumentacija dostavljena od strane Naručitelja:

- za analizu prostorno planske dokumentacije do 1986. godine prikaz namjene površina Direktivne regulatorne osnove iz 1953. godine te Prostorni plan Zagrebačke regije 1972./1978. godine
- za Prostorni plan Grada Zagreba 1986. – izvorni tekstualni dio plana, tekstovi provedbenih odredbi iz 1985., 1990. i 1995. godine³ te izvorni grafički dio plana u analognom obliku,
- za Prostorni plan Grada Zagreba 2001. – izvorni tekstualni i grafički dio plana, tekst Obrazloženja izmjena i dopuna plana iz 2008. godine i Odredbi za provođenje iz Službenog glasnika Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/02, 11/03, 02/06, 01/09, 08/09, 21/14, 26/15, 22/17) te grafički dio izmjena i dopuna plana iz 2017. godine (u rasterskom te dijelom u vektorskom obliku),
- za utvrđivanje provedbe planova GIS baza harmoniziranih podataka prostornih planova Urbane aglomeracije Zagreb.

Drugu etapu izrade studije predstavljala je provedba detaljne analize prikupljenih podataka te izrada sintetskih tekstualnih i grafičkih prikaza ključnih planskih elemenata (opće karakteristike plana, mjere provedbe, gospodarstvo, stanovanje, sustav naselja, javni sadržaji i društveni standard, zaštita prirode i kulturnog naslijeđa te promet i komunalna infrastruktura) na način koji omogućava njihovu komparativnu analizu. Temeljem komparativne analize istraživanih elemenata provedena je analiza provedbe prostornog plana grada Zagreba iz 1986. godine i aktualnog prostornog plana Grada Zagreba iz 2001. godine sukladno kojoj je ocijenjeno stanje, mogućnosti i ograničenja prostornog razvoja te su definirana usmjerenja i preporuke za buduće planiranje.

² Arhiv Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba.

³ Provedbene odredbe iz Delegatskog lista iz 1985. godine, Službenog glasnika Grada Zagreba broj 38 iz 1990. godine te Komunalnog vjesnika br. 113 iz 1995. godine.

2. OSVRT I ANALIZA PROCESA PLANIRANJA I PROSTORNIH PLANOVA

2.1. OSVRT NA PROCESSE PLANIRANJA PROSTORA GRADA ZAGREBA / REGIJE / ŠIREG PROSTORA GRADA ZAGREBA DO 1986. GODINE OVISNO O OBUHVATU PROSTORNO PLANSKE DOKUMENTACIJE IZ POJEDINOG RAZDOBLJA

Prostorni i urbanistički razvoj grada Zagreba u budućnosti nije moguće kvalitetno usmjeriti bez poznavanja kontinuiteta dosadašnjeg planiranja.

Zagreb odlikuje izgrađeni sustav prostornog uređenja, pri čemu se može reći da moderno planiranje započinje 1865. godine s prvom regulatornom osnovom, nakon koje se kroz 153 godine razvoj grada jasno usmjeravao izradom različitih vrsta i kategorija urbanističkih i prostornih planova koji su svojom strukturom i metodologijom kontinuirano pratili suvremene trendove, uvažavajući prostorne specifičnosti zagrebačkog područja, ali i učestale promjene društveno-ekonomskog sustava koje su otvarale nove teme planiranja, pri čemu su pojedina otvorena pitanja prenošena iz epohe u epohu. Cjelovitim sagledavanjem prostorno planske dokumentacije izrađene kroz posljednja dva stoljeća nameće se dojam o kvalitetnom planiranju i razmjerno slaboj realizaciji, odnosno da je većina problema prostornog razvoja Zagreba primarno rezultat nemogućnosti ostvarivanja kvalitetnih planerskih postavki i ideja (poglavito onih koje su artikulirane do 1970.-tih godina), pri čemu treba priznati i nedostatak jasne vizije te administrativno-birokratski pristup planiranju od 1990.-tih do danas.

2.1.1. GENERALNA REGULATORNA OSNOVA IZ 1865. GODINE

Prvi prostorno planski dokument za zagrebačko područje donesen nakon formiranja Kraljevskog grada Zagreba 1850. godine predstavlja Generalna regulatorna osnova iz 1865. godine koja kao (grafička) dopuna Reda građenja (Građevinskog pravilnika) iz 1857. godine prvi puta integralno sagledava tadašnji urbani i suburbani prostor (Kaptol i Gornji grad te suburbij od Draškovićeve ulice na istoku⁴ do Ulice Republike Austrije na zapadu, odnosno od Vlaške i Ilice na sjeveru do željezničke pruge Dugo Selo-Zaprešić na jugu) te određuje geometriju urbane strukture, način korištenja i izgradnje pojedinih prostornih cjelina stvarajući kvalitetne pretpostavke za prvi korak transformacije provincijskog grada u buduću metropolu.

Regulatornom osnovom određene su dvije varijante trase pruge Zagreb – Budimpešta te prijedlog lokacije novog željezničkog kolodvora u osi današnje Gundulićeve ulice, dok je južno od pruge i planiranog kolodvora predviđena izgradnja riječne luke. Na prostoru od Vlaške i Ilice do željezničkog kolodvora određena je pravilna blokovska struktura buduće izgradnje s lokacijama javnih prostora - trgova, čiji je kontakt s kompleksom planiranog željezničkog kolodvora predviđen snažnim linearnim potezom „Novog gradskog perivoja“ (od planirane ekstenzije Praške ulice prema Savi na istočnom do postojeće trase Savske ceste na zapadnom dijelu). Za ruralno područje između kolodvora / luke i rijeke Save regulacija nije predložena, pri čemu je uz dvije postojeće povijesne komunikacije do Save (Petrijnska i Savska cesta) planirana trasa nove prometnice paralelne sa Savskom cestom⁵.

⁴ Istočno od Draškovićeve ulice obuhvaćao je područje između Vlaške i Martičeve ulice.

⁵ „Željezna cesta“ sa zapadne strane Savske ceste odnosno sisačke pruge kao spoj sa Zapadnim kolodvorom.

Sl. 1. Generalna regulatorna osnova iz 1865. godine (izvor: Knežević, 2003.: 158)

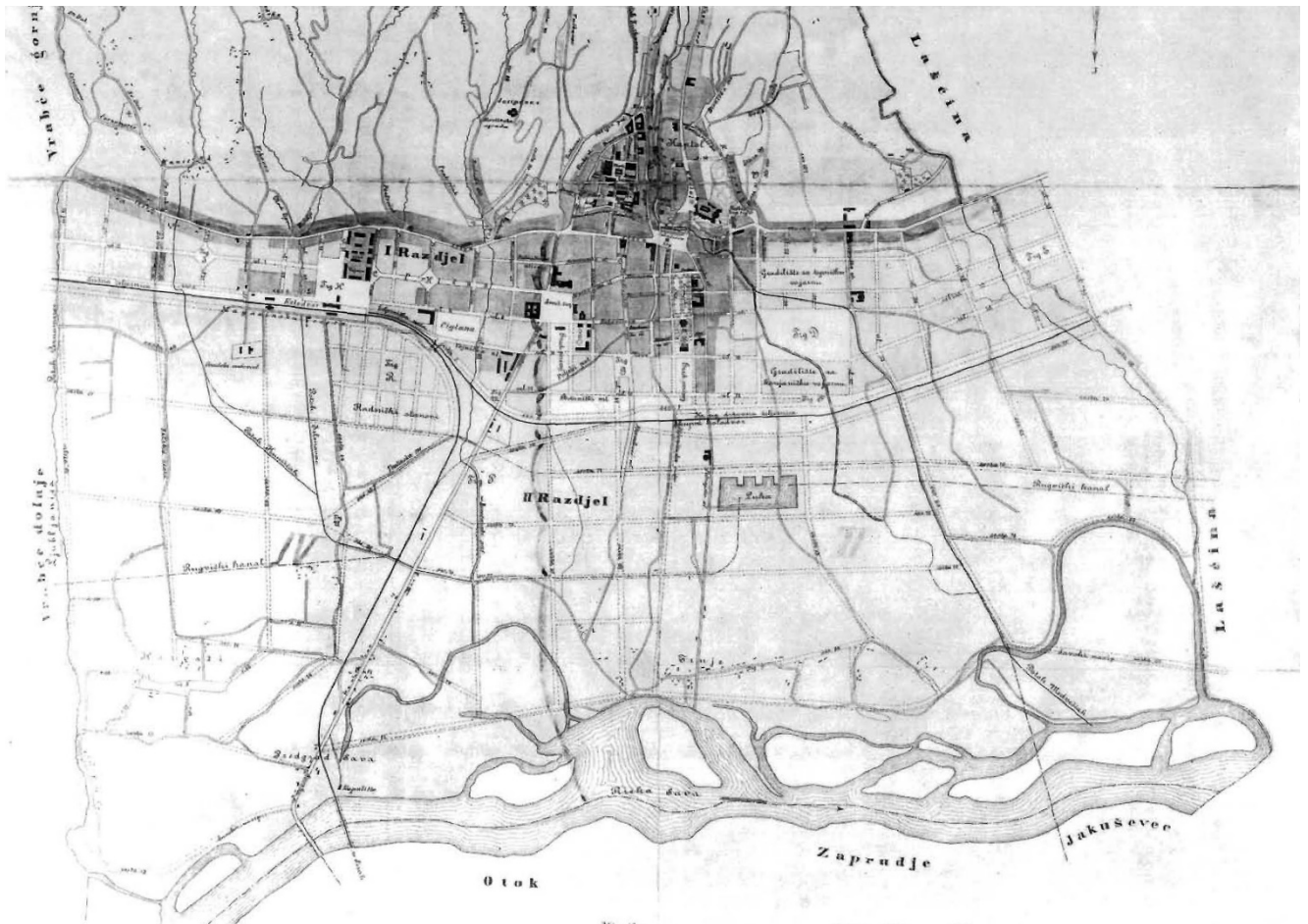
2.1.2. DRUGA GENERALNA REGULATORNA OSNOVA IZ 1887./1889. GODINE

Druga Regulatorna osnova ima značajno veći prostorni obuhvat u odnosu na regulaciju iz 1865. godine (obuhvaća područje površine 180 ha, a za daljnji razvoj predviđa još 800 ha), te gradsko područje dijeli na tri osnovne prostorne cjeline / razdjela, pri čemu su I. i II. razdjel definirali regulaciju nizinskog prostora od Ilice do rijeke Save⁶, dok je III. razdjel određivao širenje grada na podbrežju Medvednice.

Karakteristika je ove regulacije da sadrži jasne elemente zoniranja površina prema namjeni - I. razdjel obuhvaća središnji gradski prostor s postojećom i planiranom blokovskom strukturom izgradnje

⁶ I. razdjel je činilo središnje gradsko područje od željezničke pruge na jugu do Gornjeg grada na sjeveru (od potoka Črnomerec na zapadu do linije sjever-jug određene križanjem Maksimirske i Mašičeve ulice do željezničke pruge na istoku), dok je II. razdjel obuhvaćao poplavnu ravnicu rijeke Save južno od željezničke pruge.

stambenih predjela⁷, II. razdjel planiran je kao industrijska, trgovačka i skladišna zona grada s radničkim naseljima i (značajno smanjenom) riječnom lukom, dok je III. razdjel koncipiran kao zona rezidencijalnog karaktera (ljetnikovačko područje sa slobodnostojećim kućama). Jedan od osnovnih elemenata koji se nastojao riješiti ovom regulacijom bilo je rješavanje problematike komunikacije Donjeg grada s područjem južno od željezničke pruge kojim se prvi puta planski nastoji uravnotežiti prirodno širenje grada u smjeru istok-zapad usmjeravanjem razvoja u smjeru sjever-jug. Povezivanje prostora sjeverno i južno od pruge na istočnom (u to doba još neurbaniziranom) i središnjem dijelu grada planirano je trasiranjem novih novih prometnih pravaca, a na zapadnom dijelu grada proširenjem trasa postojećih putova. Uz trasiranje prometnica u smjeru sjever-jug (preko željezničke pruge), regulatornom su osnovom planirane i ceste paralelne s prugom (s njene sjeverne i južne strane), pri čemu cesta sjeverno od pruge predstavlja cjeloviti novi magistralni pravac („obilaznicu“ gradskog središta) koji bi trebao preuzeti tranzitni promet.

Sl. 2. Detalj druge regulatorne osnove iz 1887./1889. godine (izvor: RPU, 16/92: 173)

⁷ Propisima za izgradnju zgrada I. razdjel je bio podijeljen na tri dijela, pri čemu je središnji dio činio obuhvat regulatorne osnove iz 1865. godine, zapadni dio je obuhvaćao područje zapadno od Ulice Republike Austrije do zapadne granice grada, a istočni dio područje istočno od Draškovićeve ulice do istočne granice grada.

2.1.3. REGULACIJA MILANA LENUCIJA IZ 1907. GODINE

Godine 1907. Milan Lenuci izrađuje dokument *Nacrt područja i okolice slob. kr. glavnoga grada Zagreba. Osnova za budući raspored željezničkih uredaba* koji, iako predstavljen na razini skice⁸, predstavlja prvi cjeloviti koncept razvoja Zagreba u 20. stoljeću obzirom da predlaže rješenje svih bitnih odrednica urbanog prostora, od prometne i komunalne infrastrukture do oblikovanja gradskih predjela planiranih za izgradnju različitih namjena.

Izmještanjem željezničke pruge iz gradskog središta (uspostavljanjem zaglavnih kolodvora⁹, trasiranjem pruga na području južno od rijeke Save i planiranjem ranžirnog i teretnog kolodvora na istočnom rubu grada) te izmještanjem industrijskih pogona u novu industrijsku zonu na istoku grada omogućava se spajanje postojećih (urbaniziranih) dijelova grada sjeverno od postojeće pruge s prostorom do rijeke Save planiranim za njegovo širenje u jedinstvenu cjelinu. Predlaže se i podizanje trasa pruge kako bi se omogućila realizacija cestovnih prolaza te spajanje ranžirnog i teretnog kolodvora s riječnom lukom smještenom u dijelu napuštenog rukavca Save. Planirano je i izmještanje trokutastog spoja postojećih pruga na Savskoj cesti na prostor južno od Save, nova trasa pruge prema Budimpešti sa zapadnog dijela ranžirnog kolodvora do Save i do novog križanja sa sisačkom i riječkom prugom (uz zadržavanje postojećeg željezničkog mosta), dok se sisačka pruga vodi novom trasom sa zapadne strane Južnog kolodvora.

Predloženim rješenjima grad se oslobađa ograničenja željezničkom infrastrukturom te se osigurava mogućnost izvedbe cestovnih komunikacija, a time i širenja izgradnje na prostoru višestruko većem od postojećeg urbaniziranog područja. Prijedlog rješenja cestovnog prometa usklađen je sa željezničkim, pri čemu se u funkciji razvoja stambenih predjela u središtu grada zadržava magistralna prometnica od istočnog do zapadnog ruba grada sa sjeverne strane pruge (planirana Regulatornom osnovom iz 1887./1889. godine), dok se prometnica planirana južno od pruge izmješta prema Savi na trasu današnje Vukovarske ulice. Tranzitni cestovni promet je koncipiran kao zaobilazni te prati planirane trase željezničkih pruga (na istočnom dijelu grada s obje strane industrijske zone, a na zapadnom dijelu uz potok Črnomerec, uz novu prugu sa zapadne strane Južnog kolodvora te uz industrijsku spojnu prugu uz regulirano korito Save), dok poprečne i radialne prometnice u funkciji povezivanja stambenih predjela najvećim dijelom prate trase glavnih odvodnih kanala, pri čemu svi glavni prometni pravci završavaju mostovima preko rijeke Save sugerirajući budući smjer razvoja grada.¹⁰

Bitne elemente ovoga prijedloga predstavljaju i planirana regulacija korita Save (s korigiranim tokom i uređenom obalom s nasipima) koja omogućava prvi korak u približavanju grada rijeci odnosno urbanizaciji prostora južno od pruge¹¹ (što će postati jedna od glavnih urbanističkih tema Zagreba kroz 20. stoljeće) te kompleks nove industrijske zone na jugoistočnom dijelu grada¹², okružene sa sjeverne i zapadne strane radničkim naseljima.

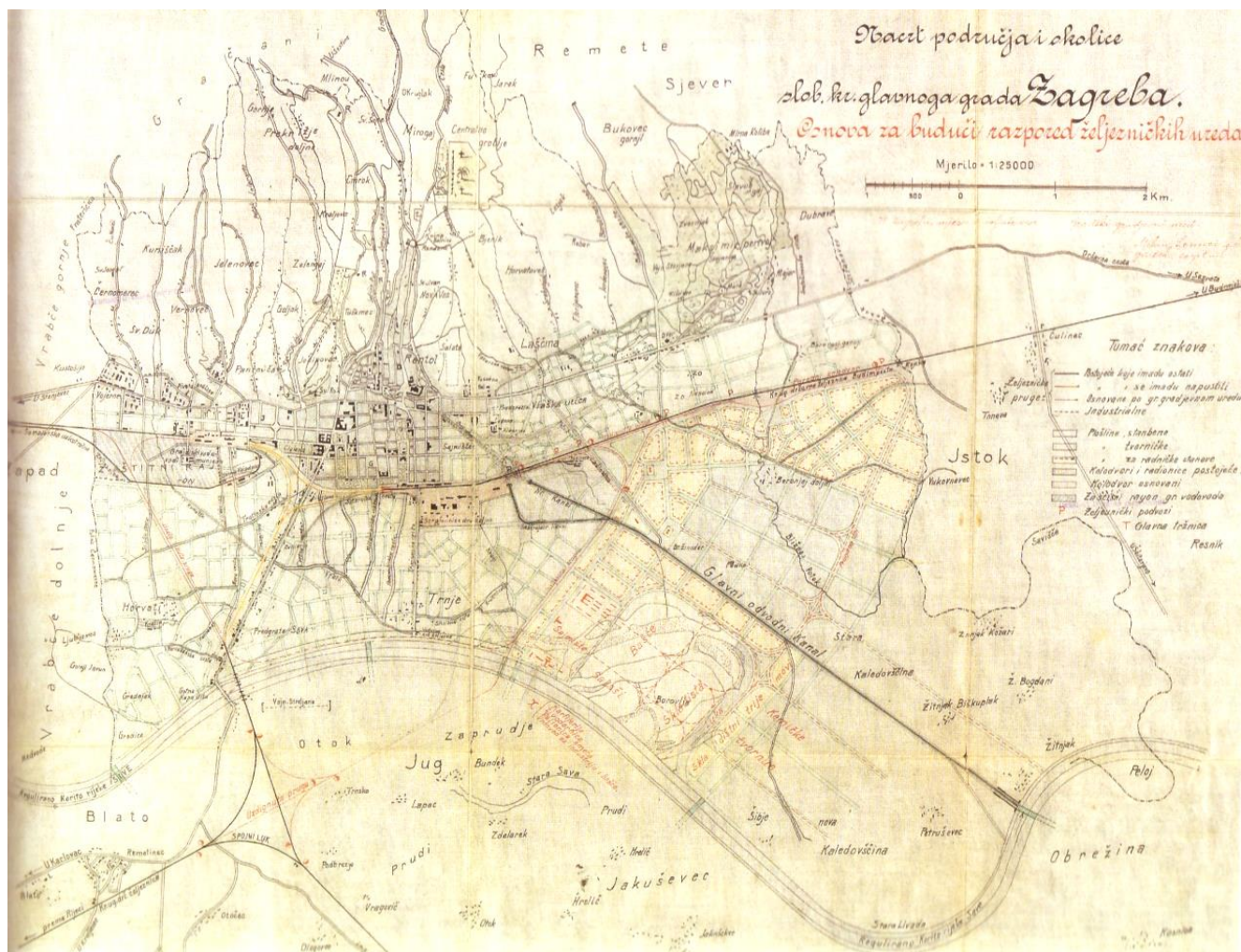
⁸ Dokument nije formalno usvojen kao regulatorna osnova, a njegova realizacija je onemogućena zbog odbijanja koncepta izmještanja željezničke pruge iz gradskog središta.

⁹ Novi kolodvor se planira na istočnom rubu grada, Južni zadržava gospodarsku i prometnu ulogu, a Središnji ima funkciju putničkog kolodvora.

¹⁰ Prijedlogom nije predviđeno širenje grada na južnu obalu Save, te su novi željeznički most i četiri cestovna mosta završavali bez prometne infrastrukture na desnoj obali.

¹¹ Na prostoru današnjeg Vrbika i Trnja do reguliranog korita Save planirane su prometnice u smjeru sjever-jug najvećim dijelom na trasi postojećih cesta i putova, te prometnice koje formiraju konture područja blokovske izgradnje, pri čemu je zadržana fizionomija postojećih prilaza gradu što ukazuje na poštivanje postojeće parcelacije i vlasničkih odnosa u cilju osiguravanja lakše realizacije plana.

¹² Industrijska zona je glavnim odvodnim kanalom podijeljena na sjeverni i južni dio, pri čemu je na sjevernom dijelu planirana „čista“ industrija, dok je na južnom dijelu smještena riječna luka s otvorenim i zatvorenim skladištima,

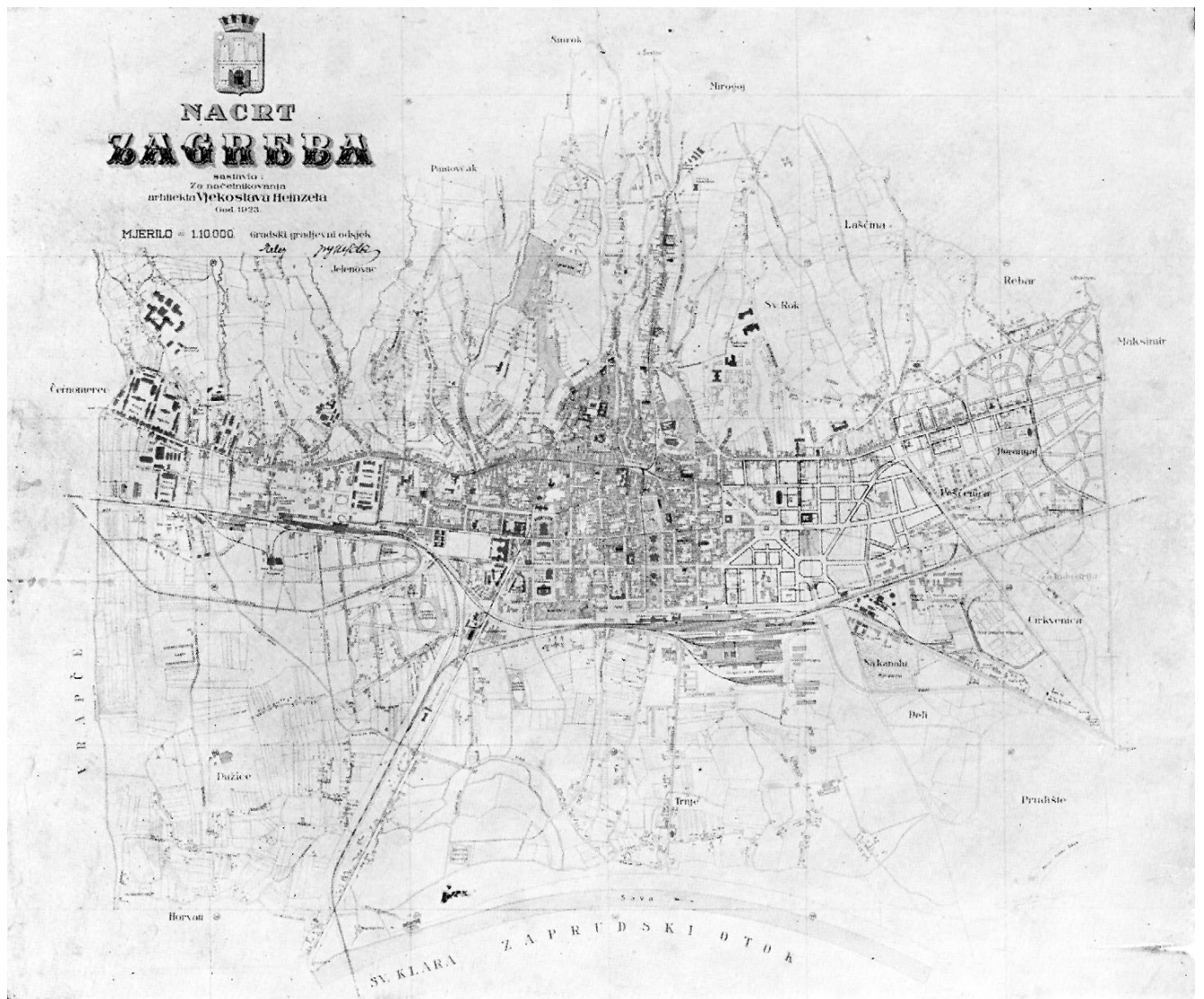

Sl. 3. Regulacija Milana Lenucija iz 1907. godine (izvor: Knežević, 2003.: 175)

2.1.3. REGULATORNA OSNOVA IZ 1923. GODINE

Godine 1923. izrađena je djelomična regulatorna osnova koja zahvaća dijelove područja južno od željezničke pruge i podbrežja Medvednice, ali bez regulacije izgradnje na širem prostoru (koji se u to doba uslijed značajnog porasta broja stanovnika intenzivno gradi) što je uvjetovalo nastanak brojnih neplanskih naselja te niz prometnih, higijenskih i ostalih urbanističkih problema.

poljoprivredne površine, sajmište, klaonica, spalionica smeća te „nečista“ industrija (Kemičke tvornice).

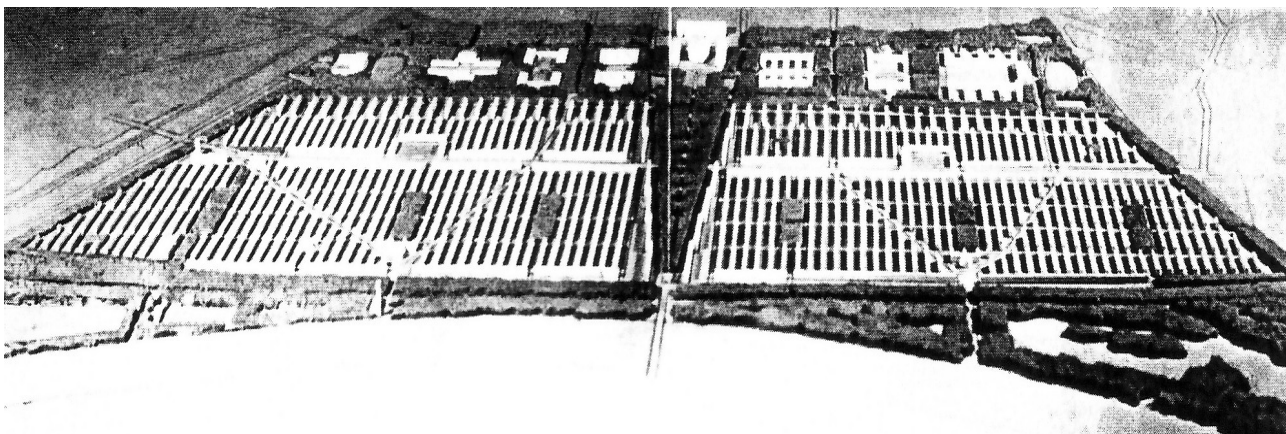
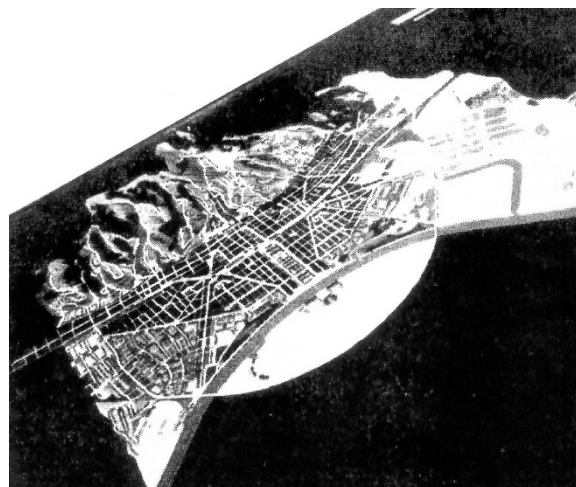
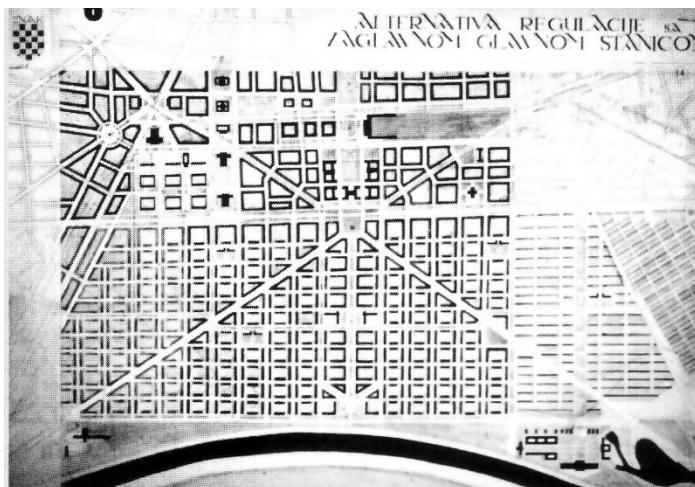
Sl. 4. Regulatorna osnova iz 1923. godine (izvor: Arhiva Katedre za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu)

2.1.4. MEĐUNARODNI NATJEČAJ ZA IZRADU GENERALNE OSNOVE ZA IZGRADNJU, PROŠIRENJE I REGULACIJU GRADA ZAGREBA 1930./1931. GODINE I IZRADA GENERALNOGA REGULACIJSKOG PLANA ZA GRAD ZAGREB 1932./1937.

U cilju rješavanja novonastalih problema te pribavljanja kvalitetne podloge za izradu nove regulatorne osnove, 1930./1931. proveden je međunarodni urbanistički natječaj na kojem niti jedan od 52 pristigla rada nije osvojio prvu nagradu, već su dodijeljene dvije druge nagrade, treća i četvrta nagrada te nekoliko otkupa. Među radovima koji su ocjenjivani temeljem rješenja prometnog sustava, koncepta uređenja javnih zelenih površina te stambenih i industrijskih zona¹³ vidljiva su dva osnovna pristupa planiranju – „tradicionalni“ na postavkama urbanizma 19. stoljeća (blokowska

¹³ Poseban prilog bio je rješenje regulacije Kaptola.

izgradnja, reprezentativne gradske osi s javnim građevinama i sl.)¹⁴ te „suvremeni“ na načelima moderne kojim autori sukladno novim tendencijama¹⁵ predlažu rješavanje urbanističkih i socijalnih problema (neplanske gradnje, smještaja industrije, higijenskih uvjeta stanovanja i dr.) funkcionalnim zoniranjem, novim tipologijama izgradnje i dr.¹⁶

Sl. 5, 6, 7 – Međunarodni natječaj za regulacijsku osnovu Zagreba 1930/31.- radovi broj 6, 8 i 53
(izvor: Radović Mahečić, Štok, 1997.)

Činjenica da prva nagrada nije dodijeljena omogućila je Gradskom građevnom odsjeku izradu autorskog prijedloga nove regulatorne osnove korištenjem pojedinih elemenata rješenja nagrađenih i otkupljenih radova. Grad je podijeljen na tri funkcionalno-morfološke cjeline – gradsko središte s postojećom izgradnjom sjeverno od željezničke pruge, pretežito stambeno područje između pruge i

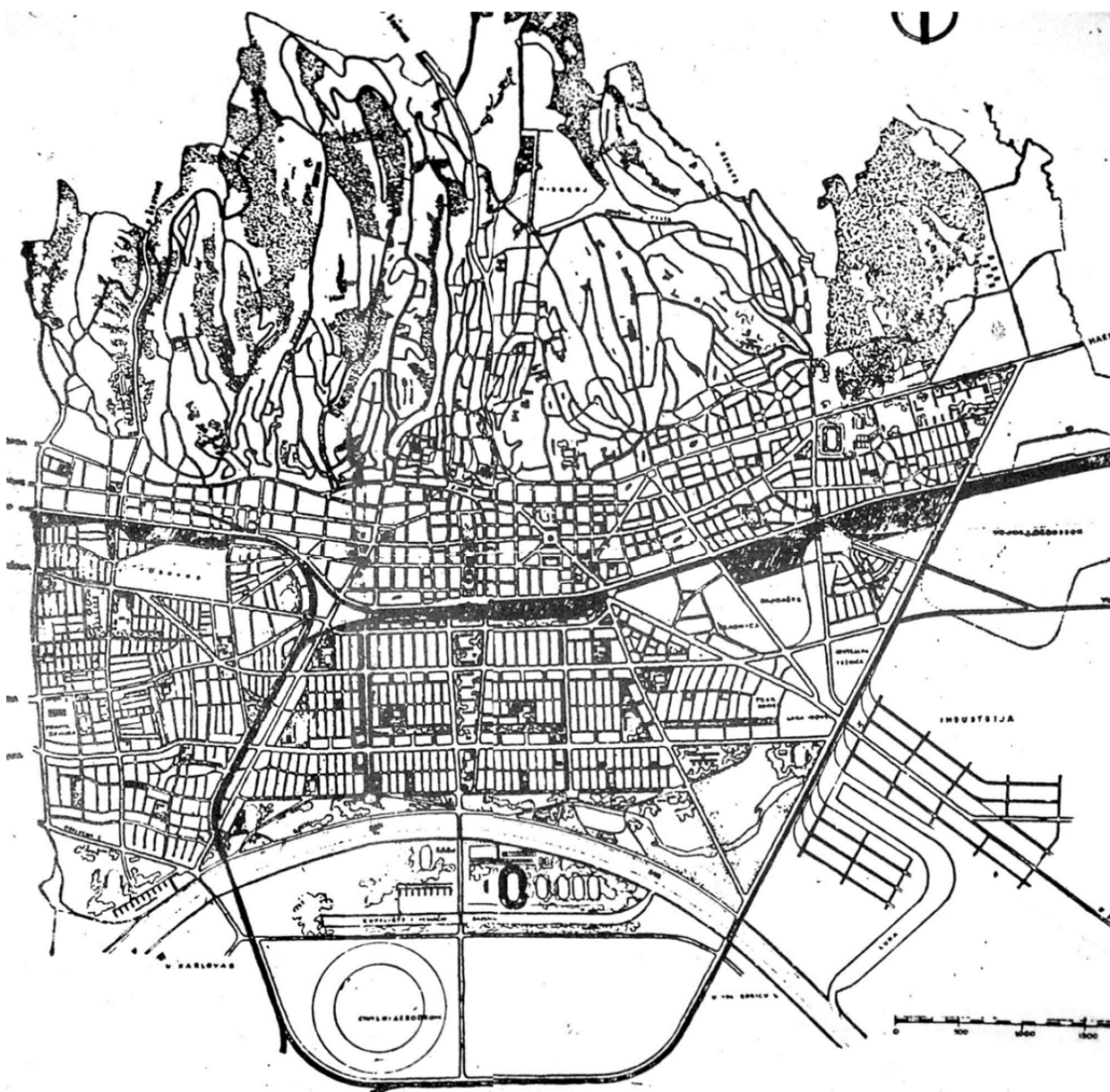
¹⁴ Primjerice rad pod pseudonimom *Grb* predlaže rješenje željezničke pruge uklanjanjem Glavnoga kolodvora i postavljanjem zaglavnih kolodvora (na tragu Lenucijeve regulacije iz 1907. godine), formira dvije dominantne osi - u smjeru sjever-jug (od Zrinjevca do Save) te u smjeru istok-zapad (današnja Ulica grada Vukovara) kao glavnu gradsku prometnicu s rubnom blokovskom izgradnjom, na čijem sjecištu smještaju novi gradski trg s reprezentativnom zgradom gradske uprave.

¹⁵ Osnivanje CIAM-a u La Sarrazu 1928. godine, *Atenska povelja* 1933. godine.

¹⁶ Rad pod pseudonimom *Ultima ratio* radikalno prekida tradiciju blokovske urbane matrice prijedlogom potpune rekonstrukcije prostora između željezničke pruge i rijeke Save s dvije prometne osi u smjeru istok-zapad, ljevkastim središnjim perivojnim potezom u smjeru sjever-jug od Zrinjevca do mosta preko Save te četiri pješačke dijagonale kroz uniformnu izgradnju stambenih „lamela“ u smjeru sjever-jug na prostoru Trnja.

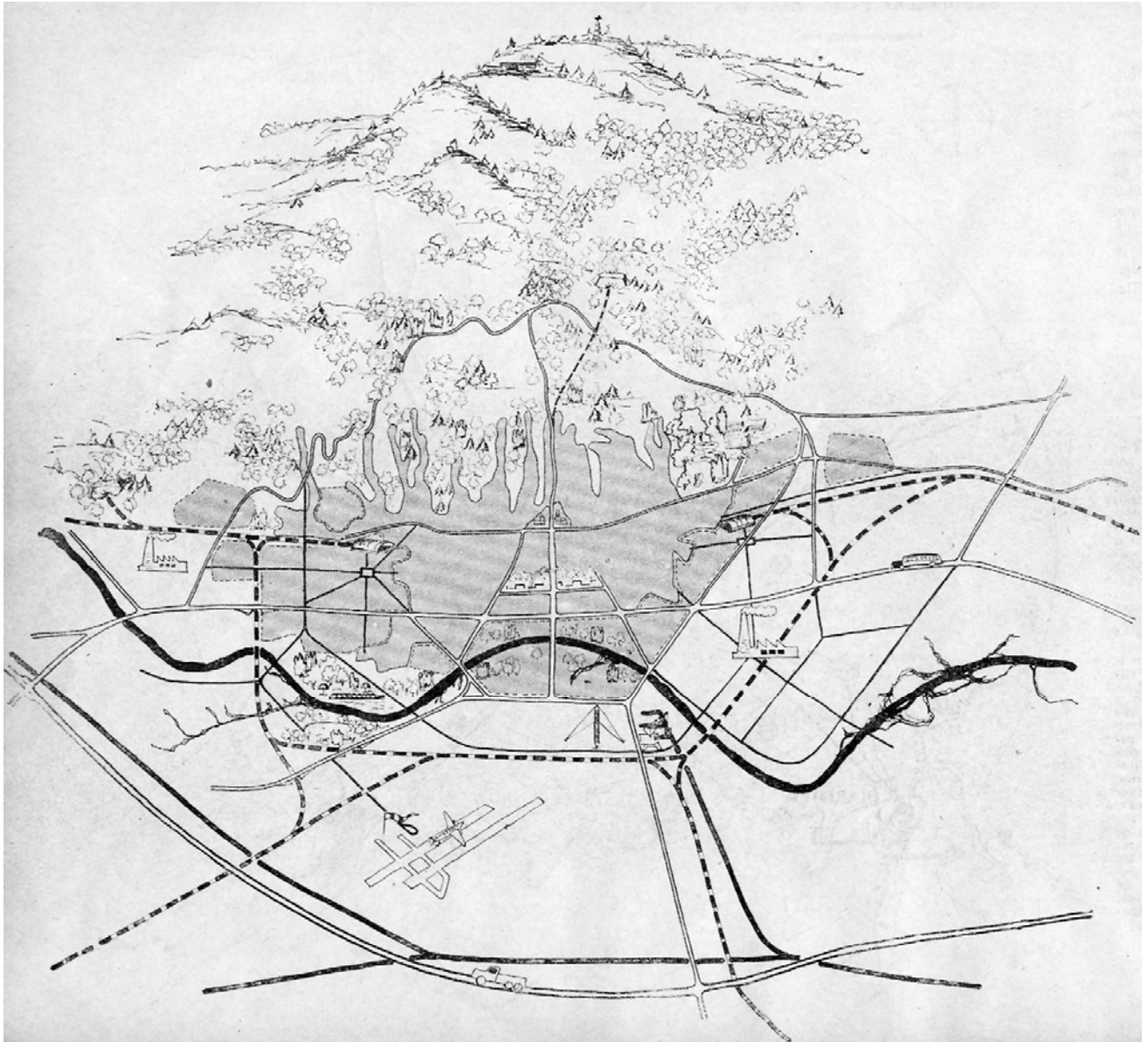
rijeke Save te industrijsko područje na istočnom dijelu grada. Uz Savu (na sjevernoj i južnoj obali) planirani su pejzažno uređeni potezi namijenjeni sportu i rekreaciji. Osnovom se predviđa zadržavanje postojećih trasa i osnovnog rješenja željezničkog prometa s (prolaznim) Glavnim kolodvorom na postojećoj lokaciji, pri čemu se planira obilaznica za teretni promet s južne strane rijeke, te podizanje trase pruge u središnjem dijelu grada kako bi se omogućila kvalitetnija komunikacija u smjeru sjever-jug. Plan karakterizira jasna hijerarhija cestovnog prometa s različitim poprečnim profilima ulica i cestovnom obilaznicom koja prati trasu željeznice, predlažu se lokacije zračnih luka na Borongaju i južno od Save te riječna luka na jugoistočnom dijelu grada. Regulirano je odvajanje stambenih predjela od cestovnog prometa, visoki udio zelenih površina, orijentacija građevina te visina izgradnje koja se treba smanjivati od središta prema rubovima grada. Nakon provedbe javne rasprave tijekom 1936. godine, revidirani plan pod nazivom Generalni regulacioni plan grada Zagreba usvojen je u prosincu 1937. godine, no njegovu je provedbu onemogućio drugi svjetski rat.

Sl. 8. Regulacija grada Zagreba iz 1937. godine (izvor: Radović Mahečić; Štok, 1997: 26)

2.1.5. DIREKTIVNA REGULATORNA OSNOVA ZAGREBA IZ 1953. GODINE

Na postavkama prijeratne regulacije temeljene na međunarodnom urbanističkom natječaju, prijedlogom *Direktivne regulatorne osnove Zagreba* izrađene u razdoblju od 1947. do 1953. godine¹⁷ planiran je „funkcionalni grad“ za cca 600.000 stanovnika (u projekciji rasta tijekom 30 godina)¹⁸ koji „sadrži sve osnovne elemente koji su od važnosti za pravilno usmjerenje razvoja grada“ u planskoj projekciji od 50 do 100 godina. Plan karakterizira zoniranje grada prema osnovnim funkcijama stanovanja, rada i odmora te povezivanje zona hijerarhiziranim sustavom prometa.

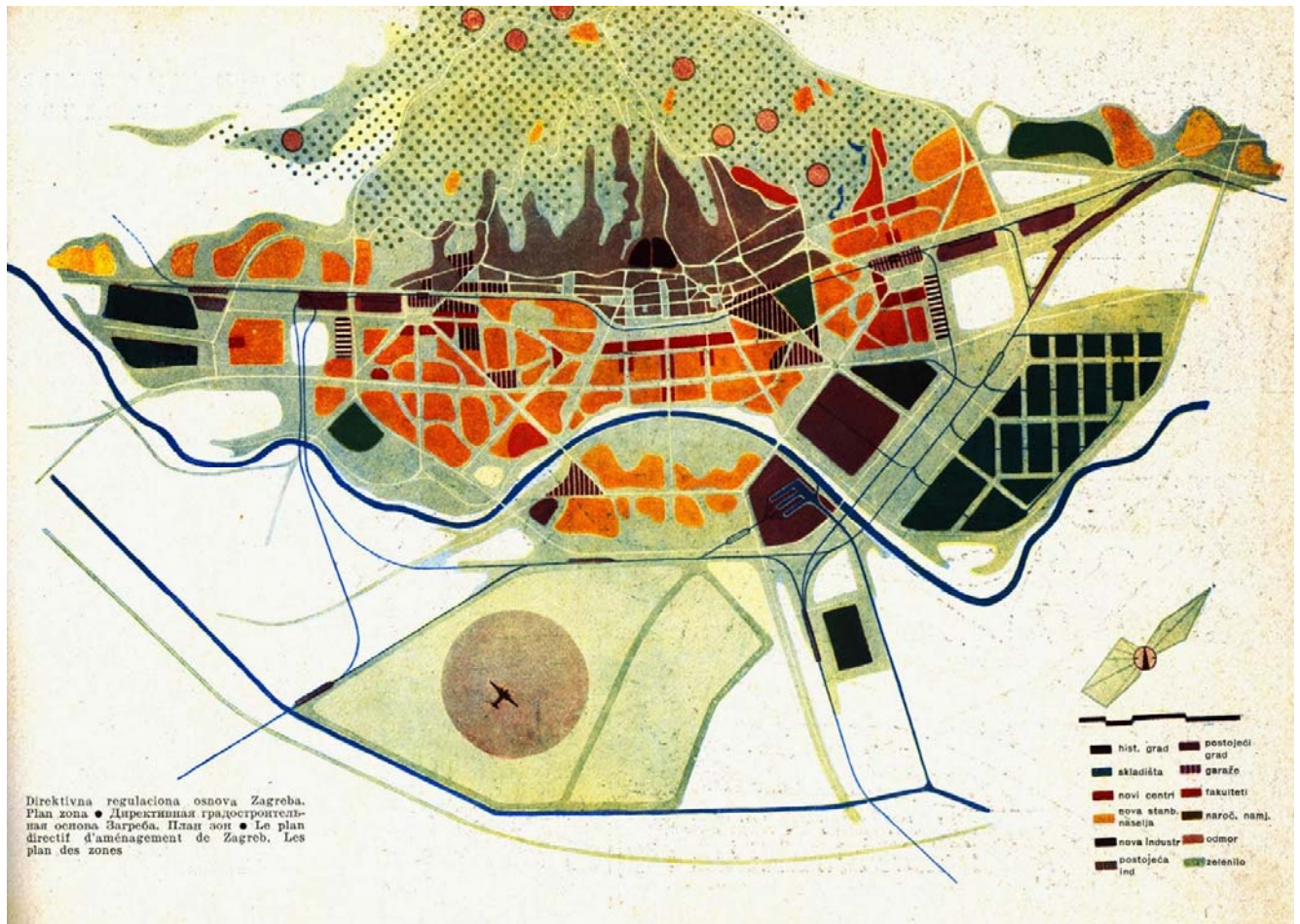

Sl. 9. Prikaz Direktivnog regulatornog plana Zagreba V. Antolića (izvor: Arhitektura 18/22, 1949.: 16)

¹⁷ Godine 1949. objavljene su prve skice i fotografije makete, a krajem 1953. godine osnova je predložena na prihvataj NOGZ-u, no nije službeno usvojena.

¹⁸ Planirano je cca 5.000 ha stambenih naselja u nizinskom području (u kontinuirano izgrađenom dijelu grada bruto gustoće 100-180 st./ha, a u „vanjskim“ područjima 40-60 st./ha) i cca 4.000 ha na obroncima Medvednice (s rijetkom izgradnjom (pojedinačnom i u manjim susjedstvima) planirane bruto gustoće cca 10 st./ha odnosno za oko 40.000 stanovnika).

Planom se definiraju stambene zone, industrijske zone, zone opskrbe i raspodjele, zone uprave i kulture te zone rekreacije.

Sl. 10. Shematski plan zona Direktivne regulatorne osnove (izvor: Arhitektura 18/22, 1949.: 29)

Stambene zone čine „stari postojeći dio grada“¹⁹, postojeća stambena naselja na širem gradskom području²⁰, projektirana nova stambena naselja na neizgrađenim površinama u užem i širem dijelu grada, te postojeća stambena naselja koja su novom administrativnom podjelom priključena gradu (ili se predviđa njihovo priključenje u budućnosti).²¹ U užem i širem dijelu grada naselja su planirana u „mikrorajonima“, stambenim naseljima (za 2.000 – 10.000 stanovnika) projektiranim kao zasebne urbanističke cjeline s pratećim sadržajima²², pri čemu su užem dijelu grada „mikrorajoni“ određeni gradskim prometnicama na međusobnoj udaljenosti 400-600 metara, dok su u vanjskim područjima međusobno odijeljeni slobodnim prostorima i zelenilom.

Industrijske zone čine istočna (glavna) industrijska zona (u kojoj je predviđen smještaj svih vrsta industrije), jugoistočna industrijska zona na desnoj obali Save²³, zapadna industrijska zona (između

¹⁹ Planom dijelom predviđen za stambenu namjenu, a dijelom za poslovno stambenu odnosno isključivo poslovnu namjenu („city“).

²⁰ Naselja s neplanskom izgradnjom nastala između dva rata na prostoru južno od željezničke pruge za koja se planom predviđa sanacija i regulacija (Trnje, Trešnjevka, Kustošija i dr.).

²¹ Naselja na istočnom dijelu prema Sesvetama, na zapadnom dijelu prema Stenjevcu te naselja južno od rijeke Save.

²² Trgovine, stambeni obrti, obrazovne ustanove, rekreacijske površine.

²³ U ovoj zoni se planira smještaj plinare, mlinova, prehrambena industrije i sl.

Stenjeveca i Podsuseda) predviđena za čistu industriju²⁴, zone postojećih industrija u gradu²⁵, vangradske industrijske zone s vlastitim stambenim naseljima (*trabanti*), te regionalne zone industrije.²⁶

Zone opkrbe i raspodjele čine površine za skladišta, gradski servis i sl. planirane na istočnom i zapadnom dijelu grada (uz teretne željezničke kolodvore), uz istočnu industrijsku zonu te uz luku na južnom dijelu grada, površine za veća obrtna poduzeća (planirane uz skladišne zone na istoku, zapadu i jugu grada), površine za „stambene“ obrtne i lokalne centre (za opskrbu „mikrorajona“).

Zone uprave i kulture čine glavni upravni centar (planiran u prometnom i geometrijskom središtu grada)²⁷ te glavni kulturni centar²⁸, gradski centar u povijesnoj jezgri te uz planirane kolodvore u Maksimiru i Kustošiji, gradski podcentri kao središta stambenih susjedstava, zona visokih škola koncentrirana na istočnom dijelu grada, poslovni centar u povijesnoj jezgri od Ilice i Vlaške do željezničke pruge te planirani poslovni centar na potezu od današnjeg Trga bana Jelačića do Ulice grada Vukovara.

Zone rekreacije čine gorsko-šumski masiv Medvednice sa Sljemenom kao glavnim centrom²⁹ te šumskim potezima do gradskog središta, centralni park sa športskim, rekreacijskim i zabavnim sadržajima³⁰ na širokom potezu s obje obale rijeke Save, postojeće gradske šume i parkovi koji se planom zadržavaju i povezuju u mrežu zelenih površina, te izvangradska izletišta na području Samoborskog gorja, Plešivice i Žumberka

Regulatornom osnovom predviđena je transformacija groblja Mirogoj u parkovno groblje te osnivanje novog groblja na Miroševcu, a diskutira se i o preseljenju groblja iz Dubrave dalje na istok na plato iznad Seseveta.³¹

Na prostoru južno od Save (između karlovačke i sisačke pruge) planirano je glavno gradsko vodocrpilište (Mala Mlaka), a predviđena su i vodocrpilišta kod Zaprešića i u Resniku.

Željeznički promet se dijeli na teretni i putnički, pri čemu se njihovo odvajanje rješava uvođenjem „pretkolodvora“ (Hrvatski Leskovac, Jankomir, Sesevete i Jakuševac). Teretni promet je planiran kao zasebni tranzitni sustav obilazno oko grada³² s glavnim ranžirnim postrojenjima na njegovu istočnom dijelu³³ te industrijskim željezničkim priključcima za industrijske zone i luku, a uvode se i „locco“ teretni kolodvori³⁴ u funkciji gradske opskrbe. Putnički promet kroz grad planira se na postojećoj trasi pruge na nasipu³⁵ s dva glavna putnička kolodvora³⁶ te glavnim stajalištem približno na mjestu postojećeg glavnog kolodvora. Cestovni promet čini sustav gradskih longitudinalnih i radijalnih prometnica, lokalnih sabirnih i stambenih ulica te pješačkih komunikacija. Za teretni tranzit i opskrbu grada predviđena je longitudinalna prometnica na trasi današnje Slavonske/Zagrebačke avenije, za

²⁴ Predviđeno je izmještanje postojeće tvornice cementa u Podsusedu izvan grada.

²⁵ Tvornica „Arko“, Franck, Pivovara, Gradska ciglana i dr., za koje je predviđena sanacija i preseljenje u novu industrijsku zonu odnosno prenamjena u druge vrste proizvodnje ili gradske servise.

²⁶ Zone vezane uz širu zagrebačku regiju i vanjske trabante (Sisak, Karlovac, Varaždin, Zagorje).

²⁷ Uz današnju Ulicu grada Vukovara na potezu od Savske do Držičeve.

²⁸ U produžetku Zrinjevca prema Savi te uz radijalne smjerove produžene Runjaninove i Erdödyeve ulice.

²⁹ Na Sljemenu se planiraju turistički, športski i lječilišni centri, dok se na padinama Medvednice predviđa zaštitni zeleni pojas uz brdska naselja s lječilištima, sanatorijima, planinarskim domovima i dr.

³⁰ Centralni stadion, športska igrališta, kupališta, velesajam, parkovi, hipodrom.

³¹ Danas realizirano groblje Markovo polje.

³² S istočne, južne i zapadne strane grada.

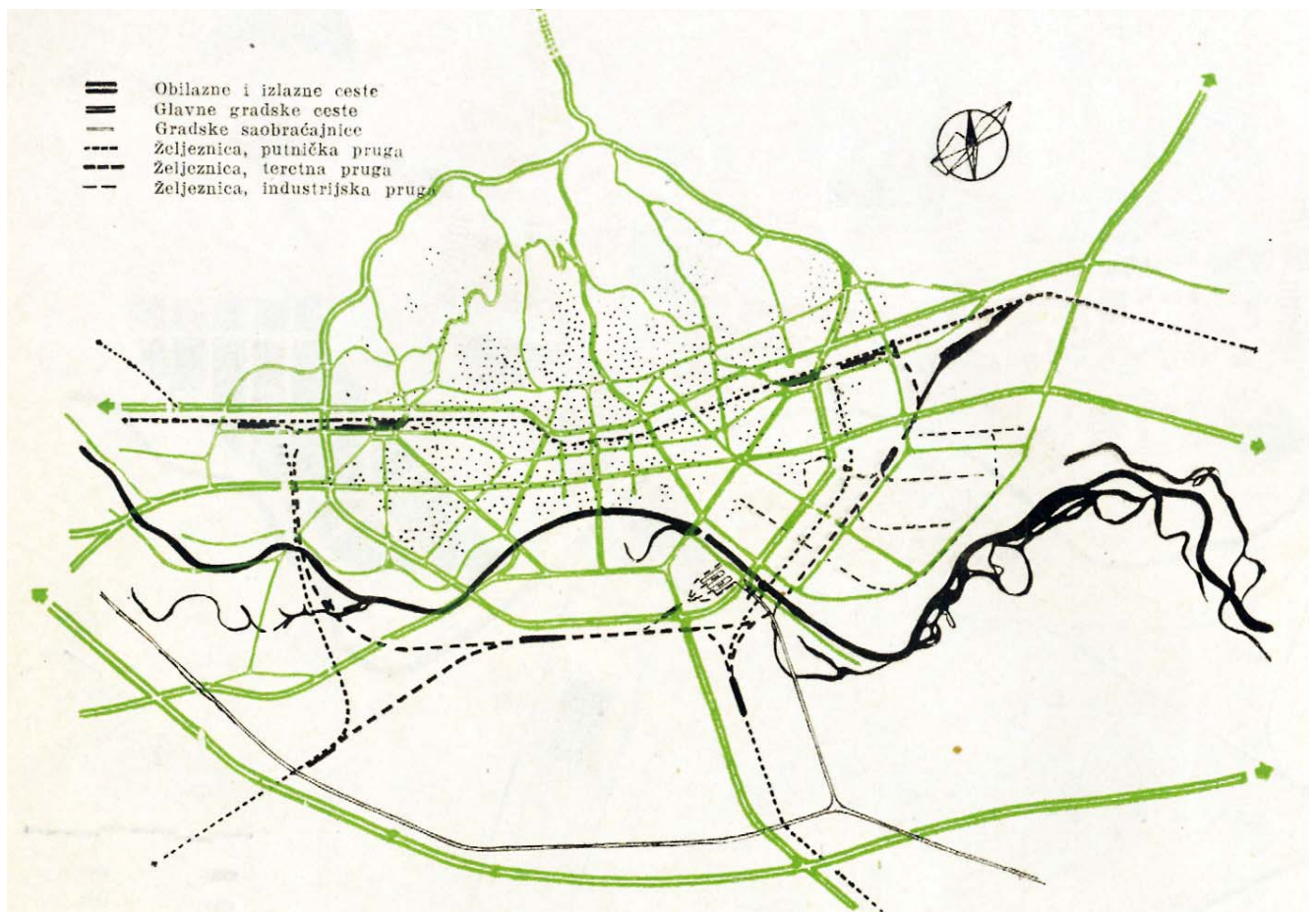
³³ Između Seseveta i Resnika.

³⁴ Uz današnju Slavonsku/Zagrebačku aveniju - istočni uz produžetak Radničke ceste, a zapadni u Rudešu.

³⁵ Razmatrana je i alternativna trasa tunelima na pravcu Maksimir-Zvijezda-Kustošak.

³⁶ Istočni u Maksimiru uz Borongaj i zapadni između Kustošaka i Črnomerca.

brzi gradski promet i sabirnicu za sjeverni dio grada „visoka brza cesta“ paralelna sa željezničkom prugom³⁷, a za lokalni gradski promet južnog dijela grada reprezentativna longitudinalna avenija³⁸ koja povezuje dva glavna željeznička kolodvora te gradska područja na istoku i zapadu sa središtem grada. Planirane radijalne prometnice čine reprezentativna gradska avenija u produžetku Zrinjevca³⁹ (kao poveznica sjevernog i južnog dijela grada sa širokim poprečnim profilom i rubnom izgradnjom građevina javne i društvene namjene), glavne radijalne ceste (Savska i Držićeva ulica) kao izlazni smjerovi prema jugoistoku i jugozapadu te lokalne radijalne ceste.⁴⁰ Kao poveznice longitudinalnih i radijalnih prometnih smjerova planirane su kružne veze, unutarnji prsten koji spaja stambena naselja na podbrežju Medvednice s *locco* teretnim kolodvorima, te vanjski prsten koji povezuje periferijska brdska naselja na sjeveru, industrijske zone, skladišta, luku i ostale opskrbne / radne zone. Lokalne sabirne i stambene ulice te pješačke komunikacije povezuju stambene i radne predjele, zelene površine, igrališta i dr., a planirane su odvojeno od kolnog prometa.

Sl. 11. Prometna shema Direktivne regulatorne osnove (izvor: Arhitektura 18/22, 1949.: 30)

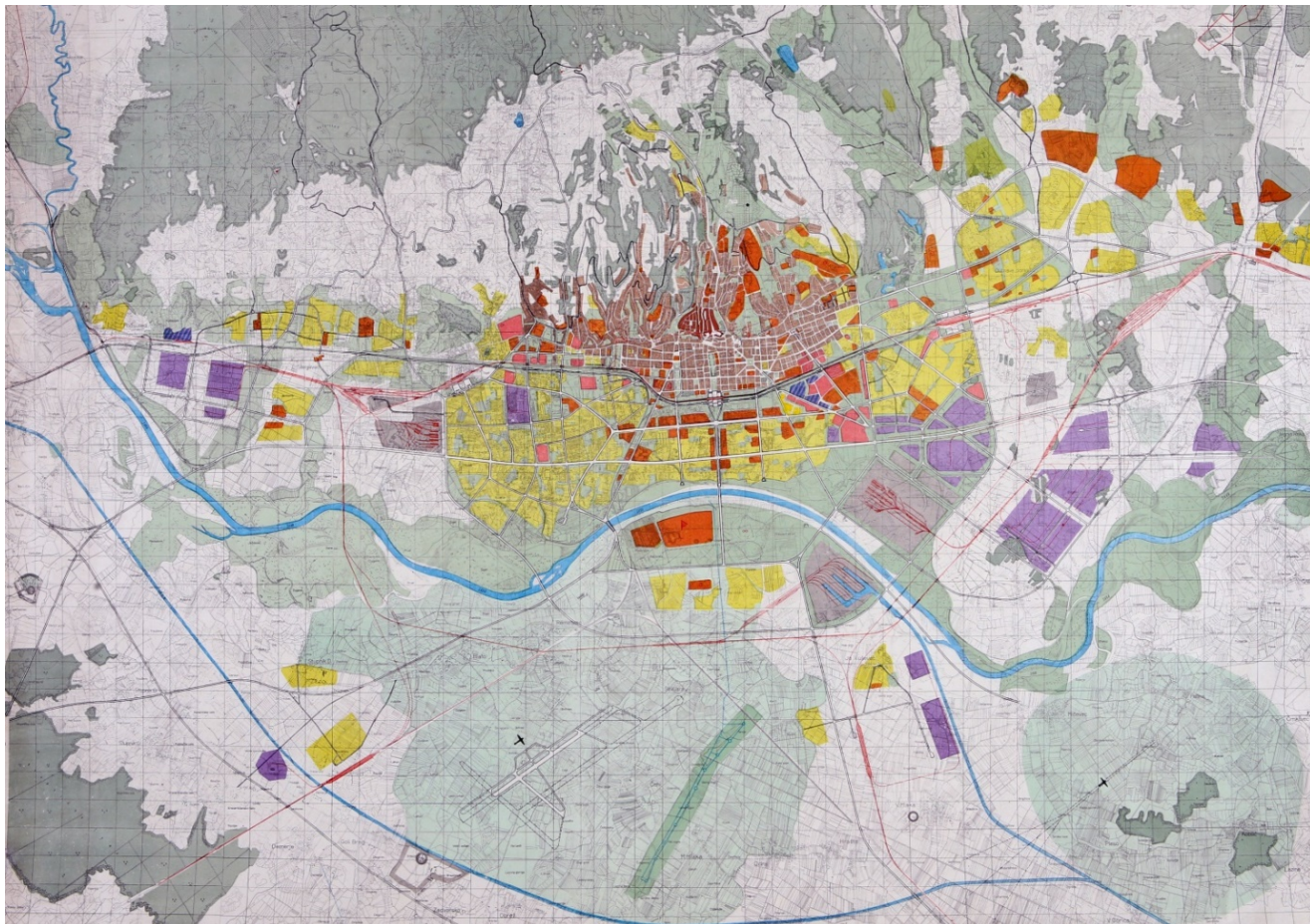
³⁷ Magistralna prometnica od Podsuseda do Sesveta koja povezuje sva tri putnička kolodvora i sve izlazne cestovne smjerove na zapadu, istoku i jugu grada (kontinuitet Lenucijeve osnove iz 1907. godine).

³⁸ Današnja Ulica grada Vukovara.

³⁹ Od prometnog trga ispred Glavnog kolodvora do mosta preko Save (današnja Ulica Hrvatske bratske zajednice).

⁴⁰ U središnjem dijelu grada produžena Runjaninova i Erdödyeva, na istočnom dijelu grada produžena Heinzelova ulica, Radnička cesta, Ulica grada Vukovara, Soc. revolucije, Maksimirska i Oporovečka cesta, a na zapadnom dijelu grada produžena Krapinska, Baštijanova i Zagrebačka ulica te Ilica. Na sjevernom dijelu grada radijalne prometnice čine sustav veza brdskih predjela sa središnjim i južnim dijelovima grada.

Uz osvrt na mogućnosti planiranja i izgradnje grada ovisno o društvenom uređenju⁴¹ regulatornom osnovom su definirani i principi oblikovanja „plastike grada“ slobodnostojećim stambenim građevinama okruženim zelenilom (s ritmičkim ponavljanjem elemenata i prostornim akcentima kao orijentirima i elementima prepoznatljivosti kako pojedinih predjela tako i grada u cjelini) te gradacijom visine i gustoće izgradnje od periferije prema centru.⁴²

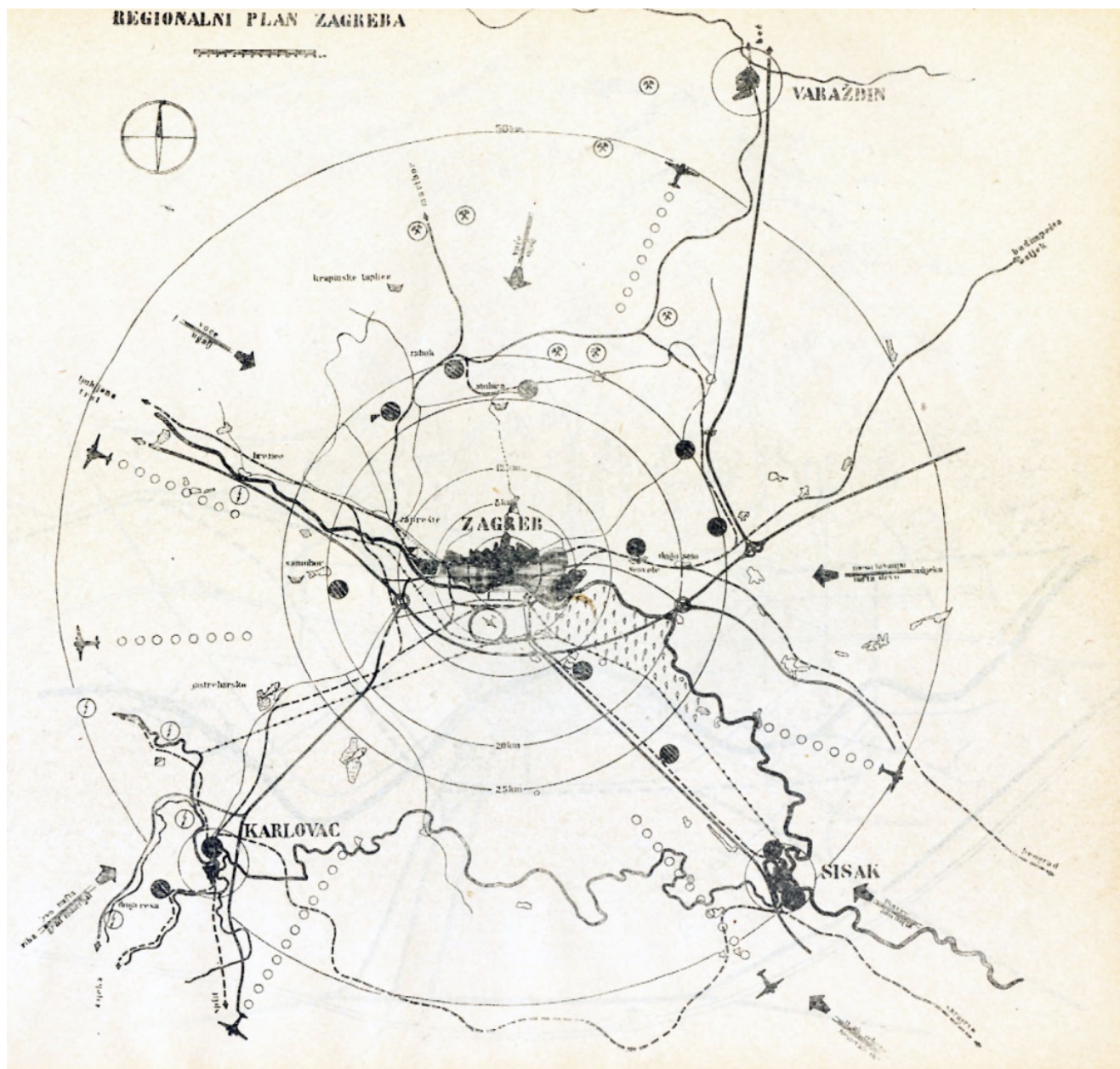
Sl. 12. Namjena površina Direktivne regulatorne osnove iz 1953. godine (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

Osim rješavanja urbanističke problematike, regulatorna osnova se poziva na potrebu razvoja Zagreba u širem prostornom kontekstu - predviđa povećanje postojećih izvangradskih mjesta, sela i naselja na gradskoj periferiji te naglašava potrebu izrade regionalnog plana kojim bi se u cilju sprječavanja

⁴¹ Ukazuje se na način planiranja i izgradnju grada u prijeratnim okolnostima u kojima je vođenje zemljišne politike bilo ovisno o vlasništvu i špekulacijama zemljištem te su glavna podloga za izgradnju grada bili parcelacijski planovi koji su rezultirali „kaotičnom izgradnjom na patuljastim parcelama te krutom izgradnjom zatvorenih blokova na nedovoljno velikim parcelama“ pri čemu se nije vodilo računa o orijentaciji zgrada, uređenju javnih prostora i izgradnji građevina javne namjene (društvenog standarda) zbog čega nastaju „nezdrava, ružna i kaotična naselja“ u gradu i na periferiji. Predviđa se da bi se u novim društvenim okolnostima (socijalističkom društvenom uređenju odnosno u uvjetima društvenog vlasništva) shvaćanje i način izgradnje grada mogli značajno izmijeniti (u pozitivnom smislu).

⁴² Prihvaća se i realnost da postoje dijelovi grada koji se neće moći u skorije vrijeme rekonstruirati te se za njih kao i za brdska područja planom predviđa niže ili individualna izgradnja niže gustoće.

koncentriranog razvoja stvorili preduvjeti za intenzivniju urbanizaciju zagrebačke regije razvojem industrijskih regionalnih centara Karlovca, Siska i Varaždina.⁴³

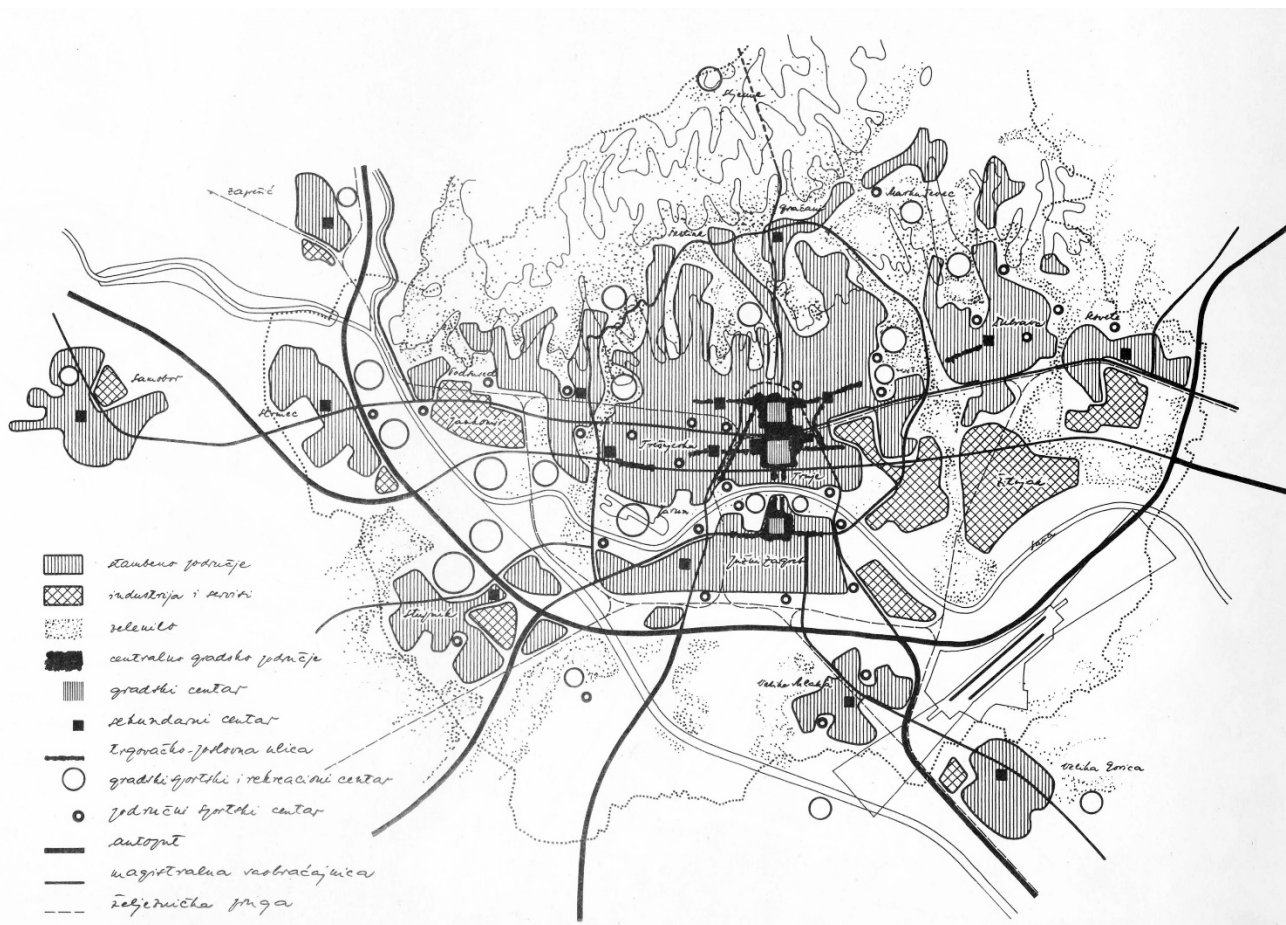
Sl. 13. Regionalni plan Zagreba (izvor: Arhitektura 18/22, 1949.: 15)

⁴³ Urbanistički institut NRH na čelu s V. Antolićem 1949. predstavlja i regionalni plan šireg zagrebačkog područja.

2.1.6. GENERALNI URBANISTIČKI PLAN GRADA ZAGREBA IZ 1971. GODINE

U skladu s postavkama Urbanističkog programa Zagreba iz 1965. godine⁴⁴ te istovremeno rađenog Prostornog plana zagrebačke regije, 1971. godine usvojen je⁴⁵ Generalni urbanistički plan Grada Zagreba (Urbanistički zavod grada Zagreba) koji je s granicom obuhvata od 464 km² uključivao širi funkcionalni prostor grada planiran za milijun stanovnika do 2000. godine.

Za razliku od Urbanističkog programa, a u skladu s postavkama Prostornog plana zagrebačke regije, Generalni urbanistički plan iz 1971. godine predviđa intenzivniju urbanizaciju rubnih dijelova grada (primarno širenjem površina namijenjenih stanovanju), s naglaskom na prostornom širenju duž povijesnih komunikacija (prema Sesvetama i Dugom Selu na istoku, Velikoj Gorici odnosno Sisku prema jugoistoku, Stupniku odnosno Karlovcu prema jugozapadu te Samoboru prema zapadu) između kojih bi se provlačile neizgrađene površine s intenzivnim visokim zelenilom odnosno zonama za šport i rekreaciju, zbog čega se u shemi prostorne organizacije, ali i u ostalim grafičkim priložima kao dio cjeline (iako izvan granice obuhvata) prikazuje i prvi prsten satelitskih naselja (Samobor, Velika Gorica, Zaprešić).

Sl. 14. Shema prostorne organizacije GUP-a grada Zagreba iz 1971. godine (izvor: Arhiva Katedre za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu)

⁴⁴ Kao polazište za budući Generalni urbanistički plan, 1963. godine je predstavljen, a 1965. godine usvojen Urbanistički program Zagreba (Urbanistički zavod grada Zagreba) koji je utvrdio osnovne smjernice razvoja grada do kraja 20. stoljeća na prostoru površine 339 km² između Medvednice i planirane cestovne obilaznice.

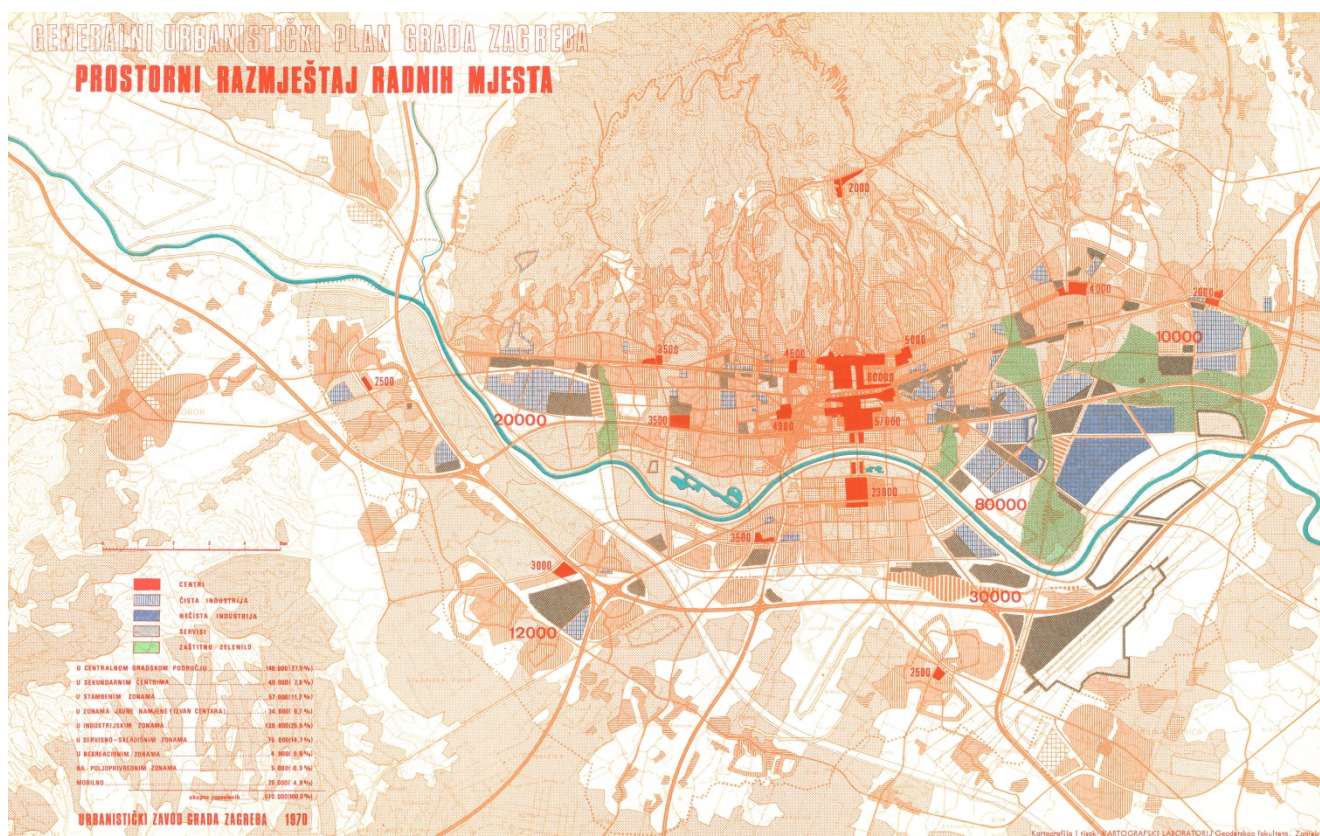
⁴⁵ Plan nije bio prihvaćen u dijelovima prostora u općinama Samobor, Sesvete i Velika Gorica.

Iako se predviđa jači razvoj trgovine i tercijarnih djelatnosti u odnosu na industrijsku proizvodnju,⁴⁶ planom je predviđeno formiranje 5 većih industrijsko-skladišnih zona: Jankomir na zapadu, Stupnik na jugozapadu, Jakuševac na jugoistoku te Žitnjak i Sesvete na istoku grada.

U Jankomiru se planira smještaj čiste industrijsko-servisno-skladišne zone površine oko 355 ha, (primarno namijenjene metaloprerađivačkoj i elektroindustriji te raznim trgovačkim, automobilskim i drugim servisima); u predjelu Stupnika formiranje čiste servisno-skladišno- industrijske zone površine oko 182 ha, najvećim dijelom za uslužne djelatnosti, servise i skladišta obzirom na blizinu vodozaštitnog područja Mala Mlaka; u predjelu Jakuševac-Pleso formiranje čiste servisno-skladišno- industrijske zone površine oko 400 ha prvenstveno za uslužne djelatnosti, a istočno od zone rezervacija površine oko 300 ha za eventualno proširenje većih gradskih servisa i skladišta; istočno od grada formiranje najveće industrijsko-servisno-skladišne zone Žitnjak površine oko 1.115 ha (zapadni, prostorno veći dio zone predviđen za smještaj čiste industrije, skladišta i servisa, a istočni, površinom manji dio za smještaj nečiste industrije), dok je na krajnjem istočnom rubu grada (sjeveroistočno od Žitnjaka i južno od Sesveta) planirano formiranje čiste industrijsko-servisno-skladišne zone površine 222 ha.

U cilju sprječavanja prevelike koncentracije proizvodnje u perifernim zonama, dio postojećih čistih industrija i servisa planira se zadržati na postojećim lokacijama u stambenim zonama grada.⁴⁷

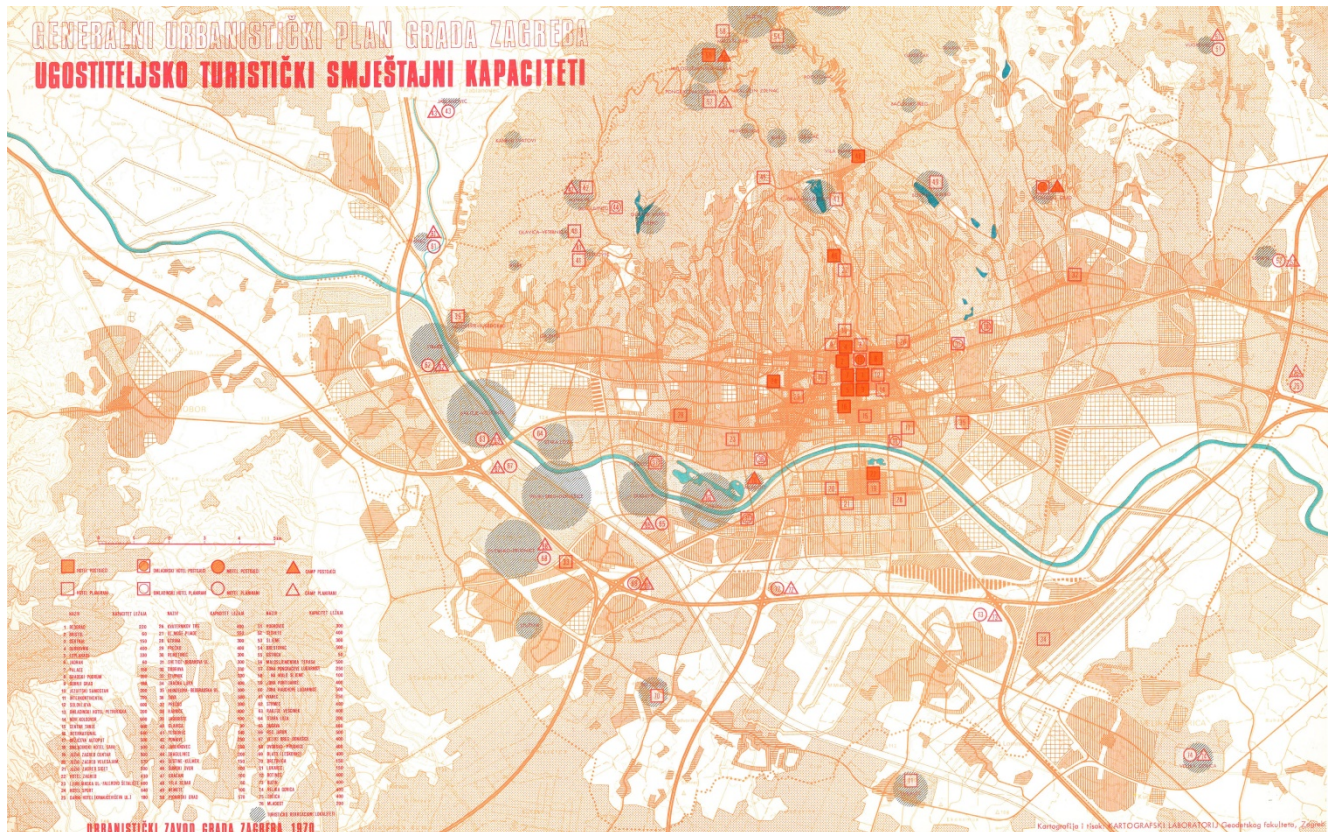
Sl. 15. Prostorni razmještaj radnih mjesta GUP-a grada Zagreba iz 1971. godine (izvor: Arhiva KUPPA AF)

⁴⁶ Temeljem studija izrađenih kao podloge za izradu GUP-a procjenjuje se da će se udio industrije u društvenom proizvodu smanjiti s 44,4% na 33,8%, dok će udio trgovine s 31,1% porasti na 41%.

⁴⁷ Predviđa se da će oko 25% proizvodnih sadržaja biti smješteno u stambenim zonama odnosno blizu mjesta stanovanja.

Obzirom na planiranu urbanizaciju, predviđena je značajna redukcija poljoprivrednih površina,⁴⁸ uz istovremeno značajno povećanje „šumskih“ površina formiranjem zaštitnih pojaseva, šuma i površina za rekreaciju.

Uz gradnju hotela na lokacijama u užem centru grada, rezervirane su lokacije za ugostiteljske kapacitete pri čemu je posebna pozornost posvećena aktivaciji sjevernih predjela, naročito sljemenske i podsljemenske zone (formiranjem izletničko-rekreacijskih površina s odgovarajućim ugostiteljskim i turističkim kapacitetima), dok su moteli i kampovi dislocirani u rekreacijsko područje uz Savu, odnosno uz čvorove i prometnice na prilazima gradu.

Sl. 16. Prostorni razmještaj ugostiteljsko-turističkih kapaciteta (izvor: Arhiva KUPPA AF)

U cilju postizanja višeg standarda stanovanja⁴⁹ za potrebe predviđenih milijun stanovnika do 2000. godine⁵⁰ posebna je pozornost posvećena stambenoj izgradnji, pri čemu se predviđa smanjenje broja stanovnika u postojećim stambenim predjelima, a povećanje u novim stambenim zonama u perifernim područjima (zbog višeg standarda stanovanja i većeg stupnja motorizacije). Planirani novi stambeni predjeli koncentrirani su na osnovnim smjerovima širenja grada, dok je za pojedina postojeća manja naselja na sjevernom (podsljemenskom) i južnom (prekosavskom) području određen režim održavanja bez daljnjeg širenja.

⁴⁸ Planirano je smanjenje udjela poljoprivrednih i slobodnih površina u ukupnoj površini grada s 25.000 ha na 7.500 ha (s 54% na 16%) do 2000. godine.

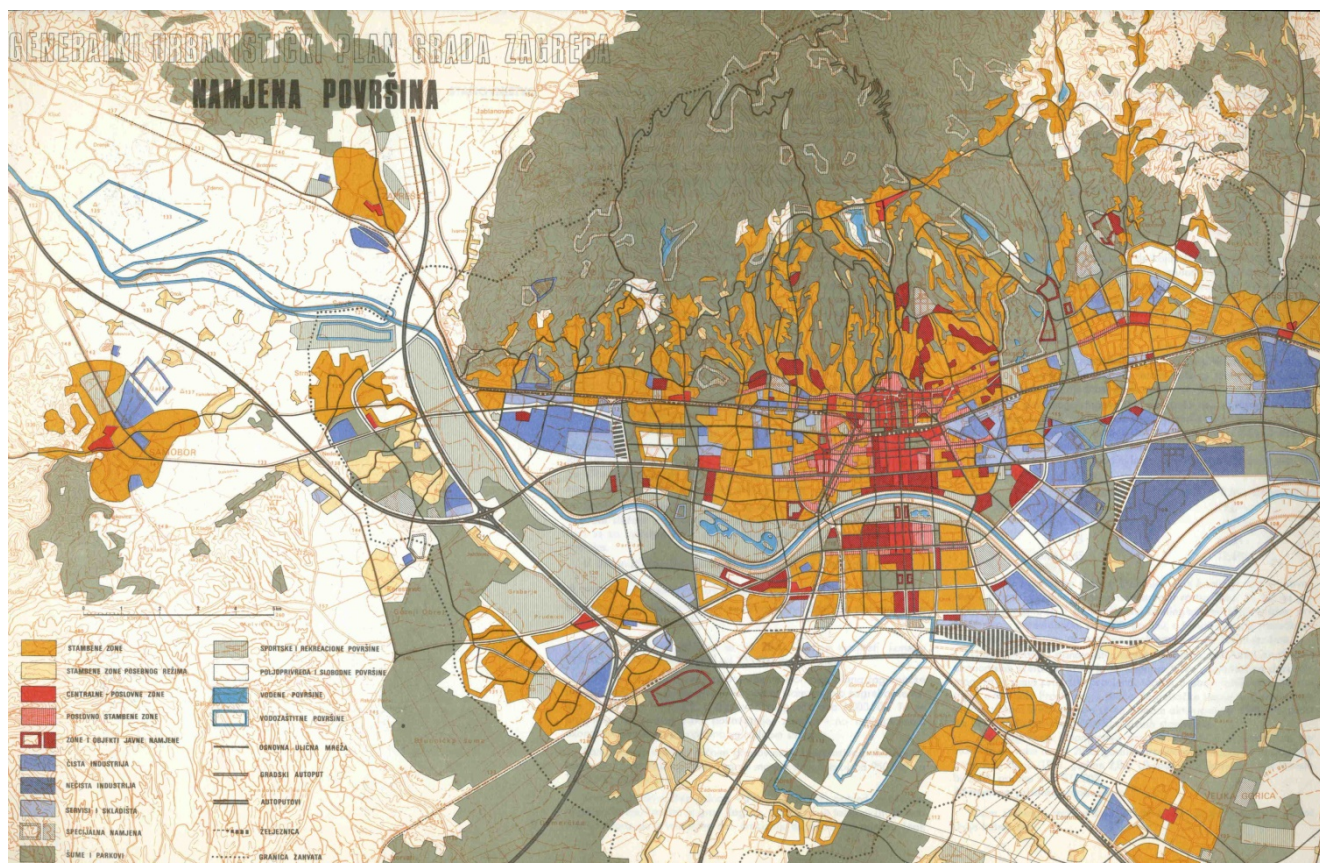
⁴⁹ Planiran je standard prema kojem bi do 1985. godine svaka obitelj imala stan, uz standard 20 m² neto stambenog prostora po stanovniku, dok bi do 2000. godine po stanovniku bilo osigurano 23-25 m² neto stambenog prostora odnosno jedna soba.

⁵⁰ Temeljem prognoza porasta broja stanovnika iz *Urbanističkog programa grada Zagreba (1965.)* te *Studije projekcije stanovništva grada Zagreba do godine 2000.* (I. Klauzer, S. Žuljić).

Planom se utvrđuju optimalne bruto gustoće stanovanja u predjelima niske (70-100 st./ha) odnosno visoke i mješovite gradnje (100-200 st./ha) koje proizlaze iz očekivanog standarda (25 m² neto stambene površine po stanovniku do 2000. godine) te odnosa izgrađenih i slobodnih površina koji je nužno postići u stambenim naseljima i kod određene katnosti. Naglašava se važnost osiguravanja površina za zgrade pratećih sadržaja (vrtići, škole, trgovine, kulturni i javni sadržaji)⁵¹, racionalnog dimenzioniranja površina pod cestama i parkiralištima⁵² (uz planiranje podzemnih garaža, višekatnih garaža i garaža u prizemljima stambenih građevina), osiguravanja odgovarajućeg udjela zelenih i rekreacijskih površina u novim naseljima⁵³, ali i u zonama rekonstrukcije⁵⁴ u cilju zadovoljavanja minimalnih higijensko-zdravstvenih uvjeta.

Realizacija stambene izgradnje predviđena je u tri etape (1. etapa do 1975. godine, 2. etapa do 1985. godine i 3. etapa do 2000. godine), pri čemu se planira i (radikalna) rekonstrukcija postojećih stambenih predjela substandardne izgradnje.⁵⁵

U skladu sa suvremenim tendencijama, pri planiranju novih stambenih zona nastoji se integrirati stanovanje, rekreacija i rad planiranjem radnih mjesta za djelatnosti (koje nisu u konfliktu sa stanovanjem) kako bi se izbjegla isključivo stambena i jednoznačna naselja.

Sl. 17. Namjena površina GUP-a grada Zagreba iz 1971. godine (izvor: Arhiva KUPPA AF)

⁵¹ Prateći sadržaji se dimenzioniraju s oko 2 m² bruto površine po stanovniku.

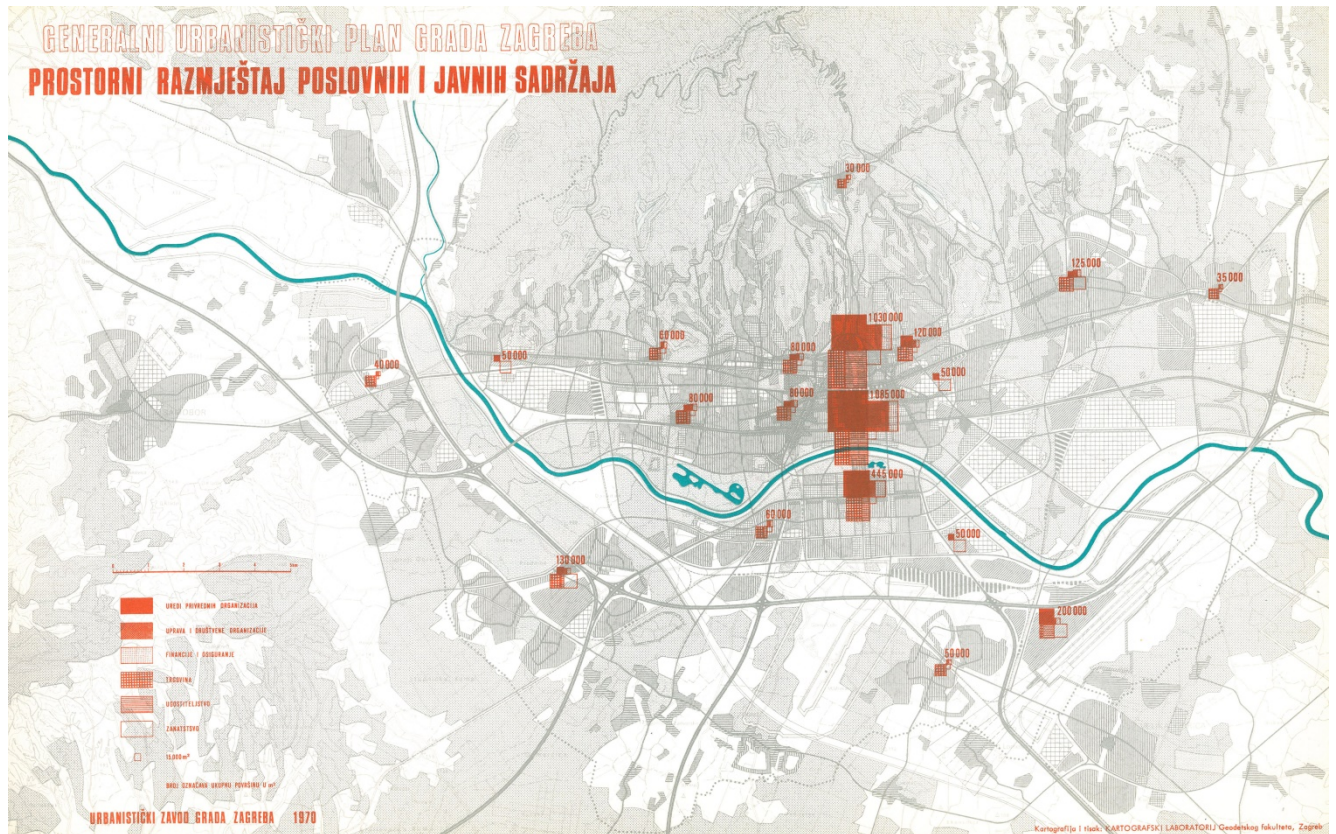
⁵² Udio površina cesta i parkirališta u ukupnoj površini terena treba biti do 25%.

⁵³ Određuje se da zelene i rekreativne površine unutar novih naselja moraju zauzimati najmanje 60% ukupne površine naselja.

⁵⁴ Minimalno 55% ukupne površine naselja.

⁵⁵ Planirani pristup rekonstrukciji podrazumijeva rušenje ok 1.000 000 m² stambenog fonda odnosno 40.000 stanova (1/4 ukupnog postojećeg broja stanova), najvećim dijelom u središnjem dijelu grada.

Plan predviđa širenje postojećeg gradskog središta na prostor Trnja južno od željezničke pruge formiranjem novog centra na prostoru bez prostornih i prometnih ograničenja (ukupne površine oko 600 ha), koji bi s postojećim centrom u Donjem gradu činio organsku cjelinu, a na koji bi se neposredno nadovezivalo 12 sekundarnih gradskih centara pojedinih dijelova grada⁵⁶ (plan predviđa 14 većih stambenih predjela s po 70.000-100.000 stanovnika), dok su u sklopu stambenih naselja planirani opskrbni centri nižeg reda za dnevnu opskrbu stanovnika.

Sl. 18. Shema prostornog razmještaja poslovnih i javnih sadržaja (izvor: Arhiva KUPPA AF)

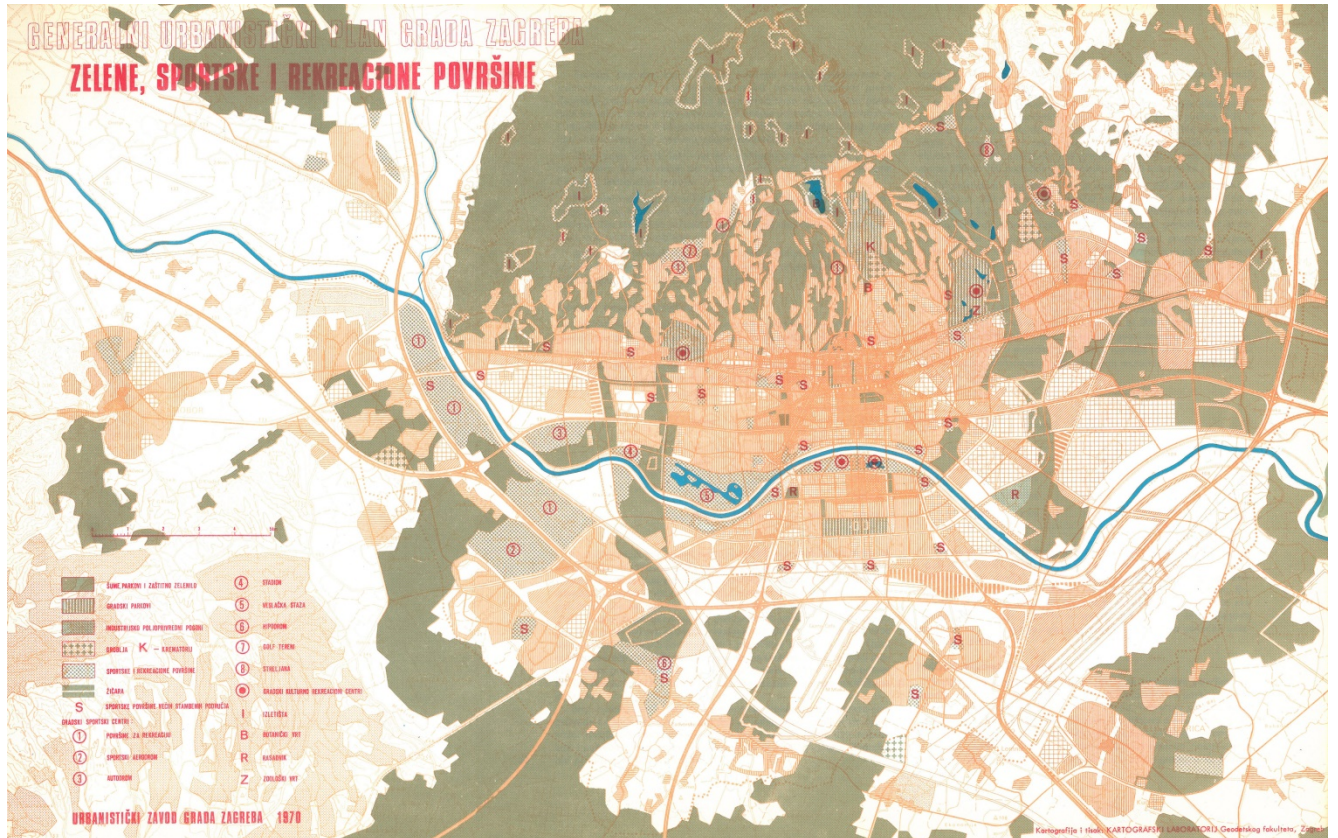
Zelene i rekreacijske površine planirane su u funkciji stvaranja ekološke ravnoteže i prostorne raščlambe gradskih predjela, pri čemu se razlikuju javne zelene površine (parkovi stambenih *rajona*, gradski parkovi, botanički i zoološki park, park šume i travnjaci), zelene površine ograničenog korištenja (zelene površine kao integralni dijelovi parcela stambene i javne namjene), nasadi posebne namjene (zaštitni pojasevi uz industrijske zone, na geomehanički nestabilnim terenima, zelenilo uz groblja i unutar groblja i dr.) i šumsko-rekreacijski kompleks Medvednice.

U formiranju neizgrađenih prostora posebna je uloga određena za priobalje rijeke Save, posebice na zapadnom i središnjem dijelu grada gdje se planira velika rekreacijska zona kao „zelena dilatacija“ u kompaktnoj gradskoj strukturi, dok se zelenim prodorima u smjeru sjever-jug kroz gradsko tkivo nastojalo povezati zelenilo Medvednice sa slobodnim zelenim prostorima uz Savu.⁵⁷

⁵⁶ Centar Južnog Zagreba, Kvaternikov trg i dr.

⁵⁷ U zonama predviđenim za formiranje zelenih poteza bilo je oko 10.000 postojećih stanova.

Temeljem Urbanističkog programa i prethodno izrađene studije⁵⁸, plan predviđa tri velika sportska centra (glavni sportski centar u središnjem dijelu grada na južnoj obali Save, autodrom i motodrom istočno od mosta preko Save u Jankomiru te hipodrom sjeverno od izletišta Brezovica), dva velika sportsko-rekreacijska centra (u predjelu Jaruna na lijevoj obali Save⁵⁹ te sjeverno od Mihaljevca u dolini potoka Ribnjak⁶⁰) te manji rekreacijski centri (sjeverno od Gornjeg Vrapča, s južne strane Pionirskog grada te na desnoj obali Save zapadno od jezera Bundek).

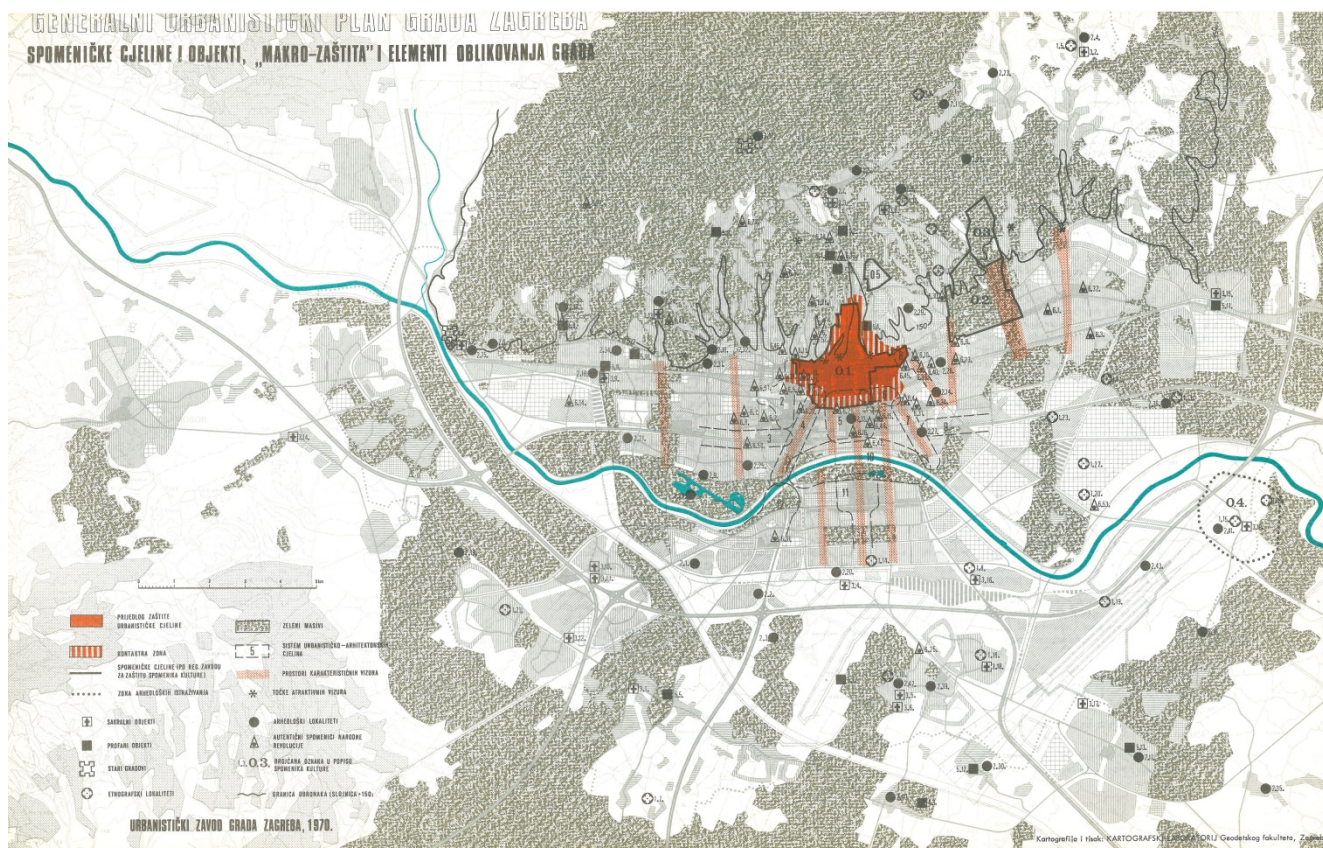
Sl. 19. Prikaz zelenih, sportskih i rekreacijskih površina (izvor: Arhiva KUPPA AF)

⁵⁸ Studija *Površine za fizičku kulturu u Zagrebu* (Visoka škola za fizičku kulturu u Zagrebu).

⁵⁹ Sportsko-rekreacijski centar s veslačkom stazom, jezerom za jedrenje i prostorom za izletišta.

⁶⁰ Rezervat za golf igralište.

U smislu zaštite povijesnog naslijeđa planom se definiraju tri osnovne grupe spomeničkog fonda: 1. urbanistička cjelina Stari grad Zagreb⁶¹, 2. pojedine spomeničke cjeline⁶², 3. pojedini spomenički lokaliteti i građevine,⁶³ pri čemu je u urbanističkom smislu posebno značajno uvođenje zaštite vizura na povijesne dijelove grada (posebice s juga prema sjeveru).

Sl. 20. Prikaz zona zaštite i elemenata oblikovanja grada (izvor: Arhiva KUPPA AF)

Kako bi se odgovorilo na problem porasta intenziteta automobilskeg prometa, postojeća mreža ulica se planom upotpunjava suvremenim prometnicama odgovarajuće prometne propusnosti, pri čemu su primarne prometnice prema hijerarhiji klasificirane u 5 kategorija (1. zemaljski auto-putovi⁶⁴, 2.

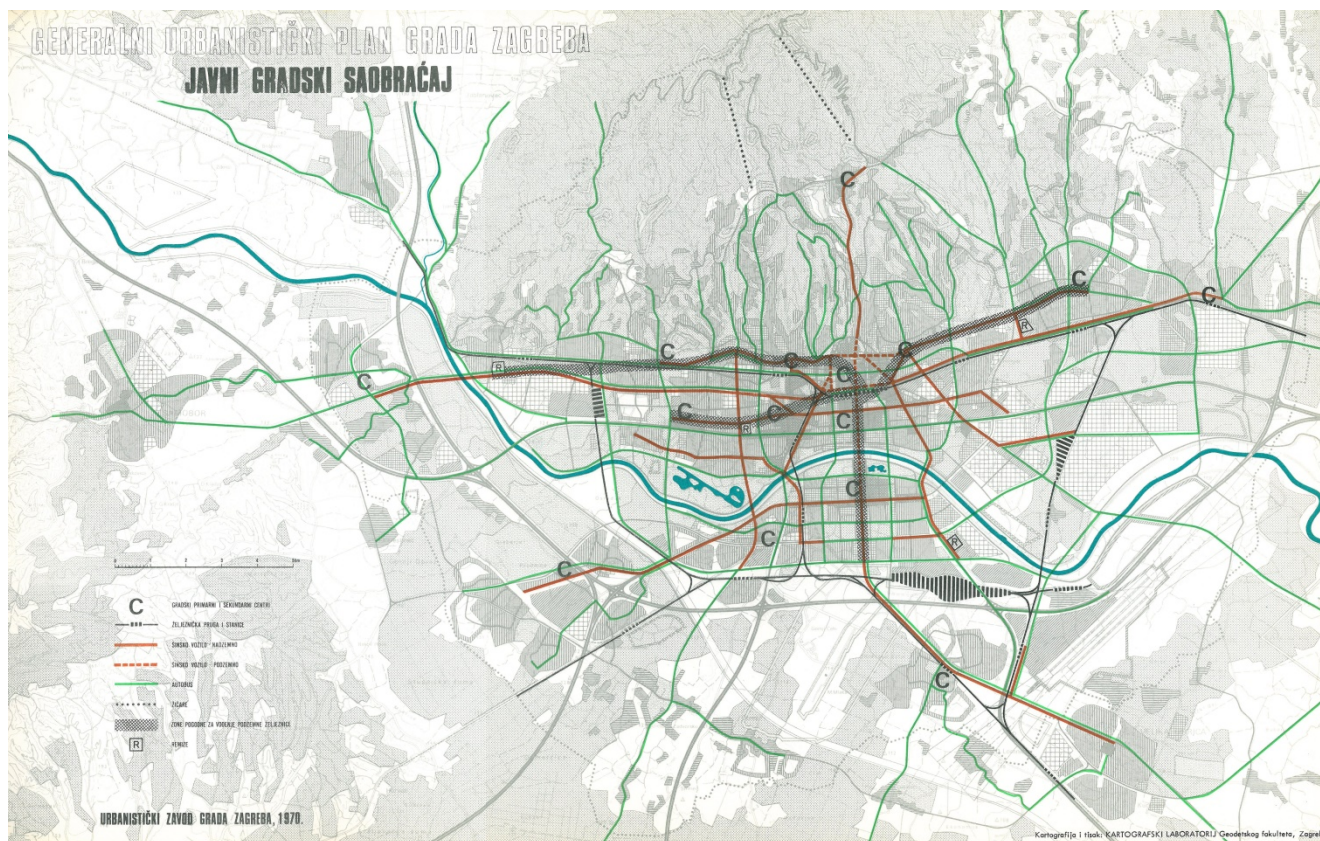
⁶¹ Povijesni dijelovi grada (Gornji grad, Kaptol i Donji grad) u kojima se određuju različiti oblici zaštite – od makrozaštite panoramskih vizura i zaštite cjeline do zaštite pojedinih sklopova i pojedinačnih građevina.

⁶² Određene su 4 spomeničke cjeline specifičnog karaktera (Maksimir, Dotršćina, Mirogoj i Šćitarjevo) te niz lokaliteta sa sačuvanom ruralnom arhitekturom.

⁶³ GUP-om je određeno i sistematizirano 57 pojedinačnih lokaliteta i građevina.

⁶⁴ GUP-om je određena optimalna trasa tangencijalnog autoputa (s priključcima na gradsku gradsku cestovnu mrežu), za koji se predviđa da će se djelomično koristiti i za potrebe gradskog prometa, a planiran je i rezervat za trasu drugog, južnijeg obilaznog autoputa u podnožju Vukomeričkih gorica. Potreba izvedbe tangencijalnog autoputa (gradske obilaznice) definirana je Prostornim planom zagrebačke regije i Urbanističkim programom grada Zagreba, a konačna trasa je određena u odnosu na sadržaje koji na nju utječu (brana Podsused, aerodromi Lučko i Pleso, vodozaštitna područja i dr.) te je (u odnosu na trasu iz Urbanističkog programa) pomaknuta južno od željezničke pruge i ranžirnog kolodvora.

gradski auto-putovi⁶⁵, 3. brze gradske prometnice⁶⁶, 4. glavne gradske prometnice, 5. gradske prometnice) te su za svaku kategoriju određeni parametri funkcije, projektne brzine, širine provoznih Planom se naglašava potreba unaprjeđenja kvalitete javnog gradskog prijevoza⁶⁷ pri čemu se naglasak stavlja na mrežu tračničkog vozila⁶⁸ (čije trase pokrivaju glavne smjerove kretanja stanovništva, povezuju glavni centar sa sekundarnim centrima, stambenim i radnim zonama, dok četiri produžena kraka povezuju središte grada sa Sesvetama, Velikom Goricom, Stupnikom i Samoborom) na koju se nadovezuje mreža javnog autobusnog prometa.

Sl. 21. Prikaz planiranog sustava javnog gradskog prometa (izvor: Arhiva KUPPA AF)

Sukladno porastu stupnja cestovne motorizacije i mobilnosti stanovništva planira se rješavanje budućih parkirališno-garažnih potreba izgradnjom velikih parkirališta-garaža na rubu stare gradske jezgre (u središnjim dijelovima Trnja i Južnog Zagreba), uz sekundarne gradske centre, velike sportsko-rekreacijske zone, uz Velesajam i aerodrom te organizacijom brzog i učinkovitog javnog prijevoza. Za teretni promet predviđena su četiri kamionska kolodvora na najvažnijim smjerovima ulaza u grad, a uz ranžirni kolodvor je planiran veliki kamionski kolodvor i kontejnerska baza povezana sa željezničkim prometom.

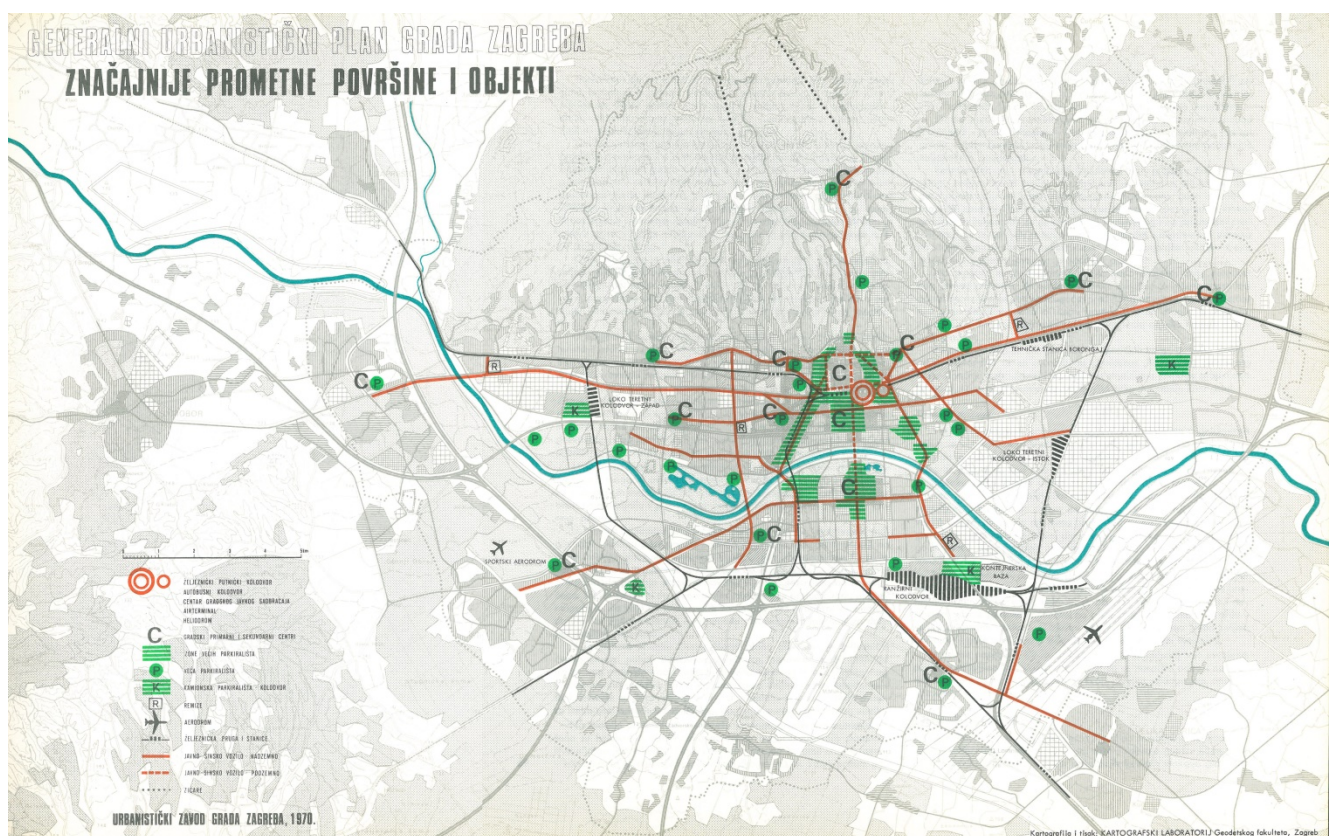
⁶⁵ Kao najznačajnija gradska prometnica određen je gradski autoput (današnja Slavonska/Zagrebačka avenija) sa zasebnom razinom glavnih kolnika u središnjem dijelu grada te višetažnim rješenjima križanja kako bi se osigurala maksimalna prometna propusnost.

⁶⁶ Brze gradske prometnice su planirane da u središnjem dijelu grada preuzmu tranzitni promet ulične mreže Donjeg grada na način da tangiraju gradsko središte, pri čemu su izdvojeni potezi najznačajnijih

⁶⁷ Unaprjeđenjem brzine, udobnosti i kapaciteta prijevoza putnika.

⁶⁸ Kombinirani sustav brze gradske željeznice i tramvaja.

Razmatra se i rješenje problematike željezničkog čvora te se predlaže zadržavanje trase pruge Južni Zagreb - Savska cesta kao isključivo putničke pruge, izgradnja zasebne teretne pruge na zapadnom dijelu grada (kroz Jankomir), podizanje pruge kroz uži dio grada⁶⁹, pomicanje tehničkog putničkog kolodvora na lokaciju postojeće postaje Borongaj, gradnja teretnih kolodvora u Jankomiru i Žitnjaku, gradnja zapadnog industrijskog kolodvora pokraj teretnog kolodvora Jankomir, izgradnja dva kontejnerska kolodvora (zapadni u Jankomiru i južni u blizini ranžirnog kolodvora) te ukidanje industrijskih kolosijeka sjeverno od glavne željezničke pruge i preispitivanje potrebe postojanja pojedinih kolosijeka južno od glavne pruge. U skladu s projekcijama brzog porasta putničkog i teretnog zračnog prometa⁷⁰ planira se pojačanje kapaciteta te gradnja niza pratećih sadržaja na aerodromu Pleso i izvan njega (proširenje pristanišnog kompleksa, gradnja nove zgrade za teretni promet, gradnja nove i rekonstrukcija postojeće uzletno-sletne staze, gradnja garaža, parkirališta i zračnog terminala⁷¹), dok se postojeći sportski aerorom Lučko planira razvijati uz zadržavanje iste funkcije.⁷² U skladu s Prostornim planom zagrebačke regije, GUP-om se predlaže i nova lokacija riječne luke na kraju plovnog kanala Sisak – Zagreb u blizini sela Poljana kraj Velike Gorice.⁷³

Sl. 22. Prikaz osnovnih prometnih površina i građevina (izvor: Arhiva KUPPA AF)

⁶⁹ Na potezu od Maksimira do potoka Kustošak.

⁷⁰ Prema dugoročnoj projekciji Instituta za promet, pomorstvo i veze do 1985. godine aerodrom bi trebao imati promet od 4,5 milijuna putnika i 150.000 tona robe, a do 2000. godine 11 milijuna putnika i 800.000 tona robe.

⁷¹ Kao najpovoljnija lokacija terminala zračnog prometa ocijenjena je lokacija uz kompleks željezničkog i autobusnog kolodvora.

⁷² Uz mogućnost korištenja za potrebe gospodarskih zrakoplova te manjih poslovnih ili privatnih zrakoplova.

⁷³ Odustaje se od lokacije luke u blizini sela Kosnica (planirane početkom 1960.-tih kao dio sustava plovnog kanala Dunav – Sava – Jadran) obzirom na ograničenost raspoloživog zemljišta, blizine aerodroma Pleso, trase tangencijalnog autoputa između aerodroma i luke te zaštite vodocrpilišta istočno od aerodroma.

Planom su određena i osnovna načela oblikovanja grada, pri čemu se naglašava vrijednost vizura na grad i Medvednicu (posebice s juga) koje uvjetuju zbijenu i nižu izgradnju u središnjem dijelu grada (Trnje) dok se na potezima Savske i Držićeve ulice omogućavaju „snažniji i viši volumeni“.

Povijesna jezgra je predviđena za rekonstrukciju i revitalizaciju uređivanjem unutarnjih dvorišta blokovske izgradnje, trgovačkih ulica, pješačkih trgova i pasaža, uz izvedbu novog prometnog rješenja s prometom posebnog režima⁷⁴ unutar gradske jezgre te višekatnim garažama i parkiralištima na njenom obodu. Uz povijesnu jezgru, definiraju se i ostale najznačajnije urbanističko-arhitektonske cjeline (1. povijesni centar grada, 2. sustav trgova⁷⁵, 3. zapadni ulaz u grad, 4. prometni potez Savske i Šarengradske ulice, 5. novi gradski centar u Trnju, 6. novi željeznički i autobusni kolodvor, 7. prometni potez Držićeve ulice, 8. Kvaternikov trg s Heinzelovom ulicom, 9. istočni ulaz u grad, 10. priobalje Save, 11. novi centar Južnog Zagreba s Avenijom Većeslava Holjevca, 12. jugozapadni ulaz u grad iz smjera Rijeke i Splita). Predviđaju se tri osnovne kategorije visina građevina (1-2 etažne zgrade, 4-5 etažne zgrade i 8-9 etažne zgrade) dok se za višu izgradnju uvjetuje izrada prostorno-oblikovnih studija kojima bi se dokazalo poštivanje osnovnih zahtjeva oblikovanja siluete grada.

Na južnom dijelu obuhvata plana javlja se novi element – odteretni kanal Sava-Odra u funkciji regulacije rijeke Save na području grada i obrane od poplava⁷⁶ koji je uvjetovao izmjene u namjeni površina južnih vangradskih dijelova, ali je i problematizirao određivanje lokacije riječne luke. Temeljem projektnog prijedloga „Elektroprivrede“ razmatra se i mogućnost gradnje hidrocentrala na Savi (kod Podsuseda, Jaruna i Rugvice), pri čemu je planom predviđen rezervat samo za HE kod Podsuseda.⁷⁷ Kao uvjetno prihvatljivo rješenje navodi se izgradnja hidrocentrala protočnog tipa s cijevnim turbinama koje rade s malim tlačnim visinama.

Planirana je i obrana od bujičnih voda s Medvednice izvedbom akumulacija (u dolinama potoka Bliznec, Ribnjak i Trnava), djelomičnim kanaliziranjem te uređenjem korita potoka. Planom su određene lokacije vodocrpilišta Strmec, Stara Loza, Mala Mlaka, Sašnjak, Ježdovec, Petruševac i Ivanja Reka unutar obuhvata, te Bregana, Medsave, Savski Marof i Črnkovec van obuhvata Plana.

Odlaganje otpada navoženjem na postojeće deponije ocjenjuje se kratkoročno održivim rješenjem te se predlaže hitna gradnja pogona za spaljivanje otpada na lokaciji uz toplanu na Žitnjaku.⁷⁸ Obzirom na nezadovoljavajuće stanje u pogledu površina za ukop na gradskim grobljima GUP predlaže 4 gradska groblja na Mirogoju⁷⁹, Miroševcu⁸⁰, kod Rakitja i južno od naselja Odra⁸¹ ukupne korisne površine oko 150 ha.

⁷⁴ Primarno pješački promet.

⁷⁵ Francuske republike, Sportova i Oktobarske revolucije.

⁷⁶ Gradnja kanala (kao jednog od elemenata integralnog sustava obrane od poplava čija je izgradnja potaknuta velikom poplavom 1964. godine) započela je 1969. godine kod naselja Lučko.

⁷⁷ Centrala s akumulacijom u Jarunu ocjenjuje se neprihvatljivom za središnji gradski prostor, dok se lokacija HE Rugvica ocjenjuje nedovoljno istraženom te također nije uklopljena u plan.

⁷⁸ Ocjenjuje se da ovakav način zbrinjavanja otpada uz tehničke, ekonomske i sanitarne prednosti omogućava i dobivanje toplinske energije te korištenja šljake i pepela za razna nasipavanja u gradu.

⁷⁹ U sklopu mirogojskog kompleksa (površine 32 ha) predviđena je lokacija budućeg krematorija i formiranje „parka urni“ površine oko 15 ha na njegovu sjevernom dijelu.

⁸⁰ Groblje Miroševac planirano je za pokrivanje potreba istočnog dijela grada na površini od 40 ha.

⁸¹ Groblje kod Rakitja površine oko 38 ha predviđeno je za potrebe zapadnog, a groblje kod naselja Odra (zapadno od Lomnice) površine 39 ha za potrebe južnog dijela Zagreba.

2.1.7. PROSTORNI PLAN ZAGREBAČKE REGIJE 1972./1978. GODINE

U kontinuitetu prepoznavanja nužnosti integralnog koncepta razvoja grada Zagreba sa širim kontaktnim prostorom započetim prijedlogom regionalnog plana šireg zagrebačkog područja 1949. godine,⁸² u razdoblju od 1972. do 1978. godine izrađen je i usvojen Prostorni plan zagrebačke regije kao programatski plan kompleksnog sagledavanja i usmjeravanja dugoročnog razvoja (do kraja 20. stoljeća) te kao podloga za izradu detaljnijih prostornih / urbanističkih planova i planova infrastrukturnih sustava.

Planom se prepoznaje problem razvoja Zagreba u okviru administrativnih granica neovisno o procesima intenzivne urbanizacije u prostoru regije⁸³ što je rezultiralo razvojnim disproporcijama i pritiskom na grad, pri čemu povećanjem fizičkog perimetra grada dolazi do oblikovanja „šireg gradskog područja“ sa susjednim naseljima (posebice duž radijalnih prometnica) i izgrađenim međuprostorima koje je, s obzirom na njihov razmjerno nizak stupanj razvoja, ekonomsko-društvenu nerazvijenost i izoliranost te slabu komunalnu opremljenost, potrebno ekonomski i komunalno povezati s centrom.

Prostorni plan zagrebačke regije predstavlja jedan od osnovnih urbanih razvojnih planova Zagreba kao metropole, u koji je bio uključen veći dio sjeverozapadne Hrvatske (obuhvat površine 5.510 km²).⁸⁴ U skladu s društveno-političkom i planerskom odlukom da se smanji demografski pritisak i zaustavi fizičko širenje grada Zagreba, jedan od osnovnih postavki plana bilo je uspostavljanje policentričnog urbanog razvoja. Za razliku od gradova koji su policentrični razvoj uspostavljali izgradnjom novih satelitskih naselja na neizgrađenim prostorima, u Zagrebu je to riješeno uključivanjem postojećih naselja/malih gradova na udaljenosti 20 - 35 km od gradskog središta⁸⁵ što je s jedne strane bila prednost jer se nisu stvorila „nikom pripadajuća“ stambena naselja već su se stanovnici mogli poistovjetiti s tradicionalnom sredinom, te su s druge strane mala povijesna naselja u neposrednoj blizini grada dobila potrebnu infrastrukturu koja je omogućila ujednačavanje uvjeta života na cjelokupnom prostoru aglomeracije.⁸⁶

Plan se temelji na kombiniranom modelu koncentričnog, radijalnog i policentričnog razvoja, pri čemu su naglašene (postojeće) prostorne razvojne tendencije u primarnom centru (Gradu Zagrebu) uz istovremeno usmjeravanje razvoja prema sekundarnim i regionalnim centrima u okvirima postavljenih osnovnih razvojnih osi kako bi se osigurao difuzni društveni i ekonomski razvoj.

Planom se uspostavlja šest razvojnih osi (s ishodištem u Zagrebu):

1. preko Velike Gorice prema Sisku na jugoistoku,
2. preko Jastrebarskog i Pokupskog prema Karlovcu na jugozapadu,

⁸² Urbanistički institut NRH na čelu s Vladimirom Antolićem.

⁸³ Utvrđuje se da intenzivni proces urbanizacije ukazuje na izrazito metropolitansko područje s velikom konurbacijom u kojoj su značajni čimbenici Rijeka i Ljubljana, a posebice prostori i centri neposredne konurbacije – Karlovac, Sisak i Varaždin.

⁸⁴ Tadašnje područje grada Zagreba i područja općina Dugo Selo, Donja Stubica, Ivanić-grad, Jastrebarsko, Klanjec, Krapina, Kutina, Samobor, Sesvete, Velika Gorica, Vrbovec, Zabok, Zaprešić, Zelina i Zlatar Bistrica.

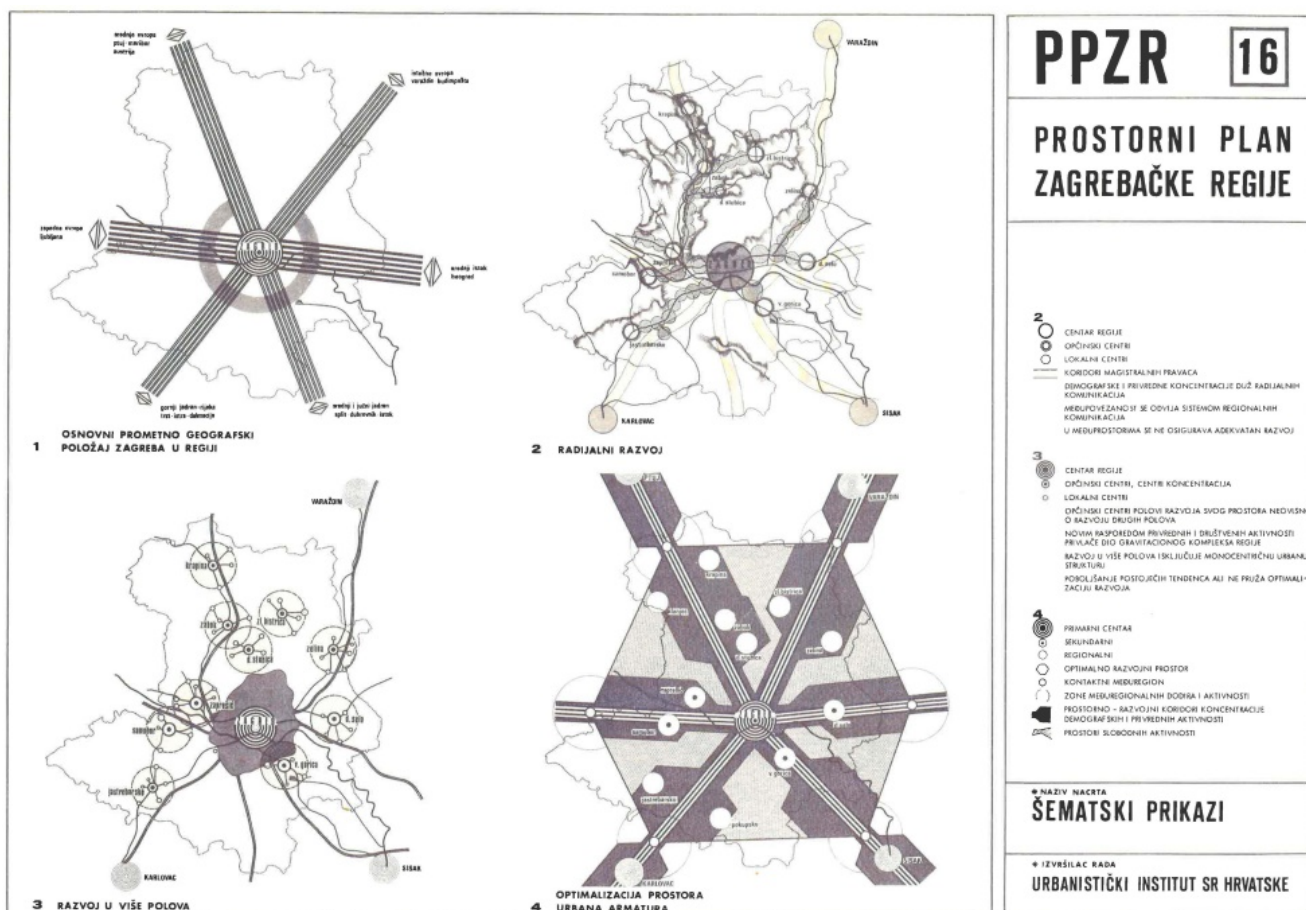
⁸⁵ Povijesni gradovi (do 5000 stanovnika) - Zaprešić, Samobor, Velika Gorica i Dugo Selo sa svojim specifičnostima koji su bili dobro povezani sa Zagrebom, no ni demografski ni prostorno, nisu se razvijali paralelno s njim.

⁸⁶ Ujednačavanje uvjeta života bilo je moguće zbog toga što je planske dokumente pratila nova organizacija komunalnih usluga grada Zagreba. Zavod za izgradnju grada Zagreba preuzeo je organizaciju podizanja komunalne infrastrukture za Zaprešić, Samobor, Veliku Goricu i Dugo Selo. Bez te nove infrastrukture ne bi bila ni moguća organizirana stambena izgradnja za novih oko 20.000 stanovnika u svakom od tih naselja. Grad Zagreb je financirao i izgradio potrebnu infrastrukturu te smjestio stanovništvo u novo izgrađene zone koje su bile opremljene javnim i društvenim sadržajima (škole, vrtići, ambulante i dr.). Tako je u desetak godina do kraja 1980.-tih svako od naselja naraslo za više od četiri puta - Zaprešić s 4.000. na 20.000, Samobor s 5.000 na 25.000, Velika Gorica s 5.000 na 35.000 stanovnika.

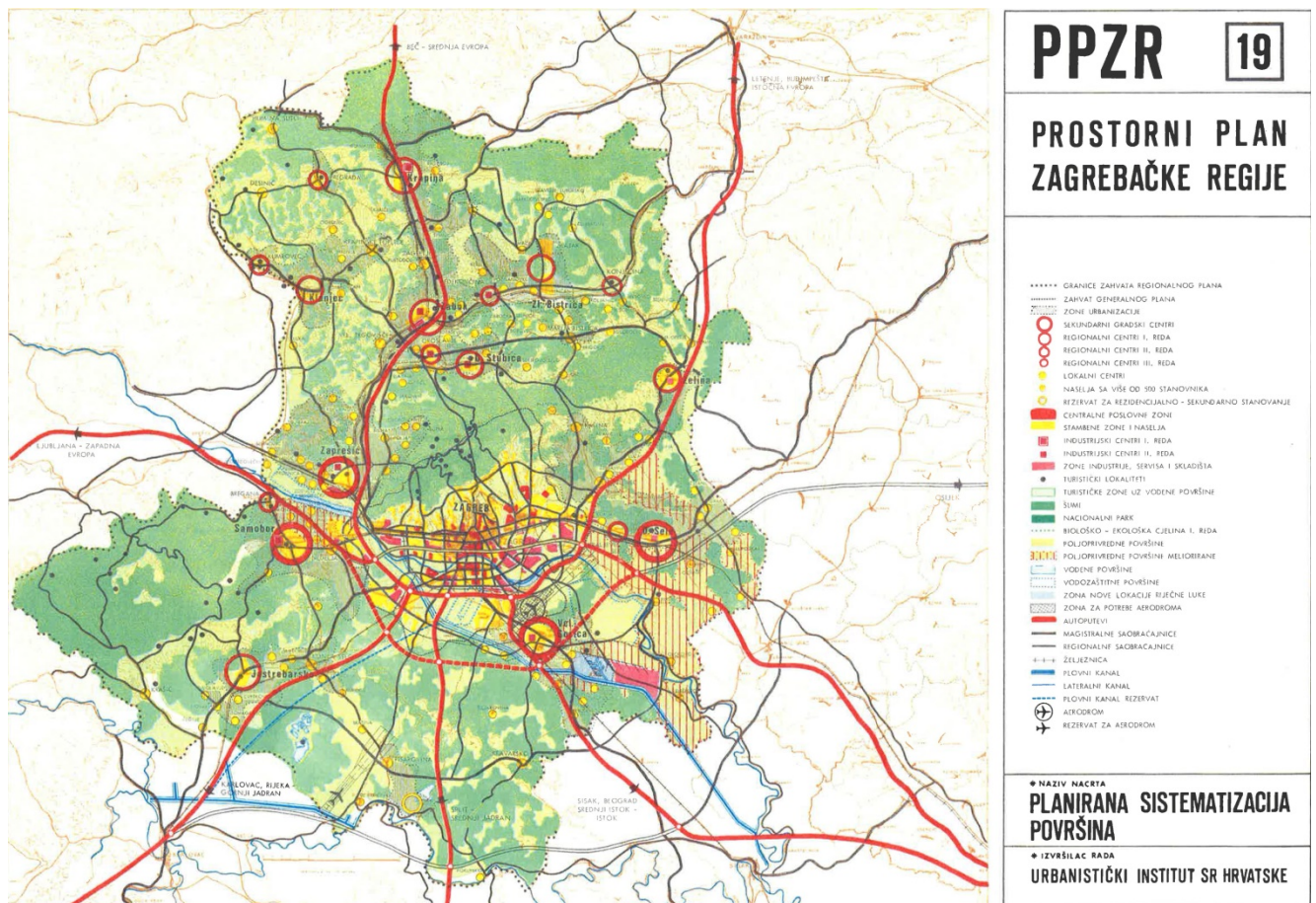
3. preko Samobora i Zaprešića prema Sloveniji na zapadu,
4. preko D. Stubice, Zaboka, Klanjca i Krapine prema Sloveniji (Ptuju) na sjeverozapadu,
5. preko Zlatar Bistrice i Zeline prema Varaždinu na sjeveroistoku,
6. preko Vrbovca i Dugog Sela prema istoku.

Razvojna os Zagreb-V. Gorica-Sisak-Kutina prepoznata je kao jedna od najznačajnijih za razvoj cjelokupne regije obzirom na razvojni potencijal industrije, te se sugerira izgradnja riječne luke u prostoru Velika Gorica-Kuče na plovnom kanalu Odra, kao i izgradnja autoputa Zagreb-Sisak-Beograd. Razvojni pravac prema jugozapadu temelji se na prepoznavanju i aktiviranju turističkog potencijala šireg prostora Jastrebarskog, formiranju važnog prometnog čvorišta u prostoru Pokupskog te razvoju turizma, rekreacije i sekundarnog stanovanja Zagreba u Vukomeričkim Goricama. Razvojna os prema zapadu temelji se na prepoznavanju razvojnog potencijala Žumberka temeljenog na turizmu i poljoprivredi, dok se razvoj sjeverozapadne osi planira intenziviranjem privrednih aktivnosti, jačanjem lokalnih centara i aktiviranjem prometnog smjera prema Ptuju.

Izgradnjom zelene magistrale, tunela kroz Medvednicu i modernizacijom ceste preko Kašine planira se valorizacija i aktivacija nerazvijenog područja istočnog Zagorja u sjevernom podnožju Medvednice i na južnim padinama Ivanšćice, a planirana aktivacija sjeveroistočne razvojne osi temelji se na izgradnji autoceste Zagreb-Varaždin (i dalje prema Mađarskoj). Os razvoja prema istoku temelji se na postojećem poljoprivrednom potencijalu te se planira izgradnja magistralnog pravca Zagreb-Bjelovar-Osijek kojim bi se omogućilo kvalitetnije uključivanje Vrbovca i Dugog Sela u razvojne trendove regije.

Sl. 23. Sheme prostornog razvoja PPZR (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

Sl. 24. Prostorni plan zagrebačke regije 1972./1978. (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

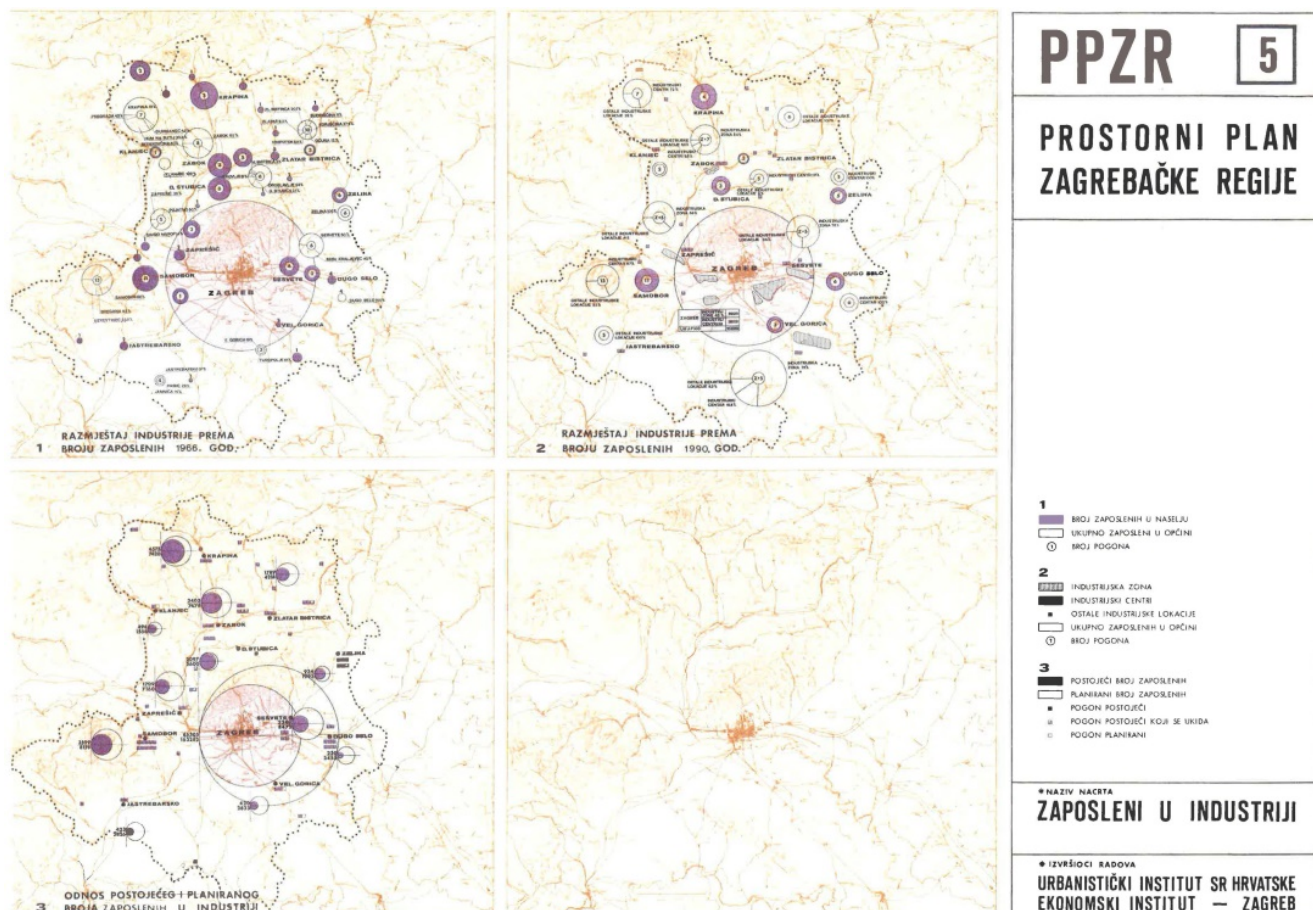
Obzirom da postojeće stanje gospodarstva u doba izrade plana obilježava regionalna orijentacija sustava⁸⁷ i struktura nastala iz spontanog i ekstenzivnog razvoja bez jasnog planskog usmjerenja, prostornim se planom regije postavljaju globalne smjernice za njeno usklađeno uređenje kako bi se osigurali preduvjeti za cjeloviti gospodarski razvoj⁸⁸ koji se bazira na razvoju kemijske industrije, visokotehnoške prerade metala, industrije papira, dipereziji primarne prerade u širem području regije, diversifikaciji i povećanju finalne prehrambene industrije, intenzifikaciji građevinarstva i građevinske industrije bazirane na suvremenim materijalima, proširenju energetske baze komunalnog karaktera u Zagrebu⁸⁹ te na stvaranju krupnih trgovinskih, poslovnih i novčanih organizacija. Pretpostavka je plana da će do 2000. godine 52,6% aktivnog stanovništva biti zaposleno u tercijarnim i ostalim djelatnostima, dok će industrija i poljoprivreda zapošljavati 35% odnosno 12,4% aktivnog stanovništva. Privredne aktivnosti se planom raspoređuju u prostore perspektivnih urbanih koncentracija u kojim se uspostavlja prostorni i infrastrukturni red te poseban prometni sustav s ciljem ožvljavanja i poticanja privredne aktivnosti u širem prostoru kako bi se ostvario optimalni razvojni model.

⁸⁷ Više od 50% proizvodnje i privrede grada Zagreba orijentirano je na tržište njegove regije.

⁸⁸ Konceptija osnovnih pravaca razvoja regije usmjerena je na ostvarivanje odnosa i međuovisnosti Zagreba i regije kako bi se smanjile razlike u razvijenosti grada i šireg područja.

⁸⁹ Toplana, plinara, plinovodi, produktovodi.

Uz iskorištavanje postojeće industrijske osnove čiji je temelj industrija Zagreba⁹⁰, planira se ekspanzija industrije u širem regionalnom okviru (uz bolje iskorištavanje prirodnih resursa, radne snage, razvojnih potencijala i smještajnih prednosti, te uz primjenu policentričnog sustava prostornog razvoja), pri čemu se predviđa organiziranje i razvoj 11 industrijskih centara (Bedekovčina, Krapina, Dugo Selo, Ivanić-grad, Jastrebarsko, Oroslavje, Samobor, Velika Gorica, Vrbovec, Zagreb i Zelina) te 9 industrijskih zona (Žitnjak, Jankomir, Stupnik, Jakuševac, Riječna luka, Kutina, Sesvete, Zaprešić i Zabok).

Sl. 25. Shematski prikazi vezani uz industriju (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

U smislu poljoprivredne proizvodnje planira se razvoj poljoprivredno-industrijskih kompleksa⁹¹ (posebice u područjima gdje se provodi regulacija Save i njenih pritoka) s naglaskom na prehrambenoj industriji⁹² posebice dok je u sektoru šumarstva planirano očuvanje postojećeg šumskog fonda⁹³, daljnje pošumljavanje (vodeći računa o ekološko-biološkim cjelinama) te intezivnije korištenje šuma i povećanje proizvodnje na cjelokupnom prostoru.⁹⁴

⁹⁰ Uz planirano restrukturiranje i prostornu integraciju.

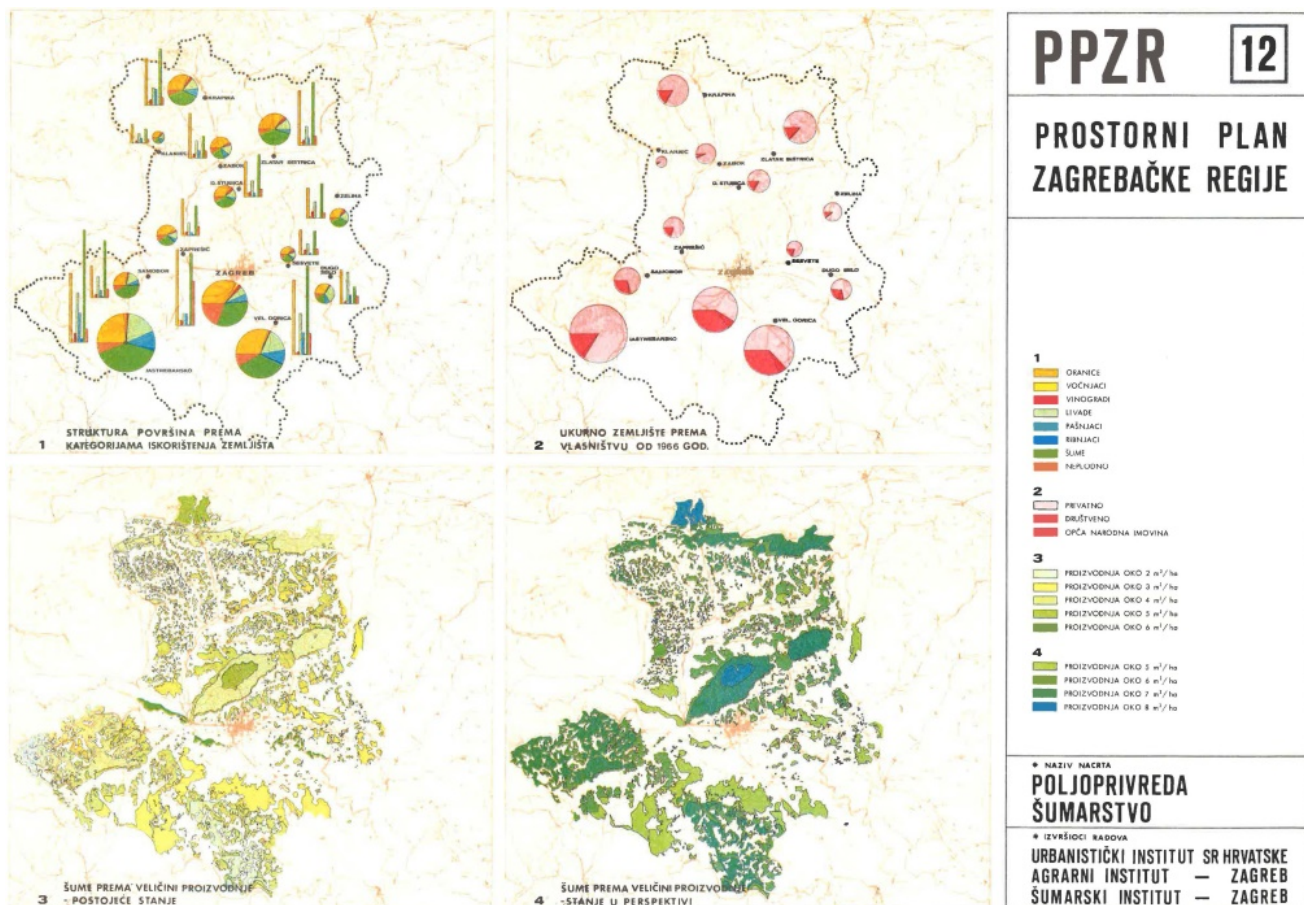
⁹¹ Postojeće stanje strukture zemljišta predstavljaju usitnjeni i rasparcelirani seljački posjedi u 95 % obuhvata, a prigradska poljoprivreda ima umanjeno značenje zbog usmjerenja stanovništva na sekundarne i tercijarne djelatnosti.

⁹² Planirana je godišnja stopa rasta poljoprivredne proizvodnje od 4,5%.

⁹³ U doba izrade plana šume na području grada Zagreba čine 32,6 % od ukupne površine cijele regije, od čega je u društvenom vlasništvu 587 km², a u privatnom vlasništvu 717 km² šuma.

⁹⁴ Primjerice u zagrebačkom području odnosno u središnjem prostoru regije planirano je povećanje šumske proizvodnje s 4-5 m³/ha na 7-8 m³/ha, uz povećanje drvne zalihe i tehničkog drveća.

U skladu s povećanjem broja turista i prostornom ekspanzijom turističkog prometa u razdoblju do izrade plana te projekcijama daljnjeg turističkog razvoja temeljenog na intenzivnom povećanju broja tranzitnih i izletničkih turista⁹⁵ do 1990. godine, obzirom na deficitarne turističke kapacitete⁹⁶ planom je pretpostavljena potreba za izgradnjom smještajnih kapaciteta od oko 10.000 ležaja na užem te oko 4.800 ležaja na širem području regije. Planira se i snažan razvoj trgovine u međunarodnoj razmjeni kroz razvoj velikih trgovačkih poduzeća koja mogu preuzeti značajnu ulogu u domaćem i inozemnom tržištu te razvoj tercijarnih djelatnosti, posebno proizvodnog i uslužnog zanatstva.⁹⁷

Sl. 26. Shematski prikazi vezani uz poljoprivredu i šumarstvo (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

⁹⁵ Prema planskim projekcijama broj tranzitnih turista (primarno prema Jadranu) će se do 1990. godine povećati za oko 7 puta (na oko 21 milijun, s udjelom inozemnih turista od oko 66%), te će se na području regije ostvariti oko 20 milijuna izleta godišnje.

⁹⁶ U doba izrade plana raspoloživi smještajni kapaciteti na području zagrebačke regije iznosili su oko 8.000 ležaja.

⁹⁷ Pretpostavljeno je povećanje broja radnih mjesta u proizvodnom i uslužnom zanatstvu s 20.000 na 63.000.

Planerske pretpostavke o broju stanovnika zagrebačke regije proizašle su iz analize dostupnih demografskih podataka o naseljima unutar obuhvata Plana⁹⁸, pri čemu se regija u demografskom smislu sagledava kao cjelina sa šest jedinica (grad Zagreb⁹⁹, sjeverozapadna¹⁰⁰, sjeveroistočna¹⁰¹, jugozapadna¹⁰² i južna jedinica¹⁰³, te jedinica koja obuhvaća naknadno priključene općine Vrbovec, Ivanić-Grad i Kutinu¹⁰⁴).

U planerskoj projekciji je do 2000. godine trebalo biti urbanizirano približno 30 % područja unutar obuhvata plana, s 90 % ukupnog broja stanovnika regije, pri čemu je planirana gustoća naseljenosti na gradskom području Zagreba 2500 st/km², u prigradskim zonama 300 – 600 st/km², a u vanjskim zonama 200 – 600 st/km².

Obzirom na dotadašnje tendencije smanjenja broja stanovnika koji se bave poljoprivredom¹⁰⁵ (uglavnom na rubnim i izoliranim područjima odnosno naseljima), slab prirodni prirast te iseljavanje izvangradskih područja¹⁰⁶ (od 1949. do 1961. godine iz zagrebačke okolice se u Zagreb preselilo 38.000 stanovnika odnosno desetina stanovništva)¹⁰⁷, iskazana je snažna potreba obnove populacijskog potencijala u naseljima zagrebačke okolice¹⁰⁸ budući da su tadašnja iskustva iz svijeta pokazala da se veliki grad ne može razvijati ukoliko njegova okolica ima regresivni tip populacije.¹⁰⁹ Plansko-programska distribucija stanovništva do 2000. godine unutar zagrebačke regije bila je 1.000.000 stanovnika na užem području grada i 506.000 stanovnika na širem području¹¹⁰, pri čemu je

⁹⁸ Na području zagrebačke regije je prema popisu stanovništva 1971. godine bilo 1.061.735 stanovnika na površini od 5510 km². Planerska projekcija iz 1978. godine bila je 1.506.000 stanovnika na području zagrebačke regije do 2000. godine, odnosno 1.200.000 stanovnika na proširenom gradskom području i 306.000 stanovnika na širem području.

⁹⁹ U gradu Zagrebu planiran je porast broja stanovnika s 602.058 na 1.000.000.

¹⁰⁰ U sjeverozapadnoj jedinici koja obuhvaća zaprešićku prigradsku zonu, klanječku, pregradsku i krapinsko-zabočku izdvojenu zonu urbanizacije te ruralnu zonu, planiran je porast broja stanovnika s ukupno 189.030 na 197.000 stanovnika.

¹⁰¹ U sjeveroistočnoj jedinici koja obuhvaća zelinsko-kašinsku i dugoselsku zonu te ruralnu zonu, planiran je porast broja stanovnika s 55.800 na 57.000 stanovnika.

¹⁰² U jugozapadnoj jedinici koja obuhvaća samoborsku prigradsku i jaskansku izdvojenu zonu, te ruralnu zonu, planiran je porast broja stanovnika s ukupno 709.000 na 957.000.

¹⁰³ U južnoj jedinici koja obuhvaća velikogoričku prigradsku i pisarovinsku prigradsku i ruralnu zonu planirano je smanjenje broja stanovnika s 50.767 na 50.300 stanovnika.

¹⁰⁴ U jedinici koja obuhvaća općine Vrbovec, Ivanić-Grad i Kutinu planiran je porast broja stanovnika s 93.190 na 106.000.

¹⁰⁵ Veliki postotak zaposlenika zaposlenih izvan mjesta boravka u razdoblju do izrade plana zabilježen je na područjima oko Samobora, Jastrebarskog, Sesveta, Donje Stubice, Zaboka, Zlatar Bistrice i Krapine, dok je manji oko Velike Gorice i Klanjca (kartogram 2. *Stanovništvo – 3. Udio aktivnog stanovništva zaposlenih izvan mjesta boravka*).

¹⁰⁶ U razdoblju od 1948. do 1961. godine zabilježen je porast broja stanovnika u potezu naselja određenom gradovima Zaprešićem, Samoborom, Velikom Goricom i Sesvetama koji se i ističu brojem stanovnika, dok je manji porast broja stanovnika zabilježen na potezu od Donje Stubice do Krapine te oko Jastrebarskog, Dugog Sela i Zeline, pri čemu je u manjem broju naselja uz veće gradove zabilježen pad, pa porast odnosno porast, pa pad broja stanovnika, dok je u većini rubnih i manjih naselja zabilježen je pad broja stanovnika u oba navedena razdoblja (kartogram 2. *Stanovništvo – 1. Razmještaj i veličina naselja – 1971.*).

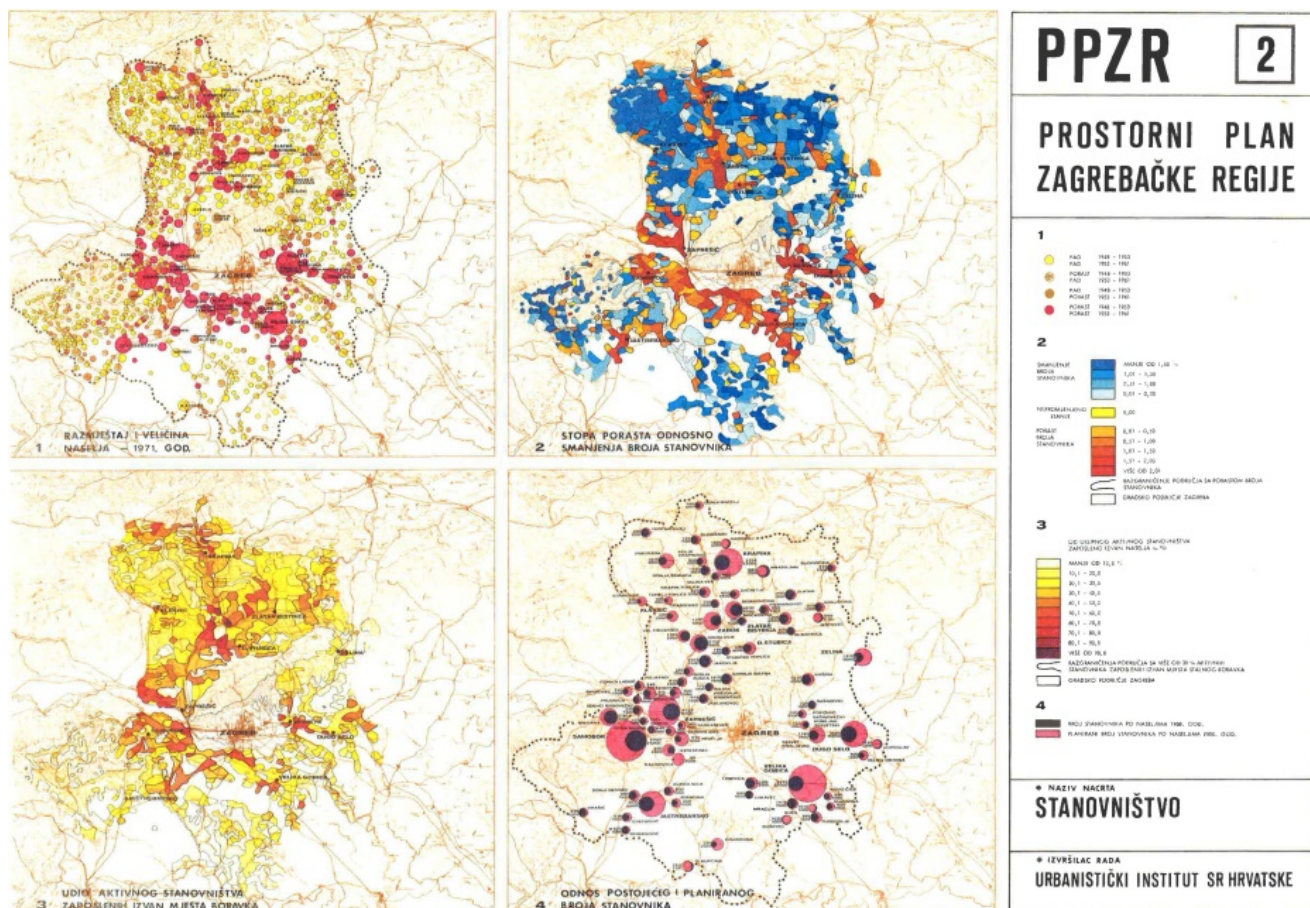
¹⁰⁷ U razdoblju do izrade plana zabilježen je porast broja stanovnika na području Zaprešića, Samobora, Velike Gorice, Sesveta, Jastrebarskog, Dugog Sela, Zeline, Zlatar Bistrice, Donje Stubice, Zaboka i Krapine, dok je na ostalim područjima zabilježeno smanjenje broja stanovnika. U manjem broju naselja zabilježen je nepromijenjeni broj stanovnika (kartogram 2. *Stanovništvo – 2. Stopa porasta odnosno smanjenja broja stanovnika*)

¹⁰⁸ Intervencijom grada, jačanjem imigracijskih tokova i politikom stimuliranja nataliteta.

¹⁰⁹ Na kartogramu 2. *Stanovništvo – 4. Odnos postojećeg i planiranog broja stanovnika* prikazan je broj stanovnika po naseljima 1968. godine i planirani broj stanovnika po naseljima 2000. godine. Planirani porast broja stanovnika 2000. godine u odnosu na 1968. uglavnom je proporcionalan. Značajan porast broja stanovnika planiran je u Zaprešiću, Samoboru, Velikoj Gorici, Dugom Selu, Jastrebarskom i Krapini, a neznatan porast odnosno smanjenje broja stanovnika planirano je u manjim naseljima na rubnim dijelovima zagrebačke regije.

¹¹⁰ Procijenjeno je da će oko 1990. godine udio aktivnog u ukupnom stanovništvu iznositi do 45 %, a da će se do 2000. godine znatno smanjiti broj i relativni udio poljoprivrednog stanovništva, odnosno da će od ukupno

regija podijeljena na četiri strukturalne i funkcionalne cjeline (1. gradsko područje Zagreba, 2. prigradske zone Zagreba, 3. vanjske urbanizirane zone i 4. ruralne zone). Planska projekcija tokova urbanizacije predviđala je značajne promjene strukture naseljenosti te prostornog rasporeda i kvalitete stanovanja. Procijenjeno je da bi se do 2000. godine u centrima regije trebalo sagraditi 38.000 stanova za 117.000 stanovnika, odnosno 20 m² po stanovniku ili 2.300.000 m² korisnog stambenog prostora. Od ukupnog broja planiranih stanova 19.000 odnosilo se na sekundarne gradske centre, 7.000 na regionalne centre 1. reda, 3.000 na regionalne centre 2. reda, 5.000 na regionalne centre 3. reda i 4.500 na lokalne centre. Za izgradnju stanova na širem području zagrebačke regije zainteresiran je bio i grad Zagreb, jer je nekvalitetno stanovanje i nizak komunalni standard u okolici grada poticalo migracije stanovništva u grad i povisivalo cijenu stana u gradu.

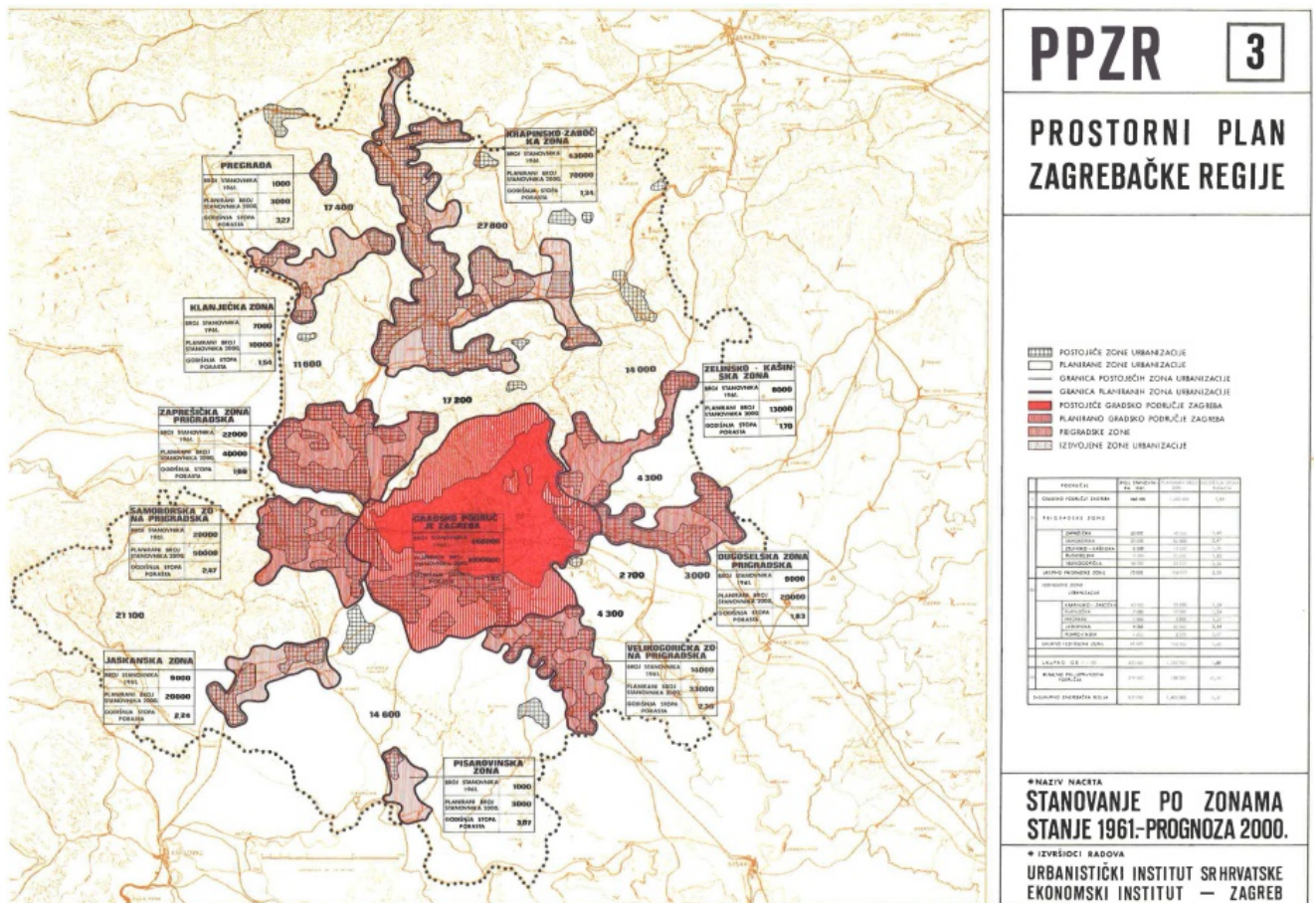

Sl. 27. Shematski prikazi vezani za demografiju (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

1.506.000 planiranih stanovnika njih 12,4 % biti poljoprivredno stanovništvo, 35 % industrijsko stanovništvo, a 52,6 % stanovništvo zaposleno u tercijarnim i ostalim djelatnostima.

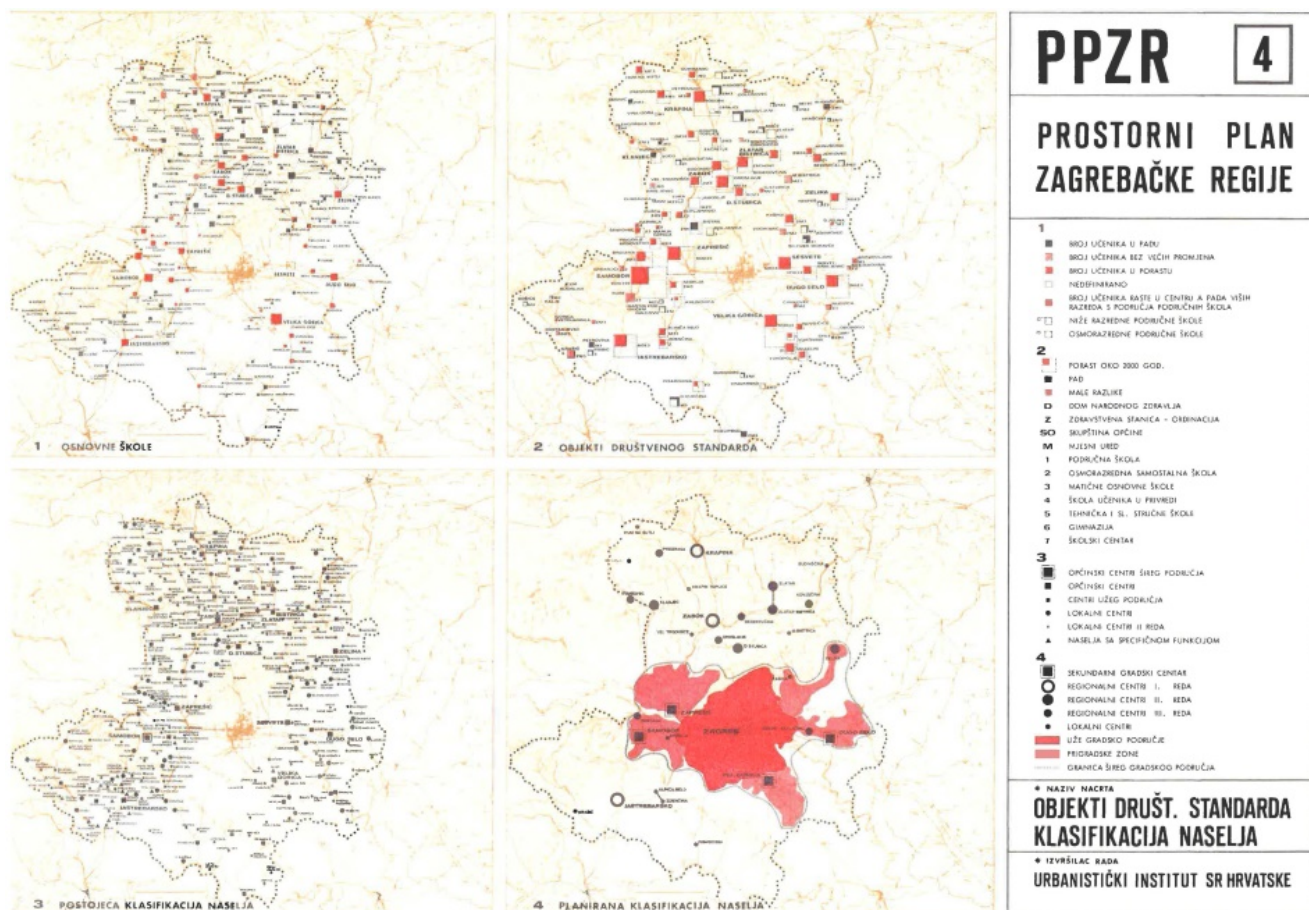
Na kartogramu 3. *Stanovanje po zonama; stanje 1961. – prognoza 2000.* prikazane su postojeće i planirane zone urbanizacije s granicama, postojeće i planirano gradsko područje Zagreba, prigradske zone i izdvojene zone urbanizacije te je tabelarno prikazan broj stanovnika 1961., planirani broj stanovnika 2000. i godišnja stopa prirasta za pojedine zone urbanizacije pri čemu je vidljivo da su najveće stope urbanizacije predviđene u pregradskoj i pisarovinskoj zoni, a najmanje u krapinsko-zabočkoj zoni te na gradskom području Zagreba.¹¹¹

Sl. 28. Shematski prikaz stanovanja po zonama urbanizacije (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

¹¹¹ Gradsko područje Zagreba (466.000 / 1.000.000 / 1,32), prigradska zona Zaprješića (22.000 / 40.000 / 1,69), Samobora (20.000 / 50.000 / 2,47), Zeline – Kašine (8.000 / 13.000 / 1,70), Dugog Sela (9.000 / 20.000 / 1,83) i Velike Gorice (14.000 / 33.000 / 2,36), te izdvojene zone urbanizacije Krapina – Zabok (43.000 / 70.000 / 1,34), Klanjec (7.000 / 10.000 / 1,54), Predgrada (1.000 / 3.000 / 3,27), Jastrebarsko (9.000 / 20.000 / 2,24) i Pisarovina (1.000 / 3.000 / 3,07).

Obzirom na planirano društveno-ekonomsko i prostorno-funkcionalno značenje, plan postavlja hijerarhijsku klasifikaciju naselja: 1. primarno društveno središte (Zagreb), 2. sekundarni gradski centri (Samobor, Dugo Selo, Velika Gorica i Zaprešić), 3. regionalni centar 1.a reda (Kutina), 4. regionalni centri 1. reda (Jastrebarsko, Krapina, Zabok, Vrbovec i Ivanić Grad), 5. regionalni centri 2. reda (Klanjec, Zelina, Zlatar Bistrica, Donja Stubica, Dubrava, Križ-Novoselec i Popovača), 6. regionalni centri 3. reda: Kumrovec, Pregrada, Bregana, Sesevski Kraljevec, Bedekovčina, Oroslavje, Kloštar Ivanić, V. Ludina i Banova Jaruga, te 7. lokalni centri (Hum na Sutli, Desinić, Krapinske Toplice, Začretje, Veliko Trgovišće, Sv. Nedelja, Kašina, Pisarovina, Marija Bistrica, Konjščina, Budinščina, Preseka, Repinec, Haganj, Mostari, Farkaševac, Graberje, L. Dubrovčak, Obedišće, Okoli, Potok, G. Jelenska, Voloder, Mikleuška, Gračenica, Stupovača, Ilova i Međurić). Planom su postavljeni osnovni parametri razvoja mreže ustanova i organizacija društvenog standarda,¹¹² pri čemu je uspostavljena mreža osnovnih i srednjih škola¹¹³ te princip organizacije zdravstvene službe putem općinskih domova zdravlja i većih zdravstvenih stanica, dok se mreža društvenih i kulturnih ustanova planira poboljšati i proširiti porastom broja stanovnika u urbaniziranim područjima i centralnim naseljima.

Sl. 29. Shematski prikazi vezani uz klasifikaciju naselja i distribuciju objekata društvenog standarda (izvor: GUSPRG)

¹¹² Mreže ustanova i organizacija društvenog standarda ispitivane su i komparirane u odnosu na povezanost njihova stanja i razvoja na utjecaje kretanja stanovništva i naseljenosti, odnosa prema Zagrebu, prometnom značenju, kretanju privrede i pretpostavkama budućeg demografskog razvoja.

¹¹³ Naglašava se unaprjeđenje regionalne prometne povezanosti kao preduvjet za razvoj mreže osnovnih i srednjih škola, pri čemu se teži ukidanju „patuljastih“ osnovnih škola i koncentraciji osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova u naseljima gdje postoje sigurni preduvjeti za porast broja stanovnika.

U skladu s ocjenom da je prirodna ravnoteža regije izmijenjena i poremećena, planom se naglašava potreba skladnog odnosa planiranih djelatnosti i potencijala prostora odnosno potreba aktivne zaštite cjelokupnih ekoloških vrijednosti pejisaža i prirodne ravnoteže na prostoru regije i budućeg milijunskog Zagreba, zbog čega svaki zahvat i bitne promjene treba podrediti maksimalnom očuvanju cjeline. Zaključuje se da bi zbog očuvanja biološko-ekološke ravnoteže u prostoru zagrebačke regije obzirom na njene klimatske, hidrološke, pedogenetske i reljefne karakteristike trebala dominirati „stabilna“ vegetacija. Stoga se kao posebna vrijednost naglašavaju očuvani prostori dominacije šumskog pejisaža koje pretežito štiti za razliku od gospodarskog iskorištavanja. Područje obuhvaćeno regionalnim planom obiluje površinskim tekućicama, podzemnim vodama, izvorima i termalnim vrelima, pri čemu glavnu vodenu okosnicu čini rijeka Sava s pritocima.¹¹⁴ Neposredno uz rijeke Savu, Odru, Lonju Krapinu i Kupu pružaju se aluvijalne ravni.

Plan evidentira postojeće stanje pejisaža klasificirajući ga prema kriteriju dominacije šumskog i poljoprivrednog pejisaža i to na četiri osnovne kategorije: 1. zona dominacije očuvanih kompleksa (biološke cjeline) – područja Medvednice, Ivančice, dijela Vukomeričkih gorica; 2. zone dominacije djelomično očuvanih šumskih kompleksa – Vukomeričke gorice, Samoborsko gorje, dijelovi Zagorja, obronci sjeverno od Sesveta i Dugog sela; 3. zone dominacije rastočenih šumskih kompleksa zauzimaju pretežit dio sjevernog obuhvata plana – najcjelovitije zastupljene na potezu Klanjec - Kumrovec - Krapina; 4. zona dominacije poljoprivrednog pejisaža – najzastupljeniji u područjima riječnih dolina (posebno Save i Krapine).

U razmatranju pejisaža u perspektivi, utvrđuju se tri velike prepoznatljive ekološko-biološke cjeline: regionalna ekološko-biološka cjelina I. reda (Medvednica), regionalna ekološko-biološka cjelina II. reda (Ivančica i Samoborsko gorje) i regionalna ekološko-biološka cjelina III. reda (Vukomeričke gorice) koje se u najvećoj mjeri podudaraju s prethodno utvrđenom podjelom prostora prema dominaciji šumskog pejisaža. Potrebno je naglasiti da se za preostala područja, u odnosu na postojeće stanje, Planom daje puno diferenciranija podjela koja uvažava pojedina pejisažna obilježja te naglašava važnost njihova očuvanja za prepoznatljivost identitet ukupnog prostora.¹¹⁵

Izdvajaju se različite kategorije poljoprivrednih pejisaža poput primjerice melioriranog poljoprivrednog pejisaža (dolina Krapine), prigradskog poljoprivrednog pejisaža – poljoprivredno prehrambenog karaktera (Savska ravnica južno od Zagreba), ekološki uravnoteženog zagorskog pejisaž, prigorskih poljoprivrednih pejisaža (potez Sesvete – Zelina) te poljoprivrednih ruralno-ladanjskih pejisaža (područje oko Jastrebarskog). Za sve kategorije poljoprivrednih pejisaža naglašavaju se prepoznatljiva obilježja te se za neke daju i smjernice za očuvanje karaktera.

U Planu pejisaž zauzima ulogu u ublažavanju potencijalno konfliktnih područja pa se tako posebno izdvaja područje kontaktne zone područja grada Zagreba i ekološko-biološke regije Medvednica. U tom smislu naglašavaju se i zone dominacije postojećeg šumskog fonda s namjerom direktne zaštite u odnosu na planirane industrijske zone na području Zagreba kao i industrijskih lokacija šire regije. Posebna se pažnja skreće na velik udio zapuštenih parkova regije za koje u velikoj mjeri nije provedena inventarizacija te zahtijevaju obnovu.

U planu se pejisaž, kao atrakcijska osnova, dovodi u vezu s turističkim usmjerenjem razvoja regije. Utvrđuju se područja rezervata sekundarnog rezidencijalnog stanovanja (npr. poljoprivredni ruralno-

¹¹⁴ Šljunkovite naslage u posavskoj ravnici akumuliraju obilje izvrsne pitke vode.

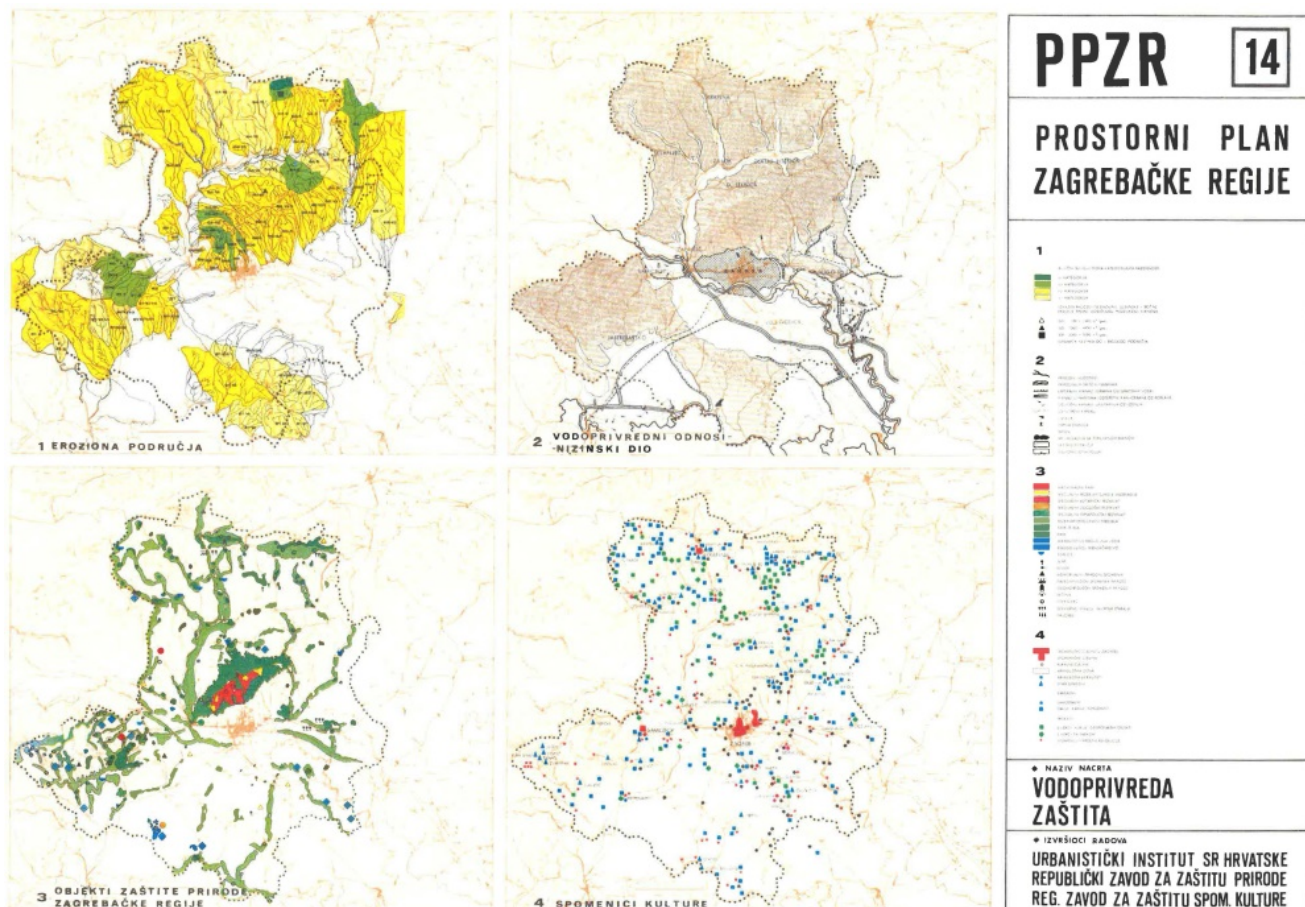
¹¹⁵ Posebno se to odnosi na različite tipove poljodjelskog pejisaža kao npr. ekološki uravnotežen zagorski pejisaž u kojem se preporuča zadržavanje omjera šumskih i poljoprivrednih površina te prigorski poljoprivredni pejisaž s mozaičnim udjelom vinograda, šuma, pašnjaka, voćnjaka, ratarskih površina.

ladanjski pejzaž - južno od Vukomeričkih gorica) te daju preporuke za poseban tretman uređenja pejzaža.

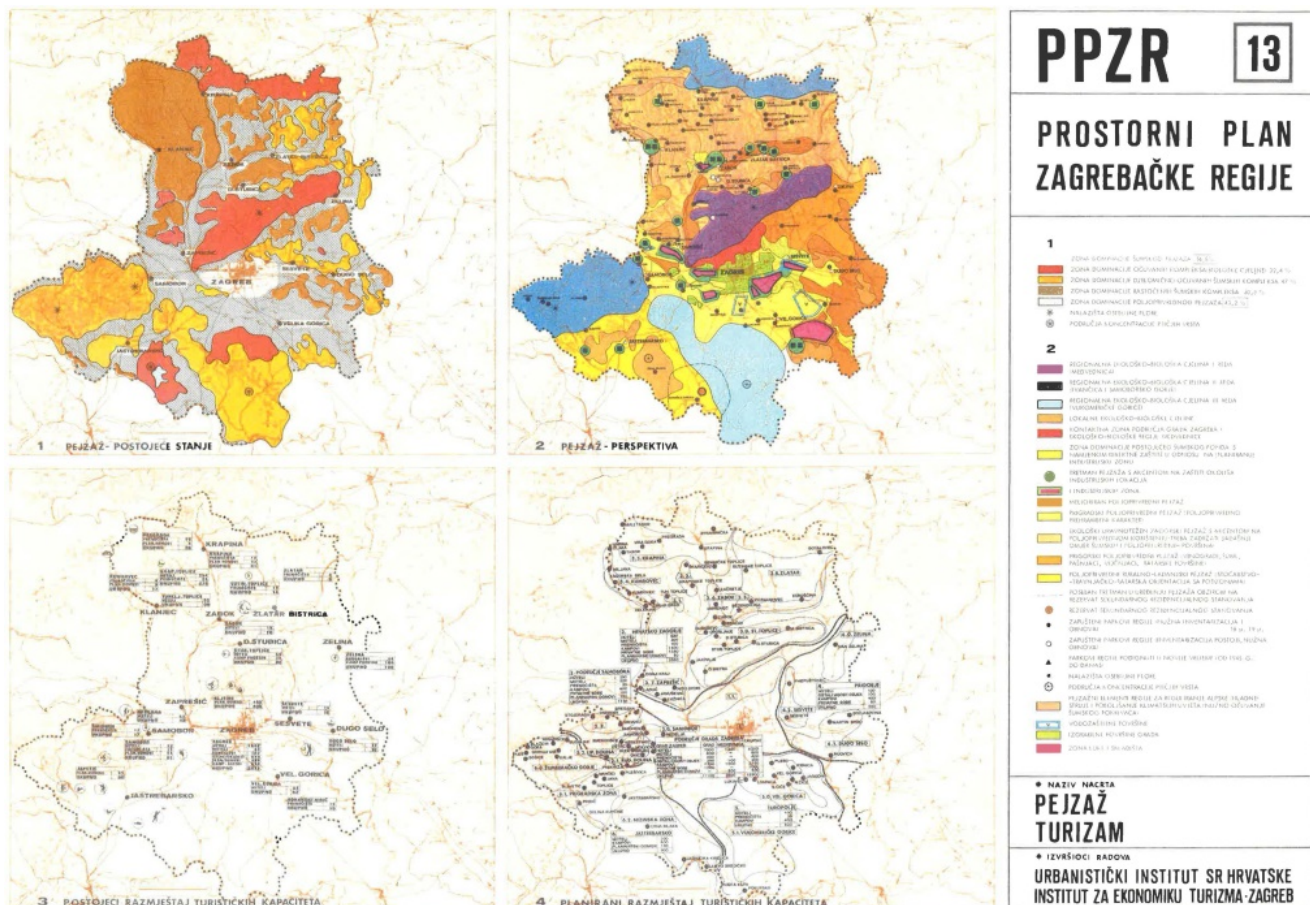
Zaštita spomenika kulture i prirodnih vrijednosti na cijelom području regije određena je u skladu s tada postojećim propisima te u okvirima postavljenih modela zaštite.

Kao najveće spomeničke cjeline u Planu se izdvajaju one u Zagrebu, Samoboru i Krapini. Prepoznatljiv prsten istaknutih ruralnih cjelina okružuje Zagreb, a posebno velik udio spomeničke baštine u kategorijama stari gradovi, samostani, crkve i kapele zastupljen je u sjevernom dijelu obuhvata regije. Sjeverni dio regije prepoznatljiv je i po značajnoj koncentraciji povijesnih dvoraca i kurija s pripadajućim parkovima za koje je utvrđena potreba obnove.

U kategorizaciji objekata zaštite prirode zagrebačke regije površinom dominira središnje područje Medvednice u pojedinim dijelovima obuhvaćeno u različitim kategorijama zaštite (nacionalni park, specijalni rezervat šumske vegetacije, park šuma). Pružanje vodotoka prate linerni potezi pejzažnih područja u kategoriji rezervata prirodnog predjela. Predjeli Samoborskog gorja i Ivančice posebno su promreženi vrijednim područjima zaštite prirode.

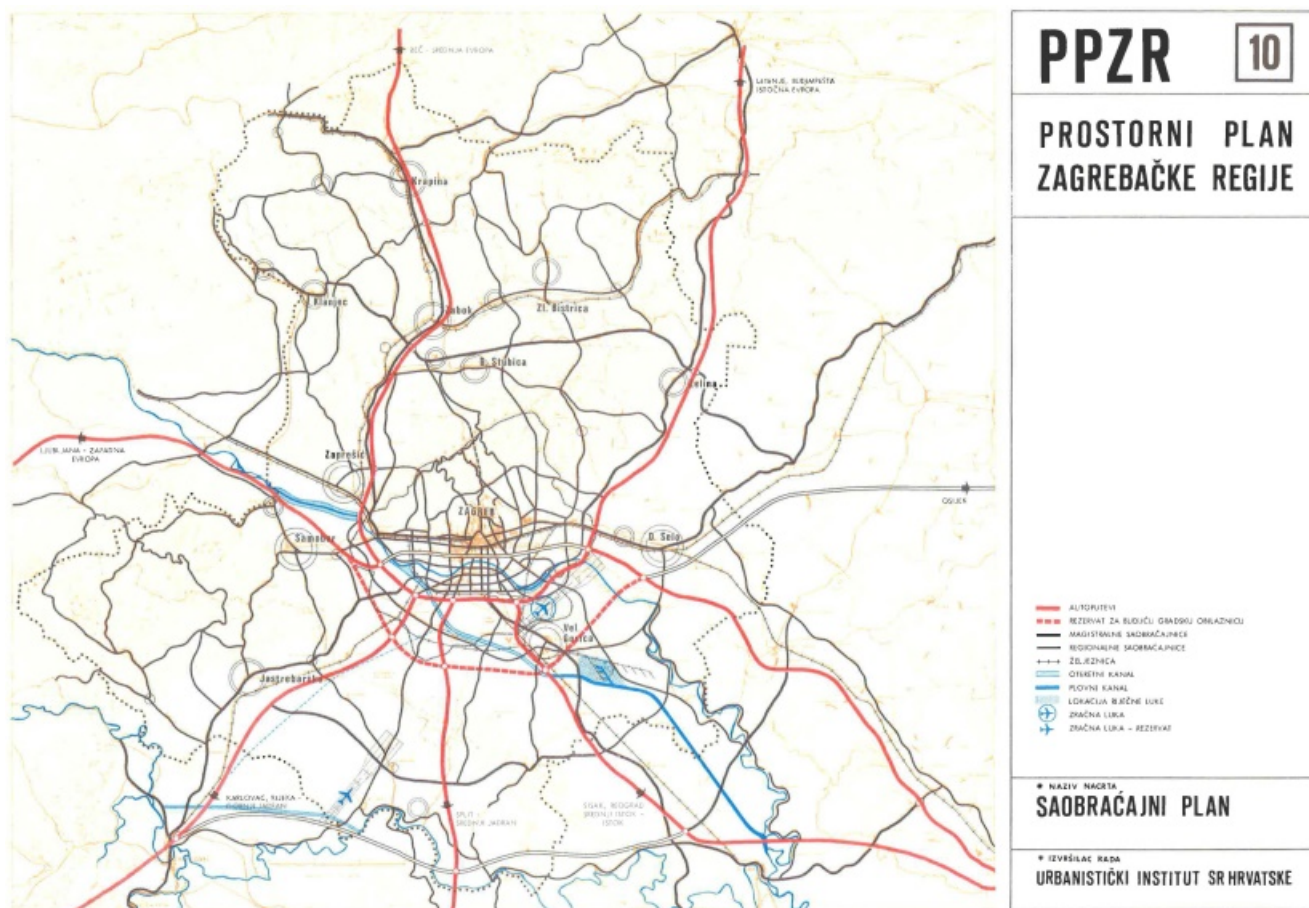

Sl. 30. Shematski prikazi vezani za objekte zaštite prirode i spomenike kulture (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada)

Sl. 31. Shematski prikazi postojeće i planirane strukture pejzaža (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada)

Planom se naglašava važnost učinkovitog korištenja izuzetnog geografsko – prometnog položaja regije kroz povećanje komunikativnosti na cjelokupnom prostoru i stvaranje optimalnih uvjeta za uklapanje u osnovne tranzitne međunarodne tokove, uz posebni naglasak na povezivanje s Jadranom. Prepoznaje se potencijal oblikovanja značajnog prometnog čvorišta tranzitno – turističkog cestovnog prometa te se planiraju zahvati na unaprjeđenju cestovne infrastrukture kao i na modernizaciji i automatizaciji željezničke prometne mreže (željeznica se i budućnosti planira kao osnovni nositelj transporta robe magistralnim pravcima sa srednjih i velikih udaljenosti¹¹⁶). U skladu s projekcijama snažnog rasta putničkog prometa na zagrebačkom aerodromu¹¹⁷, pretpostavlja se i sve veća važnost zračnog prometa za razvoj regije.

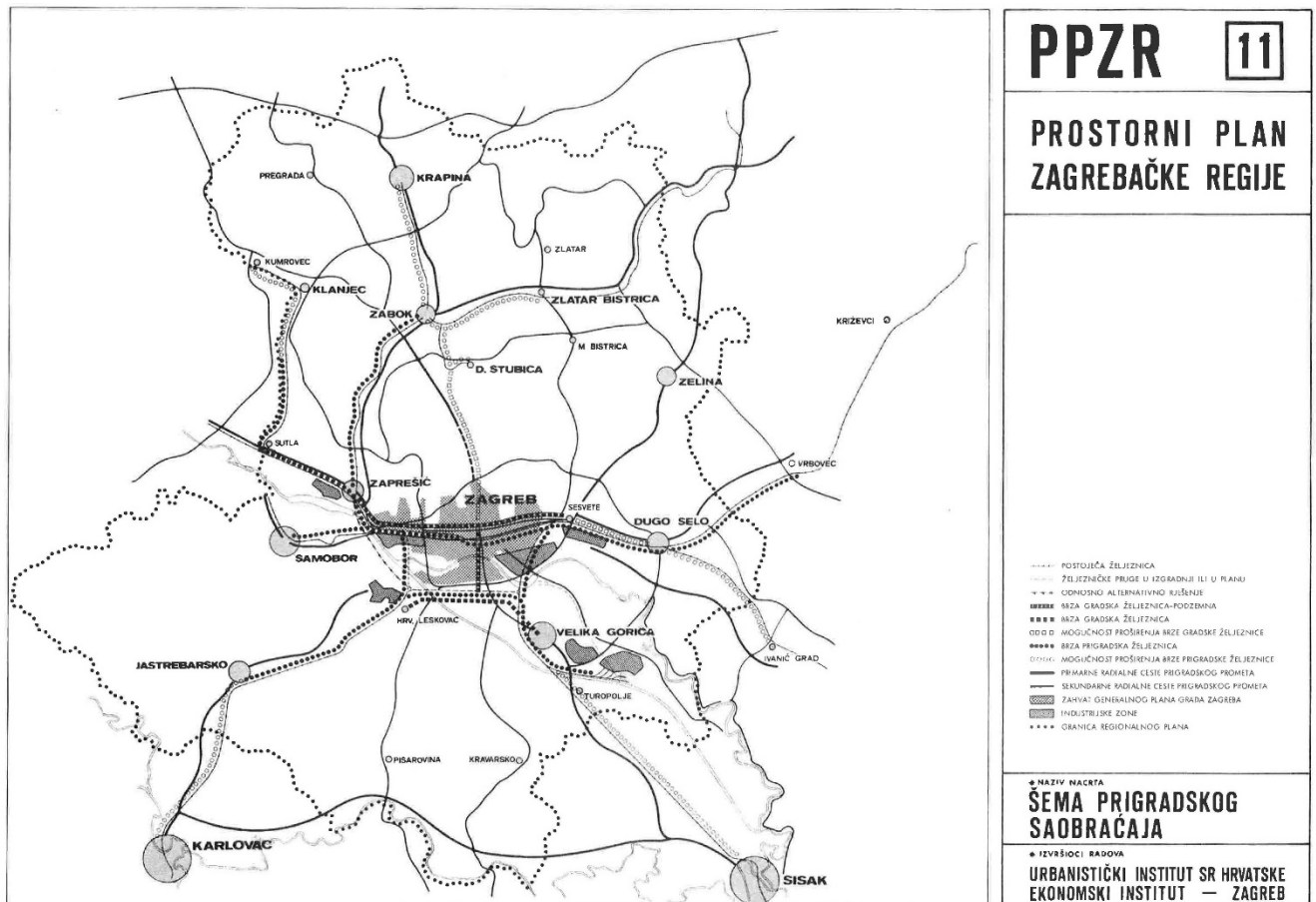

Sl. 32. Plan prometa (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

Obzirom na projekciju dnevnih putovanja u prigradskom prometu od 110.000 do 150.000 putovanja u jednom smjeru, osnovni i lokalni radijalni pravci planiraju se kao okosnica formiranja buduće cestovne mreže prigradskog područja. Kao temeljni element prigradskog putničkog prometa na osnovnim radijalnim pravcima planira se sustav brze (lakotračne) željeznice, a autobusni promet unutar pravaca radijalnog sustava željezničkih linija.

¹¹⁶ Pretpostavka je plana da će se intenzitet željezničkog prometa od 1965. do 1985. godine povećati za oko 2 puta, a do 2000. godine za preko 3 puta.

¹¹⁷ Pretpostavljao se porast broja putnika s oko 181.000 u 1965. godini odnosno oko 450.000 u 1970. godini na oko 4,5 milijuna u 1985. godini odnosno oko 11 milijuna do 2000. godine. Obzirom na brojku od oko 1 milijun putnika 2000. godine te oko 3,5 milijuna putnika u zračnoj luci 2018. godine vidljivo je da projekcije nisu bile realne.

Sl. 33. Shema prigradskog prometa (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

Komunalna infrastruktura, energetika i veze prepoznati su kao važni čimbenici razvoja regije te se planom predviđa izgradnja velikih regionalnih infrastrukturnih sustava. Obzirom na veliku energetska ovisnost regije¹¹⁸ uvjetovanu nedovoljnim proizvodnim kapacitetima i velikom potrošnjom energenata, u smislu tekućih goriva ističe se značaj blizine Moslavačkog bazena i rafinerije u Sisku. Vodoopskrbni kapaciteti također su ocijenjeni nedostatnim budući da razvoj vodoopskrbe znatno zaostaje za razvojem grada¹¹⁹ te se naglašava potreba osiguranja novih vodocrpilišnih područja kako bi se osigurali dostatni kapaciteti za planiranu pretpostavku potrošnje od 12.000 l/sek (u odnosu na postojeći kapacitet od 1.500 l/sek). Temeljem istražnih radova i empirijskih procjena određena su potencijalna vodocrpilišta i njihovi pojedinačni kapaciteti (koji zajedno osiguravaju 10.500 l/sek¹²⁰) među kojima se ističe Črnkovec s 5.000 l/sek. Obzirom da na području regije planski izgrađena kanalizacija postoji samo u Zagrebu¹²¹, planom se predviđa izvedba kanalizacijskih sustava i na ostalim područjima regije prema suvremenim

¹¹⁸ Potrošnja električne energije u doba izrade plana bila je oko 2,4 puta veća od proizvodnje u regiji, dok je predviđena godišnja stopa rasta potrošnje električne energije bila oko 6,6% (u planskoj projekciji je predviđeno povećanje potrošnje od oko 4,3 puta).

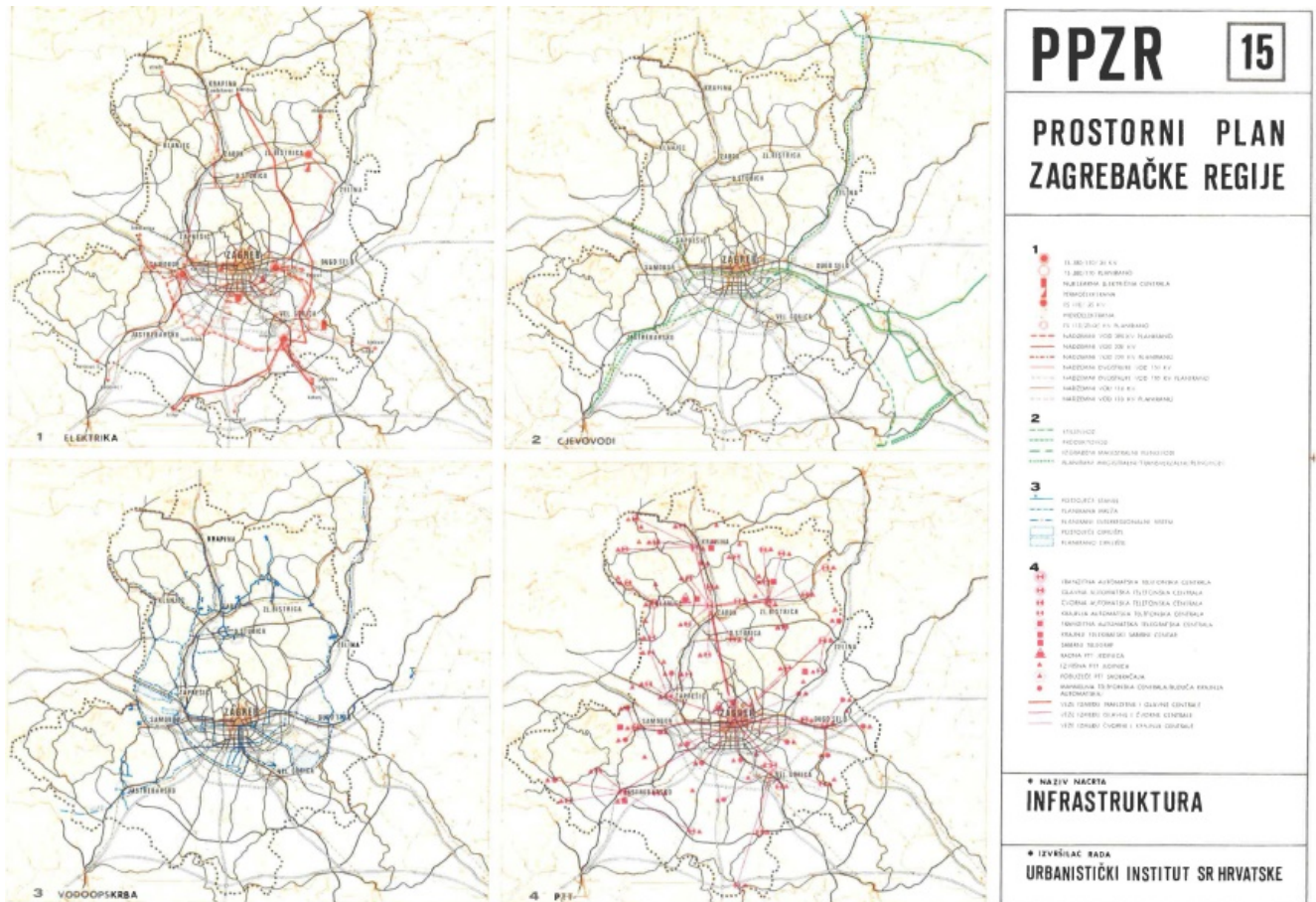
¹¹⁹ Navodi se podatak da je krajem 1969. godine vodom iz javnog vodovoda bilo opskrbljeno oko 84% stanovništva.

¹²⁰ Savski Marof (1.400 l/sek), Strmec (700 l/sek), Stara Loza (500 l/sek), Mala Mlaka (1.800 l/sek), Črnkovec (5.000 l/sek) i Šašnak (1.100 l/sek).

¹²¹ U doba izrade plana izrađeni su idejni projekti kanalizacije za grad Zagreb za planirano razdoblje do 2000. godine na lijevoj i desnoj obali Save.

principima, uz prilagodbu veličini naselja i terenskim prilikama te pročišćavanjem prije upuštanja u recipijente.

U kontekstu obrane od poplava plan se oslanja na rješenje cjelovitog sustava koji zahvaća hidrografske područje Save i Kupe (područje Zagreba, Karlovca i Siska) s regulacijom rijeka te izvedbom odteretnog kanala Sava-Odra i kanala Kupa-Kupa, a planom namjene površina rezervirani su i prostori za smještaj postrojenja za korištenje hidroenergetskog potencijala.

Sl. 34. Prikaz planiranih infrastrukturnih sustava (izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

2.2. ANALIZA PROSTORNOG PLANA GRADA ZAGREBA IZ 1986. GODINE

Prostorne planove¹²² koji su odredili prostorni razvoj Zagreba od 1986. do danas predstavljaju **Prostorni plan grada Zagreba iz 1986. godine** (Prostorni plan grada Zagreba, Urbanistički zavod grada Zagreba, Zagreb, 1986.) s izmjenama i dopunama 1990., 1991., 1993. i 1995. godine, te **Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine** (Gradski zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu okoliša, Zagreb, 2001. - Službeni glasnik Grada Zagreba 8/01), koji je u razdoblju do 2017. godine doživio niz izmjena i dopuna (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/02, 11/03, 2/06, 1/09, 8/09, 21/14, 23/14 - pročišćeni tekst, 26/15, 3/16 - pročišćeni tekst, 22/17 i 3/18 – pročišćeni tekst).

2.2.1. PROSTORNI PLAN GRADA ZAGREBA 1986. GODINE

Prostorni plan Grada Zagreba izrađen je 1985. godine (Urbanistički zavod grada Zagreba)¹²³ temeljem tadašnjeg Zakona o prostornom planiranju i uređenju prostora¹²⁴ kao dugoročni prostorni plan (za razdoblje od 30 godina odnosno do 2015. godine) koji usmjerava prostorni razvoj grada na području površine 1.709 km²¹²⁵ koje je obuhvaćalo tadašnjih 14 općina udruženih u Gradsku zajednicu općina Zagreb.¹²⁶

Izvorni elaborat sastojao se od:

I. Tekstualnog dijela (1 knjiga)

II. Grafičkih prikaza u mjerilu 1:25000

1. Namjena prostora – postojeće stanje
2. Vrijednosti i ograničenja - postojeće stanje
3. Ugrožena područja - postojeće stanje
4. Plan osnovne namjene prostora
5. Plan organizacije prostora, sistema centralnih naselja i plan izrade prostornih planova
6. Plan prometa
7. Plan vodoopskrbe i odvodnje
8. Plan elektroopskrbe i veza
9. Plan toplifikacije i plinifikacije
10. Mreža groblja

III. Detaljne granice građevinskih područja u mjerilu 1:5000

IV. Provedbenih odredbi

Sastavne dijelove plana činili su i Vodoprivredna osnova Grada Zagreba, Litološka obrada i kategorizacija terena prema stabilnosti tla obronaka Medvednice s ucrtanim oznakama kategorizacije tla u mjerilu 1:10000, Geološka istraživanja za kategorizaciju tla područja općine Novi Zagreb, Velika Gorica i Samobor u mjerilu 1:10000, Mreža objekata fizičke kulture Grada Zagreba te Osnovna studija o potrebama narodne obrane.

¹²² Paralelno (i u skladu) s prostornim planovima izrađivani su i detaljniji prostorno-planski dokumenti od kojih su za temu ove studije najznačajniji generalni urbanistički planovi Grada Zagreba iz 1971. i 1986. godine.

¹²³ Usvojen je 1986. godine.

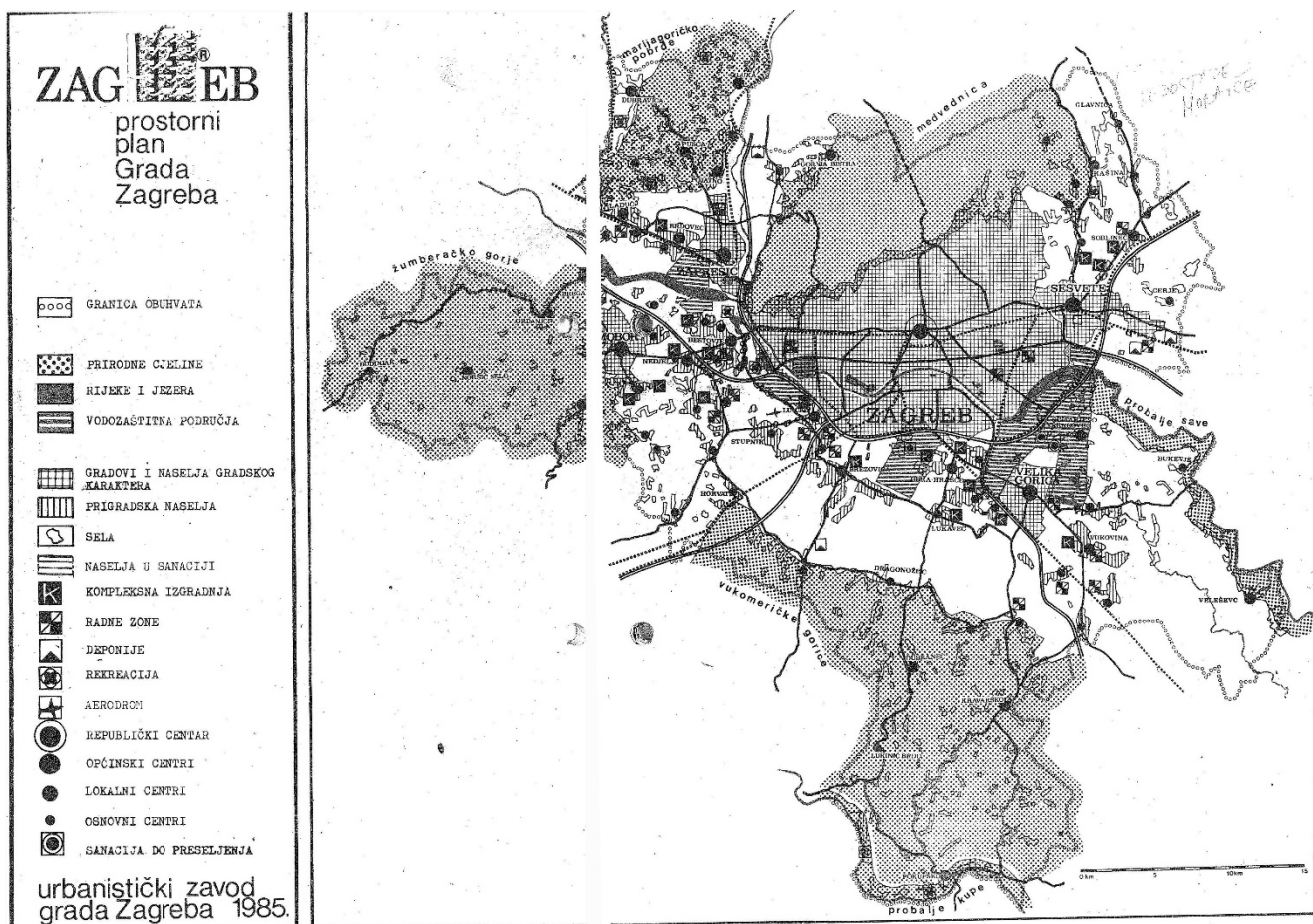
¹²⁴ Iz 1980. godine.

¹²⁵ Od granice sa Slovenijom na sjeverozapadu (rijeka Sutla) i granice s općinom Donja Stubica na sjeveru do granica s općinama Jastrebarsko (na jugozapadu), Sisak (na jugoistoku) te Zelina i Dugo Selo (na istoku).

¹²⁶ Općine Centar, Črnomerec, Dubrava, Maksimir, Medveščak, Novi Zagreb, Peščenica, Samobor, Sesvete, Susedgrad, Trešnjevka, Trnje, Velika Gorica i Zaprešić.

U cilju sprječavanja stvaranja hipertrofirane aglomeracije s nedovršenim i „preskočenim“ dijelovima urbane strukture, planom se naglašava potreba policentričnog razvoja grada te se definiraju osnovne smjernice prostornog razvoja:

1. usklađivanje razvoja grada s razvojem šireg prostora i drugih urbanih središta,
2. zaustavljanje neprimjerenog i neracionalnog prostornog širenja grada izgradnjom stambenih naselja bez potrebne komunalne infrastrukture i pratećih sadržaja,
3. rekonstrukcija postojećeg zapuštenog urbanog tkiva uz realniji opseg rekonstrukcija u odnosu na zahvate predviđene GUP-om 1971. godine,
4. očuvanje kvalitetnih poljoprivrednih površina,
5. orijentacija na javni promet i željeznicu uz kompleksnije mjere rješavanja prometnih problema, primarno boljom prostornom organizacijom grada.

Sl. 35. Kartogram prostornog plana iz 1986. godine (izvor: Gradski zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba)

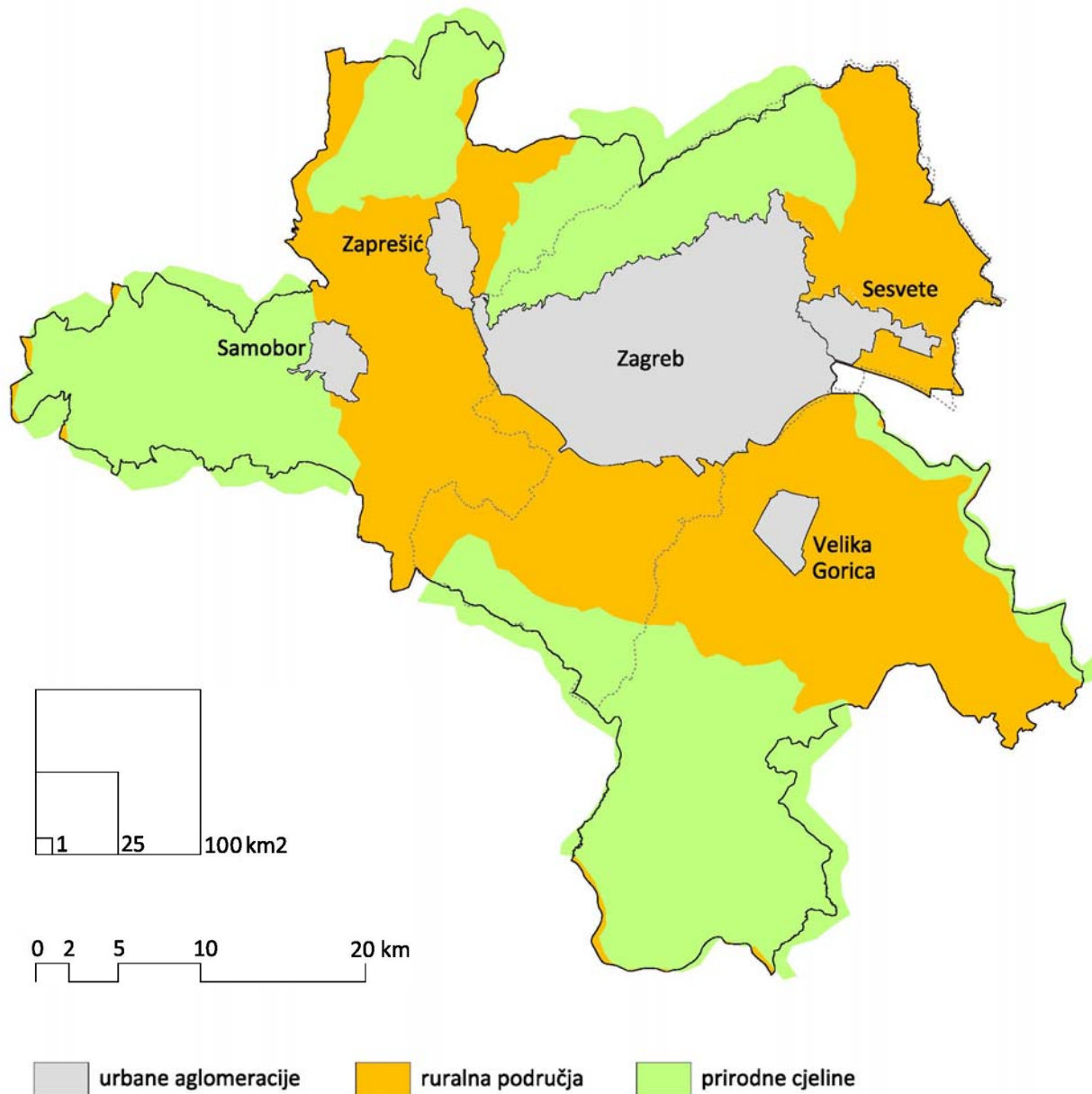
Obzirom na veličinu obuhvata plana¹²⁷ koji uključuje područja vrlo različitog karaktera, prostor je podijeljen u dvije osnovne grupe – urbane aglomeracije¹²⁸ te ruralna naselja i prirodne cjeline.¹²⁹

¹²⁷ Prostorni plan je donesen za tadašnji administrativni obuhvat Grada Zagreba površine 1.709 km² u kojem se nalazilo 5 gradova odnosno naselja gradskog karaktera te 303 samostalna naselja s ukupno 855.568 stanovnika.

¹²⁸ Urbane aglomeracije čine grad Zagreb te grad Samobor i naselja gradskog karaktera (Sesvete, Zaprešić i Velika Gorica).

¹²⁹ Ruralna naselja i neizgrađeni prostori, te prirodne cjeline Medvednice, Vukomeričkih gorica i Samoborskog gorja.

Planska organizacija prostora temeljena je na uvažavanju tradicije razvoja naselja, vrijednostima naselja obzirom na funkcije i sadržaje koje je stvorio recentni razvoj, prirodnim vrijednostima prostora te prometnim pogodnostima za daljnji razvoj.

Sl. 36. Osnovne prostorne cjeline prema Prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. godine

Osnovna shema organizacije prostora u prvom redu razgraničava područja gradova – gradsko područje Zagreba i manje gradove odnosno naselja gradskog karaktera: Samobor, Sesvete, Velika Gorica i Zaprešić¹³⁰ za koje se planom traži najracionalnije raspolaganje zemljištem, odgovarajuća

¹³⁰ Planom je predviđeno da će u gradovima do 2015. godine živjeti oko 1.038.000 stalnih stanovnika, od čega u Zagrebu 910.000, Samoboru 22.000, Sesvetama 43.000, Velikoj Gorici 40.000 i Zaprešiću 23.000. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine (Državni zavod za statistiku) u Zagrebu je bilo 790.017, Samoboru 37.633, Sesvetama 70.009, Velikoj Gorici 63.517, a u Zaprešiću 25.223 stanovnika.

politika izgradnje i stroga regulativa, te se uvjetuje izrada generalnih urbanističkih planova i na temelju njih provedbenih urbanističkih planova.

Razvoj urbane aglomeracije grada Zagreba koja obuhvaća gradsko područje između Medvednice i obilaznice planira se umjerenim fizičkim rastom gradskog područja te dogradnjom postojećeg grada postupnim razvojem i preoblikovanjem urbanog tkiva kroz intenzivnije korištenje gradskog zemljišta – postupnu zamjenu dotrajalog građevnog fonda, popunjavanje praznina interpolacijama pojedinačnih građevina, korištenjem prostornih rezervi urbanistički nedovršenih dijelova grada (Trnje, Novi Zagreb, Peščenica, Susedgrad) te dogradnjom podsljemenskih obronaka.

Planom se predviđa povratak „tradicionalnoj“ urbanoj strukturi kroz kompaktiji način izgradnje s manjim visinama (4-5 etaža) karakterističnim za Zagreb i oblikovanjem javnog prostora (ulica, trgova, parkova) te upotpunjavanje gradske ulične mreže u gušći raster, dok se postojeće miješanje sadržaja ocjenjuje kvalitetnim elementom koji je potrebno omogućiti i na novoizgrađenim područjima, osobito u centrima i podcentrima te na potezima duž značajnijih linija javnog gradskog prometa (što predstavlja jasni odmak od koncepta monofunkcionalnih zona Urbanističkog programa grada Zagreba i GUP-a iz 1971. godine).

Kako bi se omogućio ovakav razvoj grada, planom su definirani specifični oblici intervencija: održavanje i revitalizacija, održavanje i dogradnja (Donji grad), urbana obnova (bivše gradske periferije), urbana afirmacija (novih naselja), dovršavanje urbanističkih cjelina (Novi Zagreb), gradnja u podsljemenskoj zoni te sanacija do preseljenja.

Za grad Samobor i naselja gradskog karaktera (Sesvete, Zaprešić i Veliku Goricu) planiran je prostorni razvoj temeljen na očuvanju njihova karaktera i specifičnosti, pri čemu se naglašava potreba razvoja kao zasebnih naselja (ne kao dijelova izgrađenog prostora „velikog“ Zagreba) s lociranjem stambenih predjela i pratećih funkcija (rekreacija, kultura, znanost, obrazovanje, šport) te povećanjem broja radnih mjesta. Ukazuje se na potrebu postupnog napuštanja koncepta izgradnje velikih stambenih kompleksa kolektivne izgradnje jednovremenske izvedbe, potrebu čuvanja postojećih neizgrađenih prostora između naselja i grada Zagreba te prigradskih naselja, kao i na potrebu planiranja kvalitetnih prometnih veza (prigradske željeznice i cestovnih veza).

Sljedeću kategoriju čine prigradska naselja čiji je karakter određen utjecajem gradova u čijoj se neposrednoj blizini nalaze, u kojima se ovisno o stupnju pogodnosti razvoja predviđa usmjeravanje stambene i druge izgradnje (kompleksna izgradnja).¹³¹

Za prigradska naselja u blizini gradova i duž osnovnih pravaca javnog gradskog prometa (naselja u općinama Samobor, Sesvete, Velika Gorica i Zaprešić, južni dio općine Novi Zagreb te sjeverni dijelovi općina Maksimir i Dubrava) planiran je nastavak tendencije transformacije iz seoskih u prigradska naselja zgušnjavanjem izgradnje¹³² uz ili oko povijesnih jezgri razvoja (lokalnih ulica, prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti), pri čemu se zbog racionalnog opremanja nužnim sadržajima sugerira širenje naselja do prostorno zaokruženih cjelina veličine 3.000 – 5.000 stanovnika.

Naselja udaljenija od gradova (raspršena u prirodnim cjelinama) s trendom razvojne stagnacije planom se karakteriziraju kao seoska naselja koja se ne usmjeravaju na povećanje kako bi se poljoprivredni i šumski kompleksi u kojima se nalaze maksimalno očuvali od pretvaranja u građevinsko zemljište. Za ova je naselja planom određeno zadržavanje u postojećim prostornim

¹³¹ Za prigradska naselja s kompleksnom izgradnjom planom je propisana obveza izrade provedbenih planova ukoliko se srednjoročnim planovima uređenja prostora odredi uređenje zemljišta za takav tip izgradnje.

¹³² Individualnom novogradnjom, gradnjom manjih privrednih pogona i pratećih sadržaja stanovanja u skladu s lokalnim potrebama i uvjetima.

okvirima, kako za novu gradnju za potrebe lokalnog stanovništva tako i za izgradnju kuća za povremeno stanovanje.

Planom se posebno ističe značenje prirodnih cjelina Medvednice, Samoborskog gorja – Žumberka, Marijagoričkog pobrđa, Vukomeričkih gorica i dijelova prisavskog područja u kojima je režim korištenja prostora podređen očuvanju prirodnih vrijednosti.

Prostornim planom namjena prostora je sistematizirana u tri osnovne grupe: 1. neizgrađene površine¹³³, 2. zone izgradnje (s mogućnošću izgradnje različitih namjena), 3. prostorno-infrastrukturni koridori.

2.2.2. GOSPODARSTVO

Postojeće stanje obilježava neravnomjeran razmještaj zaposlenih po gospodarskim granama¹³⁴, pri čemu industrija (s 120.000 zaposlenih) jedina ravnomjerno prati raspored stanovništva¹³⁵, dok su neprivredne, trgovačke, financijske i znanstveno-obrazovne djelatnosti koncentrirane u 10 općina, zbog čega se planira uravnoteženje mreže sadržaja koja uključuje trgovine, banke i obrazovne ustanove (ujednačenjem prostornog rasporeda vezanjem na stambena područja).

Obzirom na postojeću koncentraciju radnih mjesta u općinama Centar, Peščenica, Trešnjevka i Trnje koja rezultira naglašenim dnevnim migracijama, u cilju rasterećenja prometne mreže i racionalnijeg korištenja prometne infrastrukture planom se predlaže ravnomjernija raspodjela ukupnog broja zaposlenih na cjelokupnom gradskom području, s ravnomjernim rastom 10 općina Zagreba te Samobora, Sesveta, Velike Gorice i Zaprešića (ukupno 14 općina).

Sukladno predviđenom povećanju broja zaposlenih,¹³⁶ planirano je povećanje radnog prostora¹³⁷ u industrijskim zonama i zonama mješovite namjene. Planira se izgraditi 8.000.000-10.000.000 m² bruto površine radnog prostora (od čega 30% za industriju¹³⁸), uz istovremeno smanjenje udjela zaposlenih u industriji.

Planira se ravnomjeran prostorni raspored industrije - po istim kriterijima za cjelokupno planirano područje - unutar postojećih industrijskih zona, dok se smještaj čistih pogona planira i izvan industrijskih zona. Industrija se u cijelom prostoru razmješta s obzirom na zahtjeve za promjenama u strukturi industrije, zahtjeve za lokacijskim karakteristikama i zahtjeve pojedinih proizvodnji.¹³⁹

¹³³ Neizgrađene površine čine poljoprivredne površine, šume i zaštitno zelenilo, vodene površine, vodozaštitna područja, površine za fizičku kulturu i rekreaciju, parkovi i park šume, površine za specijalne namjene i rezervati za budući razvoj.

¹³⁴ Gospodarstvo se planom raščlanjuje na privredu (s ukupno 284.000 zaposlenih) i neprivredu (s ukupno 99.000 zaposlenih), pri čemu *privredu* čine industrija, trgovina, građevinarstvo, financije, osiguranje i tehničko-poslovne usluge kao najznačajnije privredne djelatnosti, te poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, vodoprivreda, ugostiteljstvo, turizam, zanati i stambeno-komunalne djelatnosti. *Neprivredne djelatnosti* čine obrazovanje, kultura i znanost, zdravstvo i socijalne djelatnosti te društveno-političke organizacije i zajednice.

¹³⁵ U doba izrade plana šest najznačajnijih privrednih djelatnosti (industrija, trgovina, građevinarstvo, financije, osiguranje i tehničko-poslovne usluge) čine 75% radnog prostora, pri čemu je najviše industrijskog radnog prostora.

¹³⁶ Predviđeno je povećanje za 45% (s 412.000 na 600.000).

¹³⁷ Povećanje prostora za tercijarne i kvartarne djelatnosti planira se uz ulice višeg stupnja urbaniteta ili u vidu građevina javne namjene lociranih prema specifičnim funkcionalnim i simboličko-morfološkim zahtjevima.

¹³⁸ Planira se izgraditi 7.000.000 m² radnog prostora za sve ostale djelatnosti (3.000.000 m² za skladišno-servisni prostor i trgovine, zanatstva, promet i stambeno komunalne djelatnosti te 4.000.000 m² za urbanu strukturu sa stambenom izgradnjom unutar koje se nalazi i dopuna tada potrebnim funkcijama i pratećih sadržaja u prigradskim i ostalim naseljima).

¹³⁹ Položaj u naselju - uklopivost, štetni utjecaji, prometne veze, opskrba vodom i energijom, oblik lokacije.

Intenzivni razvoj zagrebačke industrije u gradskim industrijskim zonama formiranim pedesetih i šezdesetih godina dvadesetog stoljeća zamjenjuje disperzivni model u kojem nastaju nove industrijske jezgre u okolici Zagreba (Samobor, Zaprešić, Velika Gorica, Sesvete).

U gradovima je u doba izrade plana smješteno četiri puta više industrije, servisa i skladišta nego u prigradskim naseljima, pri čemu je u Zagrebu najveći broj lokacija industrije i servisa i skladišta, najveća površina zemljišta i najveći broj zaposlenih, uz veću raspršenost po gradu.¹⁴⁰

Planom se organizacija i razmještaj industrije, skladišta i servisa temelje na postojećem stanju. Većina sadržaja se planira u postojećim većim ili manjim zonama, uz promjenu veličine i broja zaposlenih te promjenu intenziteta korištenja. Radne zone su smještene u gradovima i prigradskim prostorima uz jače prometno i komunalno opremljene pravce. U zonama mješovite namjene postojeće zone ili radni sadržaji mogu se zadržati ako zadovolje uvjet sredine u koju se uklapaju,¹⁴¹ dok se u prigradskim i seoskim naseljima omogućava izgradnja radnog prostora na stambenoj parceli uz mogućnost stvaranja zone male privrede.

U gradu Zagrebu se planira daljnji razvoj velikih gospodarskih zona Žitnjak i Jankomir te nekoliko zona srednjeg i manjeg opsega.¹⁴² U gradu se planiraju i manje zone: Grana (za elektroindustriju i elektroniku); te industrijske zone u Novom Zagrebu. Planiraju se promjene namjena gospodarskih zona u Susedgradu (tvornica cementa) i u općini Črnomerec (ciglana).

U prigradskom dijelu općine Novi Zagreb planiraju se zone male privrede Stupnik, Lučko, Hrvatski Leskovac, u općini Zaprešić se planira industrijska zona Novi Dvori, dok su u prigradskim naseljima predviđene 4 veće industrijske zone: Savski Marof („Pliva“); Lužnica („Montkemija“); Pojatno (prerađivačka industrija); Dubravica (proizvodnja stočne hrane i svinjogojstvo). Manje zone za malu privredu predviđaju se u naseljima Luka, Vukovo Selo, Donja Bistra, Prudnice, Kupljenovo, Gornja Bistra te Bukevje.

U općini Samobor veći dio industrije planiran je u istočnom dijelu grada dok se postojeće lokacije za manje sadržaje zadržavaju. U prigradskom prostoru se planiraju nove zone: Novaki, Rakitje, Kalinovica, Kerestinec, Nedjelja.

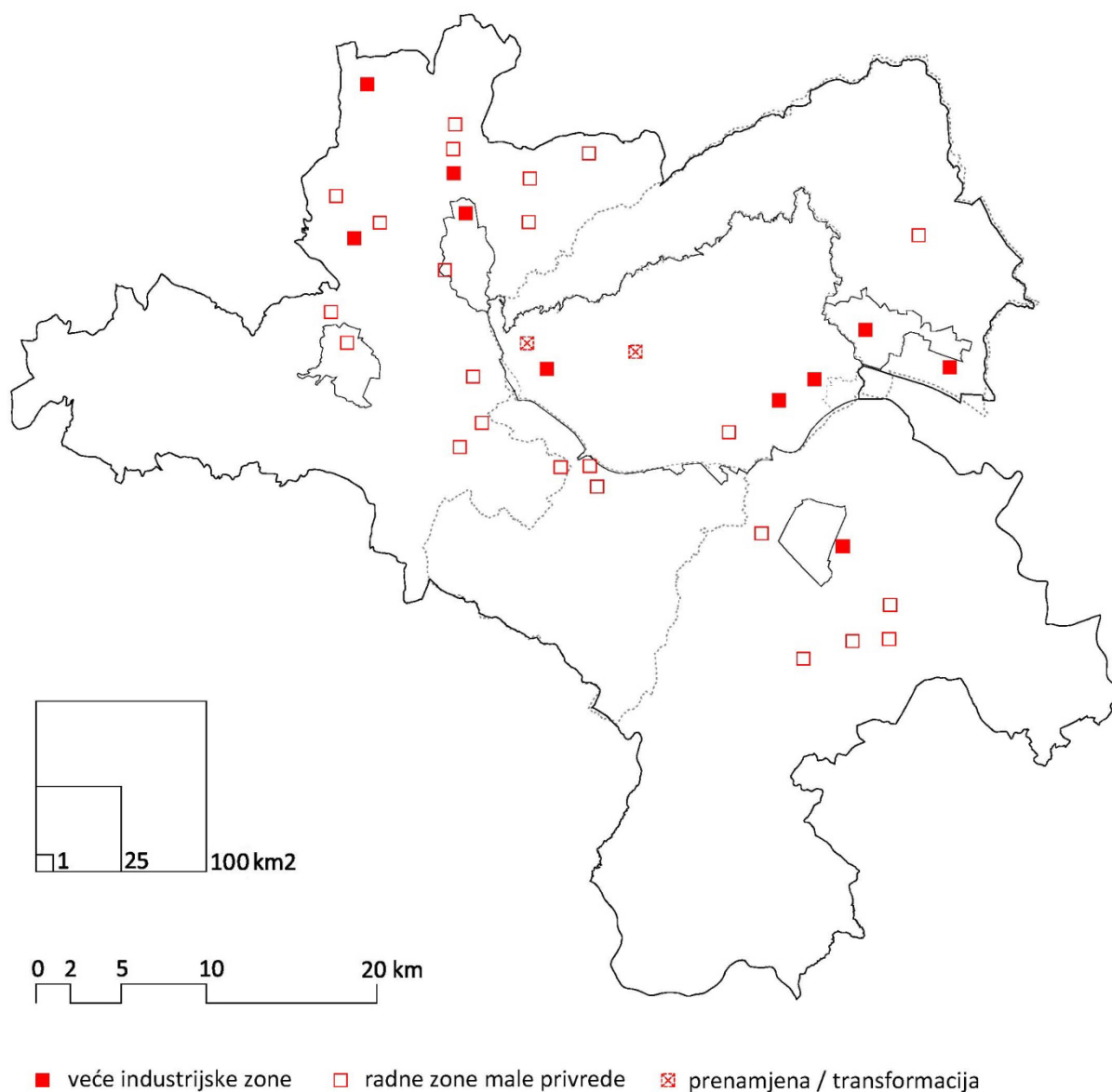
U općini Velika Gorica nalazi se jedna veća industrijsko-skladišna zona, manja zona Kurilovec dok se u prigradskom prostoru planiraju nove industrijske zone: Lomnica, Štuki Mraclin, Vukovina, Turopolje, Gradići, Velika Mlaka.

Koncentracija industrije u općini Sesvete je u južnom dijelu općine s dvije veće industrijske zone (Sesvete i Sesvetski Kraljevec), dok se u prigradskom prostoru planira zona Soblinec.

¹⁴⁰ U analitičkom pregledu prepoznate su 333 lokacije na 1.174 ha, sa 126.500 radnika. Veći dio njih je smješten u industrijskim zonama, dok se približavanjem središtu grada sadržaji miješaju s drugim namjenama. U Novom Zagrebu je smješteno 20 lokacija male površine slične kao u centru Zagreba. Lučko, Stupnik, Hrvatski Leskovac i Brezovica imaju 9 lokacija na 23 ha, s 900 radnika. Na prostoru općine Zaprešić razvijaju se pogoni zagrebačke industrije koji su zbog bolje dostupnosti smješteni uz cestovne i željezničke prometnice, pri čemu je najznačajnija lokacija „Pliva“ u Savskom Marofu. Za prostor općine Samobor karakteristična je tradicionalna industrija („Kristal“), dok je u općinama Velika Gorica i Sesvete više od 77% sadržaja industrije, servisa i skladišta smješteno u industrijskim zonama Velike Gorice i Sesveta.

¹⁴¹ Prioritet su manji sadržaji, bez buke i velikih transportnih zahtjeva.

¹⁴² Na Žitnjaku se onemogućavaju pogoni koji zagađuju okoliš ili su opasni za okolinu. Slobodni prostori planiraju se samo za sadržaje poput „fine kemije“. Za Jankomir se planira proširenje na jug sa sadržajima bez štetnog utjecaja na okoliš.

Sl. 37. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – radne zone

Obzirom na postojeću koncentraciju trgovine u gradskom prostoru Zagreba¹⁴³, plansku pretpostavku njenog razvoja čini specijalizacija i uređenje u centru uz razvoj mreže trgovina na malo u ostalim gradskim područjima.¹⁴⁴ Principi smještaja trgovačkih sadržaja ovisni su o pojedinim tipovima prostora. U gradu se smještaj trgovačkih sadržaja planira u uličnim potezima i prizemljima zgrada (zbog povećanja atraktivnosti ambijenta), a u prigradskim naseljima kroz formiranje izdvojenih trgovačko-uslužnih centara, kao i u prizemljima građevina u većim naseljima, dok se izbjegavaju samostalne parcele za trgovačke sadržaje ako se ne radi o velikim trgovačkim centrima.

¹⁴³ Koncentracija trgovine je pretežito u gradskom prostoru Zagreba, uz trend neravnomjerne distribucije sadržaja trgovine na malo. Deficitarna područja su Susedgrad, Dubrava, Peščenica, Zaprešić i dijelovi Trešnjevke. U prigradskim i seoskim naseljima mreža trgovine na malo je skromna. Standard u prostoru 14 općina ($0,12 \text{ m}^2/\text{stanovniku}$) zadovoljen je jedino u centru. Ostvareni prosjek je $0,096 \text{ m}^2/\text{stanovniku}$.

¹⁴⁴ Planski cilj do 2000. godine je ostvarenje $0,450 \text{ m}^2$ trgovačkog prostora po stanovniku.

Hoteli i ostali smještajni kapaciteti koncentrirani su u centru Zagreba te u Samoboru i Velikoj Gorici. Turističke potencijale u okruženju grada ne prate odgovarajući ugostiteljski i smještajni sadržaji (hoteli, moteli, kampovi, planinarski domovi i sl.).

Proizvodno zanatstvo zastupljeno je s neravnomjernim prostornim razmještajem uz usitnjenost i razasutost po gradu s najvećom koncentracijom u užoj gradskoj jezgri Zagreba.¹⁴⁵

2.2.3. STANOVANJE

Temeljem podataka o postojećem broju¹⁴⁶, strukturi i distribuciji stanovništva¹⁴⁷, strukturi domaćinstava¹⁴⁸, stambenoj situaciji¹⁴⁹, prostornoj distribuciji¹⁵⁰ i vlasničkoj strukturi stambenog fonda¹⁵¹ te stambenom standardu¹⁵², temeljem analiza demografskih trendova¹⁵³, trendova

¹⁴⁵ Centar, Trešnjevka, Medveščak.

¹⁴⁶ Prema popisu stanovništva iz 1981. godine na području Grada Zagreba je bilo ukupno 855.568 stanovnika, od čega na gradskom području 731.485 stanovnika, a na prigradskom i ruralnom području 124.083 stanovnika.

¹⁴⁷ Na području grada Zagreba bilo je koncentrirano 76,9 % stanovnika, odnosno najveći dio stanovništva Grada Zagreba i 92,5 % računskog manjka stanova, te u prosjeku najmanji stanovi, što odgovara prosječno najmanjem broju članova gradskog domaćinstva i učestalij gradnji stanova male površine. Sesevete su se, uz grad Zagreb, isticale kao područje izraženih stambenih problema zbog značajnih migracijskih kretanja 1970.-ih godina na tom području. Slična, ali umjerenija situacija sa stambenim problemima bila je i u Velikoj Gorici. U ostalim dijelovima Grada Zagreba stambeni problemi nisu bili toliko izraženi. U Samoboru je stambena situacija bila razmjerno povoljna, a u ruralnim dijelovima Zaprešića i Velike Gorice pojavio se i brojčani višak stanova. U gradu Zagrebu osnovni problem bio je nedostatak i održavanje stanova, a na cijelom području Grada Zagreba komunalna neopremljenost.

¹⁴⁸ Na području Grada Zagreba 1981. godine bilo je 290.657 domaćinstava s prosječno 2,94 člana. Na području 10 zagrebačkih općina prosječno domaćinstvo imalo je 2,84 člana, a na području Samobora, Seseveta, Zaprešića i Velike Gorice prosječno domaćinstvo bilo je znatno veće i imalo je 3,41 člana. Za grad Zagreb su bila karakteristična samačka domaćinstva kojih je bilo 20,5 %, za razliku od područja Samobora, Seseveta, Zaprešića i Velike Gorice na kojem je bilo samo 11,3 % samačkih domaćinstava.

¹⁴⁹ Stambena situacija u Gradu Zagrebu 1981. godine bila je bolja u odnosu na prethodno razdoblje, ali nije bila zadovoljavajuća. Veliki opseg stambene izgradnje između 1961. i 1981. godine rezultirao je s oko 55 % „novijih“ postojećih stanova Grada Zagreba izgrađenih u tom razdoblju, ali uočen je i niz problema, među kojima se ističe održavanje postojećeg stambenog fonda koje ne bi bilo izazovno da su građevine solidno građene.

¹⁵⁰ Na području grada Zagreba bilo je koncentrirano 76,9 % stanovnika, odnosno najveći dio stanovništva Grada Zagreba i 92,5 % računskog manjka stanova, te u prosjeku najmanji stanovi, što odgovara prosječno najmanjem broju članova gradskog domaćinstva i učestalij gradnji stanova male površine. Sesevete su se, uz grad Zagreb, isticale kao područje izraženih stambenih problema zbog značajnih migracijskih kretanja 1970.-ih godina na tom području. Slična, ali umjerenija situacija sa stambenim problemima bila je i u Velikoj Gorici. U ostalim dijelovima Grada Zagreba stambeni problemi nisu bili toliko izraženi. U Samoboru je stambena situacija bila relativno povoljna, a u ruralnim dijelovima Zaprešića i Velike Gorice pojavio se i brojčani višak stanova. U gradu Zagrebu osnovni problem bio je nedostatak i održavanje stanova, a na cijelom području Grada Zagreba komunalna neopremljenost.

¹⁵¹ Stambeni fond Grada Zagreba bio je podijeljen na privatno i javno vlasništvo. Privatno vlasništvo je prevladavalo s 58,9% stanova i 63,1% stambene površine na užem gradskom području (osim u općinama Centar, Maksimir, Trešnjevka, Trnje i Novi Zagreb gdje je prevladavalo društveno vlasništvo), dok je na području Samobora, Seseveta, Zaprešića i Velike Gorice bilo dominantno privatno vlasništvo (80 - 90%). U privatnom vlasništvu su bili i svi stanovi za „odmor i rekreaciju“, od kojih je 76 % bilo smješteno u Samoboru, Sesevetama, Zaprešiću i Velikoj Gorici, a ostatak uglavnom u podsljemenskom području i južnom dijelu općine Novi Zagreb.

¹⁵² Prosječni stanovnik raspolagao je prosječno s 18,6 m² korisnog stambenog prostora (1971. godine s 14,7m²), a u jednu prosječnu sobu koristio je 1,4 stanovnika. Ukupni broj domaćinstava bio je 21.351 veći od broja stanova, što je izravno pokazivalo manjak stanova za 7,3 % domaćinstava. Iako je 1981. godine vidljivo povećanje standarda stanovanja u odnosu na 1971. godinu, razlike unutar gradskog područja su znatne, a uzrokovane su socijalno-ekonomskim stanovima, strukturiranju domaćinstava, građevinskim obilježjima stanova, te drugim složenim demografskim kretanjima.

stambene izgradnje¹⁵⁴ te projekcija budućeg broja stanovnika¹⁵⁵ u cilju ostvarivanja višeg stambenog standarda, prostornim planom je do 2015. godine predviđena gradnja ukupno 167.000 stanova (od kojih 21.000 stanova zbog postojećeg manjka stanova, 14.000 stanova zbog zamjene dotrajalih stanova i 132.000 stanova zbog očekivanog povećanja broja domaćinstava).

Stambena gradnja je sukladno predviđenom porastu broja stanovnika planirana primarno unutar gradskih područja Zagreba, Samobora, Sesveta, Zaprešića i Velike Gorice u kojima je bio moguć smještaj većeg broja stanovnika od predviđenog, jer je postojala određena prostorna rezerva zbog mogućnosti izbora lokacija za stambenu gradnju u srednjoročnim planovima.

Planska prognoza broja stanovnika za 2015. godinu po osnovnim prostornim cjelinama Grada Zagreba

prostorna cjelina	broj stanovnika gradskog područja	broj stanovnika prigradskog i ruralnog područja	ukupan broj stanovnika
Zagreb (10 općina)	910.000	32.000	942.000
Samobor	22.000	45.000	67.000
Sesvete	43.000	25.000	68.000
Velika Gorica	40.000	36.000	76.000
Zaprešić	23.000	24.000	47.000
Grad Zagreb	1.038.000	162.000	1.200.000

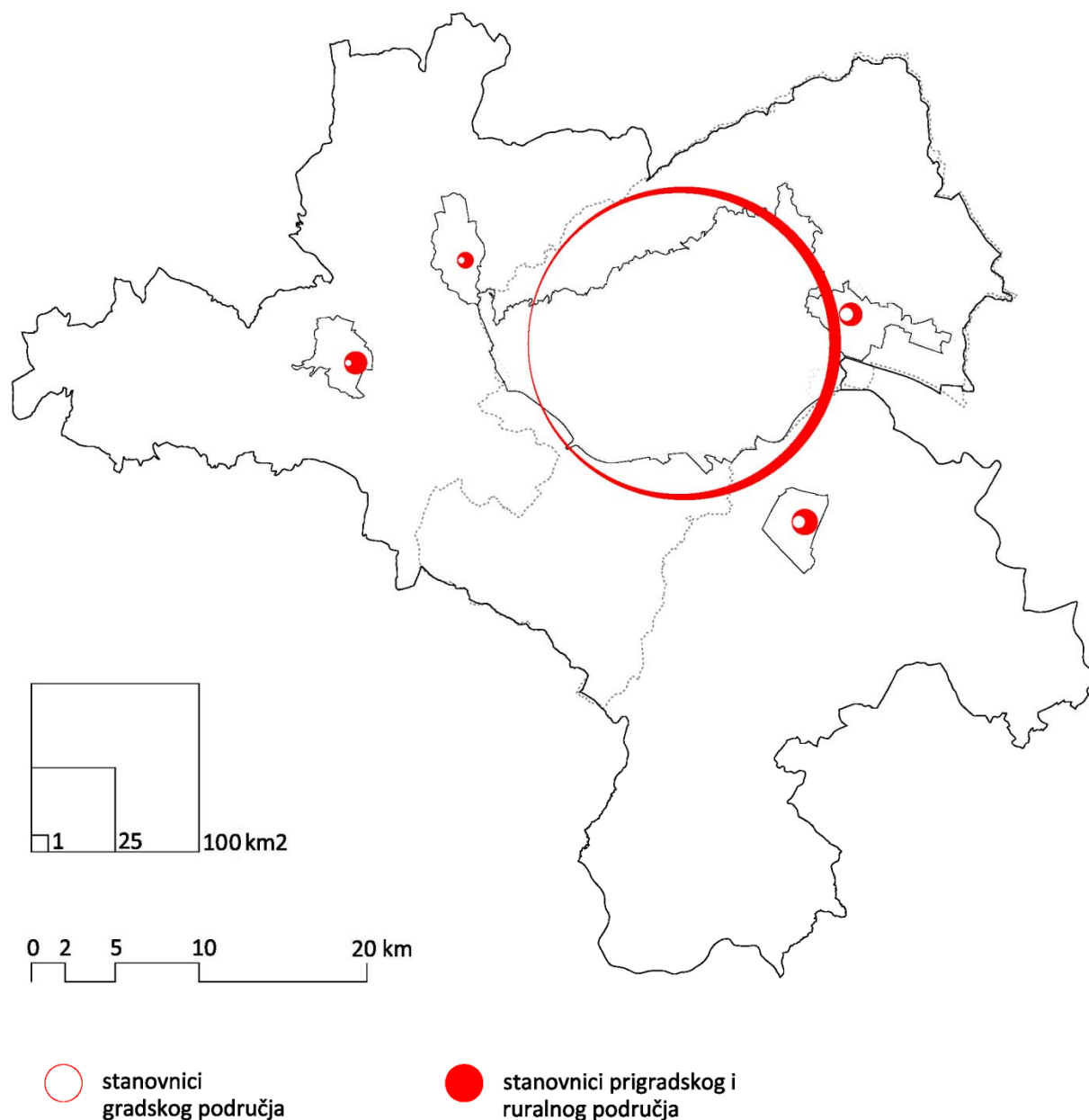
prostorna cjelina	indeks rasta 2015. / 1981.	indeks rasta 2015. / 1981.	indeks rasta 2015. / 1981.
Zagreb (10 općina)	138,4	136,4	138,3
Samobor	217,7	127,2	152,8
Sesvete	151,7	170,4	158,1
Velika Gorica	161,1	121,5	139,5
Zaprešić	243,9	108,9	142,2
ukupno	142,2	128,9	140,3

¹⁵³ U Gradu Zagrebu je u međupopisnom razdoblju od 1971. do 1981. godine bilo usporeno povećanje broja stanovnika u usporedbi s prethodnim razdobljima. Povećanje broja stanovnika bilo je najveće u perifernim dijelovima Zagreba, te u Velikoj Gorici, Sesvetama i Samoboru, odnosno tamo gdje je bila locirana nova izgradnja. U središnjim pretežito izgrađenim dijelovima Zagreba broj stanovnika je stagnirao ili se smanjio, kao i u udaljenim i slabije povezanim ruralnim dijelovima zagrebačkog područja.

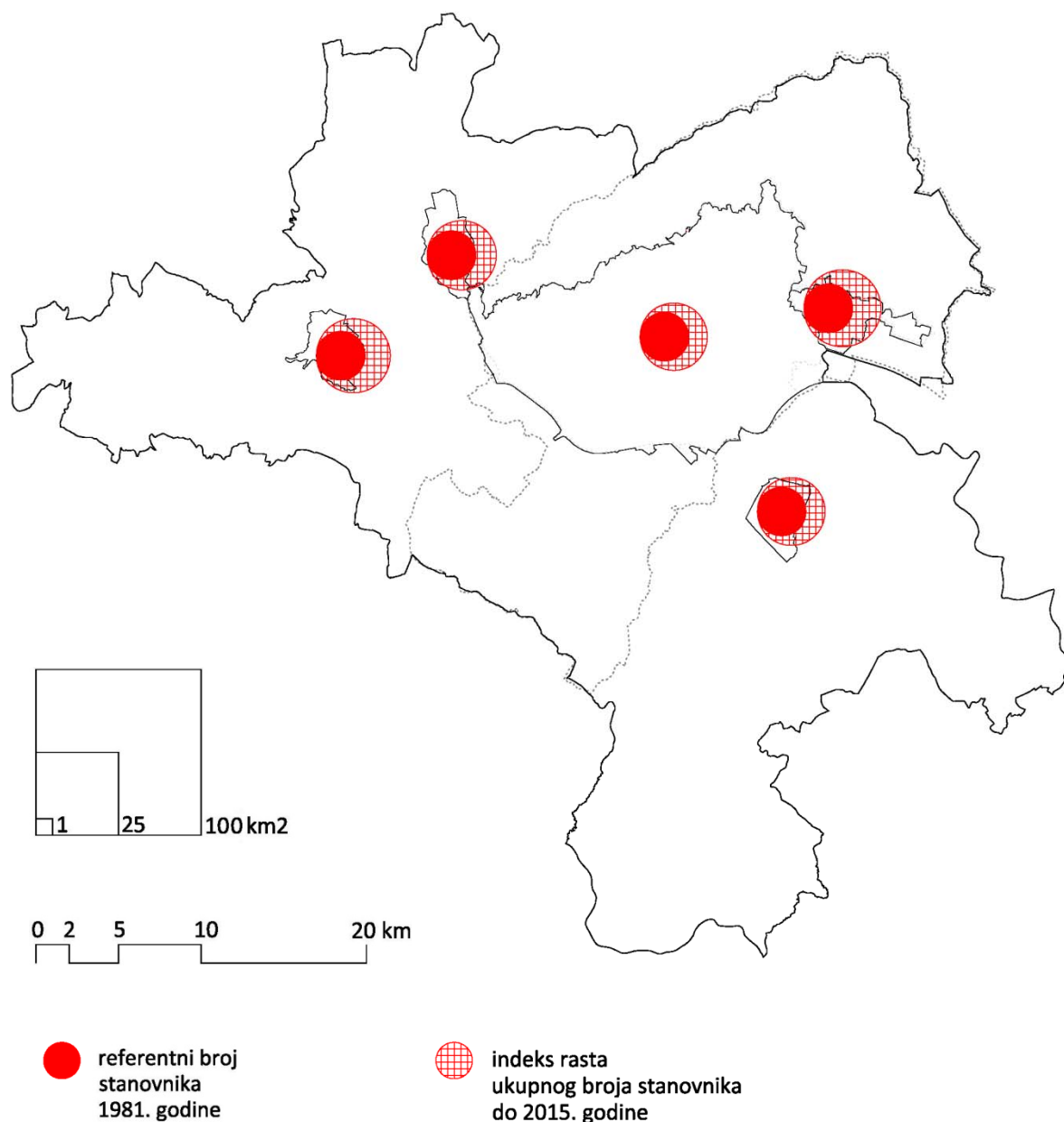
Demografska kretanja u Gradu Zagrebu pokazivala su postupno starenje stanovništva, koje je bilo izraženije u područjima gdje nije bilo veće stambene gradnje i doseljavanja, za razliku od novih naselja u kojima prevladavaju mlađi stanovnici.

¹⁵⁴ U Gradu Zagrebu (14 općina) je prema popisu stanovništva i stanova iz 1981. godine bilo 269.306 stanova za stalno stanovanje s ukupnom površinom od 15.892.903 m². U usporedbi s stanjem iz 1971. godine broj stanova se povećao za 27,4 %, a ukupna površina za 47,3 %, što je značajno povećanje, mnogo veće od porasta broja stanovnika. Osim navedenih stanova u Gradu Zagrebu je bilo nastanjeno 2.658 prostorija koje nisu bile namijenjene stanovanju, s ukupnom površinom od 73.371 m², a bilo je i 6.289 stanova za odmor i rekreaciju, odnosno vikendica i „sekundarnih stanova“ s ukupnom površinom od 241.758 m². Stanovi za stalno stanovanje sadržavali su ukupno 581.530 soba, odnosno 2,16 soba po stanu prosječne površine od 59,0 m², što je povećanje od 8 m² u odnosu na prosječnu površinu stana od 51,0 m² 1971. godine.

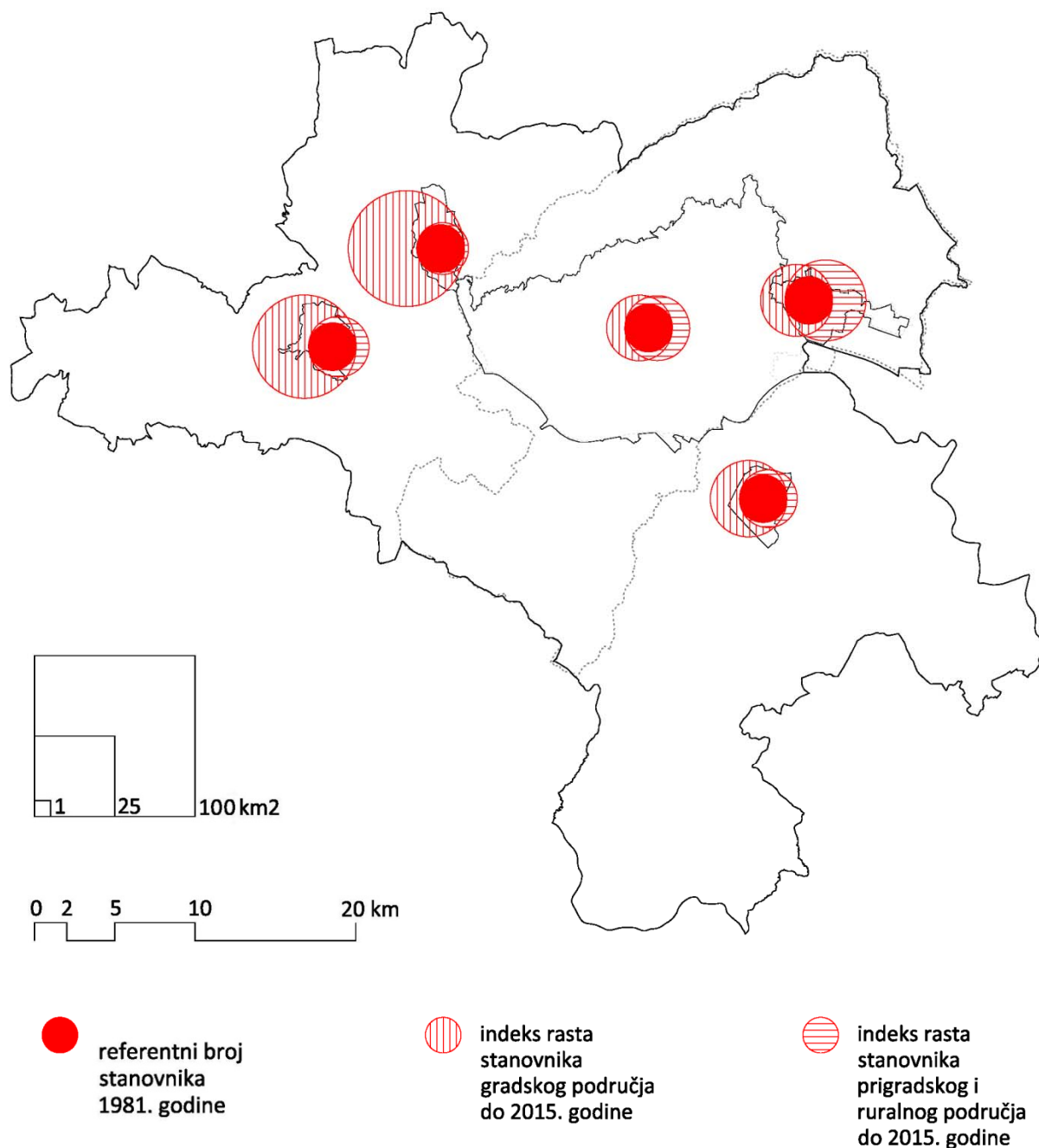
¹⁵⁵ Polazište za predviđanje broja stanovnika 1990., 2000. i 2015. godine u Gradu Zagrebu bili su podatci o broju stanovnika 1961. i 1981. godine, koji pokazuju tendenciju usporenja rasta broja stanovnika. Prognoze broja stanovnika u Gradu Zagrebu su za 1990. godinu 960.000 stanovnika, za 2000. godinu 1.060.000 stanovnika i za 2015. godinu 1.200.000 stanovnika.

Sl. 38. Grafička interpretacija planske prognoze broja stanovnika za 2015. godinu po osnovnim prostornim cjelinama Grada Zagreba

Sl. 39. Grafička interpretacija projekcije indeksa rasta ukupnog broja stanovnika do 2015. godine po osnovnim prostornim cjelinama Grada Zagreba

Sl. 40. Grafička interpretacija projekcije indeksa rasta stanovnika gradskog, prigradskog i ruralnog područja do 2015. godine po osnovnim prostornim cjelinama Grada Zagreba

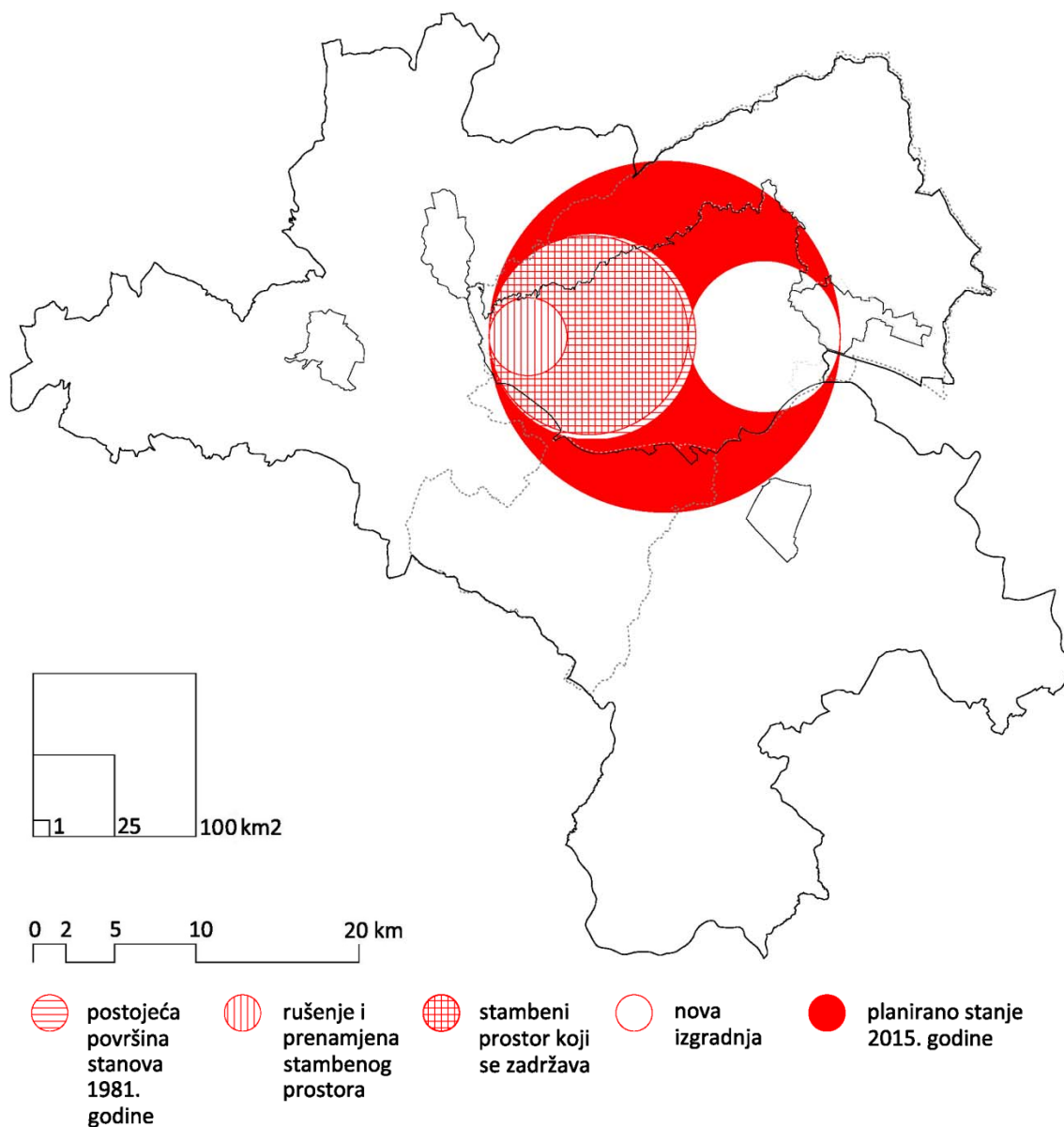
Planiranom izgradnjom stanova trebao se osigurati stan svakom domaćinstvu uz povećanje stambenog prostora po stanovniku s $18,6 \text{ m}^2$ na $22,5 \text{ m}^2$ te povećanje površine stana s 59 m^2 na 64 m^2 , pri čemu nisu uzete u obzir određene mogućnosti vezane uz stanovanje, primjerice proširenje postojećih stanova na individualnim parcelama ili korištenje dijela vikendica za stalno stanovanje.¹⁵⁶ Planom se u Gradu Zagrebu do 2015. godine predviđa 410.000 - 420.000 stanova s površinom

¹⁵⁶ Zanimljivo je da je GUP grada Zagreba iz 1971. godine predviđao već za 2000. godinu postizanje stambenog standarda od 25 m^2 po stanovniku, što je za planiranih 1.200.000 stanovnika iznosilo $30.000.000 \text{ m}^2$ stambene površine, što bi bila dvostruka stambena površina u odnosu na stambenu površinu 1981. godine.

27.000.000 - 30.000.000 m², pri čemu se u planskom razdoblju očekivala stambena izgradnja u rasponu od 160.000 do 180.000 stanova s površinom od 11.000.000 do 15.000.000 m². U prvoj etapi do 1990. godine planirala se godišnja stambena izgradnja od 6.000 do 7.000 društvenih i privatnih stanova s ukupno površinom od 400.000 do 500.000 m² (što je bilo manje od stambene izgradnje u prethodnih desetak godina, zbog čega se realizacija smatrala realnom i u uvjetima ekonomskih teškoća).

Planska projekcija izgradnje stanova u površinama

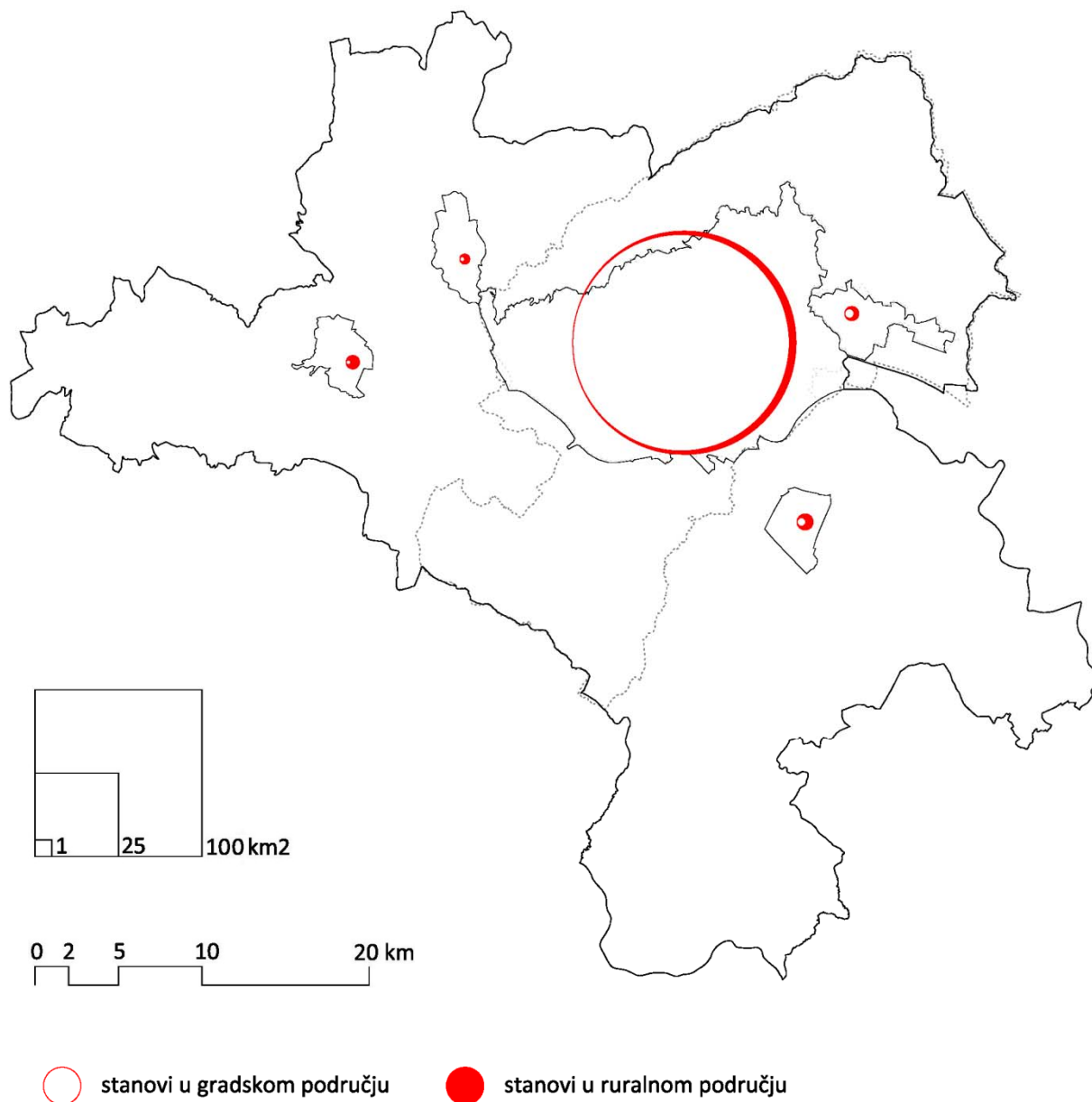
postojeća površina stanova 1981. godine		15.900.000 m ²
rušenje i prenamjena stambenog prostora	-	600.000 m ²
stambeni prostor koji se zadržava	=	15.300.000 m ²
nova izgradnja (prosječno 70 m ² po stanu)	+	11.700.000 m ²
planirano stanje 2015. godine	=	27.000.000 m ²

Sl. 41. Grafička interpretacija planske projekcije izgradnje stanova (u površinama) gradskog, prigradskog i ruralnog područja do 2015 godine po osnovnim prostornim cjelinama Grada Zagreba

Približni raspored stanova po osnovnim prostornim cjelinama planiran do 2015. godine

prostorna cjelina	broj stanova u gradskom području	broj stanova u prigradskom i ruralnom području	ukupan broj stanova
Zagreb (10 općina)	325.000	10.000	335.000
Samobor	7.000	13.000	20.000
Sesvete	14.000	7.000	21.000
Velika Gorica	13.000	11.000	24.000
Zaprešić	7.500	7.500	15.000
Grad Zagreb	366.500	48.500	415.000

Sl. 42. Grafička interpretacija približnog rasporeda stanova po osnovnim prostornim cjelinama planiranog do 2015. godine

2.2.4. SUSTAV NASELJA

Temeljem prostorno-geografskih obilježja i dotadašnjih procesa transformacije¹⁵⁷, prostornim planom je definiran sustav naselja i stupanj njihova centraliteta kao podloga za određivanje režima izgradnje i provedbenih odredbi plana, pri čemu su osnovni ciljevi razvoja mreže naselja bili:

1. osiguranje prostora za planiranu stambenu izgradnju i druge funkcije racionalnim širenjem građevinskih područja naselja
2. planiranje policentričnog razvoja prostora uz smanjenje razlika u razini urbaniziranosti pojedinih područja
3. zadržavanje svih postojećih naselja bez planiranja novih samostalnih naselja

Od ukupno 303 naselja izvan gradskih područja 120 ih ima obilježja prigradskih naselja, od čega se u 33 naselja planira kompleksna izgradnja. Drugu grupu naselja čine prigradska naselja bez kompleksne izgradnje, pri čemu posebnu grupu čini 15 naselja koja su (zbog postojećih ili planiranih vodocrpilišta odnosno zaštitnih područja) planirana za sanaciju bez kvantitativnog povećavanja,¹⁵⁸ dok je za 5 naselja predviđen status sanacije do iseljenja (naselja Bogdani, Žitnjak, Donji Čehi, Petina i Mala Kosnica).

Postojeća i planirana središnja naselja razdijeljena su u četiri grupe:

1. republički centar – Zagreb;
2. općinski centri – grad Samobor i naselja gradskog karaktera (Sesvete, Zaprešić i Velika Gorica) u kojima je planiran daljnji razvoj i popunjavanje potrebnim centralnim sadržajima u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, u skladu s pretpostavljenim povećanjem broja stanovnika;
3. lokalni centri – prigradska naselja u kojima postoji razmjerno veliki broj funkcija koje služe stanovnicima većeg gravitacijskog područja. Planirana mreža lokalnih centara prvenstveno je temeljena na postojećoj mreži, dok se novi centri planiraju samo iznimno.

3.1. u općini Zagreb kao lokalni centri planirana su naselja Brezovica, Lučko Odra i Hrašće, pri čemu je u Lučkom, Odri i Hrašću planirana kompleksna izgradnja

3.2. u općini Samobor postojeći lokalni centri Rude, Bregana i Sv. Nedjelja zadržavaju taj status, a predviđa se i razvijanje lokalnog centra na prostoru grupacije naselja Strmec, Orešje, Bestovje, Novaki i Rakitje

3.3. u općini Sesvete naselje Kašina čini postojeći i planirani lokalni centar s prigorjem Medvednice kao prostorom gravitacije, dok se planom predviđa razvoj naselja Soblinec kao lokalnog centra istočnog prigorja Medvednice i dijela istočnog nizinskog poljoprivrednog prostora.¹⁵⁹

3.4. kao lokalni centri dijela pokupskog područja i Vukomeričkih gorica planirana su naselja Pokupsko, Kravarsko i Dobranec¹⁶⁰

3.5. u prostoru prisavske prirodne cjeline kao novi lokalni centar planirana su naselja Veleševac i Vukovina, a predviđa se i daljnji razvoj postojećeg dvojnog lokalnog centra Šćitarjevo – Črnkovec.

¹⁵⁷ Kao posljedica snažne poslijeratne industrijalizacije, do 1980.-tih godina izražen je trend urbanizacije i deagrarizacije zbog mogućnosti zapošljavanja, viškova radne snage iz seoskih naselja i mogućnosti dnevnih putovanja na posao. Primjerice, u nekadašnjoj općini Novi Zagreb udio stanovništva u seoskim naseljima od 1953. do 1981. godine smanjio se s 84% na samo 5%.

¹⁵⁸ Naselja Ježdovec, Gornji Čehi, dio naselja Mala Mlaka, naselja Medsave, Vrbovec Samoborski, Črnkovec, Drenje, Kobilici, Mičevac, Lozina Čička, Novaki Šćitarjevski, Sasi, Obrezina, Selnica Šćitarjevka, Šćitarjevo i Velika Kosnica.

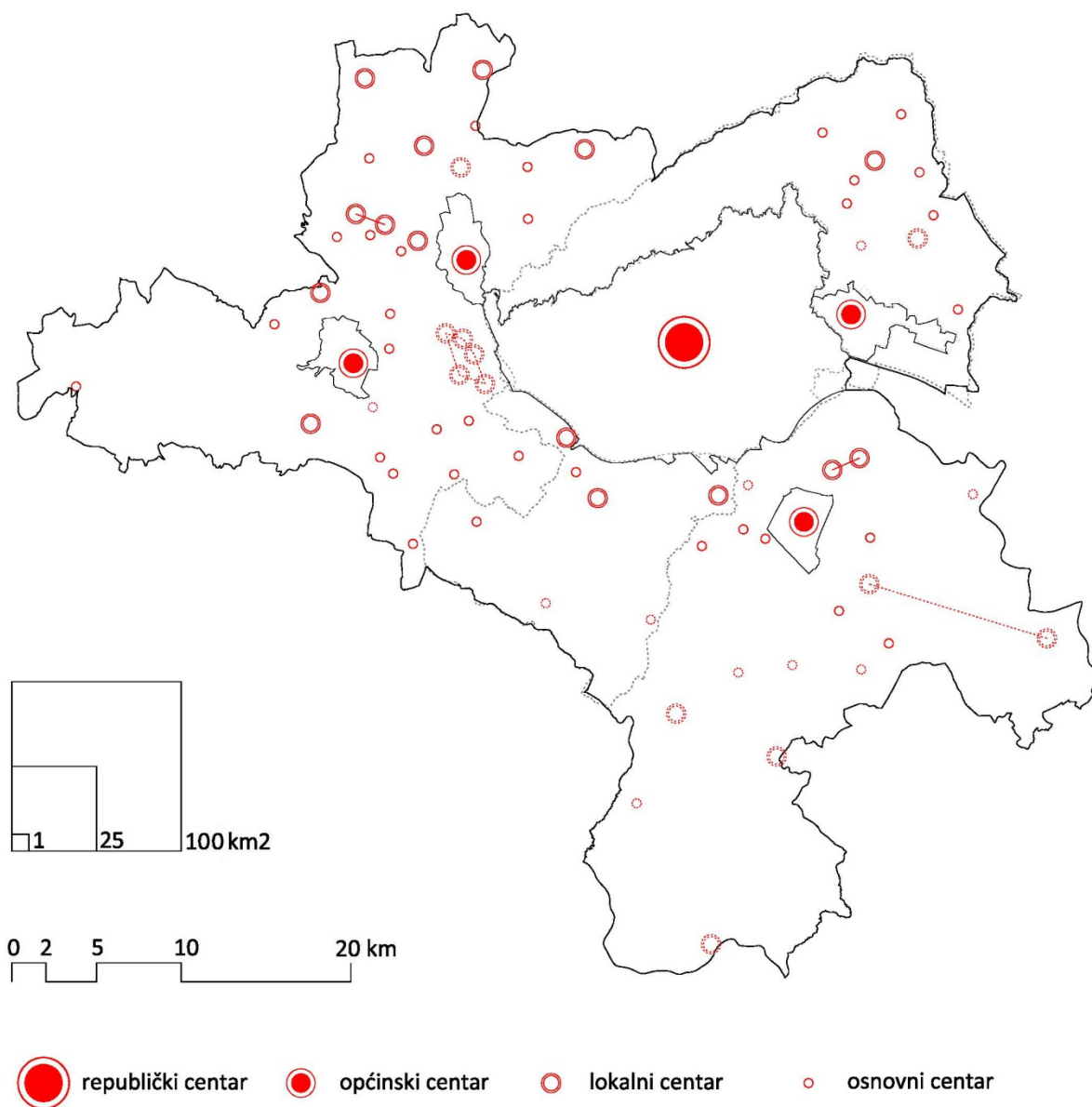
¹⁵⁹ Kriteriji za određivanje statusa planiranog lokalnog centra bili su prednosti prometnog položaja, tendencije razvoja, postojanje radne zone te plansko usmjeravanje društvene stambene izgradnje.

¹⁶⁰ Planom se ističe da u ovim naseljima obzirom na negativna demografska kretanja nije realno očekivati razvoj svih centralnih funkcija koje karakteriziraju taj stupanj centraliteta.

3.6. u općini Zaprešić zadržavaju se postojeći lokalni centri – Brdovec, Laduč i Prigorje (za južni nizinski i kontaktni dio nizine s Marijagoričkim pobrđem; Laduč i Prigorje planirani su kao dvojni lokalni centar), Pušća, Dubravica i Luka (za centralni, zapadni i istočni dio Marijagoričkog pobrđa).

3.7. postojeći lokalni centar šireg prostora od podgorja Medvednice do rijeke Krapine predstavlja Gornja Bistra, dok se kao novi centar planira Pojatno

4. osnovni centri – u grupu naselja koja predstavljaju osnovne centre uvrštena su naselja koja imaju minimalno 4 od potrebnih 7 centralnih funkcija (osnovne funkcije na području uprave, školstva, kulture, usluga, zdravstva, sporta i trgovine) pri čemu je ovoj kategoriji pripadalo 49 naselja, dok su kao novoplanirani centri predviđena naselja s planiranom većom količinom nove izgradnje u obliku prigradskih naselja s kompleksnom izgradnjom (Velika Mlaka, Rakovica-Kladje i Markovo Polje) i naselja koja sadržajima pokrivaju veći prostor bez centara (Kupinečki Kraljevec, Dragonožec, Bukevje, Buševac, Velika Buna, Lukinić-Brdo, Šiljakovina).

Sl. 43. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine - sustav središnjih naselja

Planom su određeni oblici intervencija odnosno režimi uređenja prostora ovisno o postojećem stanju, karakteru prostora, prirodnim i stvorenim vrijednostima te oblicima ugroženosti, pri čemu se razlikuju režimi korištenja u/na: 1. gradovima i naseljima gradskog karaktera, 2. prigradskim naseljima, 3. poljoprivrednim, šumskim i vodozaštitnim površinama, 4. seoskim naseljima i prirodnim cjelinama, 5. površinama pod posebnim režimima i mjerama

1. U gradovima i naseljima gradskog karaktera razlikuju se režimi uređenja:

1.1. u urbanistički pretežito dovršenim predjelima:

1.1.1. zaštita, održavanje, uređenje i revitalizacija povijesnih cjelina,¹⁶¹

1.1.2. zaštita, održavanje, uređenje i dogradnja povijesnih cjelina,¹⁶²

1.1.3. zaštita, održavanje, uređenje i dogradnja pretežito dovršenih, posebno vrijednih prostora,

1.1.4. održavanje i dogradnja pretežito dovršenih prostora niske gradnje,

1.2. u urbanistički pretežito nedovršenim predjelima:

1.2.1. urbana obnova,¹⁶³

1.2.2. urbana afirmacija,¹⁶⁴

1.2.3. dogradnja pretežno manjim građevinama s više stanova,¹⁶⁵

1.2.4. dogradnja pretežno niskim građevinama,

1.2.5. dogradnja starih sela niskim građevinama,¹⁶⁶

1.3. na novim prostorima:

1.3.1. rekonstrukcija,¹⁶⁷

1.3.2. gradnja na neizgrađenim prostorima,¹⁶⁸

1.4. na prostorima sanacije:

1.4.1. sanacija bez širenja,¹⁶⁹

¹⁶¹ Način intervencija u povijesnim jezgrama (Gornji grad, Kaptol, Donji grad, povijesna jezgra Samobora i središnji dio naselja gradskog karaktera Velika Gorica), s posebnim čuvanjem vrijednosti prostora kao cjeline i osobito vrijednih građevina i uz onemogućavanje nove gradnje u području i kontaktnoj zoni osim interpolacija.

¹⁶² Zadržavanje postojećih odnosa stambenog, poslovnog i javnog prostora uz kvalitativno unaprjeđenje i očuvanje morfologije izgradnje, pri čemu se naglašava nužnost očuvanja „mješanosti“ namjena, uređenje javnih prostora i prilagođavanje prometa novom regulacijom, stvaranjem zona umjerenog prometa i dr.

¹⁶³ Režim urbane obnove planiran je za područje grada Zagreba između željezničke pruge i rijeke Save, isključujući industrijske zone Jankomir i Žitnjak. Režim se sastoji od povećanja izgrađenosti, postupne zamjene dotrajalih građevina novima, zadržavanja osobitosti postojećih urbanih žarišta te njihovoj dogradnji formiranjem novih ulica i trgova, izgradnje javnih građevina te čuvanja osobito vrijednih građevina i prostora. Proces urbane obnove treba omogućiti povećanje izgrađenosti do gradskih gustoća, sadržajnu transformaciju i uspostavljanje novih poteza urbaniteta koncentracijom sadržaja uz smjerove ulica s javnim gradskim prometom, uz postupnu komunalizaciju područja, zadržavanje i smještaj radnih pogona koji ne čine smetnju stanovanju.

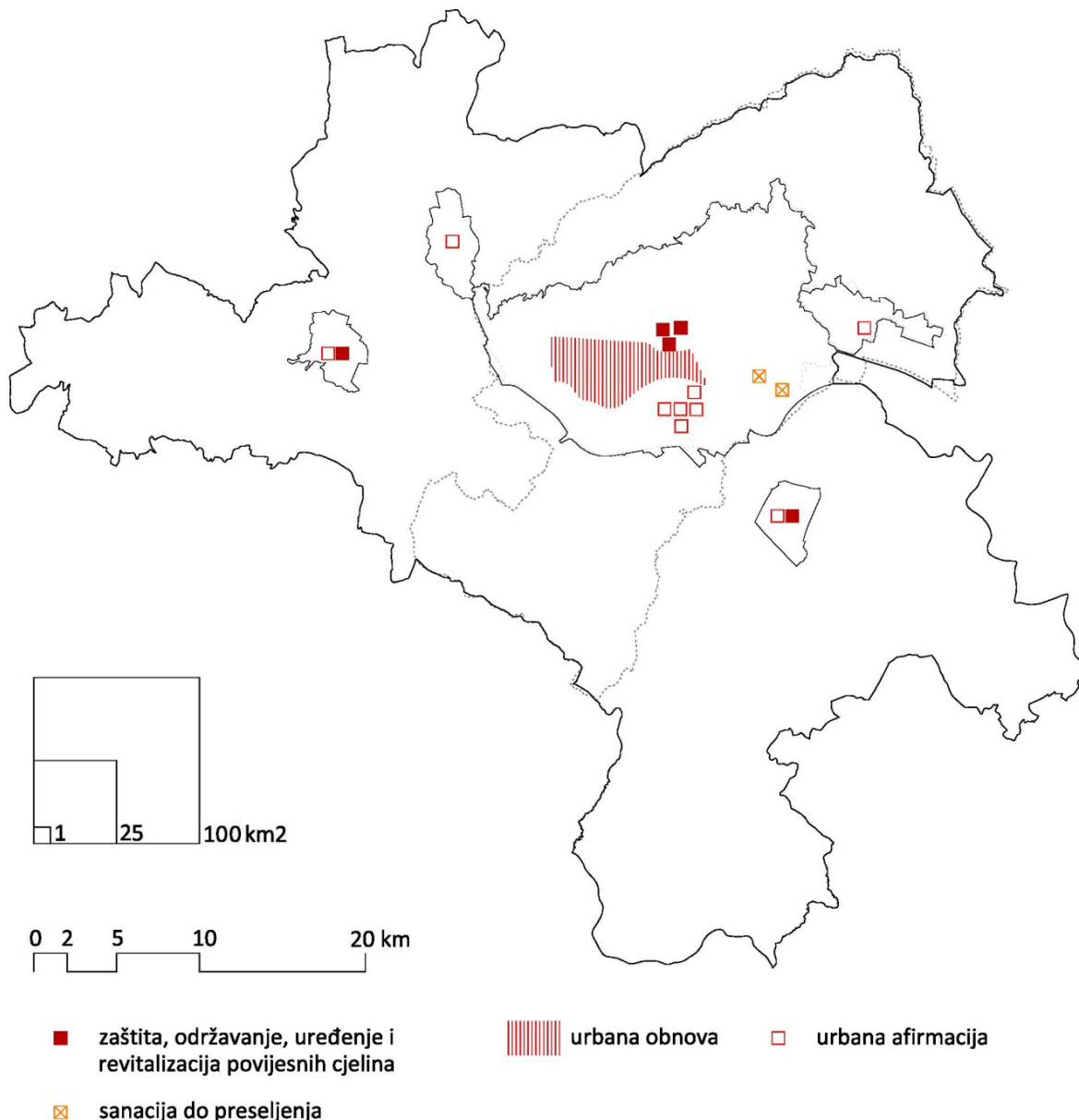
¹⁶⁴ Urbana afirmacija je planirana u predjelima zatečene masovne stambene izgradnje s ciljem povećanja izgrađenosti gradnjom objekata namijenjenih pretežno za rad i javne funkcije koji trebaju s postojećom izgradnjom formirati urbana žarišta i ulice. Ovaj režim uređenja planiran je za postojeća nova naselja u Novom Zagrebu, Velikoj Gorici, Zaprešiću, Sesvetama i dijelu Samobora.

¹⁶⁵ Režim se primjenjuje čuvanjem vrijednosti krajolika i posebno vrijednih građevina te racionalno gradnjom uz ulice.

¹⁶⁶ Režim se primjenjuje posebnim čuvanjem središta sela, ulica i posebno vrijednih građevina, te gradnjom građevina visinom, oblikovanjem i namjenom usklađenih s ambijentom.

¹⁶⁷ Režim rekonstrukcije podrazumijeva rušenje postojećih građevina i gradnju novih na način da se formira izgradnja mješovite namjene, te uređenje javnih gradskih prostora (ulica, trgova i parkova), a planiran je za gradska područja u kojima drukčiji režimi nisu bili mogući iz tehnoloških ili drugih razloga (započeta rekonstrukcija, nemogućnost uređenja kanalizacije zbog razine tla i sl.)

¹⁶⁸ Režim se primjenjuje gradnjom građevina mješovite namjene uz oblikovanje javnih gradskih prostora i očuvanje zatečenih vrijednosti.

1.4.2. sanacija do preseljenja¹⁷⁰

Sl. 44. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – osnovni režimi uređenja u gradovima i naseljima gradskog karaktera

2. U prigradskim naseljima razlikuju se sljedeći režimi:

2.1. dogradnja s kompleksnom izgradnjom¹⁷¹

¹⁶⁹ Režim se primjenjuje onemogućavanjem proširenja građevinskog područja naselja i gradnjom vodonepropusne kanalizacije.

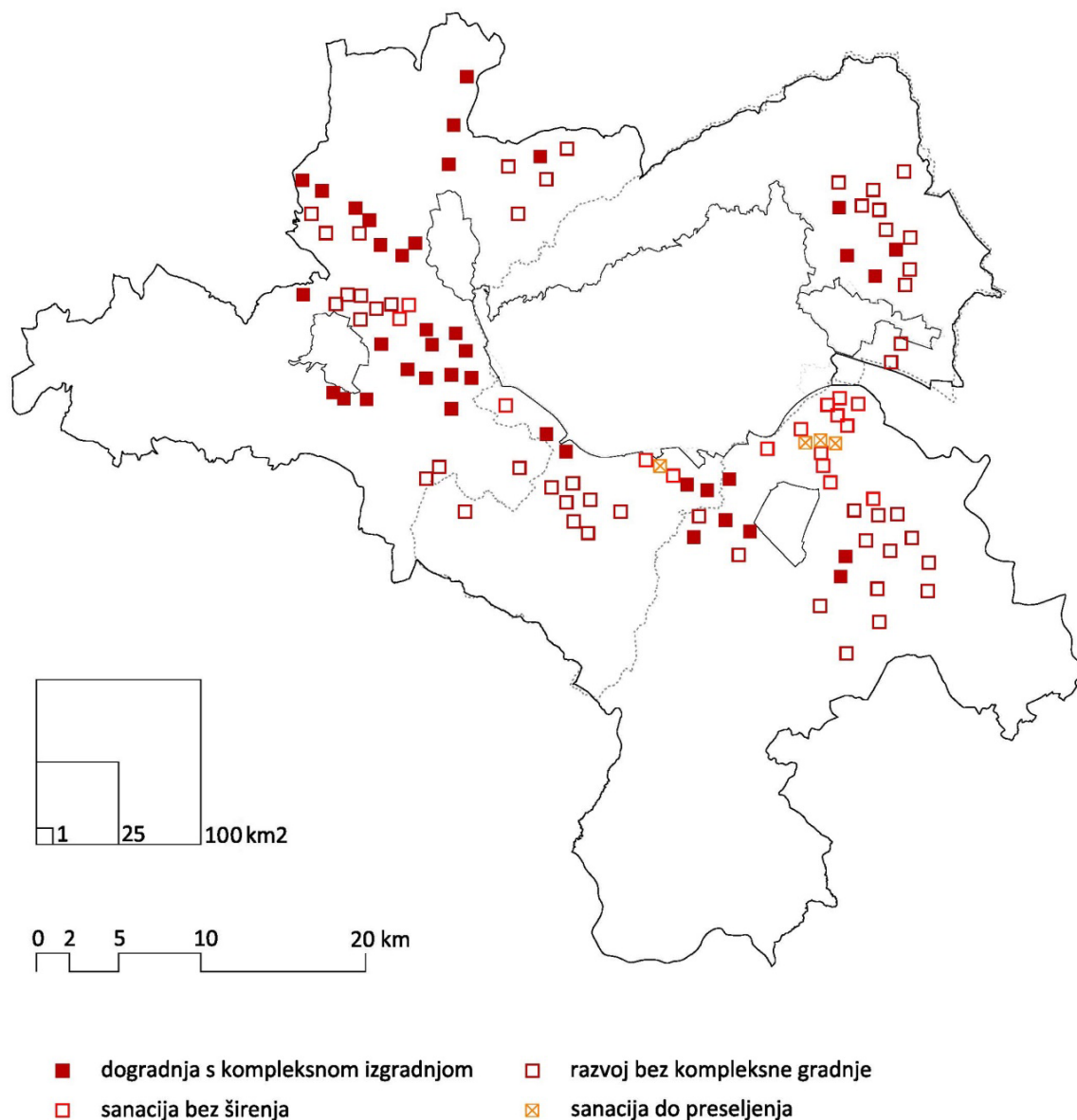
¹⁷⁰ Režim sanacije naselja osigurava se higijensko-tehnički minimum uz onemogućavanje povećanja naselja, pri čemu planirano preseljenje ne znači nužno rušenje građevina (građevinski kvalitetniji objekti mogu se prilikom prenamjene koristiti u druge svrhe). Režim preseljenja planiran je za naselja Bogdani i Žitnjak.

¹⁷¹ Režim dogradnje s kompleksnom izgradnjom predviđa usmjeravanje kompleksne (primarno stambene) izgradnje (obiteljska izgradnja, eventualno manje višestambene zgrade s lokalima u prizemlju u središtu naselja) u dijelu prigradskih naselja, s intervencijom u društvenoj režiji (priprema i uređenje građevinskog zemljišta, izrada provedbenog plana i prijenos zemljišta u društveno vlasništvo). Naselja u kojima je planirana kompleksna izgradnja su: Hrvatski Leskovac,

2.2. dogradnja bez kompleksne izgradnje

2.3. sanacija bez širenja¹⁷²

2.4. preseljenje¹⁷³

Sl. 45. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – režimi uređenja u prigradskim naseljima

Hrašće, Lučko i Odra u općini Novi Zagreb; Bestovje, Bregana, Brezje Samoborsko, Kladje, Kerestinec, Mala Rakovica, Novaki Samoborski, Sv. Nedjelja, Orešje, Rakitje, Strmec Samoborski i Velika Rakovica u općini Samobor; Markovo Polje, Popovec Šašinovečki i Žerjavinec-Soblinec u općini Sesvete; Donja Lomnica, Gradići, Lukavec, Staro Čiče, Velika Mlaka i Vukovina u općini Velika Gorica; Brdovec u općini Zaprešić.

¹⁷² Režim sanacije bez širenja planiran je za naselja u vodozaštitnim područjima: Gornji Čehi, Ježdovec, dio Male Mlake u općini Novi Zagreb; Medsave i Vrbovec Samoborski u općini Samobor; Bapča, Drenje, Kobilici, Mičevac, Lazina Čička, Novaki Šćitarjevski, Obrezina, Sasi, Selnica Šćitarjevska, Šćitarjevo i Velika Kosnica u općini Velika Gorica.

¹⁷³ Režim preseljenja planiran je za naselja čije postojanje ugrožava vodozaštitna područja ili su naselja u zoni smetnji zračnoj luci: vodozaštitno područje Mala Mlaka – naselje Donji Čehi; smetnje zračnoj luci i vodozaštitno područje – dio naselja Črnkovec, Petina i Mala Kosnica. U naseljima se do preseljenja može samo planirati gradnja objekata (izvan vodozaštitnog područja) za opskrbu vodom i plinom te za odvodnju otpadnih voda, uz održavanje i rekonstrukciju zgrada.

3. Režimi korištenja na poljoprivrednim, šumskim i vodozaštitnim površinama

Planom se naglašavaju prirodne i ekološke funkcije šuma kojima se podređuje eventualno unošenje rekreacijskih i drugih funkcija. Kod pošumljavanja se ističe važnost sadnje autohtonih šumskih vrsta, kao i očuvanje postojećih šuma, šumaraka i vegetacije važne za ukupnu biološku ravnotežu i sliku lokalnih pejzaža. Naglašava se važnost očuvanja postojećih vinograda kao i realizacija planova melioracije (Črnc-polje, Odransko polje, doline Sutle i Krapine te u Zaprešiću) čime se povećava bonitet tla te doprinosi sigurnijoj poljoprivrednoj proizvodnji i povećanju prinosa.

Vodozaštitne površine su pod posebnim zaštitnim režimima.

4. Režimi korištenja u seoskim naseljima i prirodnim cjelinama

Poljoprivredno-šumsko-ruralni ambijenti ocijenjeni su kao nedovoljno prisutni u slici zagrebačkog prostora te izloženi pritiscima širenja vikend izgradnje.

Uređenje i dogradnja ruralnih naselja u prostorima prirodnih cjelina (Medvednice, Samoborskog gorja-Žumberka, Marijagoričkog pobrđa, Vukomeričkih gorica i jugoistočnog prisavskog prostora) planom je podređeno očuvanju prirodnih vrijednosti i karakteristikama područja.

Predviđa se očuvanje vrijedne spomeničke baštine kao i valorizacija cjelovitih naselja (primjerice naselja Veleševac, Bukevje i dr.).

5. Površine pod posebnim režimima i mjerama

Obzirom da se u pojedinim dijelovima prostora treba paralelno provoditi više režima uređenja, planom se ističe potreba unaprjeđenja funkcije srednjoročnih planova kao osnovnih instrumenata provedbe plana čime režimi uređenja dobivaju vremensku komponentu te se izbjegava parcijalno provođenje samo dijela režima koji u dugoročnom smislu nisu sporni, ali daju negativne rezultate.

2.2.5. JAVNI SADRŽAJI I DRUŠTVENI STANDARD

Temeljem provedenih analiza kapaciteta postojećih sadržaja javne namjene i društvenog standarda (predškolske ustanove, osnovne i srednje škole, visokoškolske i znanstveno-istraživačke ustanove, kulturne ustanove) planom su definirane smjernice za njihovo uređenje, pri čemu su za predškolske ustanove i osnovne škole određene planske pretpostavke za rezervaciju prostora za gradnju novih građevina, dok je za srednje škole utvrđena potreba izgradnje novih škola u Sesvetama i Zaprešiću (u cilju postizanja ravnomjernijeg rasporeda na prostoru grada)¹⁷⁴ te je određeno da se na razini GUP-a grada Zagreba odrede lokacije srednjoškolskih centara u sklopu zona javne namjene.¹⁷⁵

Za visokoškolske i znanstveno-istraživačke ustanove plan ne određuje koncepciju razvoja, dok su za različite tipove kulturnih sadržaja propisani prostorni standardi u odnosu na broj stanovnika pojedinog gradskog područja odnosno prigradskog / seoskog naselja.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Obzirom na postojeću koncentraciju u užem gradskom prostoru Zagreba.

¹⁷⁵ U cilju sanacije i poboljšanja školske mreže u Zagrebu određeno je da se GUP-om utvrde lokacije hotelijersko-ugostiteljskog centra (Utrina), ŽTP centra (Novi Zagreb), Centra za cestovni promet i zdravstvenog centra (uz Novu bolnicu u Novom Zagrebu).

¹⁷⁶ Za gradsko područje s 5.000-10.000 stanovnika (prosječno 10.000) plan određuje standard kulturnih sadržaja od 1.000 m² neto tlocrtne površine (dvorana s 300 mjesta (460 m²), prostorije za klubove (200 m²), biblioteka (80 m²) i pomoćne prostorije (260 m²)), dok je za prigradska i seoska naselja na 1.000-5.000 stanovnika planiran standard od 100-200 m² neto tlocrtne površine.

Obzirom na detektirane probleme (koji se najvećim dijelom odnose na primarnu zdravstvenu zaštitu), u cilju kvalitetnog dugoročnog razvoja zdravstvenih sadržaja, planom je utvrđena potreba izgradnje velikog broja planiranih i nedovršenih objekata u primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti te osiguravanja prostornih uvjeta za proširenje mreže zdravstvenih objekata (izgradnjom četiri nova doma zdravlja, dvije nove bolnice, socijalno-medicinskih ustanova, zavoda za zdravstvenu zaštitu radnika i dr.) te uspostavom zajedničkog informacijskog sustava.

Planom se utvrđuje i podkapacitiranost objekata socijalne zaštite i domova za starije i nemoćne osobe te se ukazuje na potrebu dopune mreže izgradnjom ustanove socijalne zaštite u Sesvetama, te domova za starije i nemoćne u Zagrebu, Samoboru, Sesvetama, Velikoj Gorici i Zaprešiću.

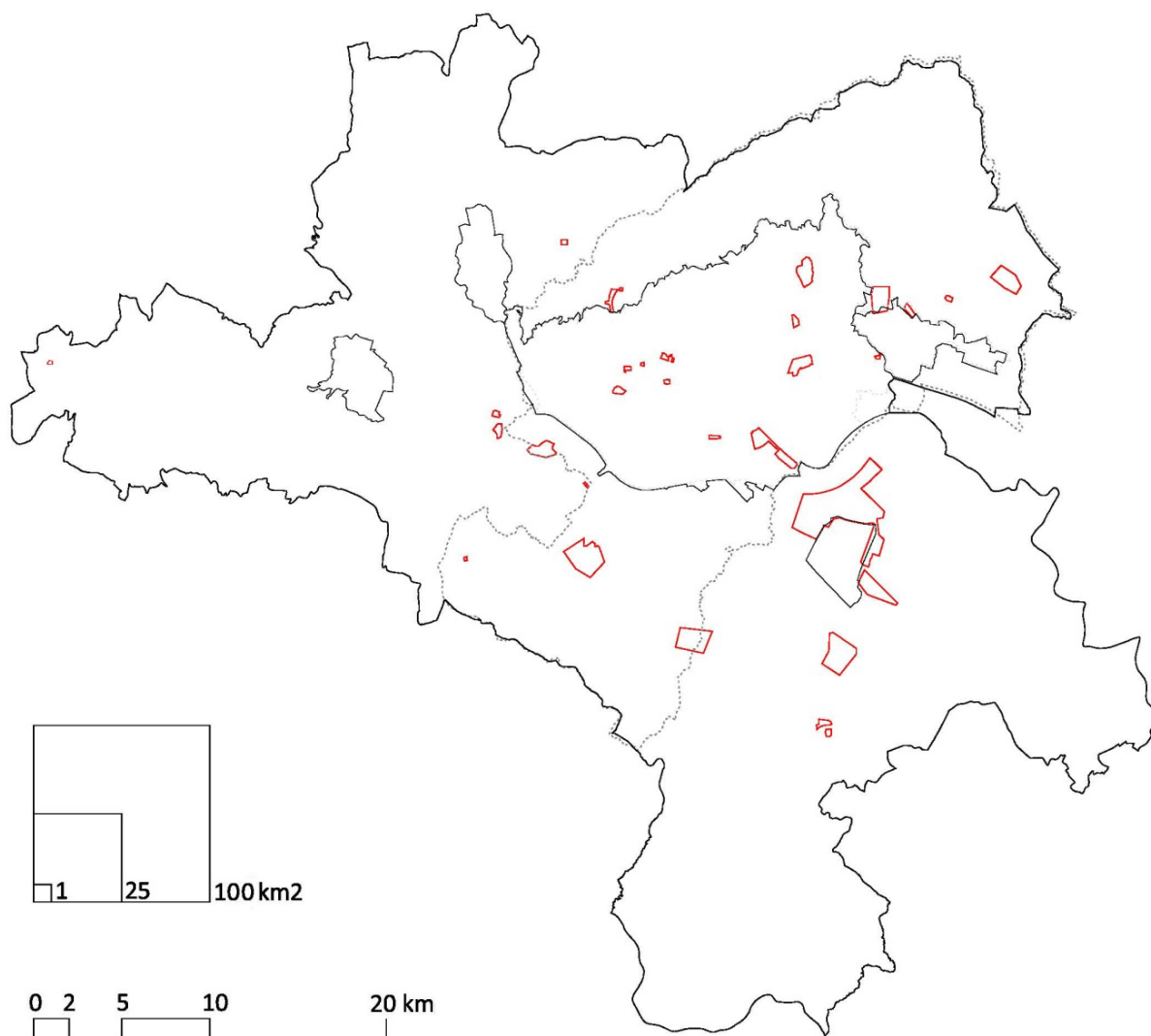
Planom su određene rekreacijske površine u prirodnim cjelinama Medvednice i Samoborskog gorja – Žumberka, u gradu Zagrebu (Bundek, Dubrava, Grmoščica, Hipodrom, Jarun, Mladost, Podsused, Svetice, Šalata i Trešnjevka), u gradu Samoboru (sportski centar Šmidhen i Vugriščak), te u naseljima gradskog karaktera (rekreacijski centri u Velikoj Gorici i Zaprešiću).

Rekreacijske površine su planirane i na lokacijama Bregana, Medsave, Orešje i Rakitje u općini Samobor, Prepuštovec, Soblinec i Vugrovec u općini Sesvete, Čiče, Donja Lomnica i Lukavec u općini Velika Gorica te Donja Pušća, Gornja Bistra, Marija Gorica, Pluska i Zajarki u općini Zaprešić.

Planom su određene i površine za posebne namjene (koje pod posebnim uvjetima koriste vojska i policija), te površine za rezervate budućeg razvoja za predjele na kojima je zbog ustanovljenog konflikta namjene određeno da će se namjena utvrditi nakon provedbe posebnih istraživanja (obzirom da se radi o prostorima čije uređenje nije prioritetno).¹⁷⁷

---

¹⁷⁷ Primjerice dijelovi željezničkog čvora u Novom Zagrebu.

Sl. 46. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – površine posebne namjene

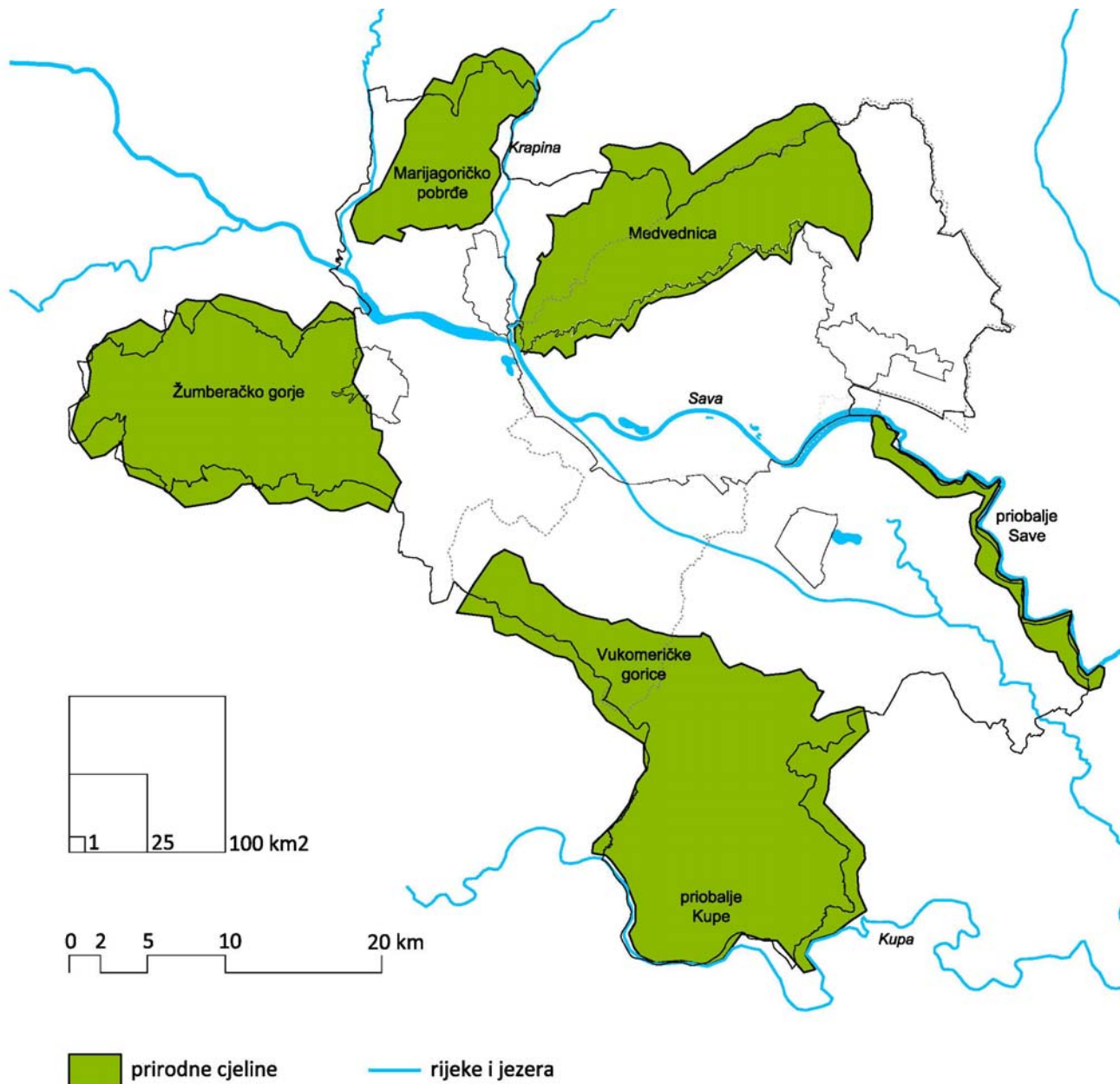
2.2.6. PRIRODA I ZAŠTITA

Prostornim planom ukazuje se na raznolikost prirodnih predjela Grada: planinskih (Medvednica i Samoborsko gorje — Žumberak), brežuljkastih (Medvednička prigorje, Vukomeričke gorice i Marijagoričko pobrđe) i nizinskih (savska ravnica s dolinama Sutle i Krapine te Kupe) te na njihove vrijednosti¹⁷⁸ - klimatske, pejzažno-estetske i izletničko-rekreacijske.

¹⁷⁸ Vrijednost gusto pošumljenih planinskih masiva prvenstveno je klimatska, pejzažno-estetska i izletničko-rekreacijska. Naglašava se osobito važan klimatski utjecaj Medvednice za Zagreb, a zbog svoje privlačnosti blizine Medvednica i Samoborsko gorje su i tradicionalna izletišta. Brežuljkasti predjeli Medvedničkog prigorja Vukomeričkih gorica i Marijagoričkog pobrđa su važni kao kvalitetna područja za stanovanje i imaju specifično poljoprivredne funkcije (voćarstvo, vinogradarstvo). Zbog pogodnosti za naseljavanje znatno je izmijenjena prvobitna slika tih brežuljkastih predjela. Medvedničko prigorje je rezidencijalni dio Zagreba s vrlo vrijednim ostacima šuma, koje povezuju šume Medvednice s gradskim zelenilom. Ljepotu i vrijednost Vukomeričkim goricama daje pejzažni mozaik u kojem se izmjenjuju autohtone šume s poljoprivrednim parcelama i seoskim naseljima. Slično je iskorištavanje prostora i na Marijagoričkom području nemirnog reljefa ispresijecanog brojnim potocima.

Naglašava se važnost uloge neizgrađenih zelenih prostora (šuma, poljoprivrede i dr.) kao cezura između Zagreba i okolnih gradova.^{179.}

Posebnu važnost pridaje se velikim prirodnim cjelinama (Medvednica, Samoborsko gorje, Vukomeričke gorice, marijagoričko pobrđe, savsko i pokupsko područje) u kojima se režimi gradnje podređuju očuvanju vrijednosti i prirodnog karaktera.

Sl. 47. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – prirodne cjeline

¹⁷⁹ Cezure kao što su poljoprivredne površine između Zagreba i Velike Gorice, prekid izgradnje prema Sesvetama (zeleni pojas Novoselničke šume i šume u Čulinečini), zeleni prekid prema Zaprešiću koji je očuvan zahvaljujući prirodnim uvjetima (ušću Krapine u Savu i grebenu Medvednice); neizgrađeno (močvarno) područje s visokom vegetacijom prema Samoboru.

Predlažu se mjere zaštite nekih neizgrađenih prostora, naročito šumskih površina, poljoprivrednih površina i vodocrpilišta (postojećih i potencijalnih) te su osobito vrijedni prirodni prostori, ovisno o njihovim karakteristikama i specifičnostima, obuhvaćeni nekim od oblika zaštite prirode.¹⁸⁰

Unutar gradskih prostora planom se određuju i manje neizgrađene površine za javne parkove. Planom se čuvaju sve postojeće šume zbog njihovih višestrukih vrijednosti (ekološke, ekonomske, odmor i rekreacije) te formiranja cezura na izgrađenim područjima i područjima zaštite. Prostorno se definira unošenje sadržaja rekreacije u vrijedne šumske komplekse (Medvednica, Samoborsko gorje).

Odnos prema poljoprivrednim područjima bitno je različit od prethodnih planova. Na njih se više ne gleda samo kao na rezervu za širenje gradnje nego kao na vrlo važan i prespektivan prostor za proizvodnju hrane.

Poseban motiv pejzažnog identiteta čine vodotoci. Prostranstvom se ističe ravnica Save te doline Odre, Sutle i Krapine, uz koje se naglašava vrijednost niza drugih manjih tekućica i potoka.

Debeli šljunčani slojevi nose kvalitetnu podzemnu vodu, na površini su tla povoljna za poljoprivredu, a za ekološku ravnotežu značajni su veliki kompleksi nizinskih hrastovih šuma.

Vodozaštitna područja zauzimaju velike površine u savskoj nizini te je jedan od ciljeva plana očuvanje kvalitete pozemnih voda prilagodbom svih okolnih namjena prostora.

Predlaže se zadržavanje pritoka Save (Sutla, Krapina, Odra, Kupa te mnogobrojni potoci) u prirodnom stanju kao pejzažnih elemenata u funkciji rekreacije i uređenje šljunčara prisavskog područja zahvatima rekultivacije, ozelenjavanja i održavanja.

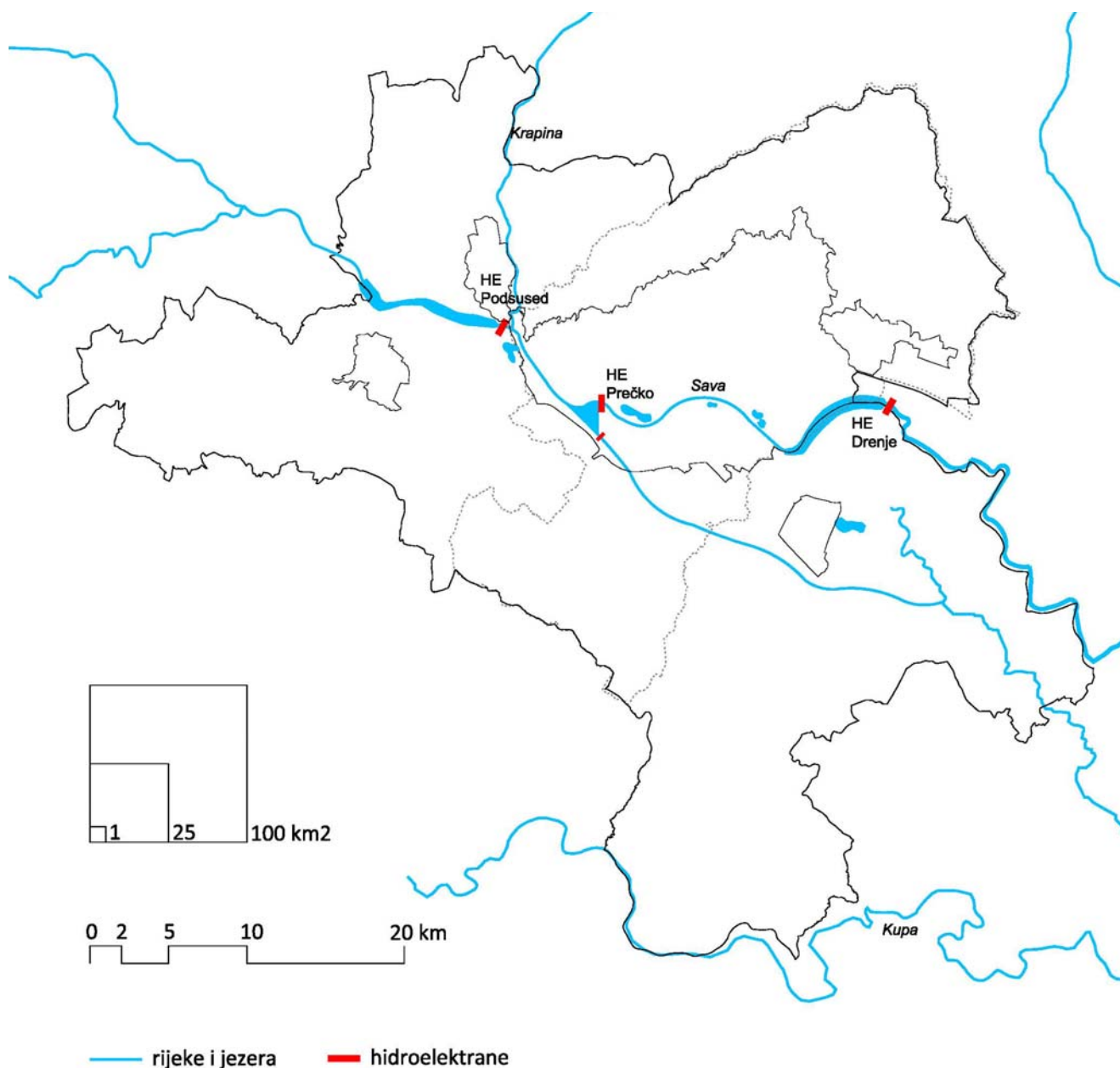
Sukladno prihvaćenoj Vodoprivrednoj osnovi grada Zagreba¹⁸¹ planom se predviđa dovršenje mjera zaštite od poplava (odteretni kanali, nasipi, akumulacije, retencije) gradnja triju elektrana i pet potopljenih pragova u cilju proizvodnje električne energije, povećanja količine podzemnih voda (čime bi se omogućio veći kapacitet vodocrpilišta te bi se stvorile nove vodene površine za sport i rekreaciju) te stabilizacije razine vodotoka koja bi omogućila formiranje pročelja grada na rijeci u središnjem dijelu toka (uz opadanje intenziteta izgradnje prema istoku i zapadu), pri čemu bi osnovni oblikovni princip trebao biti izmjena izgrađenih i neizgrađenih (u pravilu rekreacijskih) prostora na nasuprotnim obalama.

Planom se rijeke Odra i Kupa zadržavaju u prirodnom stanju, dok se mnogobrojne potoke planira regulirati i uređivati ovisno o lokalnim uvjetima i kvalitetama pejzaža. Umjetna jezera planiraju se koristiti za rekreaciju. Naglašava se važnost vodozaštitnih područja unutar kojih se nalaze i prostori drugih namjena čije je korištenje uvjetovano određenim režimom zaštite.

¹⁸⁰ Najveći i najznačajniji među njima, su Park prirode Medvednica i Park prirode Žumberak - Gorjanci (drugi je još u fazi prijedloga). Zaštićen ili evidentiran kao vrijednost je još i niz manjih lokaliteta ili krajolika.

¹⁸¹ Obrana od poplavnih voda riješena je u sklopu obrane od poplava srednjeg Posavlja – obrambeni nasipi i tri odteretna kanala (Sava-Odra, Kupa-Kupa, Lonja-Strug) dvije akumulacije i šest retencija. Planirana je izgradnja novih višenamjenskih vodnih stepenica – HE Drenje, HE Podsused, HE Prečko te pet potopljenih pragova. Višenamjensko korištenje predviđa energetska korištenje, obogaćenje podzemnih voda, bržu izmjenu regeneracije vode jezera, stalnost širine vodnog lica za promet i dr.

Sl. 48. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – hidrotehničko rješenje rijeke Save

Planom se naglašava važnost neizgrađenih prostora zbog ekoloških, ekonomskih, socijalnih i oblikovno – estetskih aspekata. U cilju očuvanja cjeline pojedinih naselja te sprječavanja nekontroliranog amorfno zauzimanja prostora, izgradnja se usmjerava u planirana građevinska područja.¹⁸²

Neizgrađene površine detaljnije su podijeljene na poljoprivredne površine, vinograde, šume, vodene površine, vodozaštitna područja, rekreacijske površine i parkove te su razgraničene od drugih površina radi očuvanja i planskog korištenja.

¹⁸² U gradskom području Zagreba naglašava se potreba osiguranja prodora parkovnih i rekreativnih prostora koji povezuju padine Medvednice s priobaljem Save.

Poljoprivredne površine¹⁸³ se za razliku od prethodnih planova više ne promatraju samo kao potencijalni prostor za širenje izgradnje, već se nastoji sačuvati najkvalitetnije poljoprivredno zemljište u skladu s predviđanjem da će poljoprivreda i u budućnosti ostati najveći korisnik prostora.¹⁸⁴

Planom je predviđeno zadržavanje postojećih šumskih površina¹⁸⁵, uz pošumljavanje nekih područja iz zaštitnih ili sanacijskih razloga te naglašava ekološka funkcija ispred eksploatacije drvene mase. Uz velike komplekse šuma planom su predviđeni za čuvanje i manji šumski kompleksi, kao i šumarci i živice – važni u održavanju prirodne ravnoteže i čine dio tipične slike pejzaža¹⁸⁶.

Parkovi su prepoznati kao indikator gradske slike. U doba izrade Plana park šume zauzimaju površinu od 1.020 ha, parkovi i travnjaci 607 ha, a drvoredi su dugi 72 km. Planom se utvrđuje potreba zadržavanja postojećih gradskih parkova te dodatno „završavanje i uređivanje takvih prostora“. Iako su parkovi po svojoj prirodi više predmet generalnih urbanističkih planova, za tretman tih površina u prostornom planu značajno je slijedeće:

- u svrhu usmjerenja generalnih urbanističkih planova, uz postojeće veće parkove u gradskim područjima, za parkovnu namjenu označene su i manje površine koje po položaju i odnosu prema okolnoj izgradnji mogu biti oblikovane kao park;
- osim postojećih parkova i park-šuma, na gradskim područjima planirane su i nove park-šume (Lisičina, park uz kuriju Junković u Gajnicama, Grmošćica, Perjavica, Okrugljak, Remetski Kamenjak, Miroševačka, Oporovečka i Novoselečka šuma, savski park, park u Novom Zagrebu i dr.)

Jednu od osnovnih odrednica plana predstavlja čuvanje i optimalno korištenje prirodnih i stvorenih vrijednosti. Za brojna područja i pojedinačne objekte koji su u doba izrade Plana već bili zaštićeni (zakonom ili posebnim odlukama) pretpostavlja se stroga primjena zaštitnih mjera te se predlaže dodatno proširenje zaštite na određena područja i objekte.

Prostornim planom predviđaju se tri osnovne grupe mjera zaštite:

- Mjere zaštite kulturnih dobara,
- Zaštićeni objekti i osobito vrijedna područja prirode,

¹⁸³ U doba izrade plana poljoprivredne površine predstavljaju najzastupljeniju namjenu i zauzimaju 50% ukupne površine Grada Zagreba (85.234 ha).

¹⁸⁴ Velike cjelovite poljoprivredne površine, koje se ujedno poklapaju s najkvalitetnijim tlom u dolinama Save, Odre, Krapine i Sutle, predviđaju se za stvaranje društvenih poljoprivrednih dobara sa suvremenom ratarskom i stočarskom proizvodnjom (uz mjere melioracije, komasacije, arondacije i sl.). Iako je planirano smanjenje njihova udjela, očekuje se da će individualna gospodarstva zadržati korištenje većine poljoprivrednog zemljišta. U brežuljkastom i brdovitom području predviđa se napuštanje najnepovoljnijih poljoprivrednih površina na strmim padinama, a one izložene eroziji i nestabilnosti planira se u svrhu zaštite pošumiti.

Neki vrijedni ostaci agrarnog pejzaža unutar gradova, zaštićuju se i zadržavaju u postojećoj namjeni, kao npr. vinogradi u Samoboru ili Dubravi.

¹⁸⁵ U doba izrade plana šume zauzimaju 59.058 ha odnosno oko 35 % ukupne površine Grada.

¹⁸⁶ Posebno značenje u prostoru imaju šume Medvednice i Samoborskog gorja, koje su s obzirom na blizinu gradskog područja Zagreba, značajno izletničko područje i biološko-ekološka cjelina. Izuzetan je također značaj postojećih šuma i park-šuma na gradskim područjima Zagreba i Samobora (Jelenovac, Tuškanac, Zelengaj, Cmrok-Prekrižje, Grmošćica, Maksimir, Dotrščina, Miroševačka, Oporovečka i Novoselečka šuma, Anin dol Tepec, Stražnik), koje se mora strogo čuvati od narušavanja izgradnjom. Zbog bespravne izgradnje devastirane i uklonjene šume Orlovac i Oporovečke šume. Važno očuvanje šuma u Zaprešiću: Brdovečka, sjeverna strana Medvednice te rastočeni manji kompleksi Marijagoričke cjeline; u Sesvetama: Salčina, Markovo polje, Vurnovčina, Jasenovačka šuma, Šašinovečki lug i sjeverno od Sesvetskog Kraljevca; u južnom Novom Zagrebu i Velikoj Gorici: Stupnička, Kraljevečka, Obreščica, Šiljakovačka, Mraclinske dubrave; južnije šume Vukomeričkih gorica te u JI dijelu V. Gorice – Kozjak, Prekobunje i Turopoljski lug.

- Mjere zaštite od ratnih razaranja i elementarnih nepogoda.

Određen je način zaštite, uređenja i korištenja prirodnih predjela i rezervata, spomenika prirode i prirodnih rijetkosti, gradskih i drugih parkova, upisanih u registar (Zavoda za zaštitu prirode).

Pod posebnu zaštitu stavljaju se i osobito vrijedna područja i objekti prirode:

a) Park prirode:

Samoborsko gorje – Žumberak, posebno livade, šume i vinogradi Palačnika, okoliš Japetića, područje Noršić sela, Molvička šuma;

b) Specijalni rezervati:

- Šumske vegetacije

- 1) Ponikva Jaderka
- 2) Šuma javorovac,
- 3) Vranjica,
- 4) Šuma kod aerodroma Pleso
- 5) Stari Kozjak
- 6) Veliki Vrh iznad Brdovca
- 7) Gaj kraj Vukovog Sela

- Botanički rezervati

- 1) Vitelnička stijena s okolicom
- 2) Područje Ludvić potoka
- 3) Črnec-Oštre-Preseka-Beli Breg

- Zoološki rezervati

- 1) Izvorišno područje rijeke Odre
- 2) Savišće i Bok

c) Park šume:

- 1) Park šume i parkovi na sjevernom području općine Centar
- 2) Mirogoj – Kamenjak – Črleni jarek
- 3) Jelenovac – Kosirnikova
- 4) Uz Stari grad Susedgrad
- 5) Područje šumskog kompleksa Brdovec

d) Značajni krajolici:

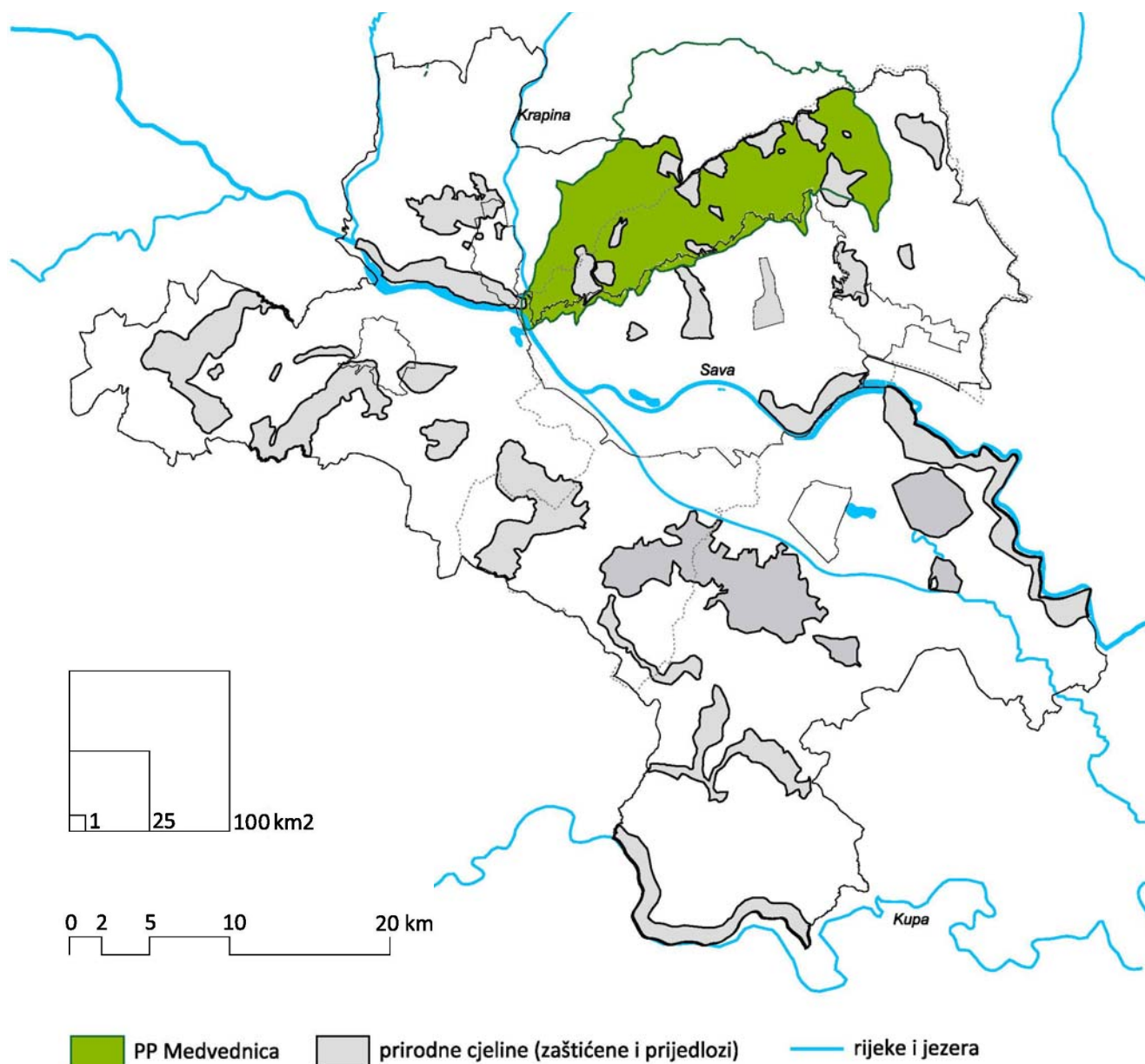
- 1) Dijelovi prirode u području Medvednice
- 2) Marijagoričko pobrđe
- 3) Vukomeričke gorice
- 4) Priobalje Save s karakterističnim krajolicima
- 5) Područje uz rijeku Kupu
- 6) Podsljemensko područje (uz Zelenu magistralu)
- 7) Predjel između Samobora, Kladje i Nedjelja
- 8) Dolina i tok Bregane
- 9) Izvorište i tok Odre
- 10) Nizinske šume (Čulinečina, Šiljakovečka Dubrava, Čret, Obreški Lug, Stupnička šuma, Mraclinske Dubrave i Kozjak

e) Hortikulturni spomenici

- 1) Drvoredi kestena u Ilici, Podsusedu i dr.
- 2) Parkovi u Velikoj Gorici, Bukevju, Laduču i dr.

f) Spomenici prirode

- 1) Istaknute točke u reljefu – vidikovci

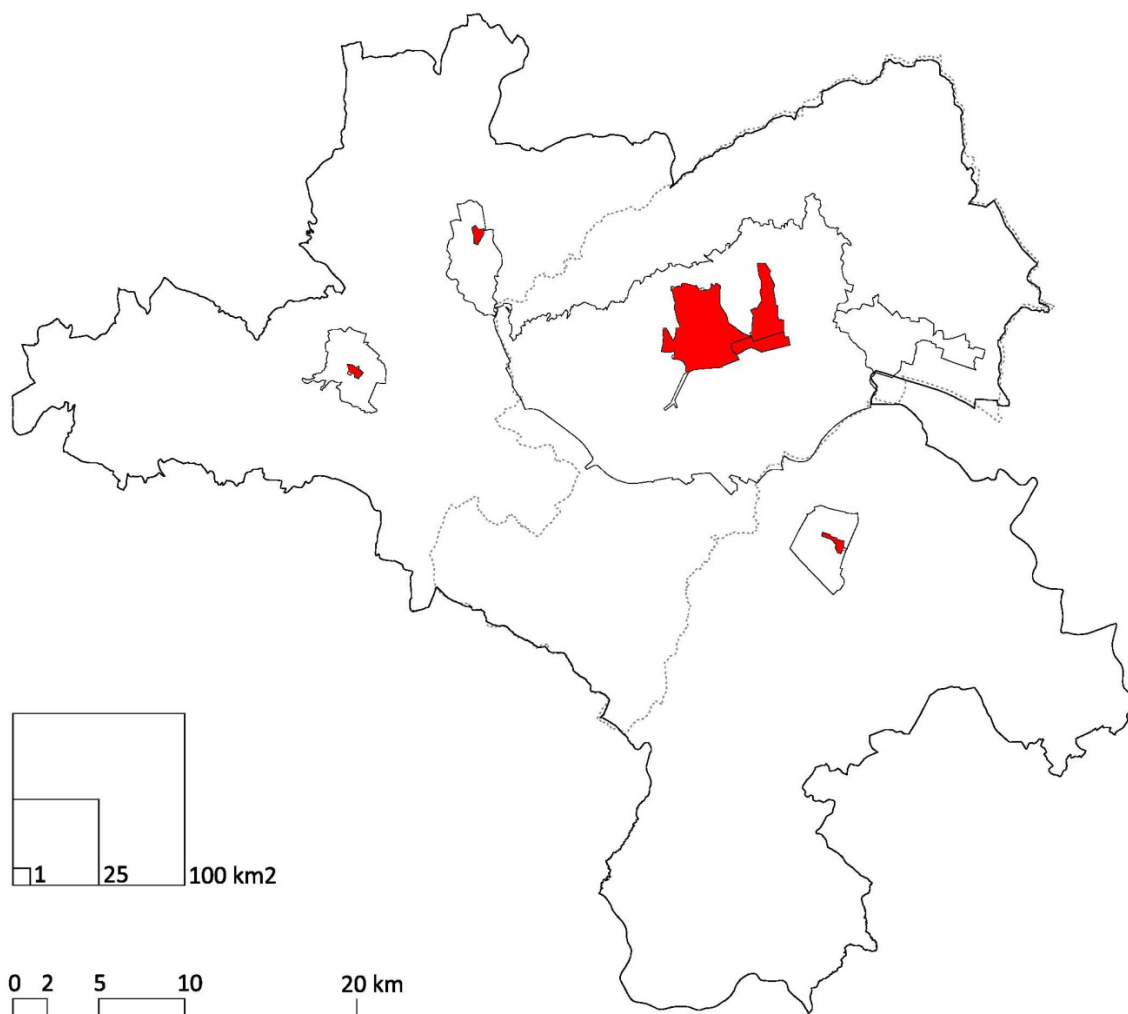
Sl. 49. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – osobito vrijedna prirodna područja

U okviru cilja prostornog plana da revalorizira logiku postupnog nastajanja, uobličavanja i uređivanja pojedinih gradskih i drugih prostora u vremenu (umjesto razaranja postojećega i stvaranja novih prostora “u jednom dahu”), slijed nastajanja koji je materijalno očuvan u fizionomiji Zagreba i drugih gradova i naselja prepoznaje se kao posebno značajna vrijednost. Planom se određuje način zaštite, uređenja i korištenja spomenika kulture i graditeljske baštine, upisanih u registar (Zavoda za zaštitu spomenika)¹⁸⁷, uz koje se pod posebnu (plansku) zaštitu stavljaju se i osobito vrijedna područja:

- 1) središnji prostor naselja gradskog karaktera Velika Gorica;

¹⁸⁷ U doba izrade plana valoriziran je i zaštićen tek dio postojećih vrijednosti, među kojima se ističu povijesna jezgra Zagreba (urbanistička cjelina Stari grad Zagreb), urbanistička cjelina Samobora, spomeničko područje Mirogoja, spomenička cjelina parka Maksimir, spomeničko područje Dotršćina, urbanistička cjelina Podsuseda sa Susedgradom, ruralna cjelina naselja Vukovina i Donja Lomnica, spomeničko područje starog grada Lukavca, arheološki kompleks Šćitarjevo (Andautonija).

- 2) naselja Buševac, Mraclin, Šćitarjevo, Bukevje, Veleševac;
  - 3) središnji dio podsljemenske zone u Zagrebu;
  - 4) područje sjeverno od predjela Novoselec i Oporovec s kletima i vinogradima (Dubrava);
  - 5) prostor Savske ceste s mostovima i kupalištem;
  - 6) stara industrijska arhitektura u gradovima i naseljima gradskog karaktera.
- Zaštićeni su i brojni pojedinačni spomenički objekti.¹⁸⁸

■ spomenička cjelina

Sl. 50. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – osobito vrijedna područja kulturnog naslijeđa

¹⁸⁸ Srednjovjekovni utvrđeni gradovi (Medvedgrad, Susedgrad, Samobor), dvorci (Novj Dvori, Laduč, Lužnica, Januševac, Brezovica, Lug, Bistrac, Kerestinec i dr.), crkve i kapele, kurije, ljetnikovci i majuri, spomenici NOB, objekti narodnog graditeljstva (u Remetincu, Čučerju, Mraclinu, Buševcu i dr.) te pojedini objekti suvremene arhitekture. Kao posebne vrijednosti ističu se sjeverno zaleđe povijesne jezgre Zagreba, cjelina središnjeg dijela Velike Gorice, brojni objekti industrijske arhitekture, područja vinograda s kletima kod Novoselca i Oporovca, manji objekti narodnog graditeljstva u podsljemenskom prostoru, savskoj ravnici, Vukomeričkim goricama, Samoborskom gorju, zaprešićkom kraju i Sesvetama. Kao specifične vrijednosti prepoznata su područja urbaniteta - mjesta okupljanja i susreta u obliku žarišta i uličnih poteza u Zagrebu i drugim gradovima (naglašava se potreba čuvanja i respektiranja gradskih ambijenata koji su ljudima privlačni i u kojima rado provode vrijeme).

Utvrđeni su i ugroženi dijelovi okoliša, osobito:

- 1) vode rijeka Save, Krapine i Sutle;
- 2) vode III/IV i IV kategorije u potocima;
- 3) stajaće vode;
- 4) podzemne vode u širem vodozaštitnom području;
- 5) područje općina Centar, Črnomerec, Dubrava, Maksimir, Medveščak, Novi Zagreb, Peščenica, Susedgrad, Trešnjevka, Trnje, Samobor, Velika Gorica i Zaprešić (II, III, IV kategorija stabilnosti tla);
- 6) kamenolomi na Medvednici i u Samoborskom gorju – Žumberku;
- 7) kvalitetna poljoprivredna tla;
- 8) neizgrađeni prostori između gradova i naselja gradskog karaktera;
- 9) središnji prostor grada Zagreba zagađenjem zraka i bukom;
- 10) naselja u području utjecaja „Aerodroma Zagreb“
- 11) okoliš tvornice cementa u Podsusedu, tvornice Samoborka, tvornice mesnog brašna i svinjogojske farme u Sesvetama;
- 12) prostori u blizini pogona kemijske industrije Žitnjak i Pliva
- 13) područja Zagreba, Samobora, Sesveta, , Velike Gorice i Zaprešića bez kanalizacije;
- 14) dijelovi osobito vrijednih područja prirode i spomeničkih područja i objekata (rubni prostor Medvednice i Oporovečka šuma, dvorci i objekti narodnog graditeljstva).;
- 15) prostori uz deponije otpada.

2.2.7. PROMET, INFRASTRUKTURNI I KOMUNALNI SUSTAV

U cilju omogućavanja ujednačenog policentričnog prostornog razvoja planom se naglašava potreba unaprjeđenja prometne povezanosti Zagreba sa gradovima i naseljima gradskog karaktera, uz međusobno usklađivanje pojedinih vrsta prometa, pri čemu se posebni naglasak stavlja na funkcioniranje jedinstvenog sustava javnog prometa čiji su glavni nositelji željeznica i autobus u prigradskom, te tramvaj i autobus u gradskom prometu.

Temeljem analize postojeće prometne situacije kojom su utvrđene prednosti i nedostaci postojećeg cestovnog prometnog sustava (kvalitetne nove prometnice¹⁸⁹ te prometne regulacije i proširenja pješačkih zona u užem središtu Zagreba i Velike Gorice, ali i nedovoljni poprečni profili ulica, nedostatak prometnica u pojedinim dijelovima grada Zagreba¹⁹⁰, dijelovi grada Zagreba s deficitarnom prometnom mrežom¹⁹¹, nepovezanost Sesveta i Velike Gorice te Samobora i Zaprešića i dr.) planom se definira prometna mreža koju čine: 1. autoceste, obilaznica i magistralna cesta prema Sisku, 2. regionalne ceste prema Varaždinu, Bjelovaru, Kutini, Sisku, Karlovcu, Brežicama, Krapini, te prema Donjoj Stubici i Zlatar Bistrici tunelima kroz Medvednicu, 3. postojeće i planirane ceste prema Samoboru, Sesvetama, Zaprešiću i Velikoj Gorici te 4. cestovna mreža u gradovima koja se uz

¹⁸⁹ Obilaznica grada Zagreba, Jadranski most, produžena Branimirova i dr.

¹⁹⁰ Prometnice u smjeru sjever-jug (osobito preko željezničke pruge), prometnice u smjeru istok-zapad (u podsljemenskom području - sjeverno od Ilice i Vlaške ulice) te u centralnom dijelu produženje Branimirove ulice prema istoku i zapadu.

¹⁹¹ Dubrava, Črnomerec, Trešnjevka, Peščenica, Susedgrad.

izgradnju novih prometnica primarno prilagođava mogućnostima postojeće mreže koja se rekonstruira i progušćava u cilju omogućavanja disperzije kretanja i prometnog rasterećenja.¹⁹² Planom se naglašava da prilagođavanje grada automobilu nije neograničeno te se teži „gradskom karakteru prometnih prostora, a ne unošenju izvangradskih prometnih rješenja kojima su brzina i nesmetano odvijanje prometa glavna svrha“.¹⁹³

Koridori gradskih prometnica planom su koncipirani na način da se prilagođavaju okolnom prostoru (funkciji i karakteru rubne izgradnje), uz zgušnjavanje prometne mreže, izvedbu križanja u razini terena i tehničke elemente prometnica koji odgovaraju gradskom prostoru. U gradovima se ne predviđa proširivanje postojećih prometnih uličnih koridora (građevinskim zahvatima) u cilju prilagođavanja intenzivnijem prometu, već se promet prilagođava postojećim mogućnostima i kapacitetima ulica u izgrađenim dijelovima grada primarno korištenjem mjera prometne regulacije. Sličan planski pristup je i u problematici prometa u mirovanju koji se u središtima gradova podređuje ostalim gradskim potrebama, dok se u drugim gradskim područjima i u prigradskim naseljima uvjetuje zadovoljavanje parkirališnih standarda,¹⁹⁴ pri čemu se određuje da će generalnim urbanističkim planovima biti detaljnije određen način i veličine prostora za parkirališno-garažne potrebe. Planom su cestovne prometnice kategorizirane prema prometnoj funkciji, zasebno u gradskim i izvangradskim područjima, pri čemu se u gradskim prostorima razlikuju glavne gradske ulice¹⁹⁵, gradske ulice¹⁹⁶ te stambene lokalne i druge ulice¹⁹⁷, dok se u izvangradskim područjima razlikuju magistralne¹⁹⁸, regionalne¹⁹⁹ i lokalne²⁰⁰ prometnice.

¹⁹² U gradu Zagrebu planirana je izgradnja i rekonstrukcija niza uličnih poteza (Horvaćanska cesta, sjeverna tangenta, Ulica Črnomerec, Branimirova, Čulinečka, Radnička, Runjaninova i druge ulice), u gradu Samoboru je planirana izgradnja nove prometnice paralelne s cestom Samobor-Bregana na sjeveroistoku grada, u Sesvetama produžena Branimirova i Vukovarska te autocesta prema Varaždinu, u Velikoj Gorici nova magistralna cesta Zagreb-Sisak kao gradska obilaznica.

¹⁹³ Ovakav planerski stav jasna je kritika prometnog rješenja GUP-a iz 1971. godine koji prioritet daje cestovnom prometu s tehničkim rješenjima prometnica izvangradskog karaktera (široki poprečni profili, križanja u više razina i sl.)

¹⁹⁴ U dijelovima gradskih područja (izvan gradskih središta) s gušćim načinom izgradnje teži se zadovoljavanju parkirališnih standarda pri čemu se odnos površinskog, etažnog i podzemnog parkiranja treba uskladiti s prostornim i ekonomskim mogućnostima, dok se u prigradskim i ruralnim dijelovima prostora s manjom gustoćom i individualnom izgradnjom parkiranje planira kao površinsko na parcelama, ulicama i parkiralištima. U prigradskim naseljima s kompleksnom izgradnjom određen je standard 1 stan/1 automobil (na stambenoj parceli ili izvan nje), u središtima prigradskih naselja standard 1 parkirno mjesto/ 40-50 m² bruto izgrađene površine ovisno o lokalnim uvjetima, u zonama industrije 1 parking mjesto / 250-400 m² bruto izgrađene površine, uz ugostiteljske objekte 1 parking mjesto / 25-40 m² bruto izgrađene površine, uz škole 1 parking mjesto / 150-500 m² bruto izgrađene površine.

¹⁹⁵ Glavne gradske ulice povezuju udaljene dijelove grada, objedinjuju kompleksne prometne funkcije te predstavljaju poteze visokog stupnja urbaniteta. Planirane su sa širinom koridora 20-60 m.

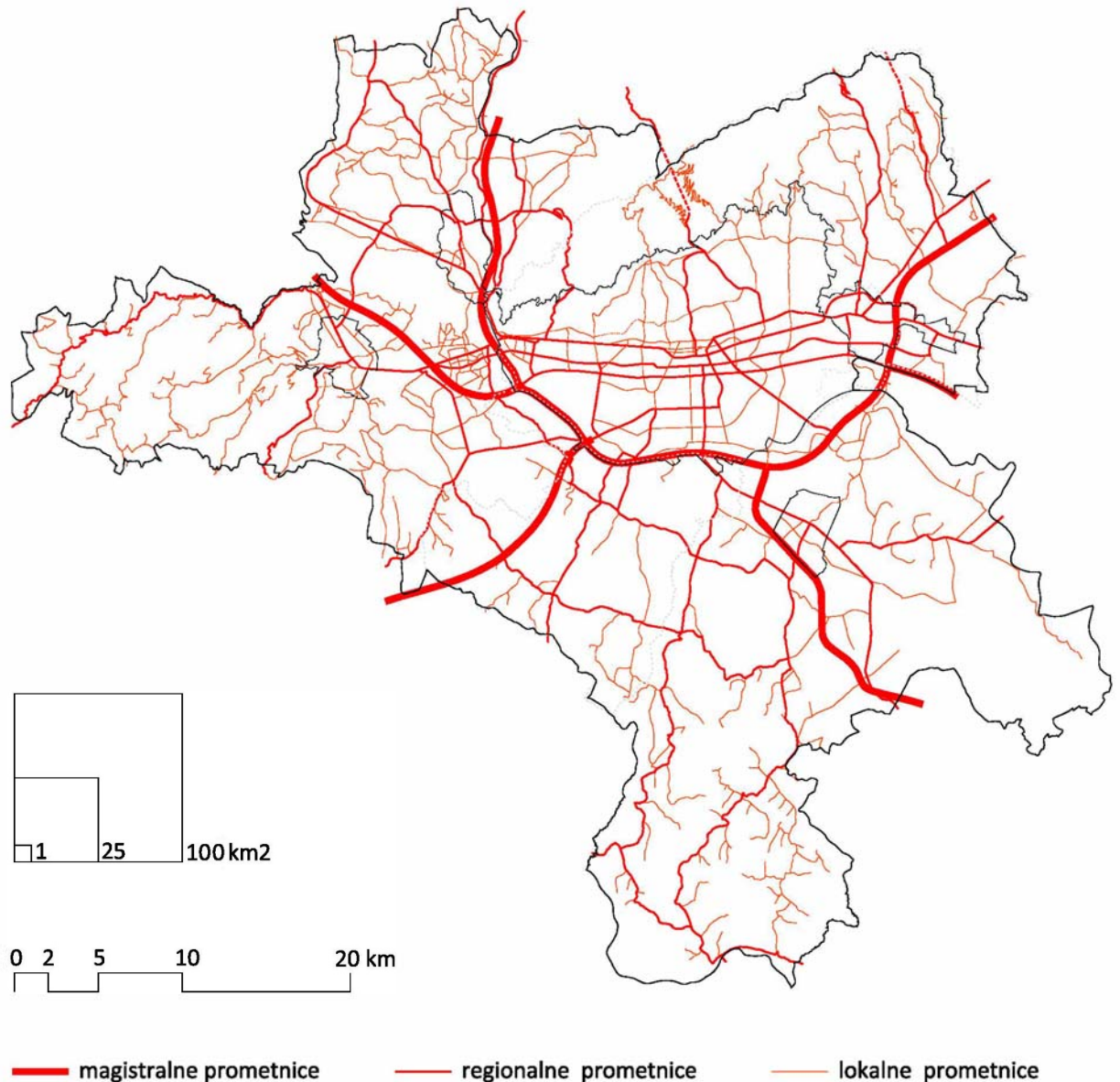
¹⁹⁶ Planom je određeno da se gradske ulice definiraju GUP-om, pri čemu je određena širina koridora 20-30 m.

¹⁹⁷ Stambene lokalne i druge ulice također nisu definirane prostornim planom, a određena im je širina koridora do 20 m.

¹⁹⁸ Autoceste, ceste za motorni promet i ceste za mješoviti promet.

¹⁹⁹ Prometnice s funkcijom međusobnog povezivanja gradova i naselja unutar regije (ceste za motorni promet i ceste za mješoviti promet).

²⁰⁰ Prometnice lokalnog karaktera imaju funkciju povezivanja naselja i omogućavanja pristupa na prometnice višeg reda.

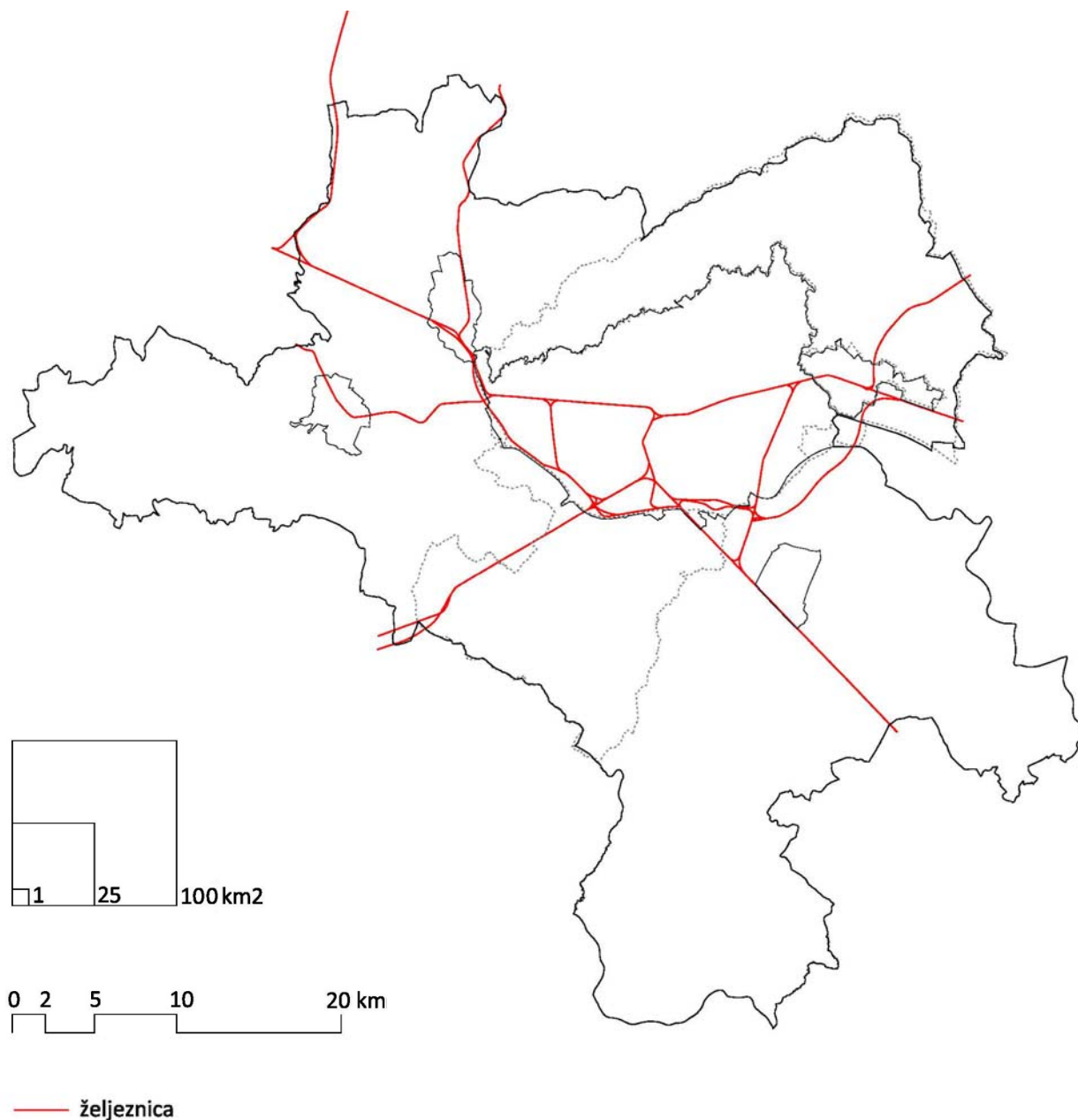
Sl. 51. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – cestovni promet

Urbanističko rješenje zagrebačkog željezničkog čvora gradnjom obilaznih pruga (primarno za teretni promet) te uređenje postojećih i gradnja novih željezničkih stajališta postavlja se kao preduvjet korištenju željeznice za brzi gradski i prigradski prijevoz putnika te se predviđa izgradnja pruge Ranžirni kolodvor – Zaprešić, Remetinec-Podsused, Sesvete-Konjšćina i Podsused-Samobor-Bregana, te gradnja lokoteretnih kolodvora na Žitnjaku i Jankomiru.

Teretni željeznički promet organiziran je preko centralnog ranžirnog kolodvora, dva planirana lokoteretna kolodvora te teretno-putničkim postajama na kojima se odvaja teretni od putničkog prometa, a planirani su i kamionsko-kontejnerski terminali na Jankomiru i Žitnjaku.

Razvojem željezničkog čvora biti će omogućeno uključivanje željeznice u javni gradski prijevoz putnika, pri čemu se prigradski promet planira na linijama željeznice kojom je Zagreb povezan sa Zaprešićem, Samoborom, Velikom Goricom i Sesvetama uz prelazak putnika sa željeznice na autobus na željezničkim postajama uz koje se planiraju parkirališta za automobile i bicikle.

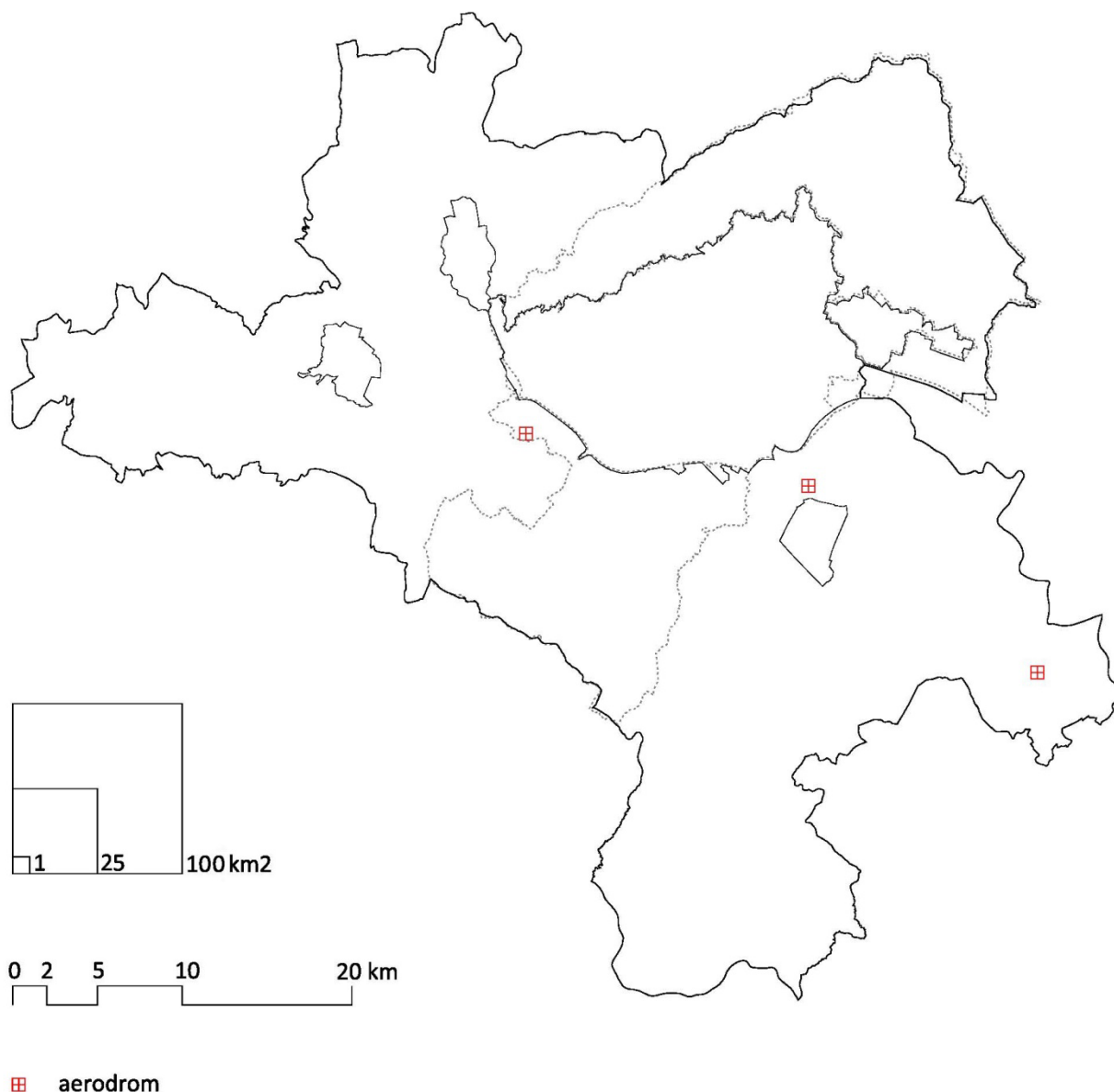

Sl. 52. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – željeznički promet

Sukladno projekcijama porasta broja putnika u zračnom prometu²⁰¹, planom je omogućeno proširenje aerodroma na lokaciji Pleso rezervacijom prostora za izgradnju nove piste sjeveroistočno od postojeće, dok se na aerodromu u Lučkom predviđa izgradnja konstruktivnih manevarskih površina i platforme te građevina i instalacija za potrebe aerodroma na Plesu i drugih korisnika. Kao planirana lokacija aerodroma određen je Buševac na istočnom dijelu obuhvata plana.

²⁰¹ Prema projekcijama koje su poslužile kao podloga za izradu plana očekivao se porast prometa s tadašnjih 1,5 milijuna na 5-6 milijuna putnika i 40-70 tisuća tona robe.

Sl. 53. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – zračni promet

Savska luka (za promet koji gravitira Zagrebu)²⁰² nije predviđena unutar obuhvata plana već na lokaciji kod sela Otok na području Dugog Sela, pri čemu se kao prva etapa planira osposobljavanje pristaništa između Rugvice i Okunščaka.

Tramvajski promet se postavlja i u budućnosti kao osnovni element javnog prometa u užem gradskom području Zagreba te se planira proširenje, izgradnja i rekonstrukcija tramvajske mreže uz otvaranje novih pravaca koji će omogućiti fleksibilniju mogućnost vođenja tramvajskih linija i realizaciju više terminala vezanih za autobus.

Planom se osigurava mogućnost izgradnje metroa postupnom transformacijom glavnih tramvajskih pravaca u sutav metroa (postojeći sustav tramvajskih pruga prilagođava se eventualnoj izgradnji metropolitanske željeznice u budućnosti).

²⁰² Luka nije planirana za tranzit robe obzirom na povoljniji položaj luke u Sisku.

Obzirom na problem koncentracije međugradskog i međunarodnog autobusnog prometa na autobusnom kolodvoru u Držićevoj ulici te problem prijelaza putnika na sredstva javnog gradskog prijevoza, planira se rekonstrukcija autobusnog kolodvora i mogućnost zaustavljanja dijela međugradskog prometa na terminalima gradskog i prigradskog prometa. Za područja grada koja nemaju željezničku vezu (velika područja s prigradskim i seoskim naseljima Samobora, Sesveta, Velike Gorice Zaprešića i Novog Zagreba) te za podsljemensku zonu (u kojoj ne postoje tehničke mogućnosti za vođenje tramvajske pruge) autobusni promet je planiran kao osnovni element javnog prijevoza. Planom se naglašava važnost pješačkog i biciklističkog prometa te se predviđaju režimo poboljšanja kvalitete kretanja formiranjem pješačkih zona, pješačkih ulica i šetališta te izvedbom biciklističkih staza uz postojeće i planirane prometnice, ali i kao veze gradova, naselja i prirodnih cjelina.

Planom je predviđeno da će se gradovi Zagreb i Sesvete, naselja gradskog karaktera Sesvete, Velika Gorica i Zaprešić te prigradska naselja u Novom Zagrebu, Samoboru, Sesvetama, Velikoj Gorici i Zaprešiću opskrbljivati vodom iz javnih vodovoda, prigradska naselja u Dubravi i Maksimiru iz posebnih vodovoda, a seoska naselja vodom iz posebnih vodovoda i javnih zdenaca. Obzirom na postojeće probleme vodoopskrbne mreže u doba izrade plana²⁰³ predviđeno je otvaranje novih vodocrpilišta u gradu Zagrebu (uz korištenje vodozaštitnih područja kao višenamjenskih prostora za sport, rekreaciju, šumske i poljoprivredne površine) te povezivanje svih lokalnih vodova (Samobora, Zaprešića, Hrvatskog zagorja, Velike Gorice i dr.) sa zagrebačkim vodoopskrbnim sustavom u regionalni vodovod Zagreba koji će do 2010. godine obuhvatiti područje unutar linije Samobor-Klanjec-Konjšćina-Zelina-Vrhovec, Prevlaka- Turopolje-Pokupsko-Rakov potok-Samobor, pri čemu je određeno da se za potrebe vodoopskrbe regije treba osigurati dobava vode iz Savskog aluvija u količini od 18,7 m³/sek.

Sukladno Vodoprivrednoj osnovi Zagreba planom je prihvaćeno rješenje dobave iz vlastitih crpilišta savskog aluvija (s povećanim kapacitetom vezanim uz izgradnju hidroelektrana i vodnih stepenica na Savi), pri čemu je planirano povećanje sveukupnog kapaciteta vodocrpilišta (glavnih²⁰⁴, pomoćnih i industrijskih) na 18.870 l/s. Zaštita crpilišta se u planu provodi uspostavljanjem tri zone (1. šire zaštitne zone, 2. uže zaštitne zone i 3. zone neposredne zaštite - crpilišta) s detaljno određenim režimima zaštite za pojedinu kategoriju.

Odvodnja oborinskih i otpadnih voda planirana je javnom kanalizacijom s uređajima za pročišćavanje u gradu Zagrebu i Samoboru te naseljima gradskog karaktera Sesvete, Velika Gorica i Zaprešić, manjim sustavima javne kanalizacije i s posebnim uređajima za pročišćavanje ili sabirnim jamama u prigradskim naseljima, te sabirnim jamama u seoskim naseljima.

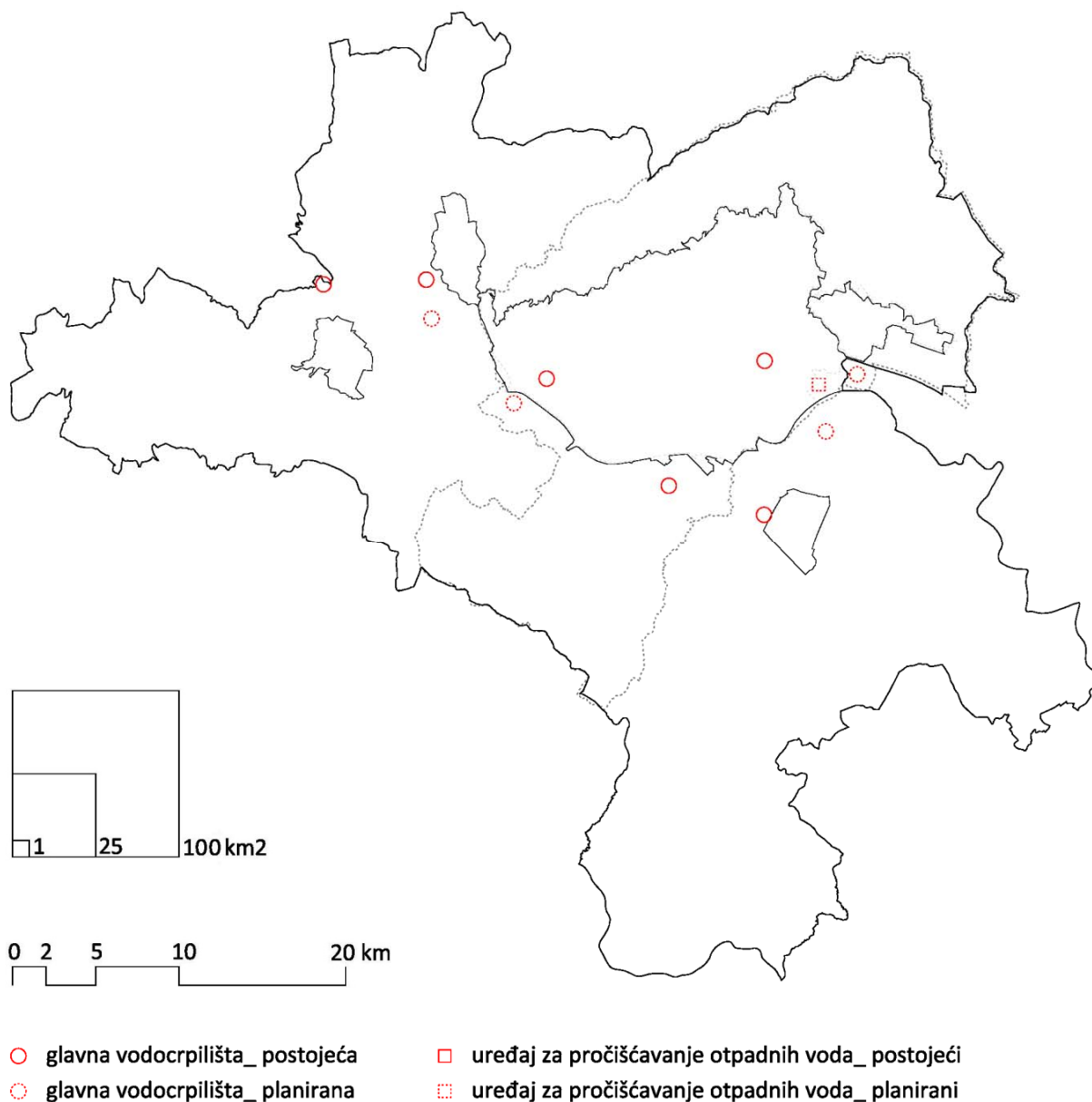
Definirano je pet osnovnih sustava kanalizacije s vlastitim uređajima za pročišćavanje: 1. *Zagrebački sustav* za gradsko područje Zagreba s istočnim dijelom Samobora i zapadnim dijelom Sesveta, s planiranim centralnim uređajem za pročišćavanje otpadnih voda na lokaciji Žitnjak - istok²⁰⁵, 2. *Zaprešićki sustav* za srednji i južni dio općine Zaprešić, s uređajem za pročišćavanje sjeverozapadno od ušća Krapine u Savu (s ispustom u Savu), 3. *Samoborski sustav* za grad Samobor i sjeverni dio općine Samobor s postojećim uređajem za pročišćavanje s ispustom u rijeku Savu, 4. *Velikogorički*

²⁰³ Postojanje pet većih međusobno nepovezanih vodoopskrbnih sustava te nedostatni kapaciteti postojećih vodocrpilišta u odnosu na potrebe potrošnje.

²⁰⁴ Lokacije glavnih crpilišta su: Mala Mlaka, Stara Loza, Sašnjak, Velika Gorica, Šibice, Bregana (postojeća) te Črnkovec, Ježdovec, Strmec-Medsave i Ivanja Reka (planirana).

²⁰⁵ U doba izrade plana izrađeno je idejno rješenje uređaja za pročišćavanje predviđenog za obradu vode s lijeve i desne obale Save.

sustav za naselje Velika Gorica i sjeveroistočni dio općine, uz planirano povećanje kapaciteta postojećeg uređaja za pročišćavanje (s ispuštom u rijeku Savu), 5. Sesevski sustav sa zasebnim sustavom za jugoistočni dio općine (s planiranim uređajem za pročišćavanje jugoistočno od naselja Dumovec s ispuštom u potok Črnc) te za sjeveroistočni dio općine (s uređajem za pročišćavanje uz potok Zelinu²⁰⁶).

Sl. 54. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – osnovni elementi vodoopskrbe i odvodnje

Planom je određeno da će se opskrba električnom energijom ostvarivati iz elektroenergetske mreže 380 kV i 220 kV (preko trafostanica Zagreb-Jug, Mraclin, Zagreb-Zapad i Zagreb-Istok), iz hidroelektrana Podsused i Drenje te iz termoelektrana u Dubravi, Peščenici i Trešnjevci.

²⁰⁶ Izvan obuhvata prostornog plana.

Prostornim se planom se odustaje od izgradnje toplane u Blatu²⁰⁷ te se predlaže veća plinifikacija zapadnog dijela Novog Zagreba²⁰⁸, plinifikacija centralnog dijela podsljemenskog područja te djelomična plinifikacija grada Samobora, Sesveta, Velike Gorice i Zaprešića, a naglašava se i nužnost korištenja alternativnih izvora energije (energije sunčevog zračenja, vjetra, vode, bioplina, geotermalne energije, toplinskih pumpi i dr.) kako u gradskim područjima tako i u prigradskim i seoskim naseljima te posebno u prirodnim cjelinama izoliranim naseljima²⁰⁹ i poljoprivrednim površinama.

Obzirom na nemogućnost daljnjeg odlaganja otpada na najvećem gradskom deponiju krutog otpada u Jakuševcu i njegovu blizinu tada najperspektivnijeg vodocrpilišta Črnkovec, planom je predviđena sanacija odlagališta, dok se u cilju zbrinjavanja sve većih količina otpada planira izgradnja spalionice na lokaciji uz Termoelektranu-Toplanu na Žitnjaku te sanitarne deponije za odlaganje ostataka spaljivanja na lokacijama Dumovečki Lug (Sesvete), Obreščica (Novi Zagreb), Mraclin (Velika Gorica), Pušća-Trstenik i Donja Bistra (Zaprešić) te Rakov Potok – šuma Starča (Samobor).

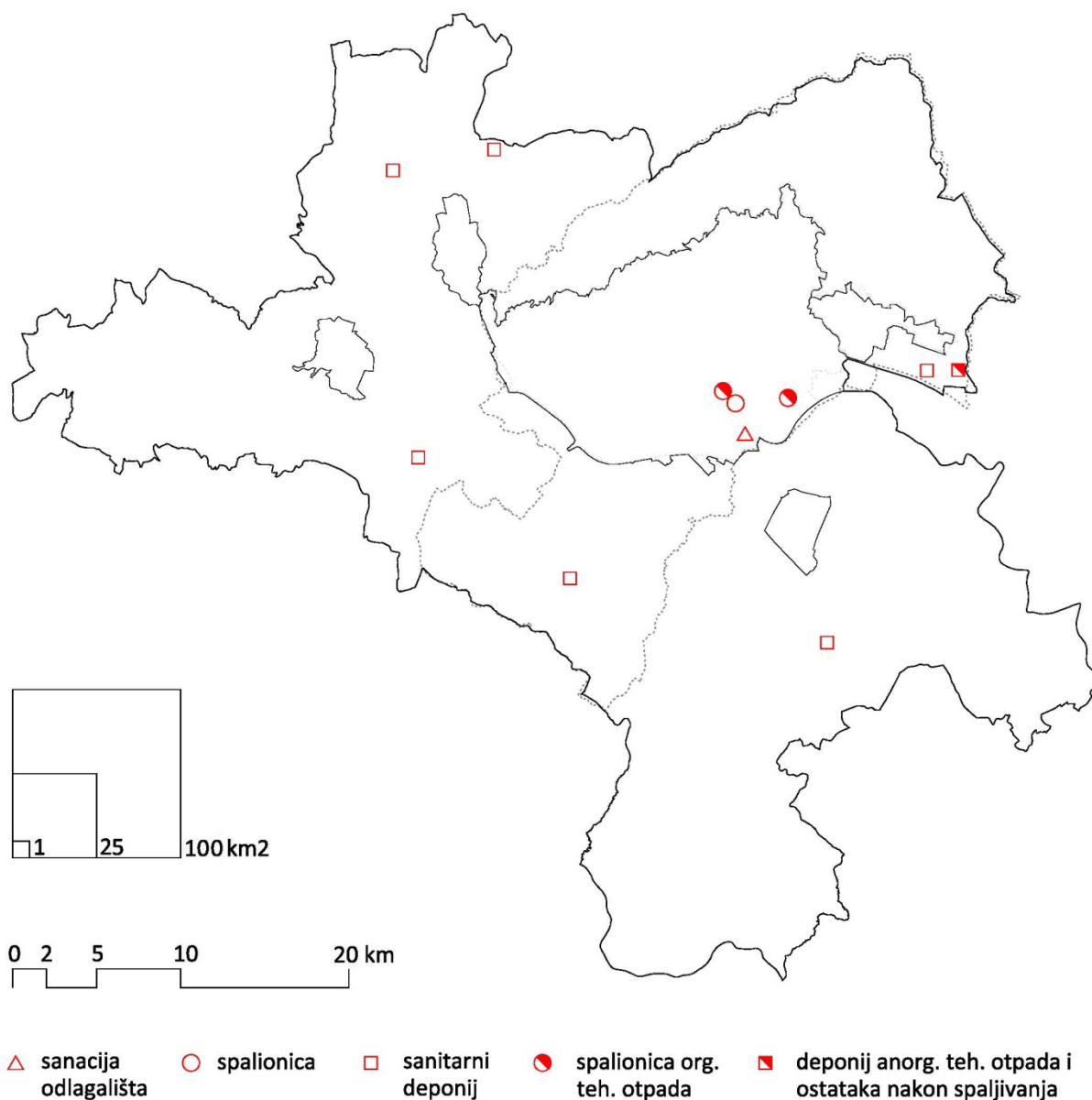
Za spalionicu organskog tehnološkog otpada planom su rezervirane dvije lokacije na Žitnjaku (uz pogon za proizvodnju parafinskih ulja INA rafinerije te uz planiranu spalionicu komunalnog otpada uz Termoelektranu-Toplanu), za deponij anorganskog tehnološkog otpada i deponij ostataka nakon spaljivanja organskog otpada određena je lokacija Dumovečki Lug, dok je za prikupljanje sekundarnih sirovina na gradskim i vangradskim područjima planirano 11 malootkupnih stanica (površine cca 0,3 ha).²¹⁰

²⁰⁷ Izgradnja toplane u Blatu predložena je planovima Toplinskih mreža, no obzirom da je lokacija toplane u Blatu na smjeru dotoka podzemne vode do crpilišta Mala Mlaka zbog čega predstavlja potencijalnu opasnost za zagađenje podzemnih voda, te bi izgradnja toplane devastirala vrijedni prostor priobalja Save, od ove se lokacije odustalo.

²⁰⁸ Odustaje se od lokacije toplane u Blatu predviđene energetsom studijom Instituta za elektroprivredu

²⁰⁹ Obzirom na udaljenost od klasičnih izvora energije i manju potrošnju.

²¹⁰ Sukladno studiji „Sistemska rješenje organiziranog sakupljanja korisnog otpada na području Grada Zagreba“, izrađenoj po tvrtki IPZ iz Zagreba 1984. godine.

Sl. 55. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – zbrinjavanje otpada

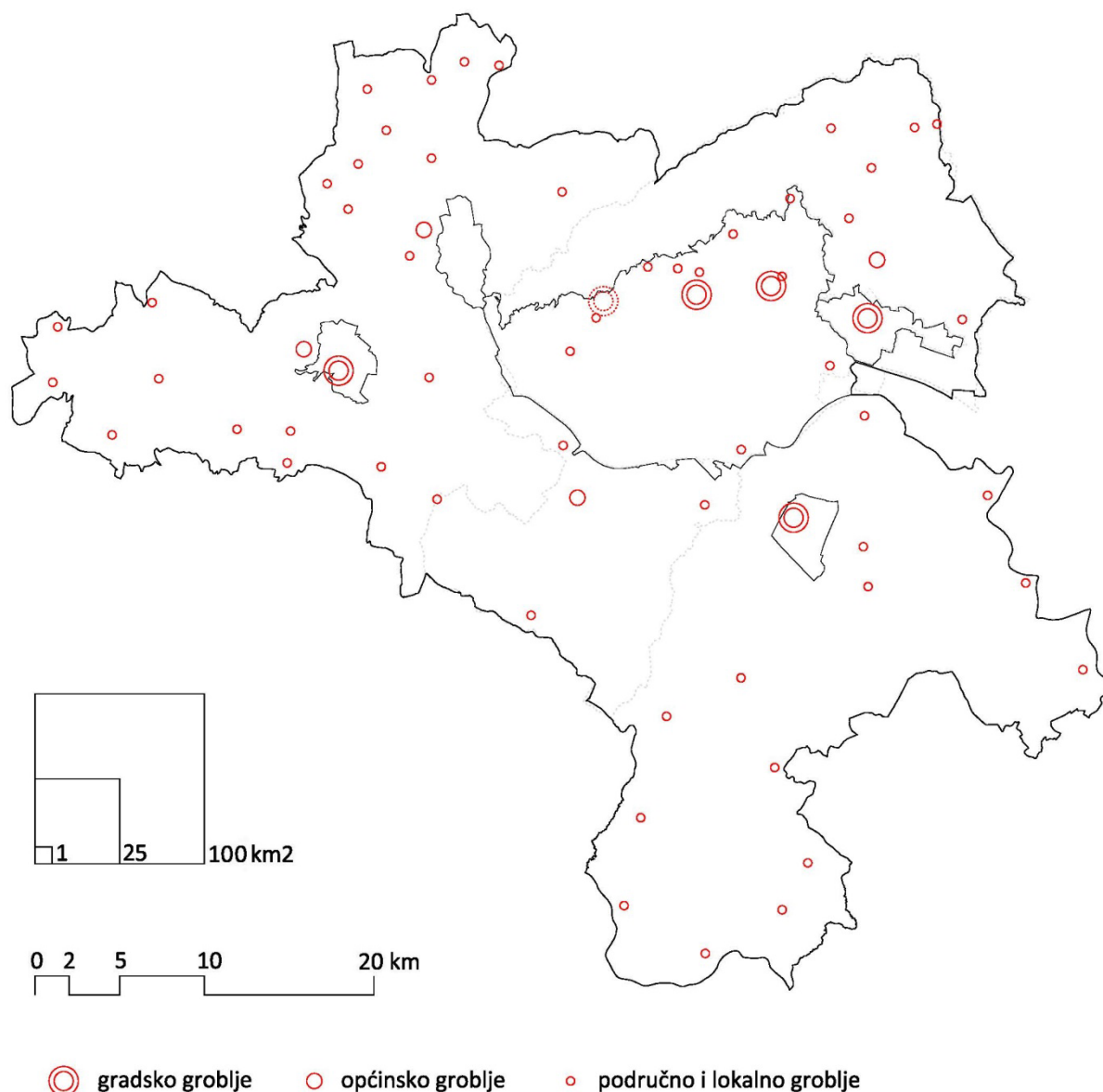
Planom je prihvaćen koncept razvoja groblja kojim se predviđa razvoj niza srednjih i manjih groblja (umjesto utvrđivanja jedne nove lokacije velikog gradskog groblja), zadržavanje manjih groblja u gradu Zagrebu (uz osiguravanje prostora za proširenje ukoliko je moguće) te zadržavanje seoskih groblja (također uz mogućnost širenja prema potrebama), temeljem čega su planski osigurani prostori za dvije osnovne kategorije groblja:

1. gradska i općinska groblja

1.1. *gradska groblja*: postojeća groblja Mirogoj, Miroševac i planirano groblje Završje za grad Zagreb, postojeće groblje u Samoboru, Sesvetama i Velikoj Gorici),

1.2. *općinska groblja* (kao dopuna gradskim grobljima): novo groblje u Lužnici za Zaprešić, Otruševac za Samobor, Markovo polje za Sesvete te Brezovica za Novi Zagreb)

2. *područna i lokalna groblja*:²¹¹ Čučerje, Gornje Vrapče, Gračani, Granešina, Jakuševac, Markuševac, Remete, Resnik, Stenjevec i Šestine u gradu Zagrebu, Kupinečki Kraljevec, Lučko i Odra u Novom Zagrebu, Dubravica, Javorje, Krajska Ves, Križ, Laduč, Marija Gorica, Marija Magdalena, Merenje, Poljanica, Pušća i Žajinci u Zaprešiću, Bukevje, Dubranec, Hotnja, Kravarsko, Lukinić Brdo, , Lijevi Štefanki, Novo Čiče, Orle, Pokupsko, Ruča, Šćitarjevo, Šiljakovina, Donji Hruševac i Vukovina u Velikoj Gorici, Cerje, Planina, Glavnice, Kašina, Moravče i Vugrovec u Sesvetama te Budinjak, Grabar, Kotari, Lipovec, Martin pod Okićem, Sv. Nedjelja, Noršić Selo, Osunja, Rakov Potok, Rude i Stojdraga u Samoboru.

Sl. 56. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – groblja

²¹¹ U grupu područnih i lokalnih groblja smještena su groblja kojima gravitira stanovništvo više naselja te manja groblja koja služe pojedinim naseljima.

2.2.8. ELEMENTI PROVEDBE PLANA

Za gradove Zagreb i Samobor te za naselja gradskog karaktera prostornim planom je određena obveza izrade generalnih urbanističkih planova (GUP), dok se za prigradska i ruralna naselja uvjeti gradnje određuju temeljem građevinskih područja naselja određenih prostornim planom, pri čemu se (s obzirom na karakter i intenzitet prostornog razvoja pojedinog naselja) preporuča izrada provedbenih urbanističkih planova (PUP) odnosno planova uređenja manjih naselja,²¹² dok se za prirodne cjeline predviđa izrada prostornih planova područja posebne namjene. Planom su određene smjernice za etapnu realizaciju, pri čemu se kao osnovna intencija navodi planiranje procesa postupnog razvoja od „danas“, a ne u planiranju „konačnog“ stanja, te racionalnost uređivanja prostora u vremenu koja uz mjesto intervencije snažno ovisi o (provedivom) obliku intervencije.²¹³

U izgrađenim gradskim predjelima prednost se daje postupnom uklanjanju postojećeg dotrajalog građevnog fonda (po principu urbane obnove te definiranjem prostornih normativa i standarda) u odnosu na radikalne rekonstrukcije, te ostvarivanju gušće prometne mreže nižeg standarda u odnosu na realizaciju skupih građevina planiranih u obliku „konačnog“ stanja. U gradskim područjima naglasak stavlja na racionalizaciju izgradnje koja se primarno usmjerava „dovršavanju“ (izgradnji i komunalnom opremanju) već zauzetih površina umjesto širenju na neizgrađene predjele, te unaprjeđenju gradske fizionomije prostora miješanjem namjena, gradskom morfologijom izgradnje te oblikovanjem javnih gradskih prostora.

Kao prioritet u provedbi plana na području Grada Zagreba navodi se izgradnja deponija za kruti otpad i pročistača otpadnih voda te gradnja spalionice otpada. Utvrđen je i vremenski okvir realizacije sanacije kamenoloma u Parku prirode Medvednica (do 1990. godine) te iseljenje naselja gdje je predviđen režim preseljenja u razdoblju od 15 godina (do 2000. godine).²¹⁴

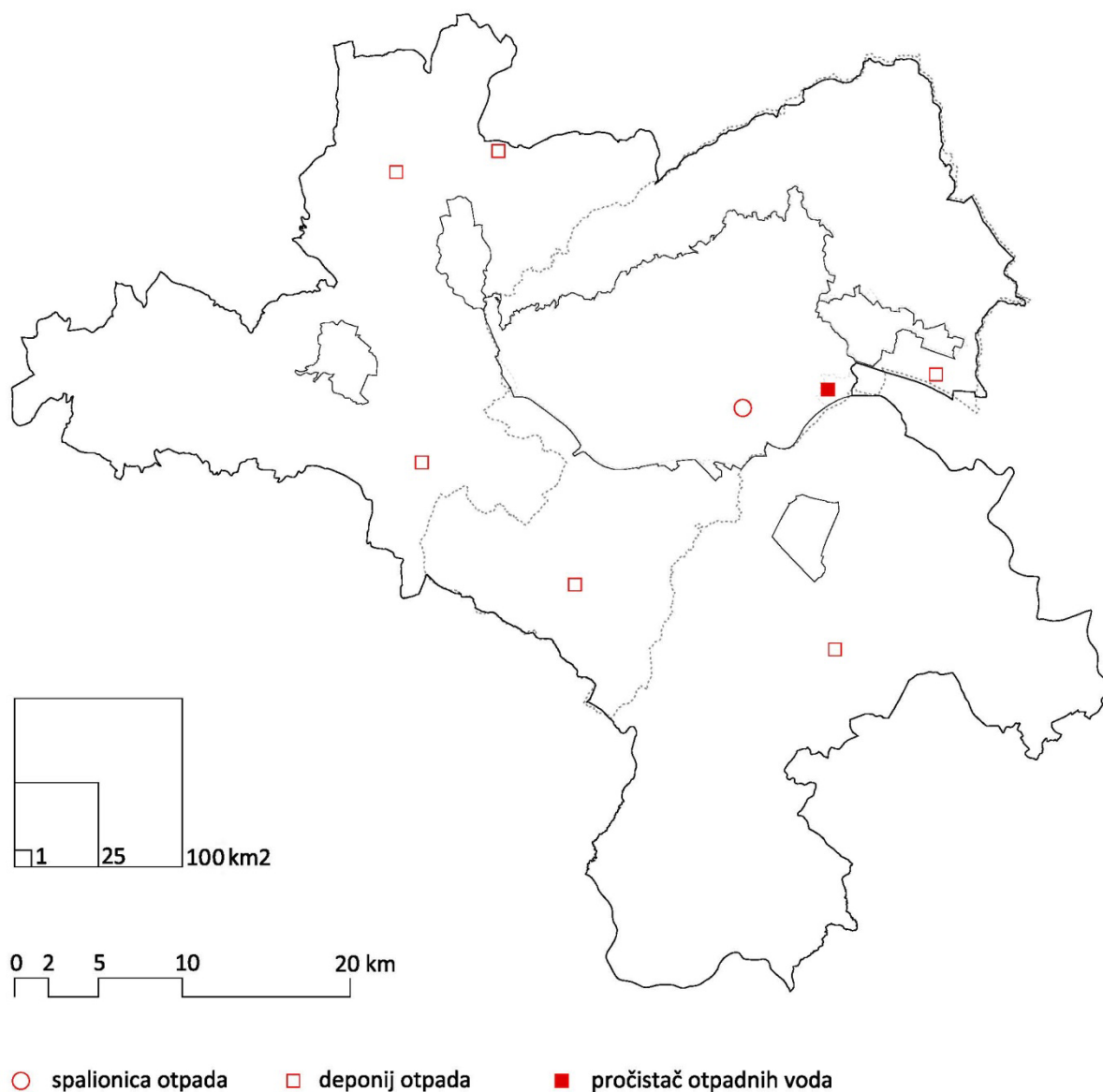
U prigradskim i seoskim naseljima u kojima se nije predviđala kompleksna gradnja građevinska područja su zaokružena na način da se nova izgradnja zgušnjava uz postojeće izgrađene cjeline kako bi se racionaliziralo komunalno opremanje i očuvali neizgrađeni prostori za poljoprivredne površine, šume i vodozaštitne površine.

²¹² Obveza izrade PUP-ova određuje se za naselja s centralitetom, naselja u kojima je srednjoročnim planom uređivanja prostora predviđena (stambena i/ili druga) kompleksna gradnja i/ili ako su naselja ili njihovi dijelovi u zoni zaštite ili kulturno-povijesnih i/ili prirodnih cjelina.

²¹³ Izrađivač plana se referira na neracionalnost prethodnih planova obzirom na neodgovarajuće oblike intervencija neprikladne postojećem stanju u prostoru zbog čega nije došlo do očekivane razine realizacije.

²¹⁴ Planom je predviđeno preseljenje naselja Bogdani i Žitnjak u gradu Zagrebu te naselja Donji Čehi (vodozaštitno područje Mala Mlaka), Petina i Mala Kosnica (zračna luka i vodozaštitno područje Črnkovec).

Sl. 57. Prostorni plan Grada Zagreba iz 1986. godine – prioriteti provedbe

Planom su definirani režimi uređenja prostora, kako unutar gradova i naselja gradskog karaktera, tako i u prigradskim naseljima te su kao osnovni mehanizam njihove provedbe predviđeni srednjoročni planovi uređenja prostora kojima bi se osiguralo provođenje svih elemenata režima uređenja u određenom vremenskom razdoblju.

Na taj način režimi uređenja dobivaju vremensku komponentu čime se izbjegava parcijalno provođenje samo dijela režima koji u dugoročnom smislu nisu sporni, ali u dugoročnom efektu daju negativne rezultate.

2.2.9. IZMJENE I DOPUNE PLANA

Nakon usvajanja izvornog plana 1986. godine, zbog usklađivanja s novom zakonskom regulativom,²¹⁵ izmjenjenim administrativnim granicama grada,²¹⁶ novim imovinsko-pravnim sustavom uređenja zemljišta i dr., izrađene su i usvojene izmjene i dopune plana 1990., 1991., 1993. i 1995. godine.

Uz jasnije definiranje režima zaštite, uređivanja i korištenja (vodozaštitnih područja, šuma i šumskog zemljišta, poljoprivrednog zemljišta, ugroženih područja te osobito vrijednih i zaštićenih prostora), jedan od najvažnijih elemenata izmjena i dopuna plana bilo je preispitivanje građevinskih područja naselja. Izvornim planom planirane su velike zone kompleksne gradnje (kao proširenja građevinskih područja naselja na neizgrađena poljoprivredna zemljišta)²¹⁷ koje su trebale biti realizirane primarno društvenim sredstvima, no do realizacije nije došlo.

Izmjenom Zakona o građevinskom zemljištu 1990. godine i stupanjem na snagu Zakona o prostornom uređenju iz 1994. godine u prostornom se planiranju odustaje od kompleksne gradnje, što je otvorilo mogućnosti ponovne valorizacije tih površina i određivanja njihove namjene kao neizgrađenog zemljišta ili zona za gradnju, a obzirom da je unatoč proširenjima građevinskih područja u planu iz 1986. dio građevina ostao izvan zona za gradnju, izmjenama i dopunama plana preispitale su se mogućnosti njihova uključivanja u građevinsko područje.

2.2.9.1. ADMINISTRATIVNA PODJELA I SUSTAV NASELJA

U skladu s novom administrativnom podjelom, iz obuhvata plana 1995. godine je isključen prostor Grada Samobora te je redefiniran sustav središnjih naselja, pri čemu je na području Zaprešića kao lokalno središte klasificirano samo dvojno središte Poljanica Bistranska – Donja Bistra²¹⁸, na području Velike Gorice kao lokalno središte dodano je naselje Velika Mlaka, dok su radi potrebe točnog određenja uloge pojedinog naselja kao osnovna središta definirana naselja Donji Dragonožec, Horvati, Hrvatski Leskovac, Kupinečki Kraljevec i Donji Stupnik na području Novog Zagreba, naselje Ivanja Reka na području Peščenice, naselja Adamovec, Belovar, Cerje, Glavnica Donja-Glavnica Gornja, Planina Donja-Planina Gornja, Prekvršje, Vugrovec Donji-Vugrovec Gornji na području Sesveta, naselje Gornja Bistra i Jablanovec na području Zaprešića te naselje Bukevje, Buševac, Gradići, Donja Lomnica, Lukavac, Lukinić Brdo, Mičevac, Mraclin, Novo Čiče, Rakitovec-Turopolje, Šiljakovina i Velika Buna na području Velike Gorice.

²¹⁵ Zakon o prostornom uređenju (NN 30/94), Zakon o Gradu Zagrebu (NN 90/92, 76/93), Zakon o građevinskom zemljištu

²¹⁶ Godine 1990. Zakonom o spajanju općina s područja Gradske zajednice Zagreb i prestanka Gradske zajednice Zagreb (Narodne novine 47/90) 14 općina Gradske zajednice spojeno je u općinu Grad Zagreb. Time se, od 1. siječnja 1991., Grad ustrojjava kao ekonomska, urbana i upravna cjelina bez općina. U prvom županijskom ustrojstvu (Republika Hrvatska donijela je Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, Narodne novine broj 90/92.) na zagrebačkom području (području bivših dviju zajednica) osnovani su Županija zagrebačka i Grad Zagreb. U sastavu Županije zagrebačke, od 1. siječnja 1993., bilo je 20 općina i grad Samobor. Iz zajednice su izdvojene bivše zagorske općine i neki gradovi. Iz Zagreba su izdvojena područja nekadašnjih općina Samobor i Dugo Selo, te dio nekadašnje općine Zaprešić. Zakonom o Zagrebačkoj županiji iz 1995. godine (Narodne novine 69/95), ustrojena je nova Zagrebačka županija koju su činili Grad Zagreb i šest gradova (Samobor, Sveti Ivan Zelina, Jastrebarsko, Vrbovec, Velika Gorica i Zaprešić) i 25 općina, te naselje Luka s područja općine Veliko Trgovišće, koja je u sastavu Krapinsko-zagorske županije. Tim novim administrativno-teritorijalnim ustrojstvom Grad Zagreb se površinski smanjio (iz Grada su izašli Velika Gorica, Zaprešić i nekoliko naselja južnog područja Grada Zagreba). Na početku 1997. usvojen je novi Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Gradu Zagrebu (Narodne novine 10/97 i 14/97). Na temelju tih zakona Grad Zagreb i Zagrebačka županija postaju zasebne jedinice lokalne uprave, pri čemu je teritorij Grada Zagreba povećan za naselje Horvati.

²¹⁷ Način na koji se htjela provesti nacionalizacija zemljišta izvan gradskih područja.

²¹⁸ U planu iz 1986. godine kao lokalni centri bili utvrđeni i Brdovec, Dubravica, Laduč, Luka, Pojatno, Prigorje i Pušća.

2.2.9.2. REŽIMI UREĐENJA PROSTORA

U pročišćenom tekstu Odluke o donošenju PPGZ-a iz 1990. godine detaljnije su razrađeni režimi uređenja prostora u gradovima i naseljima gradskog karaktera, u prigradskim naseljima, u selima i prirodnim cjelinama i za poljoprivredne površine, šume i vodozaštitna područja.

U prigradska naselja s kompleksnom izgradnjom u općini Samobor dodana su naselja Celine, Farkaševac, Hrastina i Mala Gorica, u općini Sesvete navedena su naselja Markovo Polje, Popovec i Soblinec, ali nisu navedeni Popovec Šašinovečki i Žerjavinec-Soblinec, dok je u općini Zaprešić umjesto naselja Brdovec naveden Brdovec – Šibice te su dodana naselja Prigorje, Laduč Donji Šenkovec, Harmica, Pojatno, Kupljenovo i Luka.

Iz prigradskih naselja bez kompleksne gradnje izostavljeno je u općini Samobor naselje Medsave, dok je u općini Velika Gorica dodan dio Velikog Črnkovca te je umjesto naselja Lazine Čičke naveden samo dio Lazine Čičke.

Među naseljima koja prema planu nemaju uvjete da ostanu na područjima na kojima se nalaze (režim preseljenja), u općini Velika Gorica uz naselja Mala Kosnica i Petina više nije naveden dio Črnkovca.

Izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine ukida se režim „dogradnja prigradskih naselja s kompleksnom izgradnjom“, a uvodi se režim „razvoj lokalnih središta“ koji se primjenjuje za sva naselja u kojima je izvornim planom bila predviđena kompleksna izgradnja, dok se režim „razvoj naselja bez kompleksne izgradnje“ zamjenjuje režimom „dogradnja i razvoj naselja s pojedinačnom gradnjom niskih stambenih i drugih objekata“ koji je planiran za sva naselja koja u hijerarhiji središta prigradskih naselja i sela imaju ulogu osnovnih središta te na sva druga prigradska naselja koja nisu u režimu „sanacija naselja zbog zaštite podzemnih voda“ i „sanacija do preseljenja radi širenja i negativnog utjecaja Zračne luke Zagreb“.

Izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine „režim preseljenja naselja“ zamjenjuje se „režimom sanacije do preseljenja zbog negativnog utjecaja i širenja Zračne luke Zagreb“ te je određeno da se naselje Donji Čehi ne trebaju seliti zbog zaštite vodocrpilišta Mala Mlaka obzirom da je u međuvremenu izgrađena vodonepropusna kanalizacija, već je potrebno preseljenje samo naselja koja su na području širenja Zračne luke Zagreb: Mala Kosnica, Petina i Selnica te dijelovi naselja Bapča i Črnkovec.

Izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine u prigradskim naseljima su u cilju osiguravanja većih površina za gradnju određene površine rezervirane za razvoj središnjih sadržaja naselja u naselju Brezovica u Novom Zagrebu te naseljima Buševac, Donja Lomnica, Gradići, Staro Čiče, Velika Mlaka i Vukovina u Velikoj Gorici, dok su u naseljima Hrašće, Hrvatski Leskovac i Odra u Novom Zagrebu, Ivanja Reka na području Peščenice, Markovo Polje, Popovec, Soblinec na području Sesveta te Gornja Lomnica, Gradići, Kuče, Rakitovec, Staro Čiče i Velika Mlaka na području Velike Gorice određene površine rezervirane za novu stambenu izgradnju i prateće sadržaje naselja. Na ovim je površinama određena obveza gradnje nakon izrade detaljnog plana uređenja odnosno regulacijskog plana, u pravilu za cijelu rezerviranu površinu.

U izmjenama i dopunama plana iz 1990. godine više nisu precizirani lokaliteti športsko-rekreacijskih površina u gradovima i naseljima gradskog karaktera, već se navode samo lokaliteti u „drugim prostorima“.²¹⁹ Izmjenama i dopunama plana 1995. godine površine za šport i rekreaciju određene su na prirodnim cjelinama Medvednice i Vukomeričkih gorica (isključena je prirodna cjelina Samoborskog gorja obzirom da više nije u obuhvatu Plana) te na prostorima koji nisu obuhvaćeni

²¹⁹ U općini Samobor Bregana, Medsave, Orešje i Rakitje, u općini Sesvete Prepuštovec, Soblinec i Vugrovec, u općini Velika Gorica Donja Lomnica, Lukavec, Novo Čiče i prostor uz rijeku Kupu, a u općini Zaprešić Donja Pušća, Gornja Bistra, Marija Gorica, Pluska i predio Zajarki.

GUP-ovima,²²⁰ dok unutar grada Zagreba i naselja gradskog karaktera (Sesvete, Velika Gorica i Zaprešić) nisu precizirani lokaliteti već je to „spušteno“ na razinu detaljnijih planova.

2.2.9.3. GOSPODARSTVO

Izvornim planom iz 1986. planiran je prostor za razvoj industrije, zanatstva i skladišta u gradovima (Zagreb: Žitnjak, Jankomir, Grana, Remetinec i Jakuševac; Samobor: radna zona u sjeveroistočnom dijelu grada), u naseljima gradskog karaktera (Sesvete: radna zona Sesvete; Velika Gorica: postojeća radna zona i radna zona Kurilovec; Zaprešić: radna zona uz željezničku stanicu, radna zona Novi Dvori), te u prigradskim naseljima (općina Novi Zagreb: Stupnik, Lučko, Hrvatski Leskovac; općina Samobor: Nedjelja, Novaki, Kalinovica, Kerestinec, Rakitje, Novaki, Brezje, Bregana, Klokočevac; općina Sesvete: Soblinec, Sesevski Kraljevec; općina Velika Gorica: Lomnica, Štuki, Mraclin, Vukovina, Turopolje, Gradići i pojedinačne lokacije Lukavec, Mala Buna, Pokupsko; općina Zaprešić: Savski Marof, Lužnica, Pojatno, Dubravica, te pojedinačne lokacije Vukovo Selo, Donja Bistra, Prudnice, Kupljenovo, Gornja Bistra, Bukevje).

U odnosu na izvorni plan, u izmjenama i dopunama iz 1990. godine kod popisa razvojnih industrijskih i skladišnih zona više se ne spominje Klokočevac (u općini Samobor), dok je dodana Velika Mlaka (Velika Gorica) i pojedinačne lokacije Popovec, Adamovec, Kašina i Moravče (u općini Sesvete) te Luka (u općini Zaprešić).

Izmjenama i dopunama iz 1995. godine na popis planiranih radnih zona dodani su Hudi Bitek (općina Novi Zagreb), Ivanja Reka (Peščenica), Rakitovec (općina Velika Gorica), Ivanec (općina Zaprešić), dok su isključene lokacije Štuki i Lukavec u Velikoj Gorici te Savski Marof, Pojatno, Dubravica, Luka, Vukovo selo, Prudnice i Kupljenovo u općini Zaprešić.

2.2.9.4. PRIRODA I ZAŠTITA

Usporedbom odredbi za provođenje vezanih uz temu neizgrađenih površina vidljive su određene promjene planerskog stava u odnosu na izvorni plan. Površine za poljoprivredu izvornim su planom te izmjenama plana iz 1990. godine određene na površinama s najkvalitetnijim tlima u područjima vodotoka²²¹ i u općini Sesvete, kao i manje površine unutar prirodnih cjelina i područja vinograda; površine unutar građevinskih područja prigradskih i seoskih naselja (voćnjaci, vinogradi, vrtovi). Za poljoprivredu se predviđa koristiti i neizgrađene površine unutar građevinskih područja gradova i naselja gradskog karaktera, sve dok ne budu uređene za planirane namjene.

Izmjenama plana iz 1995. godine u cilju racionalnog korištenja zemljišta, u skladu s etapnom realizacijom, naglašava se mogućnost korištenja u poljoprivredne svrhe površina i unutar užih vodozaštitnih područja, neizgrađenih površina unutar građevinskih područja grada Zagreba i naselja gradskog karaktera Sesvete, te Velike Gorice i Zaprešića koji u ranijim inačicama nisu bili izrijekom spominjani, te građevinskih područja prigradskih naselja i sela, dok se ne privedu planiranoj namjeni. Definiraju se i uvjeti i mogućnost gradnje gospodarskih objekata.

²²⁰ Slanovec na području Dubrave i Maksimira, Brezovica, Buzin, Donji Dragonožec, Demerje, Donji Trpuci, Gornji Čehi, Horvati, Hrašće, Hrvatski Leskovac, Kupinečki Kraljevec, Mala Mlaka, Lučko, Obrež, Odra, Stupnik na području Novog Zagreba, Prešpuštovec, Soblinec, Vugrovec Gornji i Žerjavinec na području Sesveta, Gornja Bistra i Ivanec na području Zaprešića, te Bukevje, Buševac, Donja Lomnica, Donji Hruševac, Gornja Lomnica, Kobilić, Kravarsko, Ključić Brdo, Kuće, Lukavec, Mala Buna, Mičevac, Mraclin, Novo Čiče, Obrezina, Okuje, Petrovina Turopoljska, Poljana Čička, Rakitovec, Trnje, Turopolje, Veleševac, Velika Buna, Velika Mlaka, Vukovina i prostor uz rijeku Kupu na području Velike Gorice.

²²¹ U području Save, Krapine, Sutle i Odre.

U izvorniku prostornog plana i izmjenama iz 1990. godine posebno se navode područja utvrđena kao šume te se grupiraju po prostornim cjelinama (općinama)²²². U izmjenama plana iz 1995. izostavljeno je navođenje i prostorno grupiranje šuma, a posebno se navode parkovi, park-šume i zaštitno zelenilo koji su izdvojeni kao posebne površine unutar građevinskih područja u cilju očuvanja tih površina neizgrađenima.

ŠUME		1986.	1990.	1995.
Šume u prirodnim cjelinama		Medvednice Samoborskog gorja – Žumberak Vukomeričkih gorica Marijagoričkog pobrda	Medvednice, Samoborskog gorja - Žumberak, Vukomeričkih gorica i Marijagoričkog pobrda	Izostavlja se grupiranje po prostornim cjelinama, a posebno se navode parkovi, park-šume i zaštitno zelenilo koji su izdvojeni kao posebne površine unutar građevinskih područja u cilju očuvanja tih površina neizgrađenima
Veće šume	N. Zagreb	Stupnička šuma, Kraljevečka šuma, Obreščica	Stupnička šuma, Kraljevečka, šuma, Obreščica	
	Samobor	Molvička šuma, šume uz Savu	Molvička šuma, šume uz Savu	
	Sesvete	Selčina, Markovo polje, Vurnovčina, Jasenovečka šuma, Šišinovečki lug šume sj. od Sesevskog Kraljevca	Selčina, Markovo polje, Vurnovčina, Jasenovečka šuma, Šišinovečki lug šume sj. od Sesevskog Kraljevca	
	Velika Gorica	Šiljakovečka i Mraclinska dubrava, Kozjak, Prekobunje, Turopoljski lug	Šiljakovečka i Mraclinska dubrava, Kozjak Prekobunje, Turopoljski lug	
	Zaprešić	šuma uz naselje Dubravica, šume uz Savu	šuma uz naselje Dubravica, šume uz Savu	

PARK ŠUME		1986.	1990.	1995.
	u gradu Zagrebu	Grmoščica, Jelenovac, Zelengaj, Tuškanac, Cmrok- Prekrižje, Maksimir, Dotrščina, Miroševačka šuma, Oporovečka šuma, Novoselečka šuma i šume uz Savu	Grmoščica, Jelenovac, Zelengaj, Tuškanac, Cmrok- Prekrižje, Maksimir, Dotrščina, Miroševačka šuma, Oporovečka šuma, Novoselečka šuma i šume uz Savu;	Park-šume su izdvojene kao posebne površine unutar građevinskih područja u cilju očuvanja tih površina neizgrađenima.
	u gradu Samoboru	Anin Dol-Tepec Stražnik	Anin Dol-Tepec Stražnik	

²²² Šume u prirodnim cjelinama: Medvednice, Samoborskog gorja - Žumberak, Vukomeričkih gorica i Marijagoričkog pobrda; te veće šume: u općini Novi Zagreb: Stupnička šuma, Kraljevečka, šuma, Obreščica; u općini Samobor: Molvička šuma, šume uz Savu; u općini Sesvete: Selčina, Markovo polje, Vurnovčina, Jasenovečka šuma, Šišinovečki lug i šume sjeverno od Sesevskog Kraljevca; u općini Velika Gorica: Šiljakovečka i Mraclinska dubrava, Kozjak, Prekobunje i Turopoljski lug; u općini Zaprešić: šuma uz naselje Dubravica te šume uz Savu.

PARKOVI		1986.	1990.	1995.
		u gradovima i naseljima gradskog karaktera; (2) uz dvorce u Novim Dvorima, Laduču, Lužnici, Januševcu, Lukavcu, Brezovici i uz kurije u Susedgradu, Donjoj Lomnici i Maloj Mlaki.	u gradovima i naseljima gradskog karaktera; (2) uz dvorce u Novim Dvorima, Laduču, Lužnici, Januševcu, Lukavcu, Brezovici i uz kurije u Susedgradu, Donjoj Lomnici i Maloj Mlaki.	Parkovi su izdvojeni kao posebne površine unutar građevinskih područja u cilju očuvanja tih površina neizgrađenima.

Izvornim planom iz 1986. godine određene su mjere zaštite prirodnih cjelina Medvednice, Samoborskog gorja - Žumberka, Vukomeričkih gorica, Marijagoričkog pobrđa i priobalja Save kao i mjere čuvanja i zaštite poljoprivrednih površina, šumskih i vodozaštitnih površina. U Prostornom planu (1986. i 1990.) naglašava se ekonomski i ekološki značaj poljoprivrednih površina te utvrđuju mjere njihova čuvanja i zaštite, uz čuvanje i vrijednih kompleksa šumaraka, živica i sl., dok su izmjenama plana iz 1995. godine spomenute mjere još preciznije određene. Za šume se određuju mjere čuvanja zbog njihovog ekološkog značaja; mjere zaštite i čuvanja livada, proplanaka i krajolika u prirodnom stanju te omogućavanje korištenja za rekreaciju uz gradnju odgovarajućih objekata prikladnih krajoliku (1986., 1990.). Izmjene plana iz 1995. uvode zbog preglednosti naziv "Šume i šumsko zemljište" te upućuju na novu zakonsku regulativu.

Vodene površine detaljno se navode u izvorniku te u izmjenama i dopunama iz 1990. godine,²²³ dok se u izmjenama plana iz 1995. godine posebno ističe potreba zaštite kvalitete voda i biotopa u cilju očuvanja biodiverziteta.

U izvornom planu su određeni posebni režimi zaštite vodozaštitnih područja koji se sastoje iz: određivanja različitih vrsta područja zaštite, određivanja načina gradnje, uređenja i korištenja objekata, obrade tla i posebnih mjera opremanja, a sve u cilju osiguravanja zaštite podzemnih voda od zagađenja. Izmjenama plana iz 1990. godine detaljnije se specificiraju režimi zaštite podzemnih voda koji se provode u zonama kao i određene mjere aktivne zaštite. Utvrđuje se podjela vodozaštitnih područja prema stupnju opasnosti od mogućeg zagađenja voda²²⁴ čija se veličina određuje posebnom odlukom za svako vodozaštitno područje²²⁵. Detaljno se utvrđuju način uređenja i korištenja vodozaštitnih područja.

Izmjene plana iz 1995. godine uvode se zbog preglednosti Odluke, a ujedno se pojašnjava obaveza obavljanja hidrogeoloških istražnih radova te gradnje nepropusne kanalizacije i kontroliranih nepropusnih površina za svako vodocrpilište.

Izvornim planom 1986. godine određene su mjere zaštite i sanacije ugroženih dijelova čovjekovog okoliša, a posebno:

²²³ U izvorniku te u izmjenama plana iz 1990. godine kao vodene površine navode se rijeka Sava, Krapina, Kupa i Odra; potoci s Medvednice, Samoborskog gorja – Žumberka, Vukomeričkih gorica, marijagoričkog pobrđa s retencijama i akumulacijama; stajaće vode.

²²⁴ Crpilište, uže vodozaštitno područje, šire vodozaštitno područje uz mogućnost određivanja i prilivnih područja

²²⁵ Temeljem hidrogeoloških i hidroloških istraživanja.

1. za vode rijeke Save, Krapine, Sutle i potoka uređenjem vodotoka, izgradnjom objekata za odvodnju otpadnih voda, uređaja za pročišćavanje i sl.;
2. za podzemne vode odgovarajućim režimima zaštite i ograničenjem širenja i preseljenjem naselja;
3. režimima uređenja područja gdje je određena II, III i IV kategorija stabilnosti tla;
4. sanacijom kamenoloma u području Medvednice;
5. za kvalitetne poljoprivredne površine i krajolike;
6. unaprjeđenjem javnog prometa, uređenjem zona umjerenog prometa i plinifikacijom središnjeg prostora grada Zagreba;
7. ograničenjem širenja naselja u području utjecaja »Aerodroma Zagreb«;
8. prestankom rada Tvornice cementa i Ciglane u gradu Zagrebu te zabranom gradnje u zoni utjecaja Tvornice cementa do prestanka njenog rada;
9. planiranjem da se u naseljima ne predviđa razvoj industrije koja štetno utječe na čovjekov okoliš onečišćenjem zraka krutim česticama, dimom i otrovnim plinovima, agresivnim otpadnim vodama, bukom, opasnosti eksplozija, požara i sl. te obavezom da se saniraju štetni utjecaji postojećih industrija;
10. gradnjom uređaja za odvodnju otpadnih voda na području gradova Zagreba i Samobora te naselja gradskog karaktera - Sesevete, Velika Gorica i Zaprešić;
11. za osobito vrijedna područja prirode i spomeničkih područja.

U izmjenama plana iz 1990. godine izostavlja se stavka režima uređenja područja gdje je određena II., III. i IV. kategorija stabilnosti tla, a uvode se sanacija štetnih utjecaja tvornice mesnog brašna i svinjogojske farme u naselju gradskog karaktera Sesevete te kategorija za neizgrađene prostore između gradova i naselja gradskog karaktera onemogućavanjem povećanja građevinskih područja.

2.2.9.5. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine glavna crpilišta su preimenovana u strateški važna crpilišta, te su unutar vodocrpilišta Črnkovec razlikovana 3 vodocrpilišta (Kosnica-istok, Kosnica-zapad i Črnkovec).

U smislu opskrbe energijom, izmjenama i dopunama plana iz 1990. godine uz hidroelektrane i vodne stepenice kod Podsuseda i Drenja uvodi se i vodna stepenica s hidroelektranom kod Prečkog te se planira površina za gradnju pragova u koritu Save između Prečkog i Drenja, dok se izmjenama i dopunama iz 1995. godine hidroelektrane na Savi definiraju kao višenamjenski objekti, te se planiraju površine za gradnju četiri višenamjenska pregradna objekta na lokacijama Drenje, Zagreb, Prečko i Podsused.

Izvornim je planom predviđena opskrba električnom energijom iz termoelektrana u Dubravi, Peščenici i Trešnjevci, pri čemu je izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine isključena lokacija termoelektrane u Dubravi.

U smislu željezničkog prometa, izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine omogućava se izgradnja trase Podsused-Samobor-Bregana i kao uskotračne pruge, dok se u smislu javnog prijevoza putnika izrijekom omogućava izgradnja tramvajske pruge ili pruge za drugi oblik tračničkog vozila Radničkom cestom do planiranog terminala zračne luke.

Izmjenama i dopunama plana iz 1990. godine određuje se prostor za gradnju i uređenje športske zračne luke u Veleševcu, a izmjenama i dopunama iz 1995. godine osigurava se i prostor za gradnju i uređenje športske zračne luke Buševac.

Izvornim planom iz 1986. godine kao gradska groblja definirana su groblja Mirogoj, Miroševac i Završje u gradu Zagrebu te groblja u Samoboru, Sesvetama i Velikoj Gorici, a kao općinska groblja definirana su groblja Otruševac u općini Samobor, Markovo Polje u općini Sesvete, Brezovica u općini Novi Zagreb i Lužnica u općini Zaprešić. Definirana su i lokalna groblja u gradu Zagrebu,²²⁶ te u općinama Novi Zagreb,²²⁷ Samobor,²²⁸ Sesvete,²²⁹ Velika Gorica²³⁰ i Zaprešić.²³¹

Izmjenama i dopunama plana iz 1990. godine kao lokalno groblje u općini Novi Zagreb dodano je groblje Odra, u općini Sesvete je dodano groblje Cerje, dok su u općini Velika Gorica kao lokalna groblja dodana groblja Donji Hruševac, Lijevi Štefanki i Velika Buna, a brisano je groblje Šćitarjevo. Izmjenama i dopunama plana 1995. godine uz Mirogoj i Miroševac kao središnje groblje definirano je groblje Markovo Polje, Lužnica i Velika Gorica, uvodi se kategorija područnog groblja (Brezovica i Poljanica), te se navodi popis (postojećih) lokalnih groblja sukladno novih administrativnim granicama.²³² Izmjenama i dopunama iz 1995. godine određene su i površine za razvoj novih središnjih groblja (novo južno gradsko groblje Suhaki i novo velikogoričko groblje), novog područnog groblja (Završje) i novog lokalnog groblja (Kravarsko).

Izvornim planom iz 1986. godine određene su površine za spalionicu krupnog otpada u predjelu Čulinečina u općini Dubrava i uz Termoelektranu-Toplanu na Žitnjaku, za spalionicu organskog tehnološkog otpada uz pogon INA rafinerije na Žitnjaku i na prostoru predviđenom za spalionicu krutog otpada, za preradu glomaznog otpada u Novim Dvorima, a za deponije krutog otpada odnosno za odlaganje ostataka krutog otpada nakon spaljivanja u Dumovečkom Lugu, Obreščici, Mraclinu, Pušći-Trsteniku, Donjoj Bistri i Rakovom Potoku u šumi Starča.

Izmjenama i dopunama plana iz 1990. godine isključena je lokacija spalionice u predjelu Čulinečina Dubravi dok je lokacija uz Termoelektranu-Toplanu na Žitnjaku predviđena za spalionicu komunalnog otpada, dodana je lokacija za odlaganje ostataka krutog otpada nakon spaljivanja komunalnog otpada u Pokupskom, te je lokacija Dumovečki Lug prenamijenjena u deponij anorganskog tehnološkog otpada odnosno u odlagalište ostataka organskog tehnološkog otpada nakon spaljivanja. Izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine definirane su površine za potrebe gospodarenja otpadom – površine za objekte za obradu ostataka komunalnog otpada uz termoelektranu-toplanu na Žitnjaku, objekte za obradu organskog tehnološkog otpada na Žitnjaku i na prostoru za obradu ostataka komunalnog otpada, objekte za preradu glomaznog otpada i sekundarnih sirovina u Novim Dvorima, za sanitarna odlagališta komunalnog otpada odnosno odlaganje ostatka komunalnog otpada nakon obrade na lokalitetima Donja Bistra, Dumovečki Lug, Mraclin, Obreščica, Pokupsko i

²²⁶ Lokalna groblja gradu Zagrebu su Čučerje, Gornje Vrapče, Gračani, Granešina, Jakuševac, Markuševac, Remete, Resnik, Stenjevec i Šestine.

²²⁷ Lokalna groblja u općini Novi Zagreb su Kupinečki Kraljevec, Odra i Lučko.

²²⁸ Lokalna groblja u općini Samobor su Budinjak, Grabar, Kotari, Lipovec, Martin pod Okićem, Sv. Nedjelja, Noršić Selo, Osunja, Rakov Potok, Rude i Stojdraga.

²²⁹ Lokalna groblja u općini Sesvete su Glavnica, Kašina, Moravče, Planina i Vugrovec.

²³⁰ Lokalna groblja u općini Velika Gorica su Bukevje, Dubranec, Hotnja, Kravarsko, Lukinić Brdo, Novo Čiče, Orle, Pokupsko, Ruča, Šćitarjevo, Šiljakovina i Vukovina.

²³¹ Lokalna groblja u općini Zaprešić su Dubravica, Javorje, Krajska Ves, Križ, Laduč, Marija Gorica, Marija Magdalena, Merenje, Poljanica, Pušća i Žajinci.

²³² Kao lokalna groblja u gradu Zagrebu navode se Čučerje, Gornje Vrapče, Gračani, Granešina, Jakuševac, Markuševac, Remete, Resnik, Stenjevec i Šestine (ista groblja kao i u izvornom planu), na području Novog Zagreba izvan Grada Zagreba Kupinečki Kraljevec, Lučko i Odra (dodano je groblje u Odri), na području Sesveta Cerje, Glavnica Donja, Kašina, Moravče, Planina Donja i Vugrovec Donji (dodano je groblje Cerje), te na području Velike Gorice groblja Bukevje, Donji Hruševac, Dubranec, Hotnja, Kravarsko, Lijevi Štefanki, Lukinić Brdo, Novo Čiče, Orle, Pokupsko, Ruča, Šćitarjevo, Šiljakovina, Vukovina i Velika Buna (dodana su groblja Donji Hruševac, Lijevi Štefanki i Velika Buna).

glinokopi koje je potrebno sanirati, te za odlagalište anorganskog otpada nakon obrade u Dumovečkom Lugu, iz čega se može zaključiti da se odustalo od izgradnje spalionica krutog otpada,²³³ pri čemu je lokacija uz termoelektranu-toplanu na Žitnjaku prenamijenjena u površinu za objekte za obradu ostataka komunalnog otpada.

---

²³³ Izgradnja spalionice je izvornim planom iz 1986. godine definirana kao prioritet u provedbi.

2.3. ANALIZA PROSTORNOG PLANA GRADA ZAGREBA IZ 2001. GODINE

Prostorni plan Grada Zagreba izrađen je 2001. godine²³⁴ u kontekstu nove administrativne podjele kojom su u odnosu na prostorni plan iz 1986. godine iz obuhvata isključena područja gradova Samobora, Velike Gorice i Zaprešića čime je obuhvat plana smanjen s 1.709 km² na oko 640 km², te drukčijom metodologijom izrade sukladno novoj zakonskoj regulativi²³⁵ koja je uvjetovala značajne razlike u detaljnosti i načinu prikaza pojedinih elemenata plana u odnosu na plan iz 1986. godine.

Plan se sastoji od:

A. Tekstualnog dijela u knjizi „Prostorni plan Grada Zagreba“ s poglavljima I. Obrazloženje i II. Odredbe za provođenje

B. Grafičkog dijela s kartografskim prikazima u mjerilu 1:25000

1. KORIŠTENJE I NAMJENA PROSTORA

1.A. Površine za razvoj i uređenje

1.B. Promet

Pošta i telekomunikacije

2. INFRASTRUKTURNI SUSTAVI I MREŽE

2.A. Energetski sustav

2.B. Vodnogospodarski sustav

Obrada, skladištenje i odlaganje otpada

3. UVJETI KORIŠTENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

3.A. Uvjeti korištenja

3.B. Područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite

i kartografskim prikazima u mjerilu 1:5000 (Građevinska područja naselja) te kartogramima.

Sastavni dio plana predstavlja Konzervatorska podloga²³⁶, elaborat Grad Zagreb i Zagrebačka županija – temeljna zajednička polazišta za planiranje prostora²³⁷, Seizmološka i seizmotektonska studija, elaborat Sprječavanje nepovoljna utjecaja buke na okoliš²³⁸ i Projekt kompleksnih geotehničkih i seizmičkih istraživanja za potrebe planiranja i građenja na području Grada Zagreba.²³⁹

U polazištima plana navode se problemi detektirani sustavnim praćenjem stanja u prostoru i realizacije odrednica plana iz 1986. godine:

- *na prostoru s mnogobrojnim ograničenjima (vodozaštitno područje, zona za posebnu namjenu) poljoprivredno zemljište ima nisku tržišnu cijenu, te dolazi do parcelacije na parcele male kvadrature građevinskog tipa koju slijedi bespravna gradnja, u rasponu od manjih rekonstrukcija do gradnje novih ulica i naselja (primjer: Ježdovec, Mala Mlaka i dr.);*
- *na kontaktnim prostorima građevinskih područja naselja ovlaštene geodeti (u skladu s uputama Državne geodetske uprave), na zahtjev vlasnika parcela, a bez urbanističke suglasnosti (obzirom da se*

²³⁴ Nakon donošenja izvornoga Prostornog plana Grada Zagreba 2001. godine usvojeno je ukupno osam (8) izmjena i dopuna plana (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/02, 11/03, 2/06, 1/09, 8/09, 21/14, 26/15, 22/17). U grafičkim prikazima studije prikazano je zadnje stanje, pri čemu su promjene od 2001. do 2017. godine opisane u tekstu studije.

²³⁵ Zakon o prostornom uređenju (NN 30/94, 68/98, 61/00), Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova (NN 106/98, 39/04, 45/04, 163/04, 9/11).

²³⁶ Knjiga 1. Nepokretna kulturna dobra, knjiga 2. Zaštićeni dijelovi prirode (Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb, 2000.)

²³⁷ Gradski zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu okoliša, Zagreb, 1999.

²³⁸ SONUS d.o.o., Zagreb, 2000.

²³⁹ Ortolan, Ž., Grubić, N., Mavar, R., Aničić, D., Petrić-Jankov, T., Vukelić, I., Kelemen Pepeonik, V., Mikulić, A., IGH, Zavod za geotehniku, Zagreb, 2000.

radi o poljoprivrednom zemljištu), rade novu parcelaciju (prometnice i nove parcele), te traže provedbu elaborata u Gradskom zavodu za katastar i geodetske poslove i Zemljišno knjižnom odjelu Općinskog suda. Osim parceliranja poljoprivrednog zemljišta koje nije namijenjeno gradnji, formiraju se prometnice i parcele koje ne zadovoljavaju niti minimalne veličine;

- neprepoznavanje i nepoštivanje "lokalnih uvjeta" prigodom izdavanja lokacijskih dozvola (primjer: veličina građevinske parcele u pravilu je minimalna: 350 m², izgrađenost građevinske parcele u pravilu je maksimalna: 40%, visina objekta u pravilu je maksimalna: 10,5 m);*
- mnogobrojni zahtjevi za gradnjom proizvodnih, poslovnih, servisnih i skladišnih objekata - hala, kao isključive namjene na parceli na građevinskom području za gradnju i razvoj naselja, često unutar utvrđenih zona režima zaštite, unutar središta naselja, u blizini spomenika kulture - crkve u naseljima npr., (unatoč postojanju građevinskih područja za radnu zonu) sa sadržajima koji često ugrožavaju okoliš, te kvalitetu života i rada na susjednim parcelama i u naselju;*
- mnogobrojni zahtjevi za građenjem staklenika i gljivarnika na poljoprivrednim površinama (koji svojim oblikovanjem i veličinom upućuju na industrijsku arhitekturu), a u suprotnosti su s lokalnim uvjetima, osobito sa ciljevima očuvanja kvalitetnoga poljoprivrednog zemljišta i koji se odmah, ili u dogledno vrijeme, prenamjenjuju u druge namjene: npr. skladišta;*
- intenzivna stambena gradnja, osobito u naseljima na gradskim rubovima i na glavnim prilazima gradu (Lučko, Hrvatski Leskovac, Odra, Hrašće, Veliko Polje), bez osiguravanja potrebnog komunalnog standarda;*
- razne i brojne vrste "vizualnog onečišćavanja" (nedovršene fasade obiteljskih kuća, neuređena dvorišta i vrtovi, zapuštene javne površine, dotrajala ili nikakva urbana oprema i sl.), čime se narušava prirodni sklad i umanjuje njegova slikovitost;*
- arhitektonsko oblikovanje objekata i građevinski materijal često nisu u skladu s uobičajenim načinom gradnje na određenom prostoru, s okolnim objektima i krajobrazom, a raslinje koje se koristi često ne odgovara podneblju.*

Ističe se da su problemi u provođenju plana u onom segmentu koji pretpostavlja postojanje dodatnih propisa, odnosno instrumenata za provođenje (npr. pitanje izvlaštenja i urbane komasacije, učinkovite zaštite vrijednosti prirodnih resursa, kontrole i poštivanja propisa i dr.), te korištenje kvantitativnih maksimuma kao pravila u ponašanju u prostoru, a ne kao izuzetka.

U kontinuitetu planerskog stava iskazanog prostornim planom iz 1986. godine, kao jedan od osnovnih ciljeva plana ističe se sprječavanje neopravdanog širenja građevinskih područja naselja koje bi se trebalo provesti stimulacijom optimalnog korištenja postojećih građevinskih područja te smanjivanjem postojećih građevinskih područja planiranih na visokopogodnom poljodjelskom zemljištu.

Kao ciljeve prostornog uređenja plan ističe planiranje razvitka prigradskog prometnoga sustava, koncentraciju novih lokacija i ograničavanje dinamike širenja naselja, zaštitu identiteta makro i mikro lokacije i lokalne graditeljske tradicije, zaštitu povijesno-arhitektonskih vrijednosti, vrednovanje i odgovarajuće korištenje postojećega graditeljskog fonda, zaštitu krajobraznih i prirodnih vrijednosti, zaštitu krajolika te vrednovanje morfoloških i strukturnih elemenata naselja (posebice njihovih tipološko-arhitektonskih značajki), usporavanje rasta gradskog stanovištva s ciljem policentričnog razvitka, poticanje naseljavanja stanovništva matičnog grada u naselja gradske okolice²⁴⁰ (planiranom novom stambenom gradnjom u naseljima kao što su Soblinec, Popovec, Odra, Hrašće, Lučko, Hrvatski Leskovac, Veliko Polje i dr.), revitaliziranje demografski najugroženijih i strateški značajnih područja,

²⁴⁰ Planiranim intervencijama težiti većoj vrijednosti okolice, što ima za posljedicu doseljavanje stanovništva višega socijalnog statusa.

obnovu i uređivanje povijesnih središta, racionalno planiranje građevinskih područja te praćenje dinamike gospodarskog rasta gradnjom stambenih građevina, građevina društvenog standarda i komunalnom opremljenošću.

Za razliku od prostornog plana iz 1986. godine koji je kao alat provedbe (policentričnog) razvoja odredio zone *kompleksne gradnje* u vangradskim naseljima, prostornim planom iz 2001. godine uvode se *gradski projekti* kao novi model planiranja na gradskom prostoru. Kao alat provedbe strateških razvojnih projekata u uvjetima privatnog vlasništva zemljišta²⁴¹, gradski projekti predviđaju partnerstvo privatnog i javnog sektora (Grada Zagreba) kojim se na pretežito privatnom zemljištu ili zemljištu s mješovitim vlasništvom ostvaruje projekt od interesa za grad, koji uz uvjet suglasnosti privatnih vlasnika donosi i njima odgovarajuću korist, čime se omogućuje očuvanje vlasničkih prava ali i suspenzija diktata "vlasničke parcelacije" koja je u pravilu posljedica ranije poljoprivredne parcelacije, i formiranje pripadajućim programima odgovarajuće "urbane parcelacije".²⁴²

2.3.1. GOSPODARSTVO

Unutar granica građevinskog područja Grada Zagreba i Sesveta planom iz 2001. godine određene su gospodarske zone ili pojedinačne lokacije za gospodarsku namjenu u kojima se omogućava smještaj različitih proizvodnih, poslovnih i ugostiteljsko-turističkih sadržaja, pri čemu je definirano da se detaljno razgraničenje površina - gospodarskih zona i ostali uvjeti za gradnju u gospodarskim zonama i na pojedinačnim lokacijama unutar građevinskog područja grada Zagreba i Sesveta određuju prostornim planovima užeg područja.²⁴³

U izgrađenim dijelovima 68 naselja planom je omogućeno građenje i rad gospodarskih sadržaja manjih dimenzija u izgrađenim građevinama ili dijelu građevina, kao samostalna djelatnost na parceli ili u kombinaciji sa srodnim djelatnostima ili stanovanjem.²⁴⁴

U neizgrađenim dijelovima građevinskog područja određeni su prostori za gradnju gospodarskih građevina namijenjenih proizvodnji, poslovnoj i ugostiteljsko-turističkoj namjeni. Ti se sadržaji, ovisno o veličini naselja i slobodnog prostora u naselju i komplementarnosti s okolnim namjenama, lociraju na pojedinačnim lokacijama u naselju ili grupiraju na većim prostorima – gospodarskim zonama u građevinskim područjima naselja.

Planira se gradnja novih proizvodnih kapaciteta visokih tehnologija²⁴⁵, dok se poboljšanje slojevitosti sadržaja i broja funkcija u naseljima planira ostvariti kroz omogućavanje smještaja i miješanje

²⁴¹ Temeljen na iskustvima europskih gradova i njihova prostornog uređenja u uvjetima privatnog vlasništva zemljišta.

²⁴² Kao temelj za takve zahvate određena je izrada detaljnijeg plana uređenja, uz uvjet prethodnog usaglašavanja vlasnika i grada, te kasnije preparcelacije uz uvjet urbane komasacije u obuhvatu gradskog projekta.

²⁴³ Planom je određeno da se GUP-om Zagreba i GUP-om Sesveta, te Programom mjera za unapređenje stanja u prostoru, imajući u vidu postojeće stanje tih prostora, utvrde procedure i način prostornog uređenja zona gospodarske namjene. U daljnjoj provedbi Plana prigodom odabira pojedinih sadržaja i tehnologija predviđa se ukidanje djelatnosti i tehnologija koje onečišćuju okoliš, a za sve se moraju osigurati propisane mjere zaštite okoliša.

²⁴⁴ Odredbama za provođenje plana definirani su kriteriji za smještaj tih djelatnosti u prostoru, odnosno građevini te uvjeti poslovanja. Zatečene veće gospodarske građevine u izgrađenim dijelovima naselja se zadržavaju uz uvjet osiguranja propisanih mjera zaštite okoliša.

²⁴⁵ Sukladno strukturnim promjenama koje su rezultirale porastom udjela tercijarnog i kvartarnog sektora, uz istodobno smanjivanje udjela primarnog i sekundarnog sektora u domaćem bruto proizvodu.

sadržaja različitih djelatnosti te kroz uklapanje malih i srednjih sadržaja (proizvodnja, trgovina, usluge i sl.) u stambene i druge dijelove naselja.²⁴⁶

Planiranu strukturu gospodarskih sadržaja prema funkciji i veličini čine:

1. Veliki i veći proizvodni sadržaji, veliki poslovni sadržaji i tehnološki parkovi²⁴⁷
2. Srednji i mali sadržaji, grupacije raznolikih sitnih proizvodnih djelatnosti i usluga u funkciji proizvodnih djelatnosti - tzv. poduzetnički centri²⁴⁸
3. Sadržaji u građevinama druge osnovne namjene²⁴⁹

Planom se gospodarska namjena²⁵⁰ predviđa u građevinskim i izdvojenim građevinskim područjima naselja, pri čemu se u građevinskim područjima naselja²⁵¹ planira razvoj gospodarskih zona²⁵² Buzin, Hrvatski Leskovac, Ježdovec, Lučko, Veliko Polje, Belovar, Gajec, Kašina, Markovo Polje, Popovec i Šašincevec, dok se u građevinskim područjima izdvojenim od građevinskih područja naselja planiraju gospodarske zone (Hrašće, Soblinec, Žerjavinec, Sesevski Kraljevec, Popovec i Kraljevečki Novaki), područja ugostiteljsko-turističke namjene²⁵³ (obilaznica između Lučkog i Ježdovca) te poljoprivredno-gospodarski kompleksi²⁵⁴ Hrvatski Leskovac, sjeverno od Kupinečkog Kraljevca, Dumovečki Lug i Šašincevečki Lug.

Planom se potiče i aktiviranje kulturne i prirodne baštine u funkciji turizma (s usmjerenjem prema poslovnom, sajamskom, kongresnom, znanstvenom i kulturnom turizmu)²⁵⁵ u cilju sadržajnog obogaćivanja ukupne turističke ponude Grada.

²⁴⁶ Prioritet je stavljen na razvoj malih i srednjih tvrtki i obrtnika, razvitak i obnovu tradicionalnog zanatstva te primjenu novih tehnoloških postupaka i transfer tehnologije.

²⁴⁷ Gospodarski sadržaji smješteni u većim gospodarskim zonama: Jankomir, na Žitnjaku, uz naselje Hrvatski Leskovac, u Sesvetama, u Sesevskom Kraljevcu, uz naselje Soblinec.

²⁴⁸ Gospodarski sadržaji smješteni u zonama mješovite namjene ili grupirani u manjim ili većim gospodarskim zonama.

²⁴⁹ Lokali u prizemlju stambenih građevina, etaže ili posebne građevine na parceli.

²⁵⁰ Proizvodna i poslovna, proizvodno-poslovna, poljoprivredna, ugostiteljsko-turistička namjena.

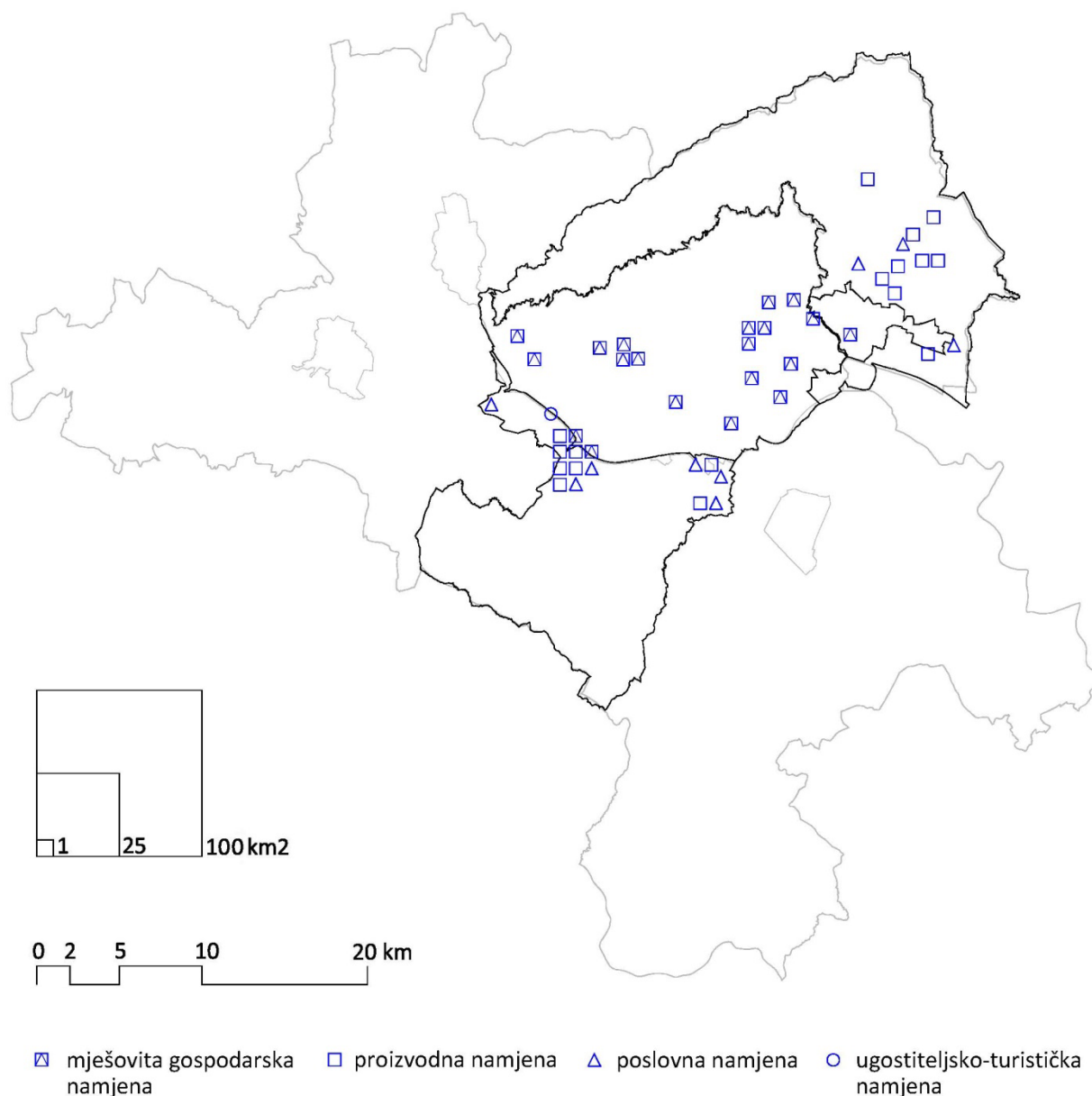
²⁵¹ Gospodarske građevine se planiraju na pojedinačnim građevnim česticama.

²⁵² Gospodarske zone planom su definirane kao kompleksi građevnih čestica namijenjenih gradnji gospodarskih građevina, a prema veličini se dijele na zone veće i manje od 2 ha; prema vrsti na tehnološke parkove, poduzetničke zone i druge (s pretežitom poslovnim i/ili turističko-ugostiteljskim sadržajem).

²⁵³ Primarnu turističku zonu čini gradsko središte, sekundarna turistička zona je preostali dio grada i uži dio Sesveta, dok su kao tercijarne turističke zone definirani južni i istočni dio Zagreba.

²⁵⁴ Naglasak se stavlja na održavanje ekološke ravnoteže i očuvanje biološke raznolikosti. Planom su određene poljoprivredno-gospodarske regije (zone) za stočarstvo, vinogradarstvo, povrčarstvo, voćarstvo, a naglašava se i potreba očuvanja i zaštite šumskih i rudarskih kapaciteta uz održivo gospodarenje i saniranje.

²⁵⁵ Predviđaju se prostori i zone pogodne za razvoj turizma, planiraju novi hoteli visokih i viših kategorija te hoteli obiteljskog tipa i moteli.

Sl. 58. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – zone gospodarske namjene

2.3.2. GRAĐEVINSKA PODRUČJA

Građevinska područja naselja u gradu Zagrebu, Sesvetama, te u 68 naselja u sastavu Grada Zagreba utvrđena su PPGZ-om iz 2001. godine kao površine za gradnju i razvoj naselja.

Granicama građevinskih područja se razgraničavaju površine izgrađenih dijelova naselja i površine predviđene za njihov razvoj od površina namijenjenih razvoju poljoprivrede i šumarstva te drugih djelatnosti koje se, s obzirom na namjenu, mogu odvijati izvan građevinskih područja naselja.

Osnovni kriteriji za formiranje građevinskih područja naselja su postojeća izgrađenost, planirani broj stanovnika koji je prostornom organizacijom raspoređen u skladu s dosadašnjim trendovima i osnovnim planskim postavkama, potrebni prostori za prateće sadržaje stanovanju i rezervacija dijela

neizgrađenih površina za druge namjene²⁵⁶, mogućnost komunalnog opremanja i prometnog povezivanja te formiranje građevinskih područja u skladu s osnovnim čimbenicima ograničenja.²⁵⁷

Građevinska područja naselja određena su za gradnju stambenih, gospodarskih i poljoprivrednih građevina, građevina javne i društvene namjene²⁵⁸, građevina posebne namjene, građevina za šport i rekreaciju, komunalnih, prometnih, infrastrukturnih građevina i sustava, groblja, građevina za gospodarenje otpadom te za šume, javne i zaštitne zelene i vodne površine.

Građevinsko se područje dijeli na izgrađeno i na neizgrađeno, odnosno planirano za budući razvoj. Namjene unutar građevinskih područja određuju se prostornim planom ili njime određenoj detaljnijoj razini planiranja.²⁵⁹

Površine za gradnju podijeljene su na površine namijenjene pretežito stanovanju, površine za budući razvoj (površine rezervirane, uz obveznu preparcelaciju, za razvoj središnjih sadržaja naselja, površine rezervirane za novu stambenu gradnju, prateće i druge sadržaje koji se ne izdvajaju u posebne zone i ostale površine za budući razvoj) i posebne programe (gradski i drugi projekti od posebnog interesa), površine za javnu i društvenu namjenu (škole, župne crkve i kapele, područne ambulante doma zdravlja, društveni i kulturni centri), te površine za gospodarsku namjenu (pretežito proizvodnu, pretežito poslovnu, pretežito ugostiteljsko-turističku).

Površine za budući razvoj i posebne programe rezervirane su za razvoj središnjih sadržaja naselja Brezovica, zatim za novu stambenu gradnju, prateće i druge sadržaje koji se ne izdvajaju kao posebne zone (Hrašće, Hrvatski Leskovac, Lučko, Odra, Ivanja Reka, Markovo Polje, Popovec, Soblinec), ostale površine rezervirane za budući razvoj – namjena i mogućnost gradnje određuje se nakon posebnih istraživanja o potrebama i podobnosti lokacije na temelju detaljnijih planova (šire područje eksploatacijskog polja Soblinec – Novačica), te gradski projekti (Buzin).

Površine za gospodarsku namjenu predviđene su u građevinskim područjima naselja Buzin, Hrvatski Leskovac, Lučko, Belovar, Kašina, Markovo Polje, Popovec i Šašincev.

Neizgrađene površine unutar građevinskog područja čine šume, javne zelene površine, zaštitne zelene površine, vodocrpilišta, površine za šport i rekreaciju te vode i vodno dobro. Među navedenim površinama ističu se šume i park-šume prigorja Medvednice i poteza uz Savu, te druge šume i park šume unutar građevinskog područja grada Zagreba, park-šume na građevinskom području Sesveta, kompleksi šuma i park-šuma južnog područja Grada Zagreba u građevinskim područjima naselja Brezovica, Mala Mlaka i Kupinečki Kraljevec, te kompleksi šuma i park-šuma istočnog područja Grada Zagreba u građevinskim područjima naselja Kašina i Moravče.

Unutar građevinskih područja naselja određene su površine za šport i rekreaciju i one su, u pravilu, lokalnog značenja, te se uređuju u skladu s lokalnim potrebama stanovništva u južnom dijelu Grada Zagreba u naseljima Brezovica, Buzin, Demerje, Donji Dragonožec, Donji Trpuci, Gornji Čehi, Hrašće,

²⁵⁶ Gospodarstvo, javne zelene površine, šport i rekreacija i dr.

²⁵⁷ Kvalitetna poljoprivredna tla, postojeće šume, vrijedni prirodni i kultivirani krajobrazi, zaštićeni dijelovi prirode i značajniji infrastrukturni koridori.

²⁵⁸ Građevine vjerske, kulturne, odgojne, obrazovne, zdravstvene, socijalne i slične namjene.

²⁵⁹ Generalnim urbanističkim i drugim planovima.

Hrvatski Leskovac, Kupinečki Kraljevec, Lučko, Mala Mlaka, Odranski Obrež, Odra i Strmec, a u istočnom dijelu Grada Zagreba u naseljima Slanovec, Kašina, i Žerjavinec.

Površine komunalnih i prometnih infrastrukturnih sustava čine površine za javnu cestovnu infrastrukturu, površine za željezničku infrastrukturu, površine za zračnu luku te ostale površine komunalnih infrastrukturnih sustava (građevine državnog i županijskog značenja).

Druge površine određene su kao posebna namjena, groblja²⁶⁰ te površine za gospodarenje otpadom.²⁶¹

Izvan građevinskih područja naselja određena su posebna građevinska područja za namjene koje se mogu graditi samo na građevinskom području (kao što su gospodarska, proizvodna, poslovna i ugostiteljsko-turistička namjena). Posebne su zone određene i za one građevine koje se (u skladu sa Zakonom) mogu graditi izvan građevinskih područja kao što su groblja i rekreacijske građevine, građevine obrane (posebna namjena) i gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti (gospodarski kompleksi poljoprivrede). Izvan građevinskog područja omogućuje se i gradnja manjih građevina za koje se ne određuju posebne zone.²⁶²

Odlukom objavljenom u Službenom glasniku Grada Zagreba br. 1 iz 2009. godine o izmjenama i dopunama Odluke o donošenju PPGZ-a iz 2001., poimence su navedene građevine posebne namjene od važnosti za državu za potrebe Hrvatske vojske²⁶³ koje se koriste pod posebnim uvjetima, a odlukom objavljenom u Službenom glasniku Grada Zagreba broj 22 iz 2017. o izmjenama i dopunama Odluke o donošenju iz 2001. godine dodani su Remontni zavod „Jedinstvo“ i Radio relejni vojni koridori sustava veza na području Grada Zagreba.

Odlukom objavljenom u Službenom glasniku Grada Zagreba broj 21 iz 2014. o izmjenama i dopunama Odluke o donošenju PPGZ-a iz 2001. dotadašnji „detaljniji planovi prostornog uređenja“ zamjenjuju se „urbanističkim planovima uređenja“, a lokacijske dozvole“ zamjenjuju se „pojedinačnim aktima“ zbog donošenja novih zakona kojima se uređuje prostorno uređenje i gradnja.

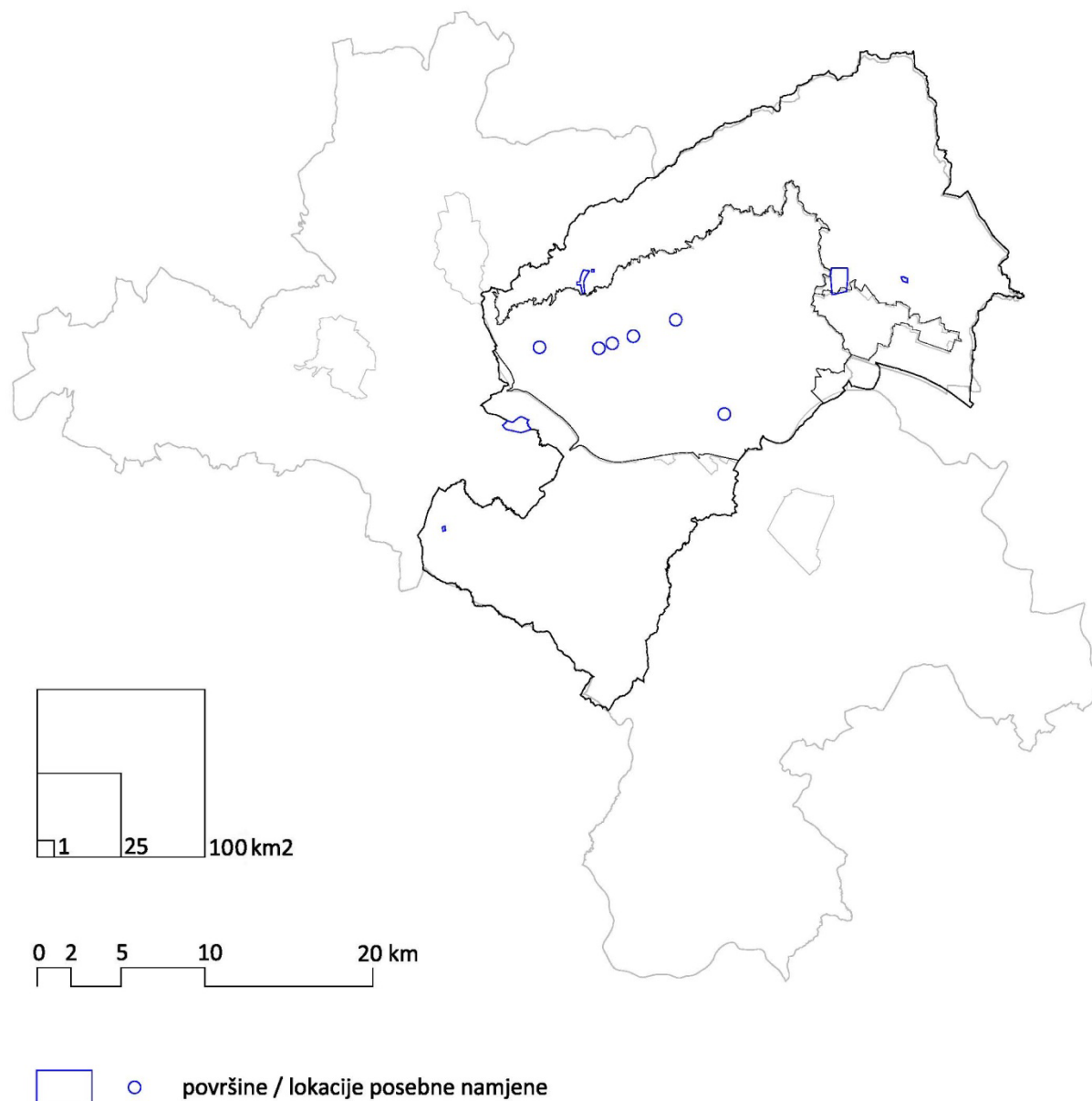
²⁶⁰ Unutar građevinskih područja naselja južnog dijela Grada Zagreba Brezovica, Kupinečki Kraljevec, Lučko, Odra, a unutar građevinskih područja naselja istočnog dijela Grada Zagreba Cerje, Čučerje (dio), Kašina i Moravče.

²⁶¹ Građevine za primarnu reciklažu sirovina iz otpada, posebno reciklažna dvorišta i posude postavljene na javnim površinama.

²⁶² Primjerice farme, klijeti, pčelinjaci, objekti za uzgoj kućnih ljubimaca i malih životinja, lovački, planinarski i slični domovi, lugarnice, skloništa i slične građevine za sklanjanje i boravak planinara te vjerske građevine

²⁶³ Vojarna „Croatia“, Vojni kompleks „Tuškanac 44“, Hrvatsko vojno učilište (Ilica 265 b), Vojno streljište „Vrapčanski potok“, Radarski položaj „Puntijarka“ Sljeme, Dobrodol – Markovo Polje, Vojni kompleks „Stančićeva – Krešimirov trg – Bauerova – Zvonimirova i Zračna baza „Lučko“.

Sl. 59. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – površine posebne namjene

2.3.3. SUSTAV NASELJA

Planom je zadržana kategorizacija središnjih naselja utvrđena prostornim planom iz 1986. godine te se u hijerarhijskoj mreži razlikuju četiri kategorije razvojnih žarišta s koncentracijom središnjih funkcija (1. središte Hrvatske (Grad Zagreb), 2. urbano središte (Sesvete), 3. lokalna središta, 4. osnovna središta.²⁶⁴

²⁶⁴ Plan ističe da se prigodom planiranja mreže središnjih naselja treba poći od njihovih dosadašnjih trendova razvoja, položaja u prostoru i gravitacijskih tokova, specifičnosti pojedinih prostornih cjelina, opremljenosti središnjim funkcijama i sadržajima, demografske dinamike, planskih pretpostavki u pogledu namjene, zaštite i režima uređivanja prostora, te potrebe uravnotežene dostupnosti osnovnih urbanih institucija, javnih servisa i sadržaja stanovništvu svih gradskih dijelova. Kod nižih stupnjeva središta, ovisno o razvojnim i prostornim specifičnostima, ponegdje će ulogu središta dijeliti dva susjedna naselja, međusobno funkcionalno povezana.

Uz kategorizaciju prema koncentraciji središnjih funkcija, planom iz 2001. godine uvodi se i kategorizacija naselja prema socioekonomskim promjenama: 1. jače urbanizirana naselja, 2. slabije urbanizirana naselja, 3. seoska (ruralna) naselja.

U planskim osnovama razvoja naselja i naseljenosti²⁶⁵ ističe se da će se do 2015. godine udio ukupnog stanovništva na gradskom području Zagreba smanjiti u korist gradskog naselja Sesvete te samostalnih naselja istočnog (sesvetskog) i južnog (brezovičkog) područja. Predviđa se da će jačanjem procesa urbanizacije na istočnom i južnom dijelu Grada dio slabije urbaniziranih naselja prijeći će u jače urbanizirana, a dio ruralnih u slabije odnosno jače urbanizirana naselja, što se treba osigurati stvaranjem uvjeta za smještaj gospodarskih i društvenih sadržaja i njihovu djelomičnu disperziju na šire gradsko područje.

Sukladno specifičnostima teritorijalnog obuhvata, sustav središnjih naselja (izuzevši grad Zagreb) planira se unutar dvije, prostorno odvojene grupe naselja:

1. sustav naselja južnog dijela Grada Zagreba (južno nizinsko područje - posavsko/turopoljski kraj²⁶⁶ i Vukomeričke gorice²⁶⁷), u kojima se kao područna središta planiraju naselja Brezovica, Lučko, Odra - Hrašće Turopoljsko, Hrvatski Leskovac, a kao lokalna središta (inicijalna razvojna središta) naselja Horvati, Kupinečki Kraljevec, Donji Dragonožec, Odranski Obrež, Demerje i Mala Mlaka.²⁶⁸
2. sustav naselja istočnog dijela Grada Zagreba (naselje Sesvete, ostala samostalna naselja Sesveta, Ivanja Reka, sjeveroistočni dio naselja Zagreb) u kojima se kao manje regionalno središte planira grad Sesvete, kao područna središta (mala razvojna središta) Kašina, Vugrovec Donji, Belovar i Soblinec, a kao lokalna središta naselja Cerje, Ivanja Reka, Adamovec, Markovo Polje i Planina Donja.

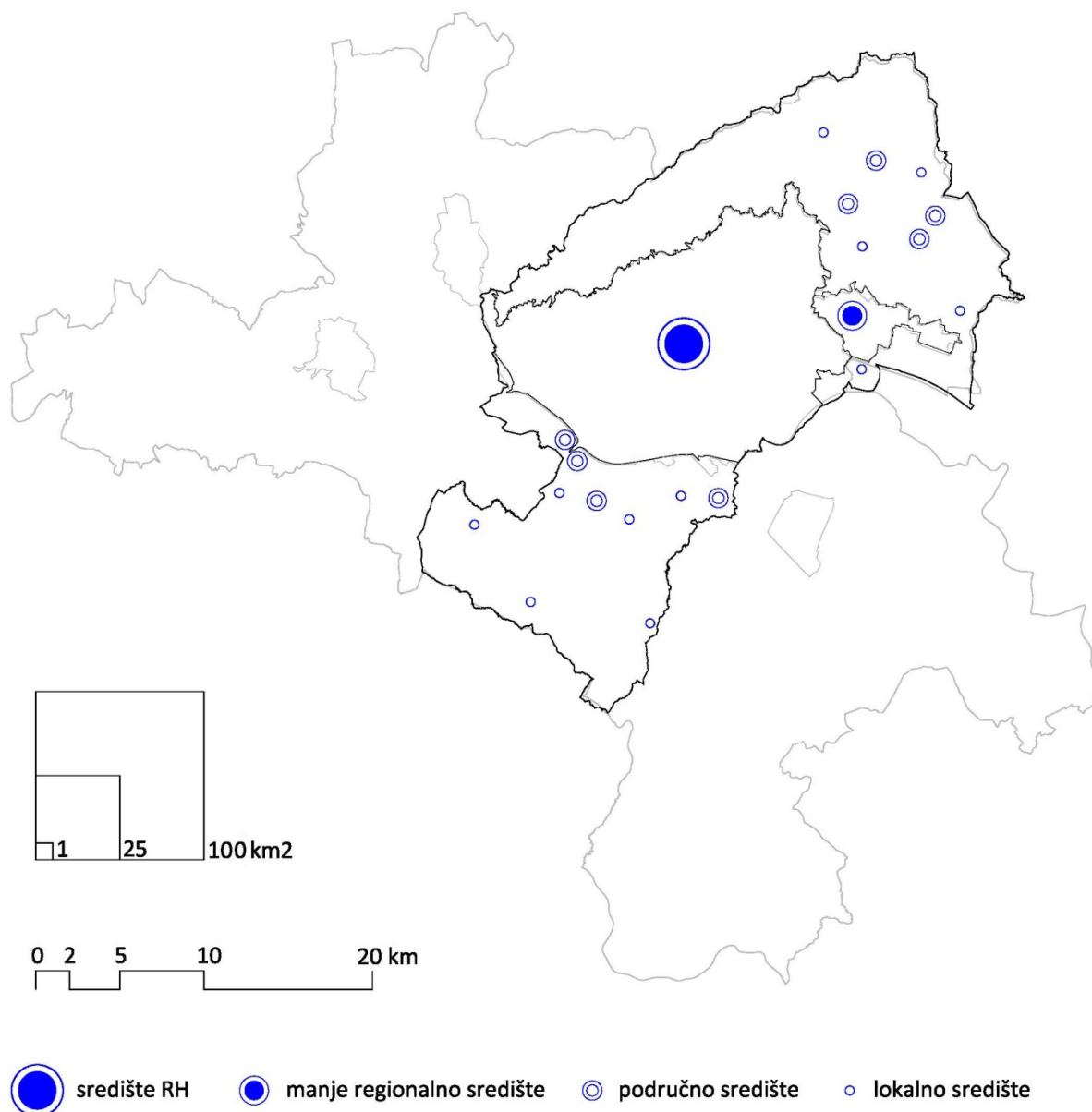
²⁶⁵ Temeljenim na istraživanju *Naselja Grada Zagreba - proces urbanizacije, sustav razvojnih žarišta i odrednice budućeg razvitka* (Gradski zavod za planiranje razvoja Grada i zaštitu okoliša, Zagreb, 1999.).

²⁶⁶ Razvojnu prednost ovih naselja predstavlja smještaj u prirodnoj cjelini savskoga nizinskog dijela kojim prolaze prometni (infrastrukturni) pravci. Važan je zapadni infrastrukturni pravac što ga čine zagrebačka obilaznica, autocesta Zagreb-Karlovac, dio ceste prema Velikoj Gorici, željeznički koridori i odteretni kanal Sava-Odra-Sava. Elementi ograničenja, odnosno prisutne prirodne vrijednosti su prostori vodocrpilišta Ježdovec i Mala Mlaka, kvalitetne poljoprivredne površine i nizinske šume hrasta lužnjaka, te Vukomeričke gorice kao vrijedan prostor prirodno-kulturne baštine s karakteristikama tzv. značajnog krajolika.

²⁶⁷ Zagrebački dio Vukomeričkih gorica tradicionalno je vezan uz Zagreb zbog čega se na ovom prostoru nije izdiferenciralo jače središnje naselje.

²⁶⁸ Kategorizacija središnjih naselja sukladno Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske i Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske kojima je utvrđena mreža sa sedam razina središnjih naselja:

1. glavni grad (srednjoeuropsko i državno razvojno središte);
2. makroregionalna središta (velika razvojna središta);
3. veća regionalna središta (veća razvojna središta);
4. regionalna središta (srednja razvojna središta);
5. manja regionalna središta (manja razvojna središta jače i slabije razvijenosti);
6. područna središta (mala razvojna središta);
7. lokalna središta (inicijalna razvojna središta).

Sl. 60. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – sustav središnjih naselja

Planom se nastavlja kontinuitet koncepta policentričnog razvoja gradske regije uspostavljen 1970.-tih godina s ciljem uravnoteženja razvoja izvangradskoga područja s područjem Zagreba kroz unaprjeđenje hijerarhijske mreže naselja, pri čemu je vidljivo da je u odnosu na plan iz 1986. godine nedostatak mreže u hijerarhijskoj distribuciji naselja obzirom da je u kategoriji regionalnog središta ostalo samo naselje Sesvete, dok su ostala naselja koja prirodno pripadaju toj kategoriji (satelitski gradovi Samobor, Velika Gorica i Zaprešić) isključena iz administrativnih granica grada.

Predviđa se nastavak tendencije preobrazbe naselja u blizini grada i duž osnovnih javnih prometnica iz seoskih u prigradska naselja (naselja u južnom dijelu područja Novog Zagreba, sjevernim dijelovima Maksimira i Dubrave, te na području Sesveta i Ivanje Reke) zgušnjavanjem gradnje novom individualnom gradnjom, gradnjom manjih gospodarskih pogona i pratećih sadržaja stanovanja u skladu s lokalnim potrebama i uvjetima, dok se seoska naselja (posebno ona udaljenija i ona unutar prirodnih cjelina) planski usmjeravaju na valorizaciju zatečenog stanja i zaštitu prisutnih elemenata povijesnog kontinuiteta unutar definiranih granica građevinskog područja.

2.3.4. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Obzirom na utvrđeni nesrazmjer potreba s opsegom i rasporedom smještajnih kapaciteta predškolskih ustanova u pojedinim gradskim dijelovima (posebice u gradskim područjima s većim stupnjem zaposlenosti majki, te u novoizgrađenim četvrtima u kojima stambena gradnja nije upotpunjena i pratećim sadržajima),²⁶⁹ planom se kao prioritet planira:

1. gradnja novih osnovnoškolskih objekata na područjima: Dubrava - Čulinec, Peščenica - Borovje i Ivanja Reka, Novi Zagreb - OŠ Brezovica - područni razredni odjeli u Hrvatskom Leskovcu, te u Sesevskim Selima;
  2. gradnja 16 športskih dvorana;
  3. gradnja zamjenskih osnovnoškolskih objekata: OŠ Dragutina Kušlana, OŠ Antuna Gustava Matoša;
  4. dogradnja postojećih osnovnoškolskih objekata: OŠ dr. Vinka Žganeca u Kozari Boku, OŠ Pavleka Miškine na Svetom Duhu, OŠ Ivana Grande u Soblincu, OŠ Vladimira Nazora - područni razredni odjeli u Remetama, OŠ Granešina, OŠ Prečko i OŠ Miroslava Mrkše u Svetoj Klari, Centar za odgoj i obrazovanje "Goljak", OŠ Vugrovec-Kašina - dogradnja područnih razrednih odjela u Vugrovcu, OŠ Sesevski Kraljevec te OŠ Dragutina Domjanića;
  5. rekonstrukcija, adaptacija, uređivanje postojećih osnovnoškolskih objekata: OŠ Miroslava Krleže, OŠ kralja Tomislava, OŠ Markuševac - središnji objekt i područni razredni odjeli u Bačunu i Vidovcu.
- Planom se uvažavaju i dugoročnije potrebe za gradnju osnovnoškolskih objekata navedene u Mreži osnovnih škola, pri čemu se određuje da se konkretne lokacije definiraju GUP-om grada Zagreba i GUP-om Sesveta, detaljnijim planovima i lokacijskim dozvolama, te da se dinamika realizacije određuje Programom mjera za unapređenja stanja u prostoru.

Razvoj srednjoškolskih ustanova planiran je sukladno Planu mreže srednjoškolskih ustanova, te se određuje da će lokacije za srednje škole definirati generalni urbanistički planovi Zagreba i Sesveta, pri čemu se u cilju postizanja ravnomjernog prostornog rasporeda²⁷⁰ naglašava potreba izgradnje srednje škole u Susedgradu.

Razvoj visokih učilišta i znanstvenih ustanova planira se sukladno planovima Sveučilišta u Zagrebu²⁷¹ organizacijom 5 prostornih grupacija - kampusa (centar-sjever-jug-istok-zapad), što podrazumijeva zaokruživanje pojedinih postojećih sveučilišnih kompleksa.

Prostornim planom se osiguravaju lokacije za gradnju prostora za potrebe središnjih ustanova u kulturi²⁷² (prostora za muzičko-scenske priredbe - Kazalište Komedija, prostora za Dramu HNK, Centra za multimedijске djelatnosti, Muzeja suvremene umjetnosti, Centralnog muzejskog depoa i radionica) te se utvrđuje potreba osiguravanja lokacija za proširenje knjižničkog prostora²⁷³ te lokacija za Centralno spremište knjiga i bibliobusa.

Na lokalnoj razini planom se ističe značaj postojećih centara kulture i knjižnica te se predviđa njihovo proširivanje na postojećim lokacijama (na kojima je to moguće) kako bi se izbjegla gradnja novih.

²⁶⁹ Na području Sesveta, Dubrave, Španskog, Malešnice, Botinca, Remetinca, Hrvatskog Leskovca, Odre i Jaruna.

²⁷⁰ Planom se utvrđuje da je naslijeđena koncentracija škola na užem gradskom području (58% srednjih škola nalazi se u prostoru područnih ureda Centar, Medveščak, Trešnjevka i Trnje) donekle korigirana gradnjom novih škola u Dubravi, Novom Zagrebu i Sesvetama.

²⁷¹ Sveučilište je 1997. godine izradilo elaborat *Hrvatsko sveučilište u 21. stoljeću - Idejno rješenje razvoja Sveučilišta u Zagrebu*, u sklopu kojega je izrađena i *Studija prostornog razvoja Sveučilišta u Zagrebu*.

²⁷² Smještenih najvećim dijelom u središtu grada Zagreba.

²⁷³ Sukladno standardu od 28 m²/1.000 stanovnika (određenom prostornim planom 1986. godine) utvrđene su potrebe: Trnje - Kruge (min. 1.000 m²), Novi Zagreb (min. 1.000 m²), Peščenica (min. 1.000 m²), Maksimir (300-400 m²), Medveščak (min. 400 m²), Poljanice (min. 200 m²).

Kao jedini veliki zdravstveni projekt planom se predviđa završetak gradnje Sveučilišne bolnice Zagreb,²⁷⁴ dok se zadovoljavanje zdravstvenih potreba stanovništva Grada planira sanacijom i adaptacijom postojećih objekata te gradnjom novih zdravstvenih sadržaja na području Sesveta, Borongaja - sjever i Susedgrada.

Prostornim planom su osigurane površine za šport i rekreaciju unutar građevinskog područja naselja Zagreb²⁷⁵ i Sesvete²⁷⁶ (pri čemu je određeno da se granice zona, vrste športa i prostorno uređenje utvrđuju GUP-om Zagreba odnosno GUP-om Sesveta), te unutar građevinskih područja 68 naselja²⁷⁷ (izvan obuhvata generalnih urbanističkih planova Zagreba i Sesveta) u kojima su, u pravilu, površine za šport i rekreaciju lokalnog značenja.

Planom su određene i površine za golf²⁷⁸, jahačke centre²⁷⁹, centre za zimske športove, teniske centre²⁸⁰, odmor i rekreaciju na prirodnim rezervatima i na vodozaštitnim područjima²⁸¹ te centre za vodene športove²⁸², uz zadržavanje predviđenih, a neizgrađenih prostora za šport i rekreaciju u svim dijelovima grada (obzirom na utvrđene nedostatke rasporeda športskih objekata i njihovih sadržaja koji ne odgovaraju stvarnim potrebama stanovništva).

Planom se predviđa uređivanje i održavanje svih postojećih športskih, rekreativnih i izletničkih površina, a posebno onih u prirodnim cjelinama na Medvednici i na Vukomeričkim goricama. U parku prirode Medvednica Planom su predložene zone za odmor i rekreaciju te opseg intervencija gradnjom ili uređivanjem i način njihova korištenja kao moguća usmjerenja za prostorni plan područja posebnih obilježja.

U užem području Parka prirode (unutar cjelovitoga šumskog prostora između Podsuseda i Kašinskog prijevoja) predviđene su tri zone - u vršnom području²⁸³, u središnjoj zoni²⁸⁴ te u rubnoj zoni²⁸⁵, dok

²⁷⁴ Programom *Zagreb do 2001.* Sveučilišna bolnica zacrtana je kao zdravstveni i komercijalni program, pri čemu će zdravstveni dio sadržavati djelatnosti opće bolnice, te specijalizirane klinike za traumatologiju i onkologiju. Opća će bolnica obuhvatiti sadržaje i kapacitete potrebne za regionalnu bolnicu za oko 200.000 stanovnika.

²⁷⁵ Površine za šport i rekreaciju od gradskoga, županijskog, odnosno državnog značenja su: nogometni stadioni "Maksimir" i "Zagreb", športsko-rekreativni parkovi "Jarun" i "Mladost", Dom športova, Tenis centar Maksimir, ŠRC Šalata, SRC "Rudeš" i SRC "Lokomotiva", Hipodrom "Zagreb", golf-igrališta (Jagodište, Mikulići-Lukšići, uz potok Štefanovec, sjeverno od Dupca), prostor uz Savu, prostor zapadno od Nove bolnice, Športski centar Utrine i drugi

²⁷⁶ Površina za šport i rekreaciju od gradskoga, županijskog, odnosno državnog značenja je športsko-rekreativni centar Sesvete.

²⁷⁷ U južnom dijelu Grada Zagreba u naseljima Brezovica, Buzin, Demerje, Donji Dragonožec, Donji Trpuci, Gornji Čehi, Hrašće, Hrvatski Leskovac, Kupinečki Kraljevec, Lučko, Mala Mlaka, Odranski Obrež, Odra i Strmec, a u istočnom dijelu Grada Zagreba u naseljima Ivanja Reka, Slanovec, Kašina, Planina Gornja i Žerjavinec.

²⁷⁸ Sve planirane lokacije su unutar građevinskog područja grada Zagreba: Jagodište, Mikulići-Lukšići (retencija), uz potok Štefanovec, sjeverno od Dupca.

²⁷⁹ Osim postojećeg Hipodroma uz desnu obalu Save, koji se uređuje i obnavlja kao dio "savskoga parka", u naselju Brezovica planirana je izgradnja jahaćeg centra u cilju oplemenjivanja postojećih kulturno-turističkih sadržaja.

²⁸⁰ Teniski tereni od državnoga, županijskog, odnosno gradskog značenja planirani su unutar građevinskog područja grada Zagreba i Sesveta, dok je za teniske terene lokalnog značenja određeno da se mogu realizirati unutar građevinskih područja naselja u zonama određenima za šport i rekreaciju, na temelju valorizacije potreba, prirodnih uvjeta i krajobraznih vrijednosti.

²⁸¹ Osim na rijeci Savi, rekreacija uz vodu ili samo iznimno na vodocrpilištima planirana je na postojećim jezerima, rukavcima ili na starim meandrima koji se žele zadržati u što prirodnijem stanju. Takve su vodene površine Bundeck, Savica i Ježdovec.

²⁸² Planom je omogućeno da se, nakon realizacije vodnih stepenica na Savi (čime bi se formiralo njeno novo, povećano vodno lice) dio površina uz vodu i na vodi uredi kao zona športa i rekreacije, pri čemu je određeno da se detaljnije lokacije i vrsta sadržaja određuju se GUP-om grada Zagreba i planovima užih područja.

²⁸³ Sljeme, skijaško-rekreativni kompleks, Malo Sljeme, Brestovac, Runolist, Puntijarka, Danjka, Hunjka i Stol.

su u pristupnoj zoni parku prirode, izvan građevinskih područja naselja, predložene dvije zone (Pulana - Goranec i Vugrovec). Planom se samo iznimno predlaže intervencija gradnjom novih građevina i to isključivo onih koji po svom karakteru odgovaraju prirodnom šumskom planinskom prostoru i kojima se postiže ravnomjernije korištenje parka prirode, odnosno rasterećuje vršno područje²⁸⁶, pri čemu se nove zone za odmor i rekreaciju u užem području Parka prirode Medvednica ne mogu uređivati prije uređenja postojećih, odnosno prije donošenja Prostornog plana područja posebnih obilježja Parka prirode Medvednica.

Uz građevinska područja naselja, kao izdvojene veće zone za šport i rekreaciju, planirane su one u Prepuštovcu i u Soblincu.

2.3.5. PRIRODA I ZAŠTITA

Prostornim planom iz 2001. godine za trajnu poljoprivrednu namjenu određeno je 15.676 ha, odnosno 24 % površine Grada, uz podjelu zemljišta na tri kategorije (1. osobito vrijedna obradiva tla zastupljena u savskoj nizini, čija je optimalna namjena povrtlarstvo, rasadničarstvo te ratarstvo u funkciji plodoređa i stočarstvo u funkciji povrtlarstva²⁸⁷, 2. vrijedno obradivo tlo čini niz tipova na razvedenom reljefu prigorja, a po tradicijskom načinu korištenja (relativno maloj parceli, s raznolikim kulturama) ima obilježja vrlo vrijednog krajobraza, 3. ostala obradiva tla na južnim ekspozicijama pod obronačnim pseudoglejom na području Vukomeričkih gorica koja čine najvlažnija staništa pogodna za ratarstvo u funkciji stočarstva, stočarstvo, te voćarstvo).

Izmjenama i dopunama plana iz 2017. godine sve poljoprivredne površine planiraju se za korištenje kao resursi za proizvodnju kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda (zdrave hrane), pri čemu je naglašena njihova važnost za održavanje ekološke ravnoteže, krajobrazne te biološke raznolikosti i održivog razvoja prostora.

Uvodi se kategorija poljoprivrednih gospodarskih regija (zona) podijeljenih na četiri poljoprivredne gospodarske zone, s detaljnim popisom područja/naselja u kojima se nalaze:

1. Poljoprivredno gospodarska zona - stočarstvo- uzgoj mliječnih grla goveda;
2. Poljoprivredno gospodarska zona - vinogradarstvo;
3. Poljoprivredno gospodarska zona - povrćarstvo;
4. Poljoprivredno gospodarska zona – voćarstvo.

Prostorni plan prema načinu korištenja razlikuje: 1. gospodarske šume (koje osim svojih opće korisnih imaju i gospodarsku funkciju s tim da je specifičnost Grada u intenzitetu korištenja svih namjena, pa tako i šuma, jest to što je ekološka funkcija šuma pretpostavljena gospodarskoj),

²⁸⁴ Ponikve, Pongračevo - Risnjak, Medvedgrad, Kraljičin zdenac, Adolfovac, Pečovje, Oštrc-Gradišće-Vitelnica, Goršćica, Stražnjec, Lipa-Rog, Tepčina špica - Ročićeva senokoša, Pod Zakićnicom.

²⁸⁵ Glavica - Veternica, Lagvić - Kulmerov dvor, Vila Rebar, Bliznec, Livade nad Markuševcem, Vidikovac.

²⁸⁶ Na Ponikvama se predlaže gradnja planinarskog izletišta i kamping-prostora, na Goršćici planinarskog doma i skloništa, na Tepčinoj špici - Ročićevoj senokoši planinarskog izletišta. Predlaže se obnova zone Brestovca (zamjenom ili obnovom objekata uz uvjet da se time postiže lječilišno-edukativno- rekreacijski karakter lokaliteta) te revitalizacija lokaliteta Adolfovac, Vila Rebar i Željezničar gradnjom izletišta s pratećim sadržajima.

²⁸⁷ Budući da se ispod tih tala nalazi glavni vodonosnik određuje se potreba maksimalne zaštite podzemnih voda.

2 zaštitne šume (koje služe prvenstveno kao zaštita zemljišta, vodnih tokova, erozionih podrčja, naselja, gospodarskih i drugih objekata) te 3. šume s posebnom namjenom koje se prema karakteru dijele na četiri grupe.²⁸⁸

Planom se naglašava da šume na prostoru Grada čine cjelovit ekološki sustav koji se neće smanjivati drugim namjenama, dok će iznimno krčenje šuma biti nadomješteno pošumljavanjem na novim površinama.

Izmjenama i dopunama plana iz 2017. godine posebno se naglašavaju šume Medvednice kao izuzetno vrijedne šume Grada Zagreba i šireg prostora te šume neposredno uz rijeku Savu kojima treba gospodariti uvažavajući osjetljivost prostora i raznolikost zahtjeva koji se uz rijeku pojavljuju. Šume uz rijeku Savu prepoznate su kao izuzetno važne radi njihove zaštitne funkcije te funkcije očuvanja ekološke stabilnosti i biološke raznolikosti. Planom se ističe potreba povećavanja njihove površine u sklopu uređenja prostora uz rijeku Savu kao gradskog eko parka novog tisućljeća.

Obrana od poplave rijeke Save riješena je u sklopu sustava obrane od poplava srednjeg Posavlja, pri čemu se na dijelu toka kroz grad (unutar obuhvata plana) predviđa gradnja jedne višenamjenske vodne pregrade (HE Prečko), dok se prostori uz Savu obostrano planiraju kao "savski park" uz očuvanje biološke raznolikosti.

Za rijeku Krapinu koja čini sjeverozapadnu granicu Grada planira se regulacija riječnog korita (uz regulacijske radove u slivnom području) gradnjom obrambenih nasipa. Ujedno, područje uz rijeku Krapinu koristi se kao infrastrukturni koridor (željeznica, cesta i dr.), ali se naglašava i potencijal prostora za smještaj športsko-turističkih sadržaja.

Gradsko područje se planski štiti od bujičnih potočnih tokova s obronaka Medvednice retencijama i akumulacijama. Potok Dolje, Vugrov potok s njegovim pritocima i svi potoci istočno od Vugrova potoka, uređuju se s otvorenim koritom duž čitavoga svoga toka. Drugi potoci između potoka Dolje i Vugrova potoka u donjem toku projektiraju se i dijelom su izvedeni sa zatvorenim koritom kroz gradsko područje dok se na dijelu srednjeg i u gornjem toku korita planiraju otvorena korita uz krajobrazno uređivanje i uklapanje u okoliš. Zbog posebnih krajobraznih vrijednosti prostora Planom se omogućuje i otvoreno vođenje, posebno potoka Vrapčak, Čnomerec i Bliznec kroz gradsko područja.

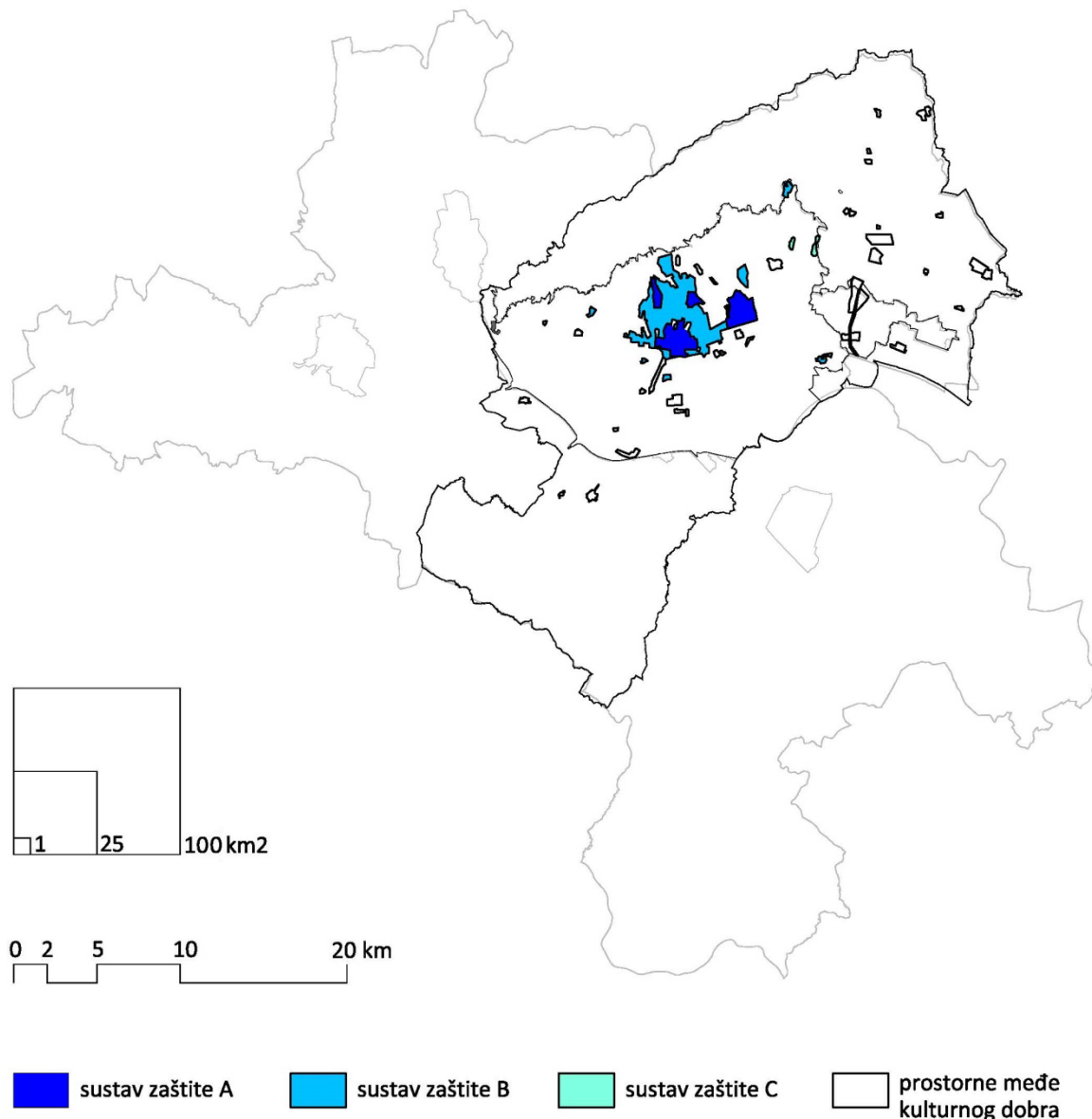
Potoci južnog područja Grada Zagreba zadržavaju se otvorenim koritom, a njihovo uređivanje se planira sukladno mjerama obrane od štetnog djelovanja voda uz uvažavanje krajobraznih karakteristika.

Prema planiranoj namjeni stajaće se vode²⁸⁹ na području Grada Zagreba dijele na: parkovna jezera (Maksimirska jezera, Bundek, Brezovica); rekreacijsko-športska jezera (Rakitje - istok, Jarun); prirodne rezervate (Ježdovec, Lučko, Savica, Dubravica - Jankomir, rukavci Save - Poloj / Petruševac); akumulacije (Jazbina).

²⁸⁸ 1. šume i dijelovi šuma registrirani kao objekti za proizvodnju šumskog sjemena; 2. šume koje predstavljaju posebne rijetkosti i ljepote ili su od posebnog znanstvenog ili povijesnog značenja (u slučaju Zagreba to su park prirode, rezervati i sl.), 3. šume namijenjene znanstvenim istraživanjima, nastavi, potrebama HV i drugim potrebama obrane te potrebama utvrđenim posebnim propisima, 4. šume za odmor i rekreaciju.

²⁸⁹ Vode stajačice su na području Grada Zagreba prisutne u četiri oblika: 1. bivše i aktivne šljunčare (Rakitje - istok, Ježdovec, Lučko, Blato, Dubravica - Jankomir, Bundek, Savica, Žitnjak - Polimeri, Resnik), 2. rukavci Save i zamočvareni dijelovi njene prirodne inundacije (rukavci Save - Poloj / Petruševac), 3. jezera: (Jarun, Maksimirska jezera i Brezovica), 4. akumulacije (Jazbina).

Na području Grada Zagreba prostornim planom su zaštićene sljedeće kategorije kulturnih dobara²⁹⁰: 12 povijesnih graditeljskih cjelina²⁹¹, 18 graditeljskih sklopova i građevina, 42 objekta sakralne baštine, 1 spomenik etnološke baštine i 1 spomenik memorijalne baštine.

Sl. 61. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – sustav zaštite kulturnih dobara

²⁹⁰ Nepokretna kulturna dobra obrađena su tekstualno, tabelarno i grafički. Sastavni dio prostornog plana predstavlja elaborat *Konzervatorska podloga - Nepokretna kulturna dobra i zaštićeni dijelovi prirode* (Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, 2000) u kojemu je područje Grada Zagreba obrađeno u dva dijela: 1. Područje u obuhvatu GUP-a grada Zagreba ("A", "B" i "C"), 2. Područje izvan obuhvata GUP-a grada Zagreba ("D"), pri čemu je za potrebe prostornoga plana temeljitije obrađeno područje "D", dok su područja "A", "B" i "C" detaljnije obrađena u Konzervatorskoj podlozi za GUP grada Zagreba. Područje "D" uključuje sjeveroistočni dio Medvedničkog prigorja, Sesvete i južni Zagreb te predstavlja područja koja su sačuvala obilježja seoskih sredina među kojima se ističu povijesne jezgre starih župnih sjedišta sa župnim crkvama te sačuvana stara sela s tradicionalnom organizacijom života i graditeljstvom. Evidentirane su i druge vrste (grupe) kulturnih dobara.

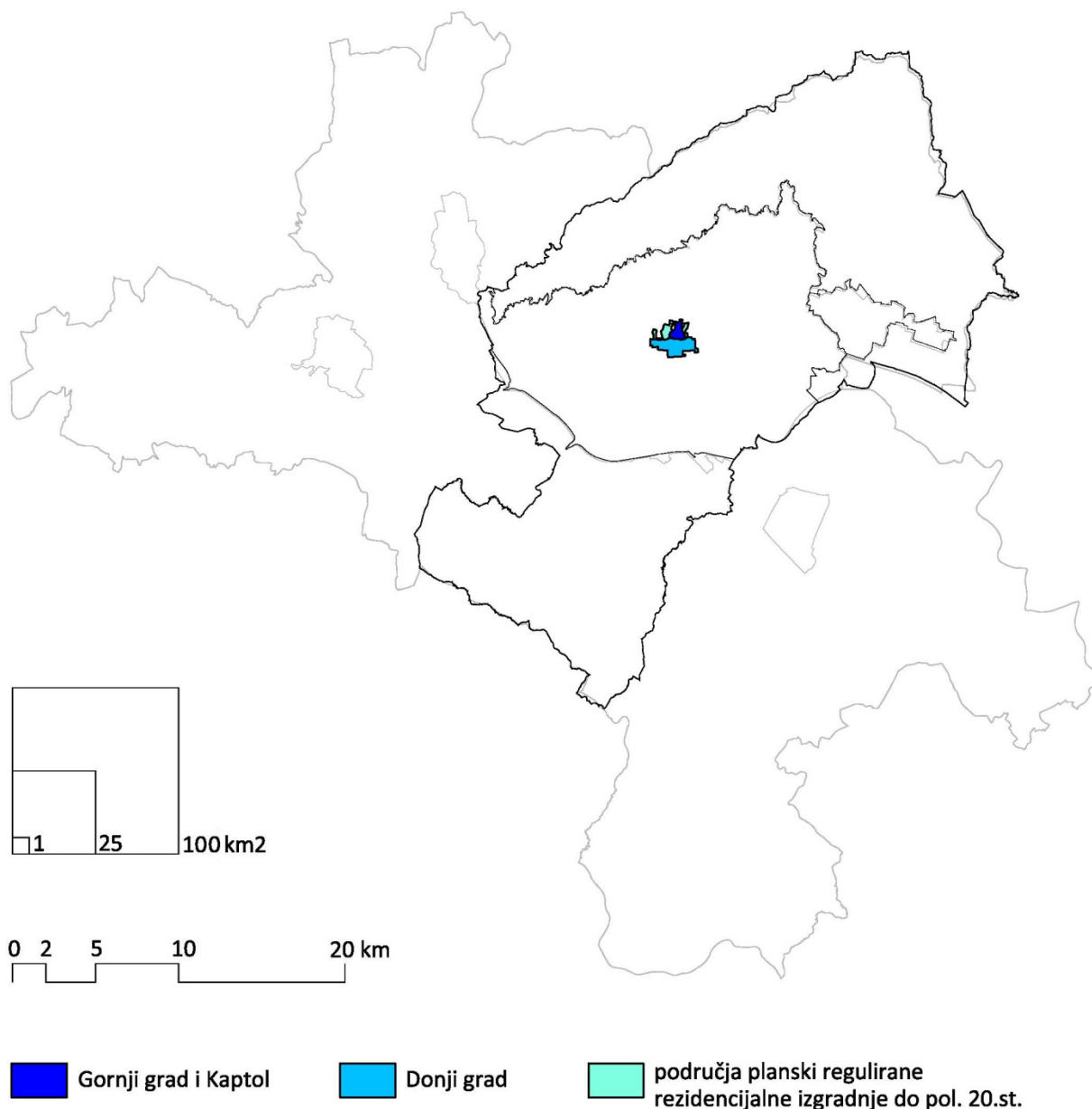
²⁹¹ Povijesna urbana cjelina grada Zagreba (1986.), centar naselja Podsused (1985.), naselje Prve hrvatske štedionice (1994.), Strojarničko naselje – Trnjanska, Vukovarska (1992.), Cvjetno naselje (1994.), naselje gornje Vrapče (1988.), Željeznička kolonija (1989.), Zelena potkova (1997.), stambeni kompleks Poštanske štedionice Petrova (1998.), povijesna jezgra Sesvetski Kraljevec (1994.), povijesna jezgra Sesvete (1994.).

Kulturna dobra su grupirana u sljedeće vrste (grupe) s podvrstama (podgrupama)

1. *Povijesna graditeljska cjelina* (gradska naselja, seoska naselja)²⁹²

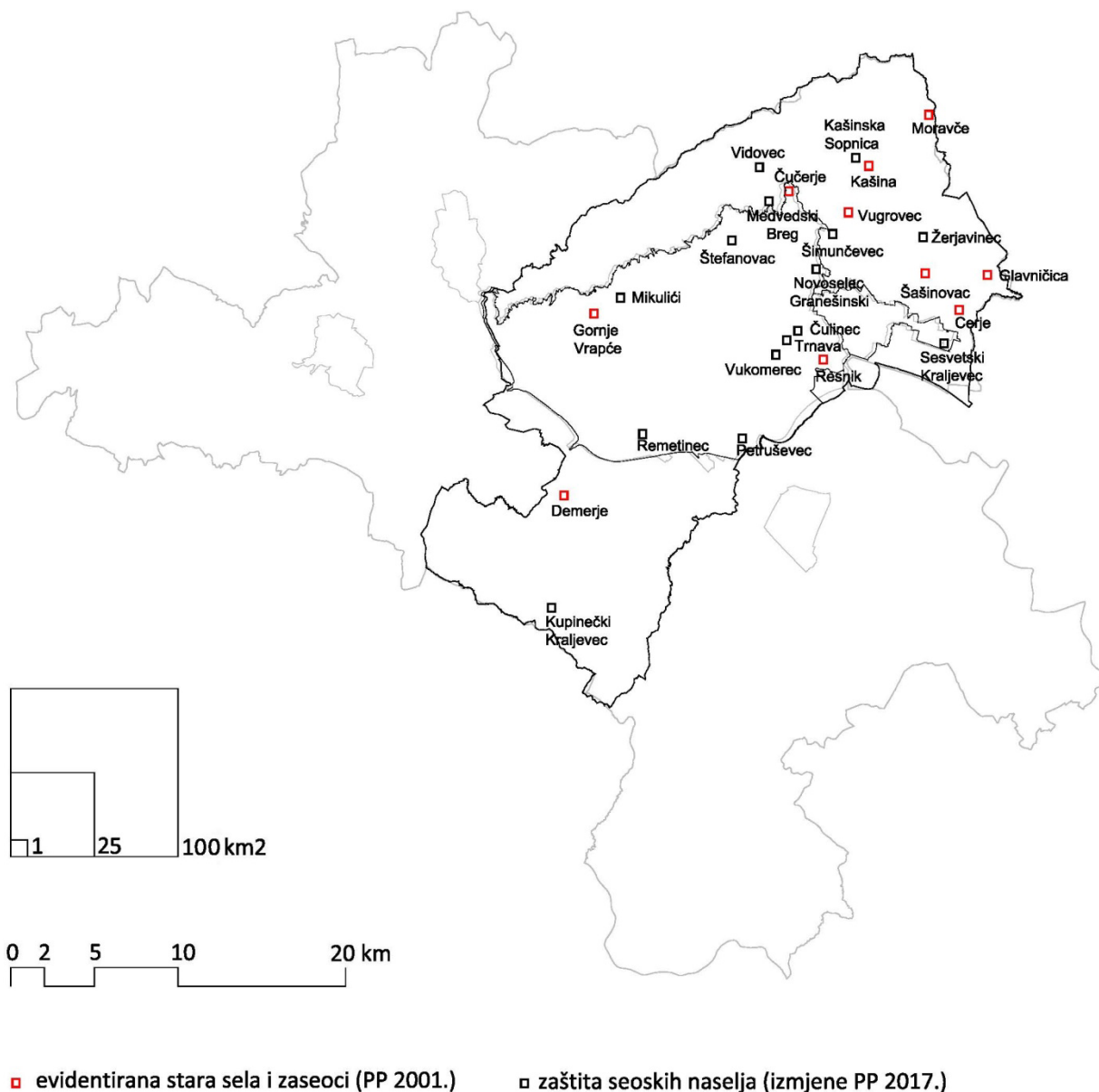
Na području Prostornog plana Grada Zagreba (2008.) zaštićena su i evidentirana gradska (stambena) naselja koja se nalaze izvan registrirane Povijesne urbane cjeline grada Zagreba, koja se dijele na 3 tipa: niska naselja radničkih i činovničkih stanova, naselja obiteljske gradnje te naselja visoke kolektivne stambene gradnje. Izmjenama plana iz 2017. godine planom su obuhvaćene zaštićene povijesne graditeljske cjeline na prostoru Grada Zagreba: zaštićena Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb; zaštićena gradska naselja: dio naselja Podsuseda, dio naselja Cvjetno naselje, dio naselja "Željeznička kolonija", dio naselja "Prva hrvatska štedionica" na Trešnjevci te arhitektonski ansambl gradskih vila u Novakovoj ulici i urbanističko-arhitektonska i parkovna cjelina "Zelene potkove".

Sl. 62. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – povijesno gradsko središte – detaljne mjere zaštite

²⁹² Izmjenama plana iz 2007. utvrđuju se u sklopu mjera očuvanja krajobraznih vrijednosti i one za očuvanje povijesnih gradskih cjelina grada Zagreba te povijesne jezgre Sesveta u skladu s Konzervatorskom podlogom.

Na području Plana evidentirano je 21 staro selo i zaseok, a izmjenama plana iz 2017. predviđa se zaštita seoskih naselja. Izmjenama i dopunama plana iz 2008. godine posebna se pažnja posvećuje evidenciji povijesnih središta starih seoskih župa kojih je unutar obuhvata Plana evidentirano ukupno 15.

Sl. 63. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – seoska naselja

2. Povijesni sklopovi i građevine (graditeljski sklop, civilne građevine, sakralne građevine)

Grupu graditeljskih sklopova čine javne zgrade specifičnih funkcija i sadržaja uglavnom novijeg doba. Među civilnim građevinama najznačajniji su zagrebački ljetnikovci 19. i 20. st. vezani uz brdovite predjele grada te sačuvane zgrade najstarijih škola te druge građevine specifičnih funkcija i sadržaja.

U grupi sakralnih građevina (unutar obuhvata Plana, a izvan Povijesnog središta grada Zagreba) zaštićene su i evidentirane kao nepokretna kulturna dobra župne crkve,²⁹³ kapele, raspela te župni dvorovi i samostanski sklopovi.

3. *Etnološka baština* (etnološka područja, etnološke građevine)²⁹⁴

4. *Arheološka baština* (arheološka područja, arheološki lokaliteti)²⁹⁵

5. *Memorijalna baština* (memorijalna područja – groblja)²⁹⁶

Planom se predviđa proširenje Parka prirode Medvednice na sjeverni dio Sesvetskog prigorja,²⁹⁷ valoriziraju vrijedni rezervati koji imaju obilježja "posebnih rezervata"²⁹⁸, te se posebno štite park šume kao prostori koji imaju sva obilježja šuma uključujući i njihove općekorisne funkcije.²⁹⁹

Naglašenija rekreativna funkcija park šuma u odnosu na šume proističe iz njihovog smještaja uz ili unutar izgrađenih prostora, te ih je potrebno posebno štititi kako bi zadržale strukturu šume sa svim općekorisnim funkcijama, te osigurale prepoznatljivost i ljepotu krajobraza.

²⁹³ Među najznačajnije spadaju Sv. Mirko u Šestinama, Uznesenje B.D.Marije u Remetama, Sv. Šimun i Juda Tadej u Markuševcu, Pohod B.D.Marije u Čučerju, Rođenje B.D.Marije u Granešini, Sv. Petar i Pavao u Kašini, Presveto Trojstvo u Moravču, Svi Sveti u Sesvetama, Sv. Franjo Ksaverski u Vugrovcu Donjem, Uznesenje B.D.Marije u Resniku, Sv. Marko Evanđelist u Jakuševcu, Sv. Ivan Evanđelist u Cerju, Uznesenje B.D.Marije u Brezovici, Sv. Juraj Mučenik u Odri, Sv. Ivan Nepomuk u Lučkom, Sv. Klara u Klari, Uznesenje B.D.Marije u Stenjevcu, Sv. Barbara u Gornjem Vrapču, a predstavljaju najvrijednije kulturno-povijesne i arhitektonsko-graditeljske spomenike na zagrebačkom prostoru.

²⁹⁴ Etnološka područja su prostori koji su uz tradicijsku građevnu strukturu sačuvali i karakterističnu sliku i organizaciju prostora, s pripadajućim reljefom koji posjeduje autohtone elemente pejzaža dok su pojedinačne etnološke građevine u najvećem broju evidentirane unutar sačuvanih primjera seoskih cjelina i ambijenata.

²⁹⁵ Kulturna dobra ove kategorije sistematizirana su prema vremenu na tri osnovna razdoblja: prapovijest, antiku i srednji vijek. Popis sadrži lokalitete pokusnog i sustavnog istraživanja i lokacije slučajnih nalaza. Brojnost popisanih lokacija potvrđuje dugi povijesni kontinuitet života na ovom prostoru.

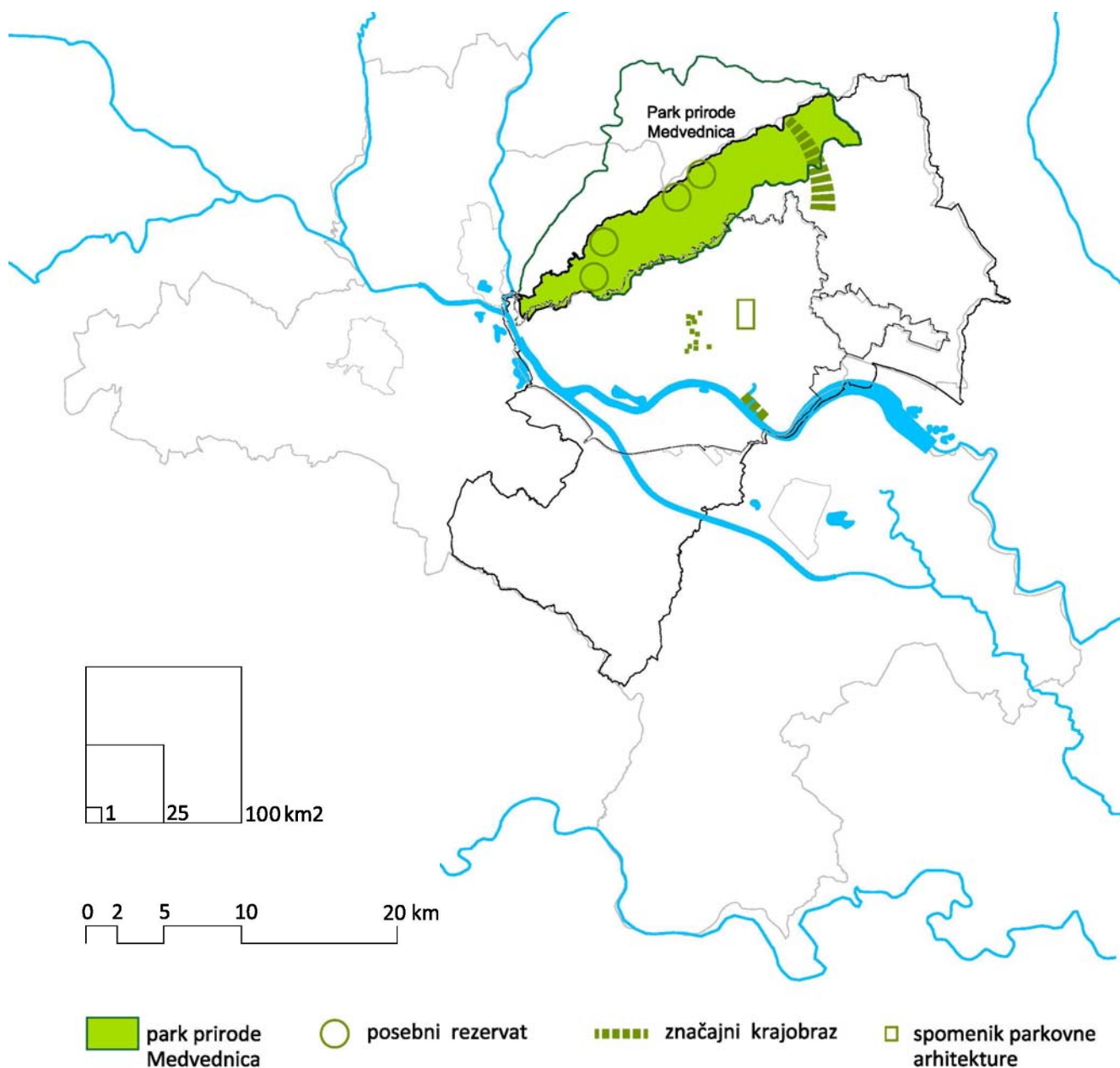
²⁹⁶ Memorijalna područja predstavljaju stare lokacije groblja koje su bile su vezane uz crkve, dok se u 18. stoljeću dislociraju izvan naselja. Seoska su groblja pružala specifičnu i kvalitetnu sliku u krajobraznom okruženju. Groblja čine sastavne dijelove povijesnih sredina te su u tom svojstvu stavljena pod zaštitu.

Izmjenama plana iz 2017 uvedena je kategorija - Spomen (memorijalni) objekt.

²⁹⁷ U cilju zaštite cjelovitog masiva Medvednice, šumskih kompleksa i livada, pretpostavljenog stupnja očuvanosti biološke raznolikosti i značajnog doprinosa održavanju ekološke ravnoteže šireg prostora, kulturnih dobara (Kuzelin, vile rustike i dr.), mogućnosti za razvitak odgojno-obrazovnih, kulturno-povijesnih i turističko-rekreativnih aktivnosti te ravnomjernog i održivog korištenja istočnog proširenja Parka prirode i cijele Medvednice.

²⁹⁸ U Parku prirode Medvednica (unutar granica obuhvata Prostornog plana) izdvojeni su prostori s obilježjima: posebnih rezervata šumske vegetacije (Medvedgrad (30,89 ha), Jelačićev trg, Sv. Jakov (18,85 ha), Adolfovac-Bliznac (21,24 ha), Tusti vrh - Kremenjak (proširenje), Mikulić potok - Vrabečka gora (proširenje), Gračec - Lukovica - Rebar (proširenje); posebnog botaničkog rezervata (Vitelnička stijena s okolicom).

²⁹⁹ Prostornim planom se štite u kategoriji park šuma u građevinskom području naselja grad Zagreb (Park prirode Medvednica: Susedgrad te ostali dio: Grmoščica, Lisičina, Zamorski breg, Šestinski dol, Jelenovac - Vrhovec, park šume Centra (Tuškanac - Dubravkin put - Cmrok, Zelengaj, Kraljevec, Pantovčak, Prekrižje), Mirogoj - Črleni jarek, Kamenjak - Remete, Dotrščina (proširenje na cijelu površinu park šume), Miroševačina, Granešina (Grad Mladih); Dankovečka šuma (Dankovečina), Čulinečina, Oporovec, Novoselčina; te u građevinskom područjunaselja Sesvete (Novoselčina, Selčina, Pod Magdalenom, Gajišće).

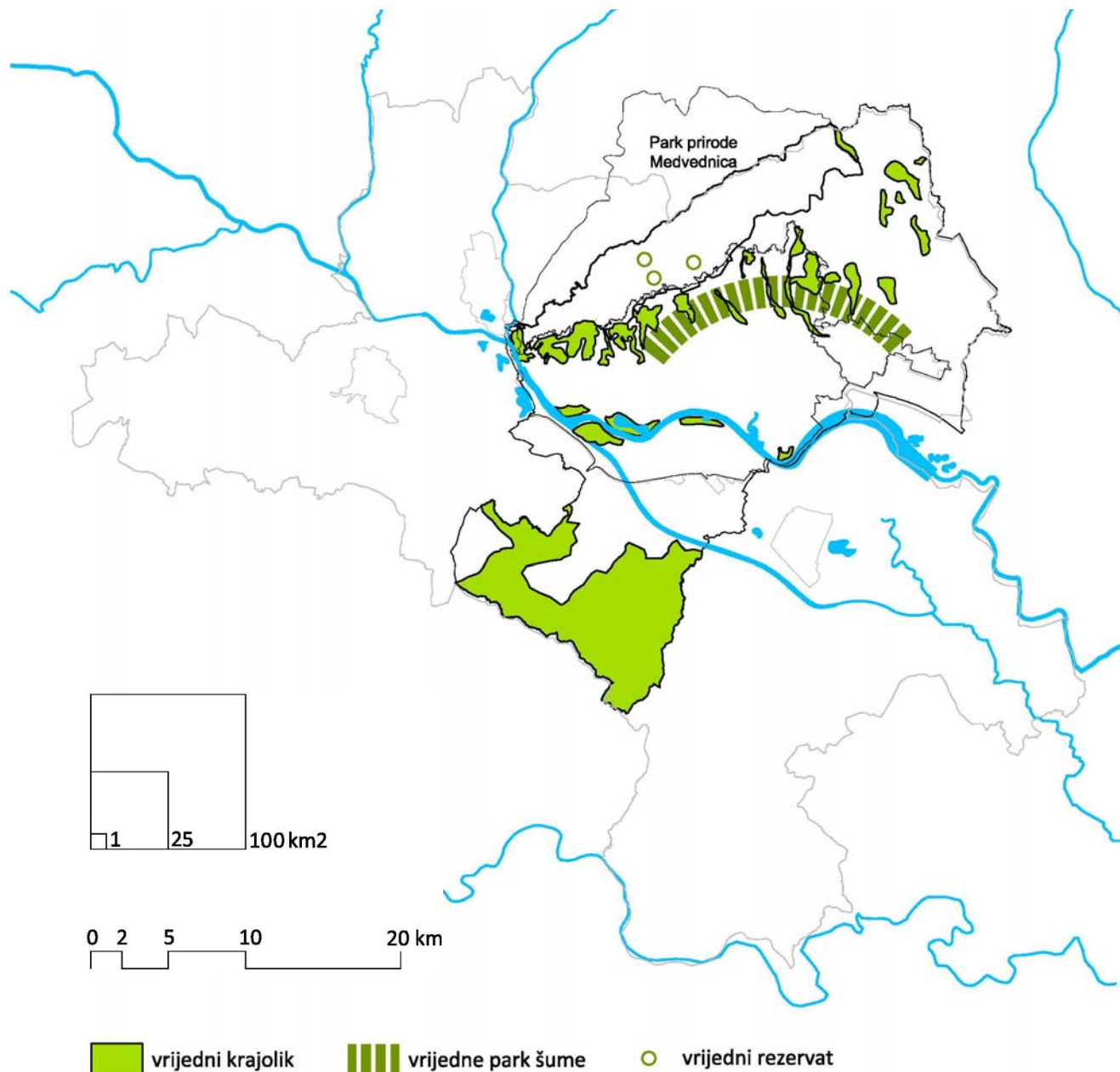
Sl. 64. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – zaštićeni dijelovi prirode

U prirodnoj raznolikosti zagrebačkog krajobraza planom se štite vrijedni krajolici koji se posebnim vrijednostima izdvajaju iz opće slike krajobraza, podijeljeni u tri prostorne cjeline: Park prirode Medvednica³⁰⁰, građevinsko područje naselja grad Zagreb³⁰¹ i istočni dio Grada Zagreba.³⁰²

³⁰⁰ Jagodišće, Dolje - Bizek - dio, Ponikve - Glavica - Veternica, dolina potoka Kustošak s livadama Gorenci, Krvarići i Završje - dio, dolina Velikog potoka (potok Čnomerec) s livadama Mikulići - dio, Kulmerove livade - dio, Čučerje (dolina Čučerske reke) - dio, Deščevec - dio, Laz (krajolik uz cestu Kašina - Marija Bistrica) - dio, Lipa (proširenje).

³⁰¹ Park prirode Medvednica: Kulmerove livade, Jalševac - Čučerje, ostali dio: dolina potoka Dubravica i krajolik uz "Zelenu magistralu", dolina potoka Kustošak s livadama Gorenci, Krvarići i Završje - dio, dolina Velikog potoka (potok Čnomerec) s livadama Mikulići - dio, dolina potoka Ribnjaka i Okrugljak, dolina potoka Branovca s vinogradima sjeverno od Oporovca i Novoselca, Deščevec - dio, Jalševac - Čučerje, Goljački breg, Dolje - Bizek, Lisičina, Perjavica, Jačkovina, dolina potoka Vrapčak, dolina potoka Medpotoki, Mullerov breg, dolina potoka Kuniščak, obronci zapadno od Poljačaka, dolina Fučkov potok, dolina Dugi dol - Rebri - Kozjak, dolina Zeleni Dol, Gornji Bukovac - Brezinščak, dolina potoka Bliznec, dolina potoka Štefanovec,

Izmjenama i dopunama plana iz 2017. godine definirane su mjere očuvanja krajobraznih vrijednosti za najznačajnije prirodne krajobrazne makrocjeline Grada Zagreba: Medvednicu, Prigorje, Savsku ravnicu te Vukomeričke gorice.

Sl. 65. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – vrijedni dijelovi prirode

dolina potoka Trnave, dolina potoka Čučerska reka, priobalje Save a posebno: Savska Opatovina, Mladoles, Jarun, SRC Mladost, Hipodrom, Bundek, Savica - Poloj; južni dio Grada Zagreba: Vukomeričke gorice (sjeverozapadni dio), Obreški lug, priobalje rijeke Save, šume Stupnički lug.

³⁰² Dolina potoka Blaguša sa šumom, dolina potoka Glavničica sjeverno od zaseoka Zenki, između Belovara i Adamovca livade s vrbama u dolini potoka Glavničica, Jesenovec - livade sa šumom u dolini potoka, Laz (krajolik uz cestu Kašina - Marija Bistrica) - dio u parku prirode Medvednica, Lužci - vlažne livade s vrbama uz potok Kašinu, Moravče - od crkve Sv. Trojstva prema jugu, dolina potoka Vuger sa šumama Selčina i Novoselčina, Veliki vrh, Gornja Glavnica, Liševo - dolina i padine s vinogradima, Planina Donja - prostor oko crkve sv. Jurja s dva stabla lipe, Vugrovec Gornji - okoliš planinarskog doma.

Planom se štite geomorfološki i hidrološki pojedinačni dijelovi prirode³⁰³ te značajni broj vrijednih parkova, vrtova i drvoreda.³⁰⁴

U izmjenama i dopunama plana iz 2017. navode se dodatne kategorije zaštićenih prirodnih vrijednosti: ekološki značajna područja - ugrožena i rijetka staništa, strogo zaštićene i ugrožene vrste, područja ekološke mreže Republike Hrvatske - Natura 2000, a preporučaju se i novi dijelovi prirode za zaštitu.³⁰⁵

Planom se određuje da se kultivirani krajobrazi³⁰⁶ ne mogu prenamijeniti. Prirodni krajobrazi šuma i voda trebaju zadržati temeljna visokovrijedna prirodna i ekološka obilježja. U kultiviranom krajobrazu nastoji se sačuvati tradicionalni izgled raznolikosti fizičkih struktura pojava i uzoraka.

Konzervatorskom dokumentacijom određeni su prostori koje je potrebno posebno štititi, pri čemu je posebna pažnja posvećena kontaktnim područjima povijesnih središta i struktura te proširenjima grada na rubnim područjima, osobito štiteći mjerilo, zatečene vrijednosti i graditeljsku baštinu.

2.3.6. PROMET I KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Planom se naglašava da će ostvarivanje razvojnih ciljeva Zagreba u znatnoj mjeri ovisiti o kvaliteti prometne infrastrukture u zagrebačkom prometnom čvoru i njegovoj učinkovitosti da zadovolji rastuću prometnu potražnju, što se jednako odnosi na infrastrukturu međunarodnog, odnosno državnog značenja (autoceste, brze i druge državne ceste, željezničke pruge, zračne luke, druge prometne terminale i telekomunikacije) koje Zagreb povezuju s drugim europskim i hrvatskim gradovima, kao i na onu županijskog i gradskog značenja (županijske i lokalne ceste, infrastruktura javnoga prigradskog i gradskog prometa, putničke i robne terminale i dr.), što povezuje pojedina gradska područja međusobno i s okolnim gradovima i naseljima u Zagrebačkoj županiji, što zajedno sa Zagrebom definiraju konture zagrebačkoga metropolskog područja (Sesvete, Sv. Ivan Zelina, Dugo Selo, Zaprešić, Samobor, Velika Gorica, Ivanić Grad i Jastrebarsko). Budući da ono u mnogim aspektima, a posebno u prometnom, predstavlja funkcionalnu cjelinu koja po svojoj prostornoj dimenziji prelazi teritorijalni okvir Grada Zagreba, prometna infrastruktura je planom promatrana kroz ulogu u širem prostoru bez obzira na administrativne granice.

Sukladno prethodno izrađenoj prometnoj studiji,³⁰⁷ prostornim planom je određena cjelovita koncepcija gradskog prometnog sustava Zagreba temeljena na predlošku održivog gradskog prometa i sustava mobilnosti koji bi se trebao realizirati maksimalnim iskorištavanjem i poboljšanjem postojeće prometne infrastrukture te razvojem infrastrukture javnog prijevoza uz istovremeno destimuliranje korištenja osobnih automobila za vožnje u gradsko središte.

³⁰³ Posebno vrijedna reljefna, hidrološka, i druga prirodna obilježja te pojedinačni dijelovi žive i nežive prirode koji predstavljaju posebitosti.

³⁰⁴ Čija vegetacijska i arhitektonska kompozicija sa stajališta povijesti ili umjetnosti ima i opće društveno značenje te se kao takva smatra posebno vrijednom.

³⁰⁵ U kategorijama vrijedni rezervati; vrijedne gradske park-šume; vrijedni krajolici; pojedinačni objekti prirode; vrijedni parkovi; vrtovi, drvoredi i druge vrijednosti.

³⁰⁶ Karakteristični i sačuvani krajobrazi vinograda, voćnjaka i livada prigorja Medvednice i Vukomeričkih gorica te nizinskih struktura kultiviranih krajobraznih površina oranica.

³⁰⁷ Kod izrade Prometne studije Grada Zagreba 1999. godine temeljne smjernice razvoja prometnog sustava bile su: 1. poboljšanje kapaciteta javnog prijevoza i razine usluga kroz financijski održivu modernizaciju; 2. osiguranje veće dostupnosti prometne mreže i prijevoznih sredstava; 3. smanjivanje korištenja osobnih automobila u središtu grada; 4. povećanje broja parkirališta za automobile na odgovarajućim prostorima; 5. poboljšanje uvjeta za ne-motorizirani promet; 6. povećanje sigurnosti prometa; 7. smanjivanje buke i onečišćenja zraka.

Planom je određena mreža javnih cesta Grada Zagreba koju čine državne ceste (autoceste, brze ceste i ostale državne ceste), županijske ceste³⁰⁸ i lokalne ceste.³⁰⁹

U kategoriji državnih cesta unutar obuhvata plana definirane su autoceste Zagreb-Macelj³¹⁰, Zagreb-Goričan³¹¹, Zagreb-Lipovac³¹², Zagreb-Bregana³¹³, Zagreb-Sisak³¹⁴, Zagreb-Karlovac³¹⁵, južna obilazna autocesta³¹⁶.

U kategoriji brzih cesta definirane su brza cesta Popovec-Marija Bistrica-Zabok³¹⁷, Slavonska avenija - Ljubljanska avenija³¹⁸, Jadranska avenija - Šarengradska ulica³¹⁹, Sisačka avenija³²⁰ te Radnička cesta³²¹.

U kategoriji ostalih državnih cesta unutar plana su definirane postojeća državna cesta Sesvete-Dugo Selo i Avenija Većeslava Holjevca.³²²

³⁰⁸ Županijske ceste u prigradskim područjima imaju ulogu povezivanja pojedinih gradova i većih naselja u okolici međusobno i s gradom Zagrebom, a u urbaniziranim dijelovima (obuhvaćenim GUP-om Zagreba i Sesveta) njihova je osnovna uloga spajanje pojedinih gradskih područja s državnim cestama te sa značajnijim lokalitetima prometnoga, turističkoga, športsko rekreacijskog i kulturnog značenja. Na tim područjima njih čine sve druge glavne gradske ulice koje nisu obuhvaćene mrežom državnih cesta te značajnije sabirne ulice.

³⁰⁹ Lokalne ceste čine postojeće lokalne ceste dopunjene u planu postojećim planiranim cestama i ulicama. U područjima obuhvaćenim GUP-om Zagreba i Sesveta mreža lokalnih cesta nije prostorno definirana u kartografskim prikazima plana.

³¹⁰ Kao prioritet na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije određena je dogradnja drugog kolnika na dionici Jankomir - Zaprešić.

³¹¹ U doba izrade plana izgrađena je dionica od Ivanje Reke do Komina te je u izgradnji nastavak prema Varaždinu.

³¹² U doba izrade plana na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije izgrađeno je sve osim čvorišta Rugvica (Dugo Selo).

³¹³ U doba izrade plana u potpunosti realizirana.

³¹⁴ Planirana autocesta od čvora Jakuševac na zagrebačkoj zaobilaznici, položena uz zapadnu stranu istočne željezničke obilazne pruge prema Velikoj Gorici i dalje prema Sisku.

³¹⁵ U doba izrade plana u potpunosti realizirana, pri čemu se predlaže premještanje naplatnih uređaja iz Lučkog oko 5 km prema Karlovcu, otvaranje novih čvorišta za priključak radnih zona Lučko, Hrvatski Leskovac i dva južna cestovna prstena županijskog značenja kroz prostor Zagrebačke županije i Grada Zagreba (1. Sv. Nedelja - Stupnik - Zadvorsko - Velika Gorica; 2. Samobor - Rakov Potok - Kupinečki Kraljevec - Donji Dragonožec - Velika Gorica).

³¹⁶ U doba izrade plana u potpunosti realizirana, planom se predviđa interpolacija novih čvorišta (radi većeg iskorištavanja zaobilaznica za povezivanje gradova i drugih naselja u okolici te udaljenijih gradskih četvrti) te mogućnost proširenja profila autoceste na središnjem segmentu (čvor Jankomir - čvor Kosnica) i smanjenje dozvoljene brzine na 100 km/sat.

³¹⁷ Planirana "zasljemenska" brza cesta kao spojnica dviju autocesta kojom se kompletira sjeverni dio zagrebačkog cestovnog prstena oko Medvednice. Za dio koridora južno i sjeverno od Laza predviđene su, osim osnovne, dvije alternativne trase s tunelima kroz Medvednicu.

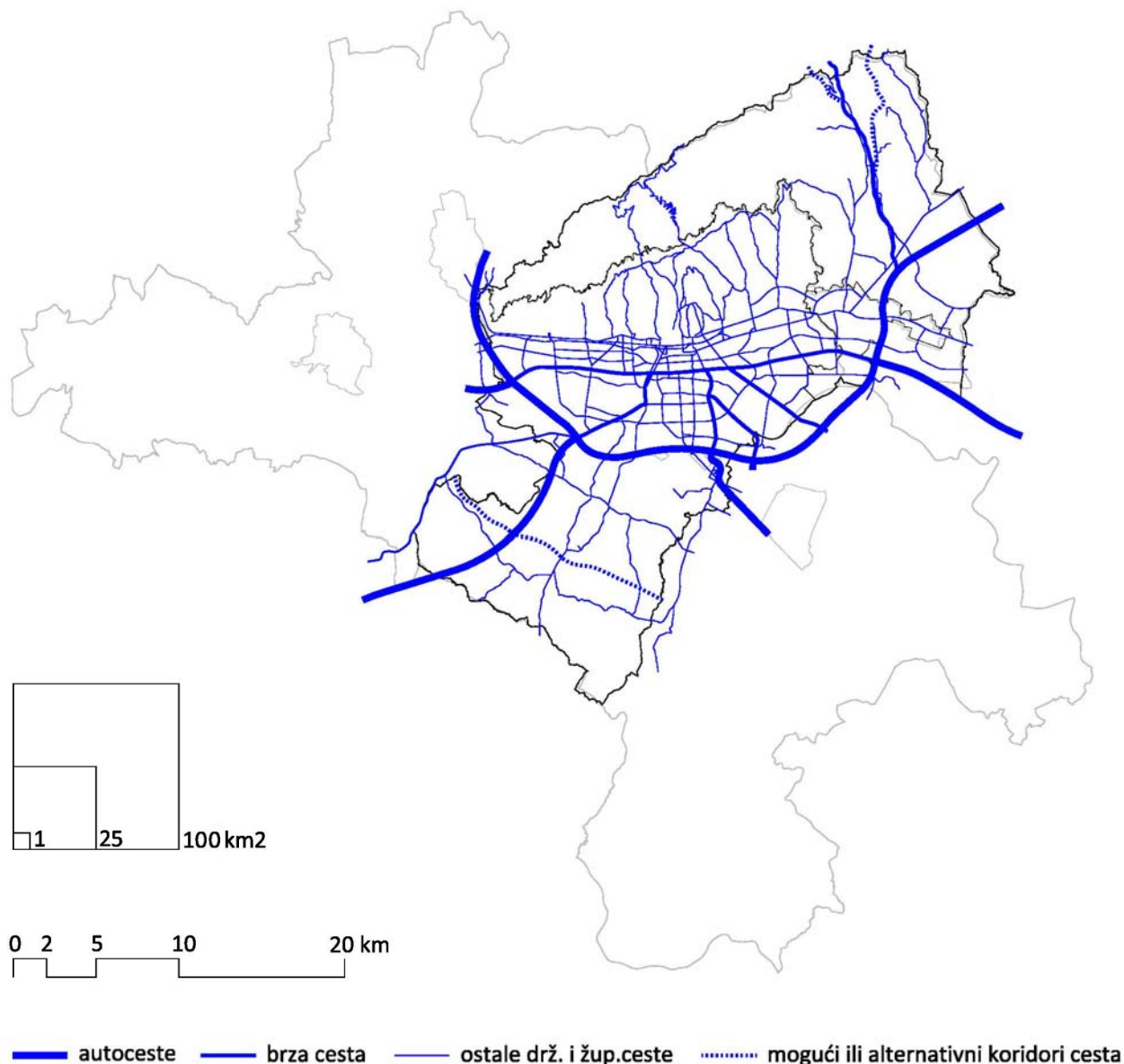
³¹⁸ U doba izrade plana postojeća gradska avenija (brza cesta u urbanom okolišu kojom se Zagreb povezuje na dva dijametralno položena ulazno-izlazna čvorišta na Zagrebačkoj zaobilaznoj autocesti preko kojih se Zagreb priključuje na sustav državnih cesta međunarodnog značenja: čvor Jankomir prema Ljubljani i čvor Ivanja Reka prema Slavanskom Brodu) za koju je predviđena rekonstrukcija pojedinih dijelova postojeće ceste proširenjem kolnika kao i denivelacija najopterećenijih križanja i poteza.

³¹⁹ U doba izrade plana postojeća gradska avenija (od čvora Lučko na zagrebačkoj zaobilaznoj autocesti do Jadranskog mosta, kao priključna cesta Zagreba na karlovačku autocestu) za koju je planiran nastavak izgradnje od Jadranskog mosta do Ljubljanske avenije.

³²⁰ Planirana gradska avenija uz desnu obalu rijeke Save kao produžetak autoceste iz pravca Siska u Zagreb do Dubrovačke avenije s nastavkom po Držičevoj aveniji do Slavonske avenije.

³²¹ Planom je predviđena rekonstrukcija postojeće ulice i gradnja novog mosta preko rijeke Save sa čvorištem na obilaznoj autocesti, te produžetkom prema planiranom putničkom terminalu Zračne Luke Zagreb u Kosnici.

³²² Postojeća gradska avenija od Slavonske avenije do planiranog spoja s Velikogoričkom cestom za koju je planirana dogradnja južnog dijela od Dubrovačke avenije s podvožnjakom ispod željezničke pruge do Velikogoričke ceste.

Sl. 66. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – cestovni promet

Kao jedan od osnovnih prioriteta prostornog plana istaknuto je uključivanje željeznice u sustav javnoga gradskog i prigradskog prijevoza putnika.

Prostornim se planom osiguravaju uvjeti za realizaciju paneuropskih koridora koji se sijeku u Zagrebu³²³, željezničkih koridora po kojima će provesti razdvajanje prometa teretnih vlakova i nesmetano odvijanje prometa, unaprjeđenja odvijanja dalekog i međugradskog putničkog prometa te jačeg uključivanje željeznice u prigradski i gradski javni promet.

Planom je usvojena koncepcija rješenja željezničkog čvora Zagreb³²⁴ prema kojoj je Zagreb Glavni kolodvor središnje mjesto željezničkoga putničkog prometa³²⁵ (pri čemu je omogućena njegova

³²³ 10. koridor (Salzburg-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Solun), 10a. koridor (Graz-Maribor-Zagreb) i 5b. koridor (Rijeka-Zagreb-Budimpešta).

³²⁴ Sukladno Studiji redefiniranja koncepcije zagrebačkog željezničkog čvora.

rekonstrukcija³²⁶ kao i istraživanje optimalnog visinskog položaja ostalih pruga radi bolje prostorne i prometne integracije gradskog područja), Zagreb Ranžirni kolodvor središnja točka teretnog prometa i lokacija kontejnerskog kolodvora, a pruge Zaprešić-Gornje Blato-Ranžirni kolodvor³²⁷ i Ranžirni kolodvor-Sesvete-Dugo Selo pruge prvenstveno namijenjene teretnom prometu.

Planirana je gradnja dva nova kolosijeka na pravcu zapad-istok (Zaprešić-Dugo Selo) kojima bi se potpuno odvojio sustav prigradskog i gradskog prometa željeznicom od sustava daljinskog, odnosno regionalnog putničkog prijevoza, dogradnja drugog kolosijeka sa potrebnom infrastrukturom na dijelu pruge Savski most-Karlovac pravca Zagreb – Rijeka (kao dio 5. europskog koridora³²⁸ i sukladno povećanju prometa na pruži Zagreb – Sisak), dogradnja drugog kolosijeka s potrebnom infrastrukturom pruge Zagreb – Sisak – Novska na dionici Savski most – Velika Gorica – Sisak (kao dio 10. europskog koridora, što uključuje i izgradnju nove brze dvokolosječne pruge Sisak – Kutina – Novska kroz Lonjsko polje sukladno povećanju prometa). Predviđena je mogućnost izgradnje željezničke pruge iz pravca Samobora i njenog priključka na glavnu željezničku prugu u Podsusedu³²⁹, rekonstrukcija Zapadnog kolodvora, gradnja tehničko-putničkog kolodvora na lokaciji postojećeg kolodvora Zagreb Borongaj, gradnja lokoteretnog kolodvora na području Ranžirnog kolodvora³³⁰.

Planirana je dogradnja postojećih i gradnja novih stajališta kako bi se stvorila mreža stajališta gradske željeznice na udaljenosti od 1,2 do 2,2 km (čime bi se ovaj sustav prijevoza uključio u sustav javnog prijevoza u gradu Zagrebu) te izvedba denivelacije pruga (na južnom ulazu u kolodvor Zaprešić, na zapadnom i istočnom ulazu u Zagreb Glavni kolodvor³³¹ te na zapadnom ulazu u kolodvor Sesvete) i denivelacija križišta (križišta pruge Nova Klara-Gornje Blato-Zaprešić i pruge Podsused-Samobor-Bregana, križišta pruge Zagreb Glavni kolodvor-Karlovac-Rijeka i pruge Nova Klara-Gornje Blato-Zaprešić, križišta pruge Zagreb Glavni kolodvor-Sisak i pruge Zagreb Glavni kolodvor-Sisak južno od savskog mosta te križišta pruge Zagreb Glavni kolodvor-Buzin i prijamne skupine Ranžirnog kolodvora).

³²⁵ Glavni kolodvor je planiran kao točka kroz koju prolazi ili u njoj počinje i završava vožnja najvećeg dijela putničkih vlakova koji će se kretati željezničkim čvorom Zagreb. Studijom je

³²⁶ Predviđene su dvije moguće varijante rekonstrukcije, pri čemu je prva varijanta u razini terena prema konceptu rješenja iz 1992. (ŽPD), a druga je varijanta podizanje kolosijeka i perona namijenjenih gradskom prijevozu za jednu razinu (ovo rješenje zahtijeva manju širinu kolodvora jer bi se on razvijao u dvije etaže). Krajnje rješenje druge varijante jest podizanje svih kolosijeka i perona, čime bi se ostvarila potpuna prohodnost u razini terena ispod zagrebačkoga Glavnog kolodvora.

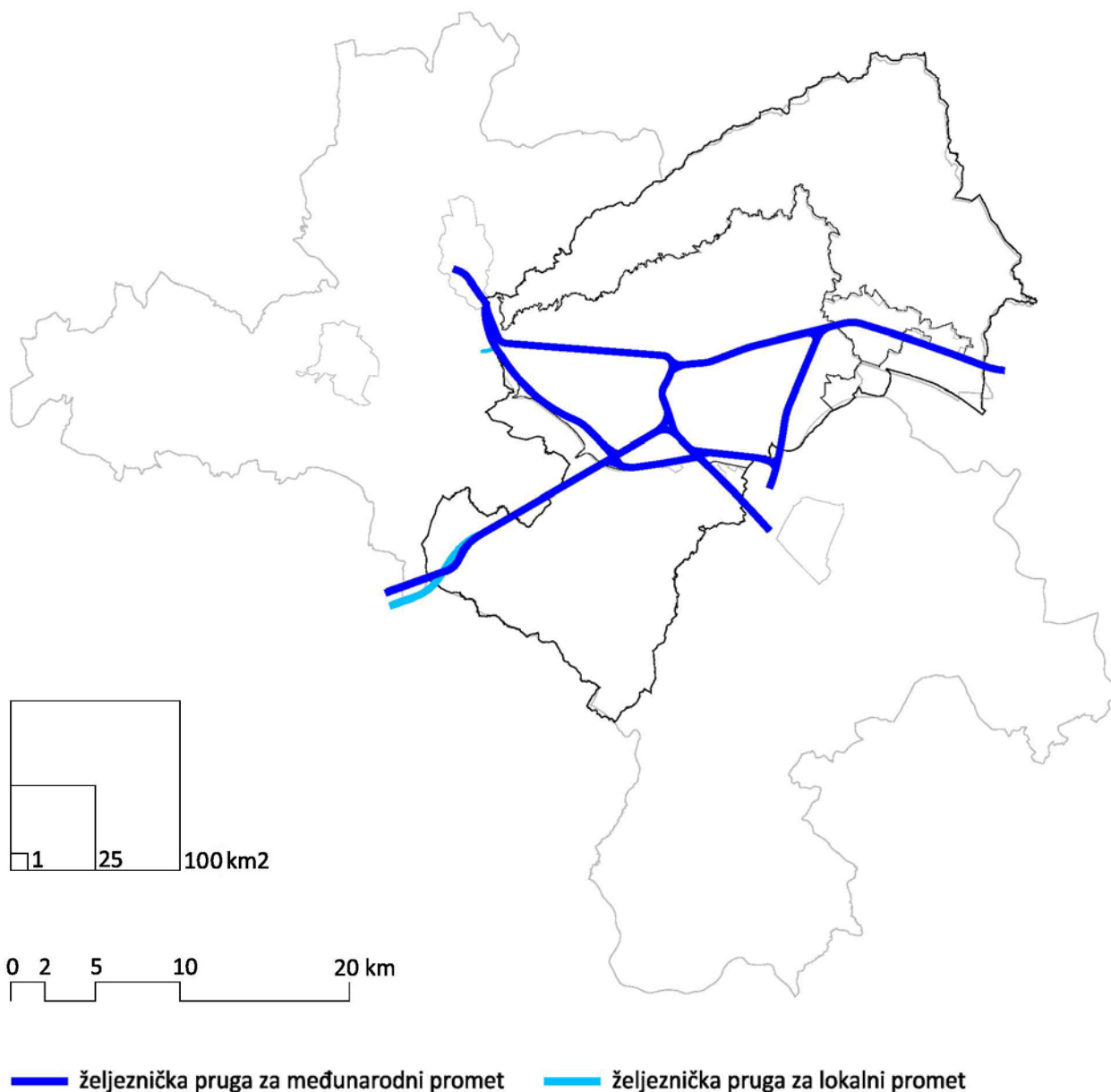
³²⁷ Planom je predviđeno da se koridor južne obilazne pruge na dijelu između Gornjeg Blata i Ranžirnog kolodvora može istraživati i riješiti na dva načina: dogradnjom postojeće pruge Blato – Remetinec – Klara – Ranžirni kolodvor i novom trasom položenom uz sjeverni rub zaobilazne autoceste.

³²⁸ Sukladno Strategiji razvoja željezničkog prometnog sustava Republike Hrvatske.

³²⁹ Za prijelaz preko rijeke Save predviđeno je korištenje postojećeg Podsusedskog mosta.

³³⁰ Gradnjom lokoteretnog kolodvora na području Ranžirnog kolodvora u cijelosti bi prestala funkcija Istočnog kolodvora kao i teretna funkcija Zapadnog kolodvora.

³³¹ Ovisno o rješenju Zagreb Glavnog kolodvora.

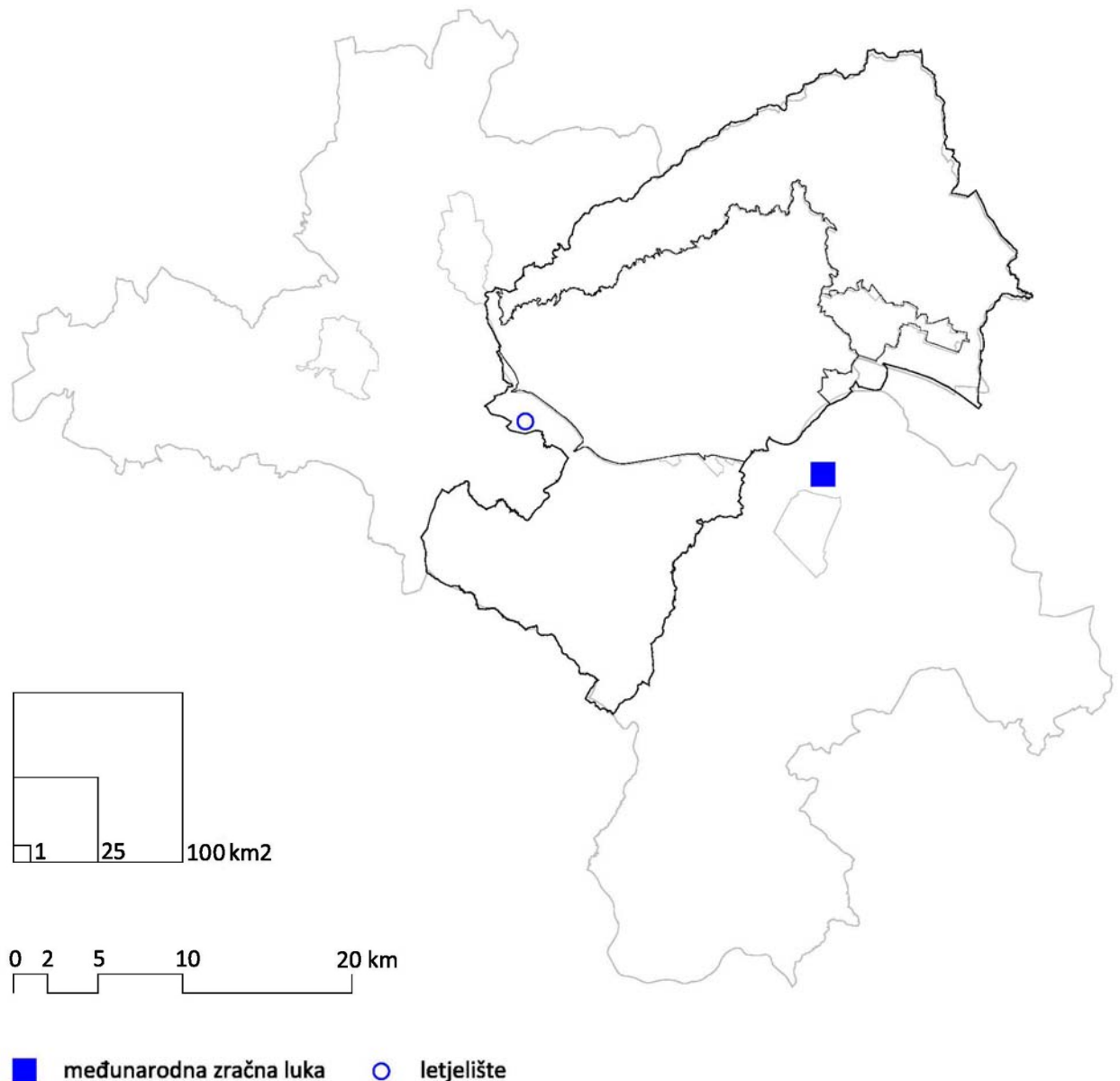

Sl. 67. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – željeznički promet

Planom se predviđa rekonstrukcija postojeće ili gradnja nove sljemenske žičare s produžetkom u blizinu tramvajskog stajališta u Dolju te uređenjem i izgradnjom terminalnih objekata i površina za parkiranje.

Iako Zračna luka Zagreb nije u obuhvatu plana³³², radi njenog značenja za prometnu povezanost Zagreba, navode se njene razvojne komponente (gradnja novoga putničkog terminala i druge uzletno-slijetne staze) te se osiguravaju planske pretpostavke za pristup novom putničkom terminalu iz Grada Zagreba produljenom Radničkom cestom (preko Domovinskog mosta) odnosno petljom s južne obilaznice Grada Zagreba, dok je kompleks zračne luke Lučko u cijelosti planiran kao područje posebne namjene.

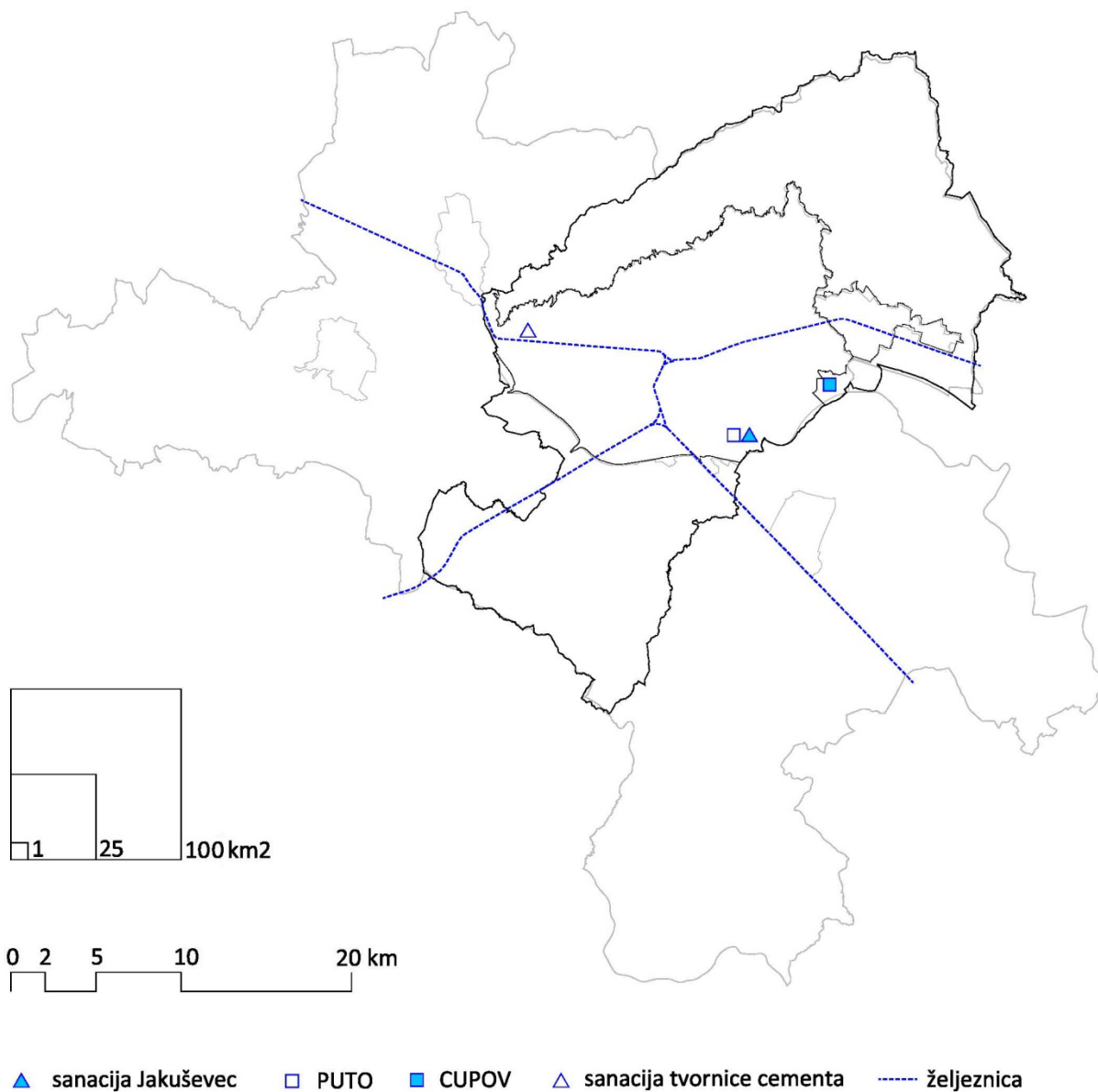
³³² Sukladno novoj administrativnoj podjeli, Zračna luka Zagreb smještena je na području grada Velike Gorice u Zagrebačkoj županiji.

Sl. 68. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – zračni promet

U kontekstu unaprjeđenja komunalne infrastrukture planom je istaknuta potreba gradnje sustava odvodnje s pojačanim mjerama zaštite (na cestovnim prometnicama i obilaznicama, posebice onima u blizini vodocrpilišta), onemogućavanja zagađivanja vodocrpilišnih područja (strogim mjerama zaštite i vodonepropusnim odvodnim sustavima), povećavanja opsega istražnih radova za buduće vodocrpilište Črnkovec (s ciljem ocjene stupnja poboljšanja kakvoće podzemne vode kao rezultata provođenja radova na sanaciji smetlišta Jakuševac), rješavanja pitanja zaštite voda industrijskih i drugih zagađivača (sanacijom i izvedbom vodonepropusnih kanalizacijskih sustava, izgradnjom uređaja za pred obradu otpadnih voda te poštivanjem propisa vezano za odlaganje otpada), ostvarivanja kvalitetnijeg tehničko-tehnološkog sustava na razini instalacija i građevina, osiguravanja odgovarajućih prostora za objekte i uređaje sustava za gospodarenje otpadom (posebice osiguravanje lokacija za trajno odlaganje otpada).

Kao prioritetni, planom su određeni zahvati izgradnje centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda³³³, sanacije smetlišta Jakuševac³³⁴, izgradnje uređaja za termičku obradu tehnološkog otpada (PUTO)³³⁵, unaprjeđenja Vodoopskrbe grada Zagreba te uključivanje željeznice u sustav javnoga gradskog i prigradskog prijevoza putnika.

Sl. 69. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – prioritetni zahvati

³³³ Uz izgradnju samog centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba (CUPOVGZ) planom se omogućava realizacija cjelokupnog projekta koji podrazumijeva izgradnju objekata uprave, pogona i servisa, dovoda glavnoga cjevovoda otpadnih voda iz Novog Zagreba na CUPOVGZ, zatvaranje glavnoga odvodnog kanala (GOK-a), gradnju Domovinskog mosta na Savi te gradnju Čulinečke ceste.

³³⁴ Kao metoda sanacije odabrano je postupno preslagivanje otpada, uz izvedbu nepropusnog dna i prekrivke. Radovi na sanaciji započeli su 1995. godine. U doba izrade plana na jugoistočnom dijelu smetlišta sanirana je površina od 12,5 ha. Na uređenoj plohi površine 6,5 ha 1997. godine počelo je odlaganje otpada te je do listopada 1998. godine presloženo više od 1,0 milijuna tona starog i novog otpada, a do početka 1999. očišćeno je oko 27% ukupne zagađene površine.

³³⁵ Dio sanacije smetlišta Jakuševac predstavljala je izvedba postrojenja za obradu i iskorištavanje organskog otpada tehnološkog podrijetla (PUTO) koje je privremeno locirano na Jakuševcu radi osiguranja i sanacije smetlišta, a planirana je realizacija postrojenja za obradu i iskorištavanje građevinskog otpada te za obradu i iskorištavanje biootpada.

U doba izrade plana na zagrebačkom području je u eksploataciji bilo šest glavnih crpilišta: Mala Mlaka, Sašnjak, Petruševac, Velika Gorica, Strmec i Zapruđe.

Obzirom da je buduća vodoopskrba zagrebačkog područja temeljena na potencijalima vodocrpilišta Črnkovec-Kosnica, Strmec i Petruševac, na crpilištu Petruševac planirala se gradnja još tri bunara kapaciteta 250 l/s³³⁶, planirano je i proširenje kapaciteta crpilišta Strmec na 700-900 l/s³³⁷, dok je realizacija vodocrpilišta Črnkovec-Kosnica kapaciteta 4000 l/s ovisila o tempu sanacije smetlišta Jakuševac i o planovima razvitka Grada.

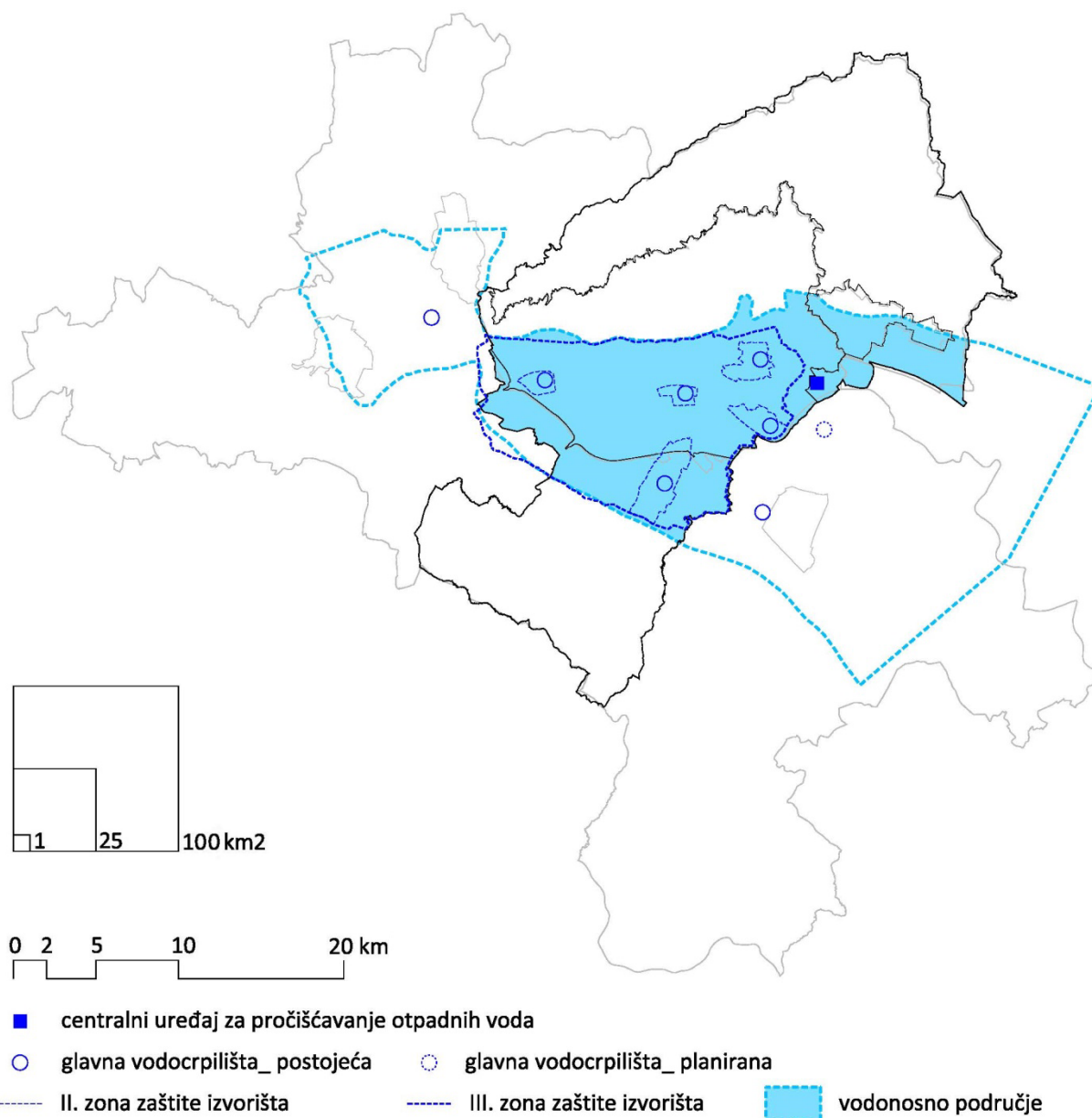
Uz razvoj i unaprjeđenje crpilišta, planom je predviđena rekonstrukcija (povećanje profila) pojedinih postojećih cjevovoda, izgradnja novih glavnih vodoopskrbnih cjevovoda³³⁸ te izgradnja vodosprema i precrpnih stanica.

Najznačajniji planirani zahvat u sustavu odvodnje predstavljala je izgradnja centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba (CUPOVGZ) na području između Glavnog odvodnog kanala i rijeke Save te istočno od Struga do ušća Vugrova potoka. Uz izgradnju samog uređaja, planom je omogućena realizacija cjelokupnog projekta koji je podrazumijevao izgradnju objekata uprave, pogona i servisa, dovoda glavnoga cjevovoda otpadnih voda iz Novog Zagreba na CUPOVGZ, zatvaranje glavnoga odvodnog kanala (GOK-a) od Radničke ceste do uređaja, gradnju Domovinskog mosta na Savi te gradnju Čulinečke ceste.

³³⁶ Proširivanje vodocrpilišta Petruševac na završni kapacitet od 2.000 l/s ovisilo je o sanaciji vodocrpilišta od mangana.

³³⁷ Proširenje vodocrpilišta Strmec na završni kapacitet od 700-900 l/s ovisilo je o sanaciji smetlišta "Trebež" koje je na prilivnom području spomenutog vodocrpilišta, izvođenju javne kanalizacije te projektu sanacije postojećih potoka koji su služili umjesto javne kanalizacije.

³³⁸ Planiranim povećavanjem kapaciteta vodocrpilišta Petruševac, te uključivanjem vodocrpilišta Kosnica - Črnkovec 1. etapa, potrebno je osigurati distribuciju velikih količina vode s pozicije planiranoga Domovinskog mosta na kraju Radničke ceste prema središnjem dijelu Zagreba.

Sl. 70. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – vodoopskrba i odvodnja

Na gradskom području lijeve obale Save (u svrhu dopune postojećeg sustava odvodnje, poboljšavanja funkcioniranja i veće sigurnosti za slučaj elementarnih nepogoda) planirana je izgradnja interventnih preljeva - ispusta iz sustava odvodnje direktno u rijeku Savu³³⁹, rekonstrukcija i sanacija postojeće kanalizacije³⁴⁰, regulacija potoka, uređenje potočnih korita i izgradnja objekata za retardaciju i zadržavanje vodnog vala. Na desnoj obali Save planirana je izgradnja kolektora (s pripadajućim dovodnim sabirnim kanalima) kojim će se odvoditi otpadne vode na CUPOVGZ te izgradnja kanalizacijske mreže na jugozapadnom i zapadnom području Novog Zagreba³⁴¹, dok je na području Sesveta planirana gradnja uređaja za pročišćavanje Sesvete-istok³⁴², gradnja kanalizacije

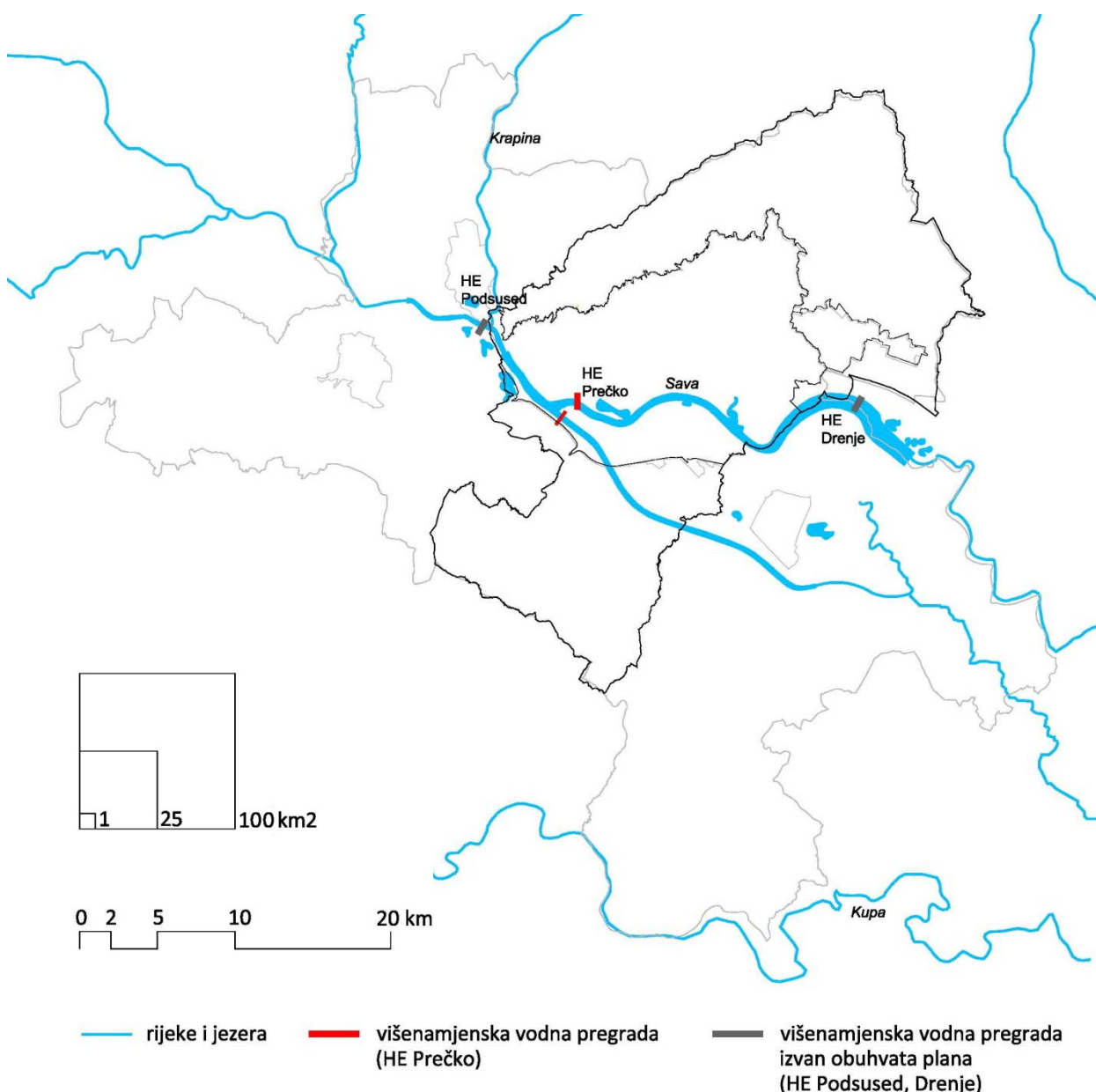
³³⁹ Planirani preljevi "Črnomerec" i "Kunišćak".

³⁴⁰ Radnička cesta, Ulica grada Vukovara, Magazinska – Brozova.

³⁴¹ U naseljima Sv. Klara, Brezovica, Obrež, Demerje, Blato, Hrvatski Leskovac, Lučko, Stupnik, Ježdovec i dr.

³⁴² Na uređaju za pročišćavanje Sesvete-istok planirano je pročišćavanje otpadnih voda naselja Popovec, Dumovec, Kobiljak, Kraljevački Novaki, Selnica, Sesevska Sela te Sesevski Kraljevac s industrijskom zonom.

sjeveroistočnog područja naselja Sesvete s gradnjom zasebnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda "Glavničica" te nastavak gradnje kanalizacijske mreže sjevernog područja naselja Sesvete.³⁴³ Sukladno prethodno izrađenoj dokumentaciji, planom se predviđa upotpunjavanje sustava zaštite od bujičnih voda Medvednice izgradnjom dodatne 33 retencije (uz postojećih 18) na potezu od Podsuseda do Sesveta, čime bi se postigao stupanj zaštite do 100 godišnjeg reda pojave velikih voda. Vodotoci na gradskom području u pravilu se planiraju kao otvoreni, osim tamo gdje postoje prostorni razlozi za zatvaranje zbog gradnje komunalne ili prometne infrastrukture. U svrhu obrane od poplava i zemljišta od erozije, opskrbe vodom, reguliranja razine podzemnih voda i energetskog korištenja vodne snage na rijeci Savi je predviđena izgradnja tri višenamjenske hidroenergetske građevine (HE Podsused, HE Prečko i HE Drenje) čijom bi se izvedbom u potpunosti regulirala rijeka Sava na dionici od slovenske granice do Ivanje Reke.

Sl. 71. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – višenamjenske hidroenergetske građevine na Savi

³⁴³ Naselja Đurđekovec, Prekršje, Kučilovina, Planina Donja, Vugrovec i druga.

Na temelju prosudbe razvitka potrošnje toplinske energije u zapadnom dijelu Grada Zagreba i analizom mogućnosti proizvodnje u postojećim objektima, uvažavajući potrebu i realnost gradnje kombi-plinskih elektrana, Planom je predviđena dogradnja, odnosno nova gradnja objekata na lokaciji EL-TO Zagreb.³⁴⁴ Do 2006. godine planirana je i zamjena dotrajalih blokova TE - TO Zagreb novim kombi - kongregacijskim postrojenjem, izgradnja novog spremnika lakog lož ulja kapaciteta 10.000 m³ (obzirom na planirano korištenje lakog lož ulja kao zamjenskog pogonskog goriva³⁴⁵) te izgradnja novog vodozahvata (uz postojeći) i vodoispusta na rijeci Savi.

U cilju povećanja pouzdanosti pogona mreže i sigurnosti opskrbe potrošača električnom energijom na gradskom području planira se niz zahvata (izgradnja TS 400/220/110 kV Žerjavinec, obnova TS 400/110 kV Ernestinovo i D 400 kV Tumbri Ernestinovo, povećanje instalirane snage i proizvodnju električne energije u TE-TO Zagreb, EL-TO Zagreb i TE Jertovec, izvedba novog dalekovoda D 2x400 kV Žerjavinec - Veleševac³⁴⁶, i dr.).

Prema postojećim i predviđenim napojnim plinovodima, prostornim se planom predviđa opskrba plinom područja Novog Zagreba³⁴⁷, Lučkog i Hrvatskog Leskovca³⁴⁸, Jankomira-Španskog³⁴⁹, Stenjeveca³⁵⁰, Trešnjevke³⁵¹, Trnja³⁵², Pešćenice-Žitnjaka³⁵³, Maksimira³⁵⁴, Dubrave³⁵⁵, Podsuseda-Vrapča³⁵⁶, Kustošije i Črnomerca³⁵⁷ te Sesveta³⁵⁸.

Planom je predviđen cjeloviti sustav gospodarenja otpadom. Omogućava se utvrđivanje uvjeta za odvojeno prikupljanje te lokacija za građevine skladištenja i obrađivanja otpada, pri čemu prioritet imaju aktivnosti koje utječu na smanjenje neorganiziranih odlagališta, zaštitu voda, poljoprivrednog zemljišta i naselja. Označene su lokacije koje se planiraju u budućnosti i koje su istražene posebnim studijama, pri čemu je za termičku obradu komunalnog otpada planirana TE-TO na otpad na Savici.

³⁴⁴ Predviđena je ugradnja novog plinskog turboagregata električne snage 70 MW, s odgovarajućim kotlom utilizatorom koji bi, s postojećom parnom turbinom, tvorio kombi-postrojenje u spojnom procesu što ukupno daje 150 MW čime bi se zadovoljile potrebe za toplinskom energijom zapadnog dijela grada Zagreba, ali, istodobno, proizvelo i 550 GWh električne energije godišnje. Za pogon kombi-postrojenja predviđena je godišnja potrošnja od cca 135 mln. m³ prirodnog plina s maksimalnom satnom potrošnjom od 22.000 m³.

³⁴⁵ Uz prirodni plin kao glavno pogonsko gorivo.

³⁴⁶ Zbog predviđenog povećanja instalirane snage na lokaciji TE-TO (Mičevečka, Kuševička) izgradnjom novog 400 MW bloka, potreban je priključak novim dalekovodom od novog rasklopnog postrojenja RP 400 kV do najbliže točke 400 kV mreže.

³⁴⁷ Novi Zagreb istok (Jakuševac, Hrelić, Otok i Podbrežje) i Novi Zagreb – jugozapad (Brezovica, Demerje, Goli Breg, Desprim, Drežnik Brezovički, Zadvorsko, Obrež, Strmec, Hudi Bitek, Grančari i Kupinečki Kraljevec).

³⁴⁸ Nova Sveučilišna klinička bolnica, Lučko, Hrvatski Leskovac, Industrijska zona Hrvatski Leskovac i Ježdovec.

³⁴⁹ Radna zona Jankomir, Radna zona Škorpikova – zapad, Staro Špansko, Vrapče-jug, Oranice, Radna zona uz Ljubljansku aveniju (od ulice Jankomir do Zagrebačke ceste).

³⁵⁰ Savska Opatovina, Stenjevec Jug, Vrapče Jug.

³⁵¹ Trešnjevka – jug: Vrbani, Rudeš, Staglišće, Gajevo, Srednjaci, Jarun, Petrine, Županići, Gređice i Knežija.

³⁵² Staro Trnje.

³⁵³ Borovje, Petruševac, Žitnjak, Bogdani, Struge i Kozari Bok, Ferenščica – istok i zapad.

³⁵⁴ Jazbine – Čret, Bačun.

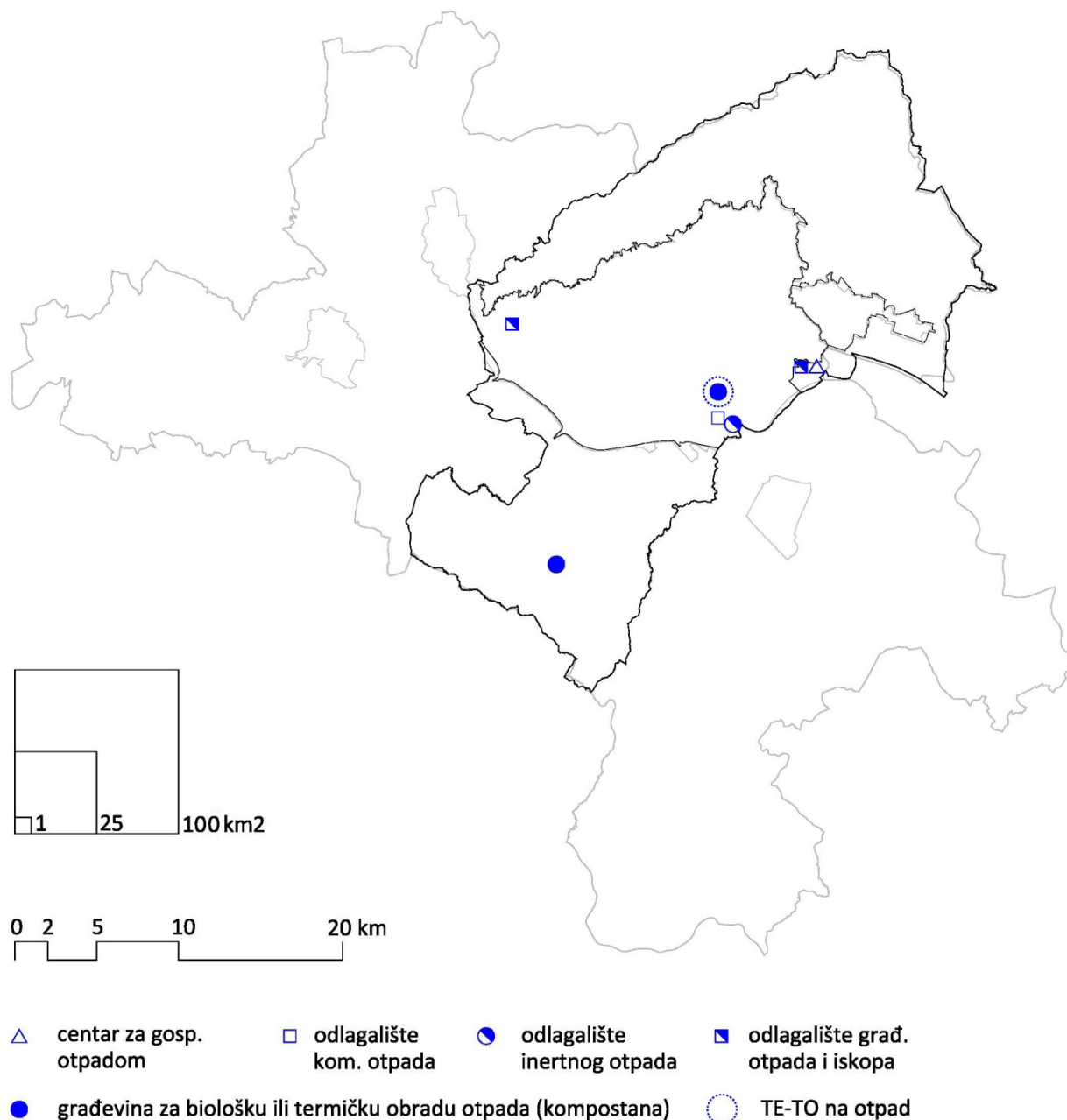
³⁵⁵ Granešina, Markuševac, Markuševička Trnava, Oporovec, Dankovec, Miroševac, Čučerje, Novoselec, Branovec, Svibovci, Furdini, Nagličići i Trupeljaki.

³⁵⁶ Podsused, Perjavica – Borčec, Vrapče Centar, Vrapče – jug, Vrapče Gornje.

³⁵⁷ Mikulići, Lukšići, Fraterščica, Šestinski dol, Šestine, Završje, Bijenik, Krvarić – Završje, Kustošija Gornja.

³⁵⁸ Šimunčevac, Đurđekovec, Markovo polje – Dobri dol

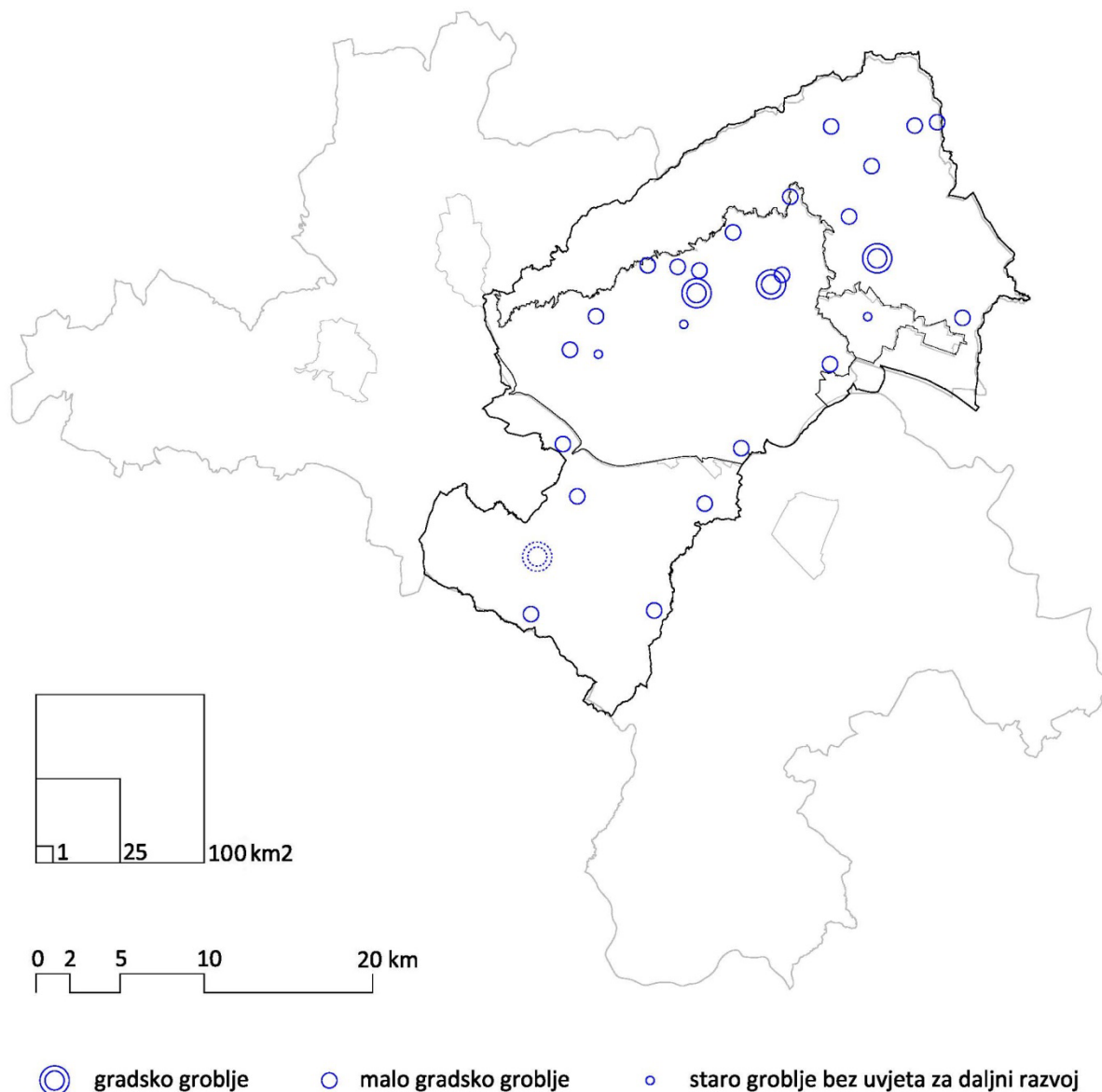
Sl. 72. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – gospodarenje otpadom

Planirane su površine za razvoj postojećih gradskih groblja koja se dijele na gradska groblja (Mirogoj s Gajem urni, Miroševac i Markovo Polje) i mala gradska groblja (Čučerje (dio), Gornje Vrapče, Gračani, Granešina, Jakuševac, Markuševac, Remete, Resnik, Stenjevec i Šestine u gradu Zagrebu; Brezovica, Kupinečki Kraljevec, Lučko i Odra na južnom području Grada Zagreba, te Cerje, Čučerje (dio), Glavnica Donja, Kašina, Moravče, Planina Donja i Vugrovec Donji na istočnom području Grada Zagreba).³⁵⁹

³⁵⁹ Planom je određeno da će se za groblja na području grada Zagreba detaljne granice utvrditi Generalnim urbanističkim planom grada Zagreba, dok su za sva druga groblja površine detaljnije određene na kartama građevinskih područja u mjerilu 1:5000.

Za potrebe osnivanja novih gradskih groblja osigurana je "površina planirana za budući razvoj" (dvije alternativne lokacije) za groblje Suhaki kao novo južno gradsko groblje³⁶⁰, a predložena je kao načelna lokacija novog groblja Završje.

Za stara groblja koja nemaju uvjeta za daljnji razvoj³⁶¹ određeno je da se na razini detaljnijeg planiranja definira primjerena namjena koja treba na odgovarajući način sačuvati memoriju na ta groblja.

Sl. 73. Prostorni plan Grada Zagreba iz 2001. godine – groblja

³⁶⁰ Lokacija gradskog groblja Suhaki prvi se puta spominje u izmjenama i dopunama prostornog plana iz 1995. godine, a planom iz 2001. određeno je da će detaljne granice groblja biti utvrđene nakon posebnih istraživanja o potrebama i podobnosti lokacije, na temelju detaljnijeg plana.

³⁶¹ Starokatoličko i Bolničko groblje u gradu Zagrebu te Staro groblje Sesvete u Sesvetama.

Cjelovitu mrežu groblja na području Grada Zagreba čine groblja unutar građevinskih područja naselja (unutar građevinskog područja naselja Zagreb: Mirogoj s Gajem urni, Miroševac, Čučerje (dio), Gornje Vrapče, Gračani, Granešina, Jakuševac, Markuševac, Remete, Resnik, Stenjevec, Šestine (i Završje); unutar građevinskih područja naselja južnog područja Grada Zagreba: Brezovica, Kupinečki Kraljevec, Lučko, Odra; te unutar građevinskih područja naselja istočnog područja Grada Zagreba: Cerje, Čučerje (dio), Kašina i Moravče) te groblja izvan građevinskih područja naselja (Čučerje (dio), Glavnica Donja, Markovo Polje, Planina Donja, Vugrovec Donji, površina rezervirana za budući razvoj novog gradskog groblja Suhaki i novo groblje Donji Dragonožec).

2.4. USPOREDBENA ANALIZA PROSTORNIH PLANOVA GRADA ZAGREBA IZ 1986. I 2001. GODINE³⁶²

2.4.1. SADRŽAJ

	Prostorni plan 1986.	Prostorni plan 2001.
tekstualni dio	Plan (1 knjiga)	Obrazloženje
	Provedbene odredbe	Odredbe za provođenje
grafički prikazi 1:25000	1. Namjena prostora – postojeće stanje 2. Vrijednosti i ograničenja - postojeće stanje 3. Ugrožena područja - postojeće stanje 4. Plan osnovne namjene prostora 5. Plan organizacije prostora, sistema centralnih naselja i plan izrade prostornih planova 6. Plan prometa 7. Plan vodoopskrbe i odvodnje 8. Plan elektroopskrbe i veza 9. Plan toplifikacije i plinifikacije 10. Mreža groblja	1. KORIŠTENJE I NAMJENA PROSTORA 1.A. Površine za razvoj i uređenje 1.B. Promet Pošta i telekomunikacije 2. INFRASTRUKTURNI SUSTAVI I MREŽE 2.A. Energetski sustav 2.B. Vodnogospodarski sustav Obrada, skladištenje i odlaganje otpada 3. UVJETI KORIŠTENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA 3.A. Uvjeti korištenja 3.B. Područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite
grafički prikazi 1:5000	Detaljne granice građevinskih područja	Građevinska područja naselja

Usporedbom sadržaja elaborata vidljiva je razlika u prikazu postojećeg stanja u prostoru u doba izrade plana, pri čemu u planu iz 1986. godine tri (početna) kartografska prikaza govore o postojećem stanju (namjene prostora, vrijednosti i ograničenja te ugroženih područja), dok u planu iz 2001. ne postoje kartografski prikazi postojećeg stanja, niti se na kartografskom prikazu *1.A. Površine za razvoj i uređenje* može odčitati da li su pojedini elementi plana (poput zona posebne namjene, poljoprivredno-gospodarskih kompleksa, prometnog sustava i sl.) postojeći i/ili planirani. U planu iz 1986. godine zasebni kartografski prikaz čini sustav središnjih naselja s kategorizacijom pojedinih naselja te obuhvatom izrade detaljnijih prostorno-planskih dokumenata kojima se ukazuje na potrebne zahvate u cilju provedbe planskih postavki, dok u planu iz 2001. godine hijerarhija naselja na kartografskim prikazima nije naznačena, dok je obuhvat obvezne izrade detaljnijih planova određen na kartografskom prikazu *3.B. Područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite*.³⁶³ Za razliku od plana iz 2001. godine u kojem su lokacije za obradu, skladištenje i odlaganje otpada prikazane na zasebnom kartografskom prikazu³⁶⁴ u planu iz 1986. lokacija deponija otpada prikazana je s ostalim planskim elementima na kartografskom prikazu *4. Plan osnovne namjene prostora*. U planu iz 1986. godine mreža groblja čini zaseban kartografski prikaz u kojemu su naznačene različite kategorije groblja (gradska i općinska te lokalna groblja), dok su u planu iz 2001. godine površine (postojećih i planiranih) groblja ucrtane na kartografskom prikazu *1.A. Površine za razvoj i uređenje bez razlikovanja kategorije groblja* (pri čemu zasebnu kategoriju čini groblje za kućne ljubimce).³⁶⁵

³⁶² PPGZ iz 1986. i PPGZ iz 2001. s izmjenama i dopunama.

³⁶³ Zajedno s prikazom područja posebnih ograničenja u korištenju (krajobraz, tlo, vode i vodno dobro).

³⁶⁴ Zajedno s prikazom planiranog vodnogospodarskog sustava (kartografski prikaz *2.B. Vodnogospodarski sustav, obrada, skladištenje i odlaganje otpada*).

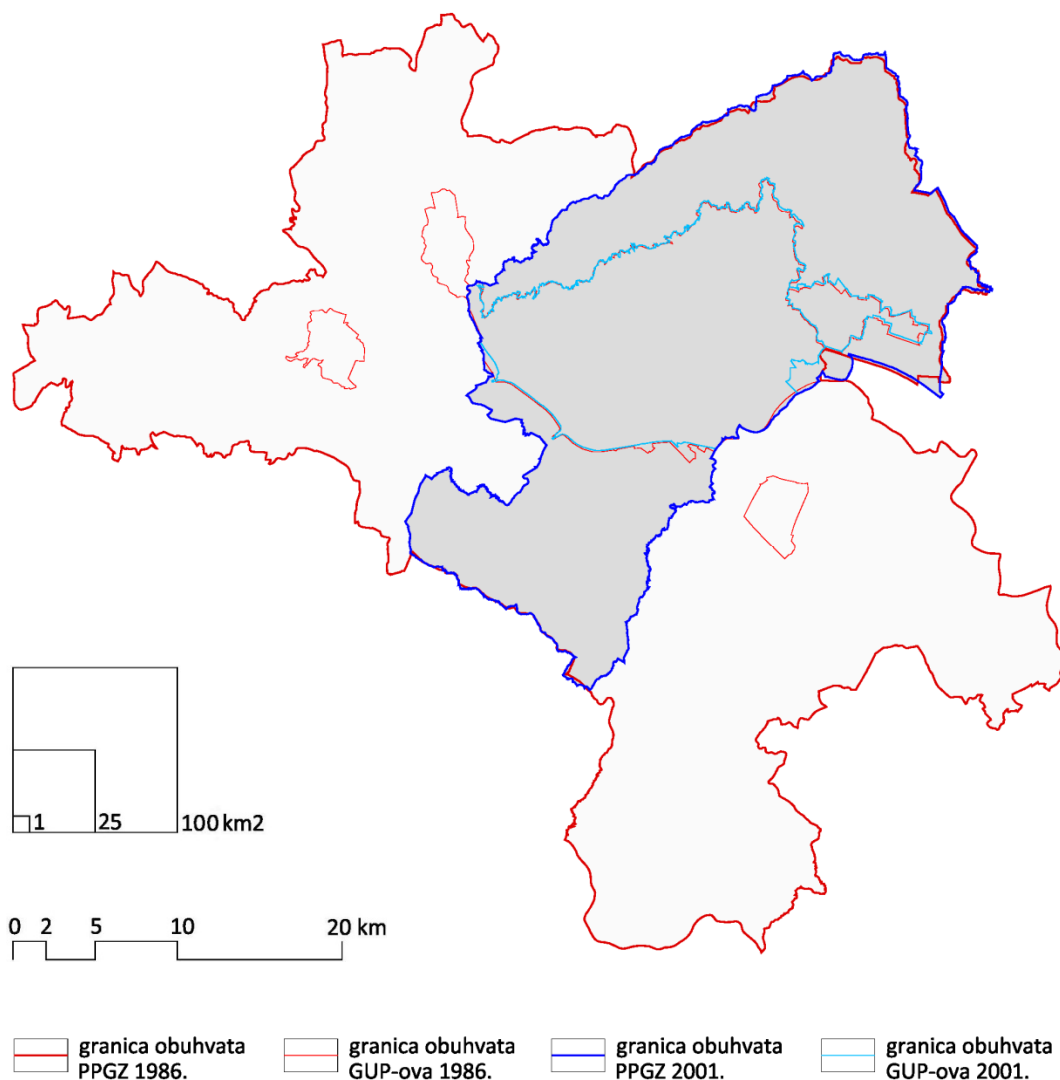
³⁶⁵ Groblje za kućne ljubimce u Dumovcu.

2.4.2. PROSTORNO I VREMENSKO ODREĐENJE

Prostorni plan iz 1986. predstavlja dugoročni prostorni plan, jasno vremenski određen za razdoblje od 30 godina (do 2015. godine), koji usmjerava prostorni razvoj grada na području tadašnjih 14 općina udruženih u Gradsku zajednicu općina Zagreb, na ukupnoj površini od 1.709 km².

Bitan element plana predstavlja činjenica da je unutar obuhvata cjelina prostora koji čini uže funkcionalno područje gradske aglomeracije (uključuje 1. prsten satelitskih naselja) u skladu s planskim konceptom razvoja Zagreba uspostavljenim nakon 2. svjetskog rata. Unutar obuhvata prostornog plana određene su granice gradskih područja za koje je određena obveza izrade GUP-ova – Zagreba, Sesveta, Velike Gorice, Samobora i Zaprešića.

Sukladno novoj administrativnoj podjeli³⁶⁶, obuhvat Prostornog plana Grada Zagreba iz 2001. godine značajno je smanjen u odnosu na prethodni plan (gotovo za 2/3) te je iznosio oko 640 km², pri čemu je za karakter plana, mogućnost provedbe i sl. značajnija činjenica da je od 1. prstena satelitskih naselja unutar obuhvata ostalo samo naselje Sesvete, za koje je (uz grad Zagreb) određena obveza izrade GUP-a. Iako se u projekcijama na koje se u ciljevima poziva spominje 2015. godina, plan nema jasno vremensko određenje.

Sl. 74. Grafička usporedba obuhvata prostornih planova Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

³⁶⁶ Zagreb je (kao županija) administrativno podijeljen na jedinice mjesne samouprave - 17 gradskih četvrti.

2.4.3. CILJEVI, SMJERNICE I METODOLOGIJA IZRADE

U oba plana kao jedan od osnovnih ciljeva navedena je potreba policentričnog razvoja odnosno potreba usklađivanja razvoja grada Zagreba s razvojem šireg prostora i drugih urbanih središta, pri čemu oba plana na sličan način potiču naseljavanje stanovništva matičnog grada u naselja gradske okolice (plan iz 1986. poticanjem planske stambene izgradnje s pratećim sadržajima kroz instrument kompleksne gradnje, plan iz 2001. godine planiranom novom stambenom gradnjom uz dodatne intervencije kojima bi se podigla vrijednost naselja).

Obzirom da zaustavljanje neplanske gradnje³⁶⁷ (kao jedan od osnovnih ciljeva postavljenih planom iz 1986. godine) nije provedeno, plan iz 2001. godine također kao jedan od osnovnih ciljeva ističe sprječavanje neopravdanog širenja građevinskih područja naselja.³⁶⁸

Prostorni plan iz 1986. godine kao ciljeve postavlja rekonstrukciju postojećeg zapuštenog urbanog tkiva³⁶⁹, očuvanje kvalitetnih poljoprivrednih površina te orijentaciju na javni promet i željeznicu uz rješavanje prometnih problema, primarno boljom prostornom organizacijom grada.

Plan iz 2001. godine također kao jedan od osnovnih ciljeva ističe koncentraciju novih lokacija i ograničavanje dinamike širenja naselja, razvoj prigradskog prometnog sustava te gradnju stambenih građevina, građevina društvenog standarda i komunalno opremanje naselja sukladno dinamici gospodarskog rasta, pri čemu se u odnosu na plan iz 1986. posebno naglašava aspekt zaštite (identiteta naselja, povijesno-arhitektonskih vrijednosti, krajobraznih i prirodnih vrijednosti).

Obzirom na vremenski odmak usvajanja planova od 15 godina koji je uvjetovao različite planerske tendencije, zakonsku regulativu, društveno uređenje, postojeće stanje u prostoru i sl. u doba izrade pojedinog plana, vidljiva je razlika u metodologiji njihove izrade.

Iako prostorni plan iz 1986. godine u odnosu na prethodne urbanističke dokumente (poput GUP-a iz 1971. godine) predstavlja zaokret u metodologiji planiranja budući da je umjesto na „projektantskom“ pristupu planiranja „konačnog“ stanja temeljen na etapnoj realizaciji i pristupu planiranja procesa postupnog razvoja u skladu s postojećim/zatečenim stanjem u prostoru³⁷⁰ i provedivim oblicima intervencija, u odnosu na plan iz 2001. godine je konkretniji u smislu točnog određivanja lokacija za pojedine sadržaje, određivanja načina mogućih intervencija u pojedinim dijelovima prostora³⁷¹ i sl., a karakteriziraju ga i planske odluke temeljene na konkretnim razvojnim projekcijama (broja stanovništva, stambenog fonda, gospodarstva, radnih mjesta i dr.) prikazanim u samom tekstu plana³⁷² na koje se planom odgovara kao na postavljeni projektni zadatak, dok plan iz 2001. godine daje primarno dojam bilježenja i legalizacije postojećeg stanja bez jasne planerske vizije i inicijative za rješavanjem konkretnih problema temeljem egzaktnih i mjerljivih podataka o odnosu postojećeg i planiranog stanja.

³⁶⁷ Neprimjerenog i neracionalnog prostornog širenja grada izgradnjom stambenih naselja bez potrebne komunalne infrastrukture i pratećih sadržaja.

³⁶⁸ Plan iz 2001. godine predviđa sprječavanje neopravdanog širenja građevinskih područja naselja stimulacijom optimalnog korištenja postojećih građevinskih područja te smanjivanjem postojećih građevinskih područja planiranih na visokopogodnom poljodjelskom zemljištu.

³⁶⁹ Uz realniji opseg rekonstrukcija u odnosu na zahvate predviđene GUP-om 1971. godine, zbog čega uvodi niz različitih kategorija režima uređenja prostora kako bi se omogućila provedba.

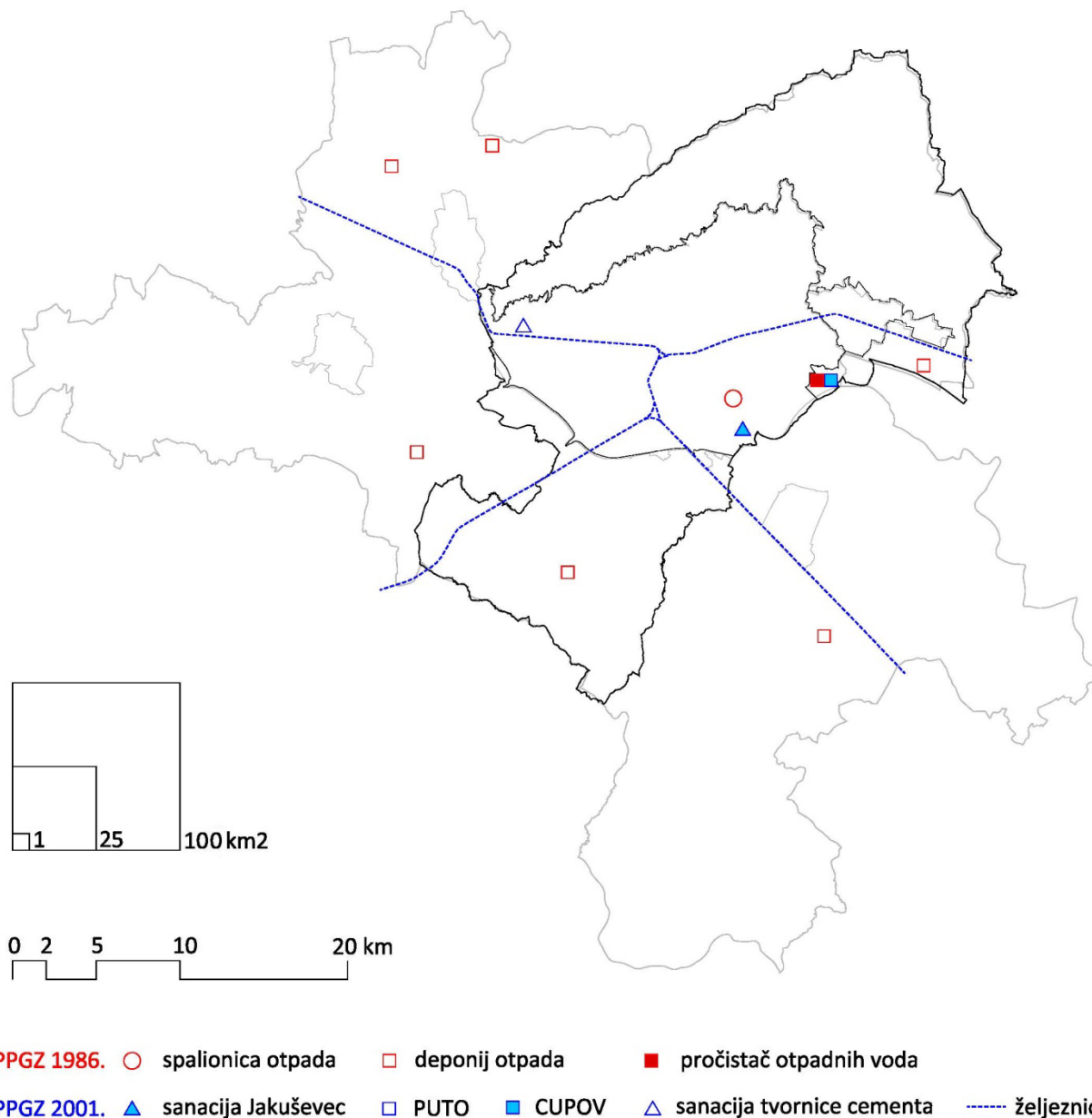
³⁷⁰ „Dovršavanju“ već zauzetih površina.

³⁷¹ Plan iz 1986. definira režime uređenja/uvjete gradnje i u naseljima na izvangradskom području za razliku od plana iz 2001. godine koji u izvangradskom području razlikuje samo namjene površina, dok razlike u određivanju režima uređenja pojedinih naselja ne postoje (detaljniji režimi uređenja prostora (urbana pravila) određeni su samo unutar obuhvata GUP-a Zagreba i Sesveta).

³⁷² Ne samo u sektorskim studijama na koje se plan poziva kao što je to slučaj s planom iz 2001. godine.

2.4.4. PRIORITETI PLANOVA I MEHANIZMI PROVEDBE

Kao prioritete u provedbi plan iz 1986. godine definira izgradnju deponija za kruti otpad, izgradnju pročištača otpadnih voda te izgradnju spalionice otpada, dok se u planu iz 2001. godine kao prioritete navode izgradnja centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, sanacija smetlišta Jakuševac, izgradnja uređaja za termičku obradu tehnološkog otpada (PUTO), sanacija prostora bivše tvornice cementa u Podsusedu te uključivanje željeznice u sustav javnoga gradskog i prigradskog prijevoza putnika.

Sl. 75. Prioriteti prostornih planova Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

Plan iz 1986. godine utvrđuje vremenski okvir realizacije za pojedine zahvate (poput preseljenja naselja³⁷³ kroz 15 godina ili sanaciju kamenoloma u Parku prirode Medvednica do 1990. godine) te uz

³⁷³ Naselja za koja je planom predviđen takav režim uređenja prostora.

određivanje režima uređenja prostora i u prigradskim naseljima (ne samo unutar gradova i naselja gradskog karaktera) ima definirane mehanizme provedbe – određivanje zona *kompleksne gradnje* s obvezom izrade provedbenih urbanističkih planova (PUP) i srednjoročnih planova kao osnovnih mehanizama provedbe³⁷⁴, dok plan iz 2001. godine nema mehanizam koji bi omogućio provedbu plana unutar određenog vremenskog okvira, što se prema izrađivaču studije može smatrati jednim od osnovnih uzroka izostanka provedbe planskih postavki.

Plan iz 2001. godine nema mehanizme provedbe u izvangradskom prostoru, dok unutar obuhvata GUP-a uvodi *gradske projekte* kao mehanizam realizacije strateških razvojnih projekata, ali opet bez mogućnosti vremenskog određenja realizacije.

U cilju detaljnijeg određivanja uvjeta uređenja prostora na pojedinim (posebno osjetljivim i/ili važnim područjima) oba plana definiraju procedure uređenja pri čemu predviđaju obvezu izrade detaljnije prostorno-planske i druge dokumentacije (plan iz 1986. izradu generalnih urbanističkih planova Zagreba i Samobora te naselja gradskog karaktera, planova uređenja manjih naselja, provedbenih urbanističkih planova te prostornih planova područja posebne namjene za prirodne cjeline; plan iz 2001. godine izradu generalnih urbanističkih planova Zagreba i Sesveta, urbanističke planove uređenja pojedinih naselja i prostornih cjelina, obvezu izrade javnih (urbanističko-arhitektonskih) natječaja te studija utjecaja na okoliš).

2.4.5. GOSPODARSTVO

Prostornim planom iz 1986. godine u Gradu Zagrebu se planira razvoj velikih gospodarskih zona (Žitnjak i Jankomir) i nekoliko manjih zona (Grana, Remetinec, Jakuševac) te promjena namjene gospodarskih zona u Susedgradu (tvornica cementa) i na Črnomercu (ciglana), dok se u prigradskom dijelu općine Novi Zagreb planiraju zone male privrede (u naseljima Stupnik, Lučko i Hrvatski Leskovac), u općini Sesvete koncentracija industrije u južnom dijelu općine s dvije veće industrijske zone (Sesvete i Sesevski Kraljevec) i gospodarskom zonom u prigradskom prostoru (Soblinec).

Prostornim planom iz 2001. godine preuzimaju se smjernice razvoja gospodarskih zona i pojedinačnih lokacija za gospodarsku namjenu na području obuhvata prema planu iz 1986. godine. Teži se razvoju gospodarskih zona mješovite gospodarske namjene (proizvodna i poslovna, proizvodno-poslovna, poljoprivredna, ugostiteljsko-turistička) i stvaranju tehnoloških parkova. Proširuju se postojeće gospodarske zone i planiraju nove unutar i izvan građevinskih područja naselja (Jankomir, Žitnjak, Hrvatski Leskovac, Sesvete, Sesevski Kraljevec, Soblinec, Buzin, Ježdovec, Lučko, Veliko Polje, Belovar, Gajec, Kašina, Markovo Polje, Popovec, Šašinovec, Hrašće, Soblinec, Žerjavinec, Popovec, Kraljevački Novaki, Kupinečki Kraljevac, Dumovečki Lug, Šašinovečki Lug).

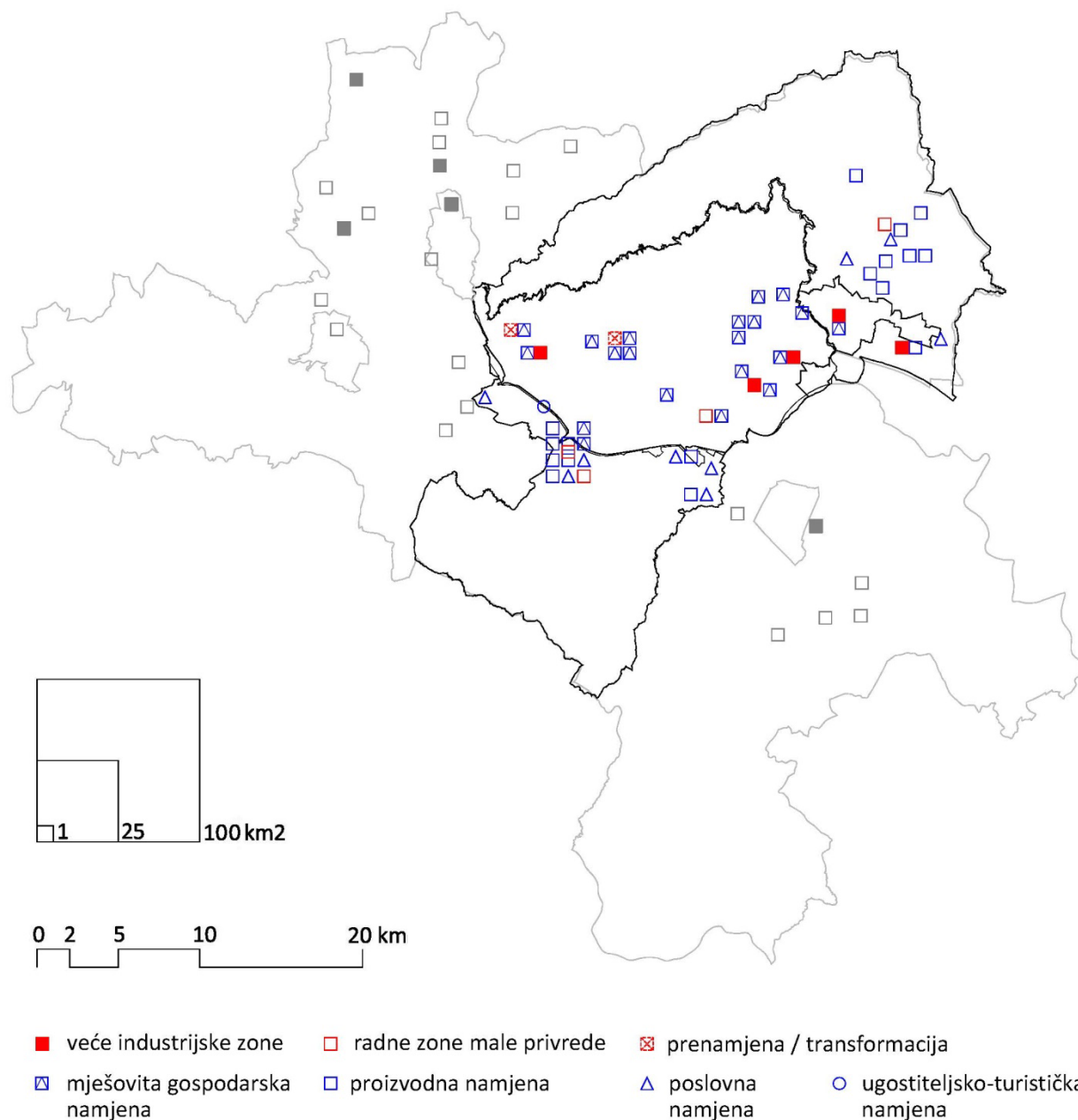
Smještaj hotela i ostalih turističkih smještajnih kapaciteta koncentriran je u centru Zagreba (te u Samoboru i Velikoj Gorici). Potiče se aktiviranje kulturne i prirodne baštine u funkciji turizma (s usmjerenjem prema poslovnom, sajamskom, kongresnom, znanstvenom i kulturnom turizmu) s ciljem obogaćivanja ukupne turističke ponude Grada sadržajima.

Usporedbom planova vidljivo je da je unutar obuhvata GUP-a Zagreba planom iz 2001. godine predviđen veći broj zona mješovite namjene koje nisu bile predviđene planom iz 1986., dok je u izvangradskom području u planu iz 2001. vidljivo povećanje broja gospodarskih zona na jugoistočnom i jugozapadnom rubu obuhvata GUP-a (zone oko Buzina i Lučkog) te na sjeveroistočnom dijelu obuhvata plana (sjeverno od Sesveta) u odnosu na plan iz 1986., pri čemu su zadržane lokacije svih

³⁷⁴ Srednjoročni planovi uz ostalo utvrđuju izvore i sredstva financiranja pripreme uređenja zemljišta i izgradnje komunalne infrastrukture - odnose se na izgradnju čija je realizacija društveno usmjeravana.

planiranih velikih gospodarskih zona, dok gospodarska zona na Jakuševcu doživljava prostornu redukciju.

Sl. 76. Gospodarske zone u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

2.4.6. STANOVANJE

Prostorni planovi Grada Zagreba iz 1986. i 2001. razlikuju se prostorno, sadržajno i metodološki, pri čemu je tema stanovanja u prostornom planu iz 1986. godine izdvojena i detaljnije obrađena u odnosu na prostorni plan iz 2001. u kojem stanovanje nije izdvojeno kao zasebna tema već je fragmentarno obrađeno u kontekstu građevinskih područja naselja, što onemogućava kvalitativnu i kvantitativnu usporedbu prostornih planova.

Stanovanje je u Prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. godine tematski izdvojeno, analizirano i planirano temeljem egzaktnih analiza i parametara postojećeg stanja te planerskih projekcija koje su prostorno, sadržajno i vremenski određene.

Unutar obuhvata plana iz 1986. godine koji uključuje tadašnjih 14 općina udruženih u Gradsku zajednicu općina Zagreb, navedeni su parametri postojećeg broja, strukture i distribucije stanovništva, struktura domaćinstava, stambena situacija, prostorna distribucija i vlasnička struktura stambenog fonda, a korištene su i analize stambenog standarda, demografskih trendova, trendova stambene izgradnje te projekcija budućeg broja stanovnika u cilju ostvarivanja višeg stambenog standarda do 2015. godine.

Stambena gradnja je sukladno predviđenom porastu broja stanovnika planirana etapno i policentrično, primarno unutar gradskih područja Zagreba, Seseveta, Velike Gorice, Samobora i Zaprešića.

U Prostornom planu Grada Zagreba iz 2001. godine unutar obuhvata plana se nalaze naselja grad Zagreb i Sesvete te 68 naselja u sastavu Grada Zagreba sa svojim stambenim fondom, odnosno približno dvije trećine manji prostor u odnosu na prostorni plan iz 1986. godine.

Stanovanje u planu iz 2001. godine nije posebno analizirano niti izdvojeno kao zasebna tematska cjelina, ali je označeno u grafičkom dijelu plana *Površine za razvoj i uređenje* kao *Građevinsko područje naselja – pretežito stanovanje* i parcijalno odnosno fragmentarno obuhvaćeno u temama građevinskih područja naselja i sustava naselja u tekstualnom dijelu plana.

U polazištima plana detektirani su problemi vezani uz substandardnu i neprimjerenu bespravnu stambenu gradnju, pretežito na poljoprivrednom zemljištu uz građevinska područja naselja.

Unutar teme građevinskih područja naselja navedene su, uz ostale površine, i površine namijenjene pretežito stanovanju, a stanovanje je spomenuto i u površinama za budući razvoj (površine rezervirane za novu stambenu izgradnju). U planskim osnovama razvoja naselja i naseljenosti istaknuto je da će se do 2015. godine udio ukupnog stanovništva na gradskom području Zagreba smanjiti u korist gradskog naselja Sesvete te samostalnih naselja istočnog (sesvetskog) i južnog (brezovičkog) područja.

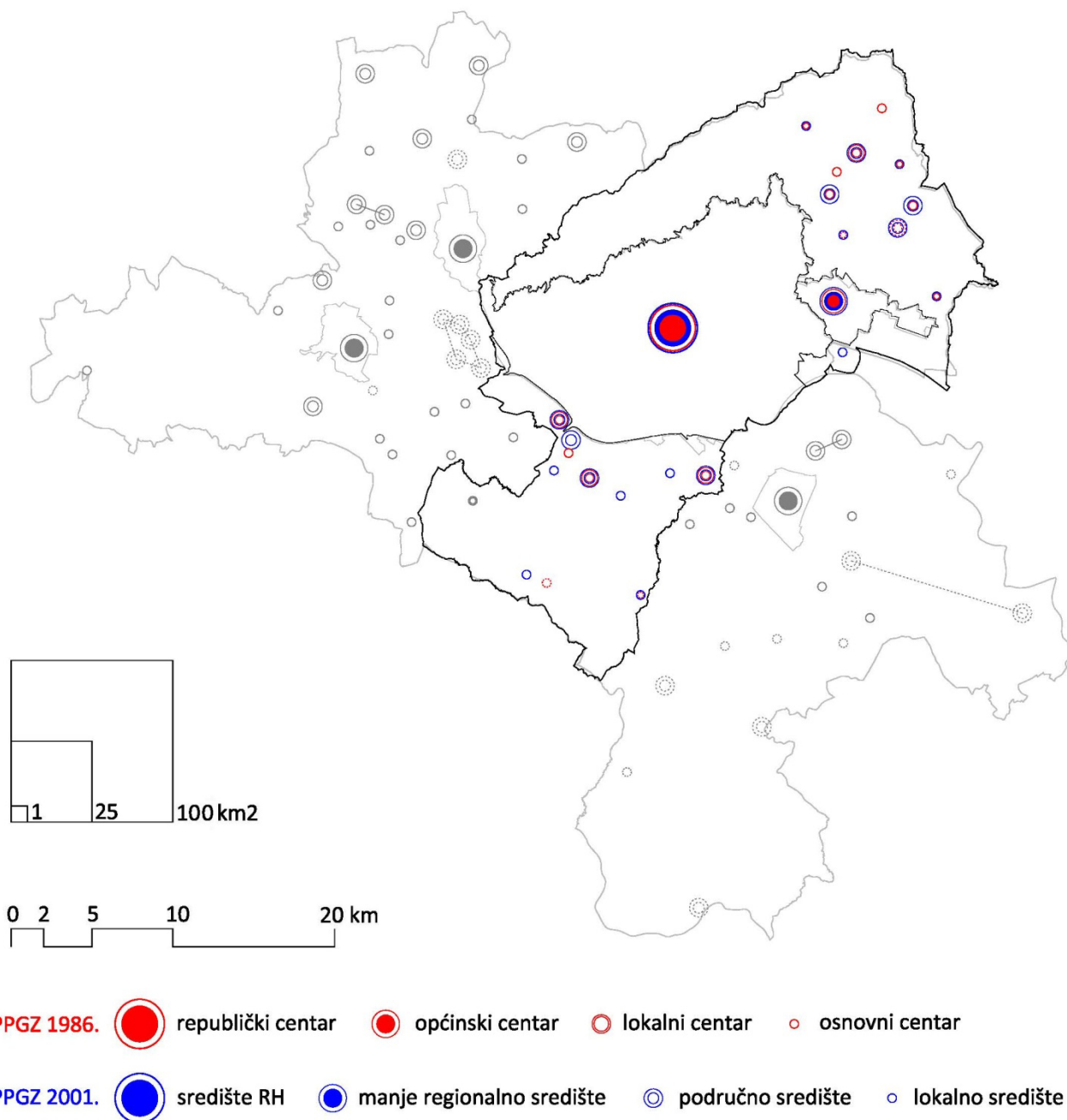
2.4.7. SUSTAV SREDIŠNJIH NASELJA

Usporedba planiranih sustava središnjih naselja ukazuje na činjenicu da je smanjenjem obuhvata plana 2001. godine narušena logična distribucija hijerarhijskih elemenata određenih planom iz 1986. (kao preduvjet policentričnog razvoja) obzirom da su od naselja 2. kategorije (općinski centar 1986. / manji regionalni centar 2001.) unutar obuhvata zadržane samo Sesvete.

U 3. kategoriji središnjih naselja (lokalni centri 1986. / područna središta 2001.) planom iz 2001. povećan je broj naselja (unutar granice obuhvata plana iz 2001. godine) na način da su status naselja 3. kategorije određen 1986. godine u planu iz 2001. zadržala naselja Kašina, Soblinec, Hrašće, Brezovica, Odra i Lučko, naseljima Belovar i Vugrovec Donji je 2001. podignuta kategorija centraliteta u odnosu na plan iz 1986. godine, dok je kao novo područno središte 2001. godine definirano naselje Hrvatski Leskovac.

U 4. kategoriji središnjih naselja (osnovni centri 1986. / lokalna središta 2001.) planom iz 2001. također je povećan broj naselja (unutar granice obuhvata prostornog plana iz 2001. godine) na način da su kategoriju određenu 1986. godine u planu iz 2001. zadržala naselja Kupinečki Kraljevec, Planina

Donja, Markovo Polje, Cerje, Horvati³⁷⁵ i Donji Dragonožec, u kategoriju lokalnih središta planom iz 2001. godine uvrštena su naselja Ivanja Reka, Adamovec, Mala Mlaka, Obrež, Demerje, dok su status središnjeg naselja izgubila naselja Glavnica i Prepuštovec.

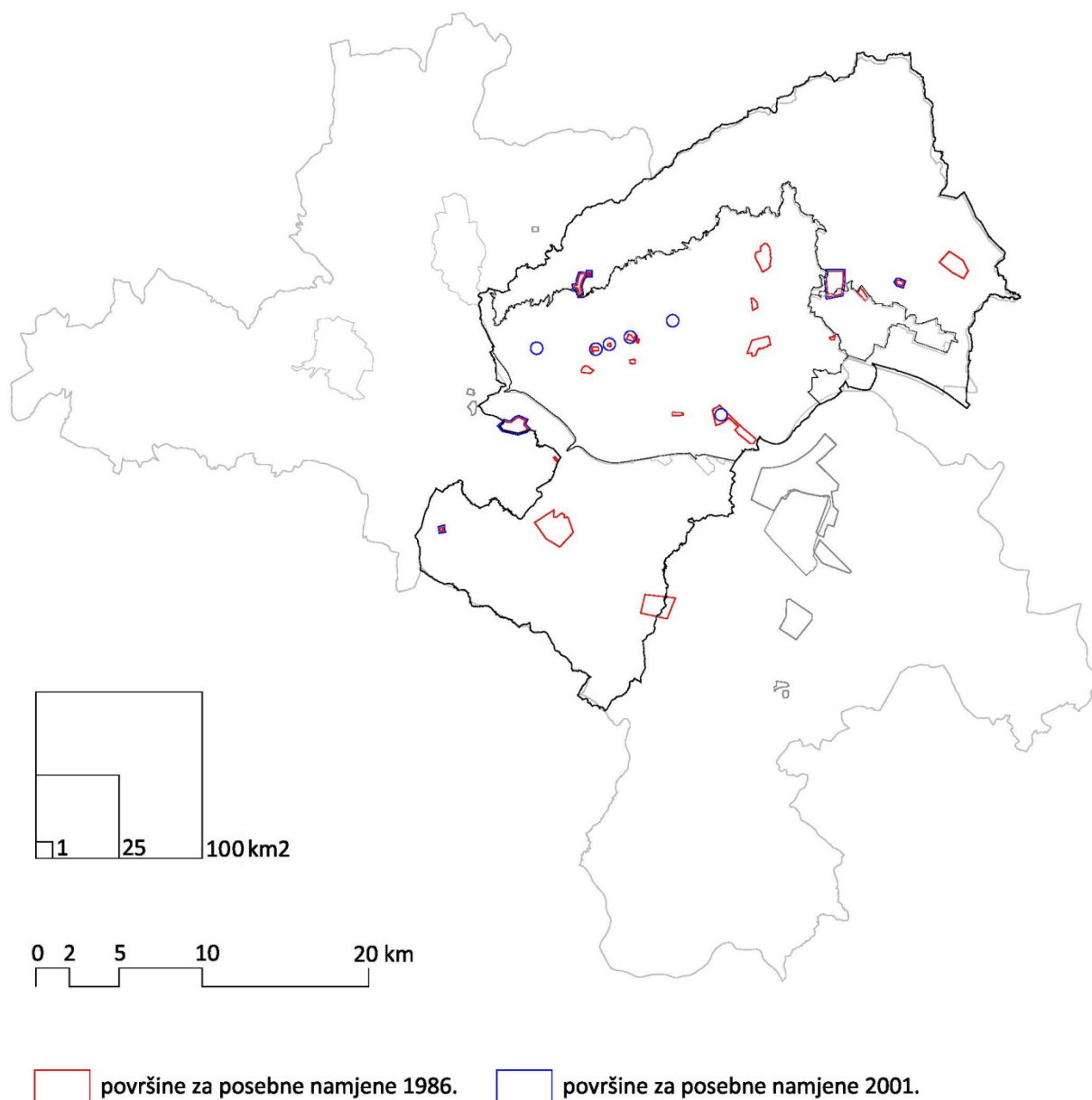

Sl. 77. Usporedni prikaz planiranih sustava središnjih naselja u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

³⁷⁵ Godine 1997. sukladno novom Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o Gradu Zagrebu (NN 10/97 i 14/97) Grad Zagreb i Zagrebačka županija postaju zasebne jedinice lokalne uprave, pri čemu je teritorij Grada Zagreba povećan za naselje Horvati.

2.4.8. POVRŠINE POSEBNE NAMJENE

Usporedbom planiranih površina posebne namjene u planovima iz 1986. i 2001. godine vidljivo je smanjenje njihova broja u planu iz 2001. godine, kako unutar granica GUP-a Grada Zagreba i Sesveta tako i na izvangradskom području. Unutar granica GUP-a status površine posebne namjene izgubilo je 8 lokacija (Siget, Špansko, Borongaj, Dubrava i dr.), a u izvangradskom području 3 lokacije (Donji Dragonožec, Hudi Bitek i Šišinovec-Glavničica). U izvangradskom području zadržano je 5 lokacija (Horvati, Lučko, Vrapčanski potok i dvije lokacije sjeverno od Sesveta), a unutar obuhvata GUP-a Grada Zagreba 4 lokacije (3 lokacije uz Ilicu te jedna uz Sarajevsku cestu), pri čemu su unutar obuhvata GUP-a određene i dvije nove lokacije posebne namjene.

Sl. 78. Usporedni prikaz površina posebne namjene u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

2.4.9. PRIRODA I ZAŠTITA

Usporedbena analiza sadržaja kartografskih prikaza prostorno planske dokumentacije 1986 – 2001.:

PROSTORNI PLAN GRADA ZAGREBA 1986. (IZVORNI PLAN)	PROSTORNI PLAN GRADA ZAGREBA 2001. (IZMJENE I DOPUNE 2017.)
Naziv kartografskog prikaza: 2. VRIJEDNOSTI I OGRANIČENJA	Naziv kartografskog prikaza: 3.A.UVJETI KORIŠTENJA I ZAŠTITE PROSTORA
OSOBITO VRIJEDNA PODRUČJA PRIRODE	I. ZAŠTITA PRIRODE (Zaštićene prirodne vrijednosti)
Park prirode Medvednica	park prirode Medvednica
Prirodne cjeline – zaštićene i prijedlozi	Prirodni rezervat (ŠV – šumske vegetacije)
Pojedinačni spomenici prirode	Spomenik prirode
	Značajan krajobraz
	Spomenik parkovne arhitekture
	Područja ekološke mreže
Drvoredi	
Karakteristični pogledi	
Postojeće šume	
	DRUGI VRIJEDNI DIJELOVI PRIRODE - KRAJOBRAZNE VRIJEDNOSTI (dijelovi prirode koji se štite planom)
	Vrijedni rezervat
	Vrijedne gradske park šume
	Vrijedan krajolik
	Pojedinačni objekti prirode
	Vrijedni parkovi, vrtovi i drvoredi

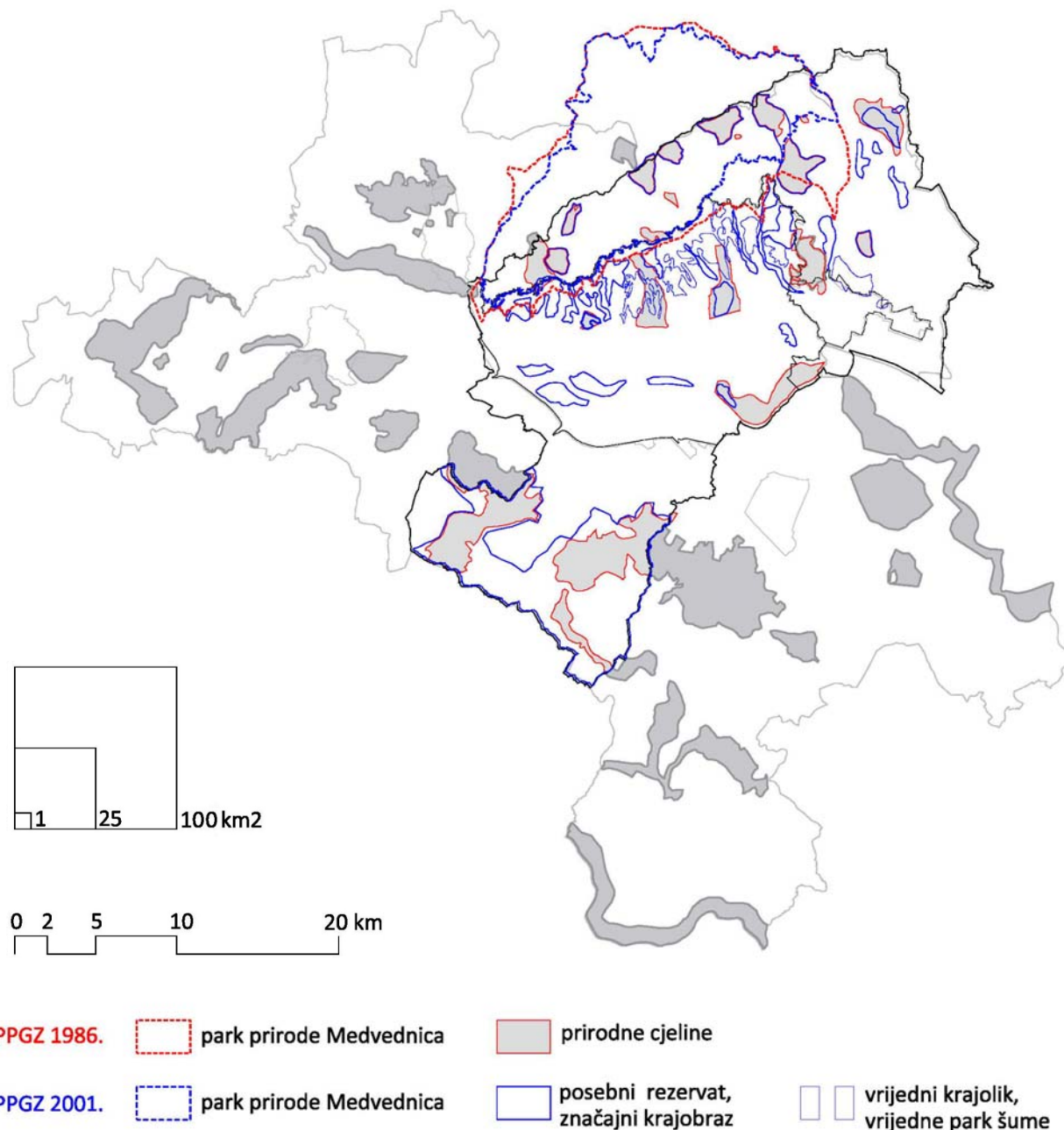
Iz usporedbene analize prostornog plana iz 1986. i 2001. godine vidljiv je bitno različit konceptijski pristup temi valorizacije i zaštite prirode. Prostornim plan iz 1986. na najširem regionalnom mjerilu, koje dijelom i nadilazi granice tadašnjega plana, posebnu važnost pridaje velikim prirodnim cjelinama (Medvednica, Samoborsko gorje, Vukomeričke gorice, Marijagoričko pobrđe, Savsko i Pokupsko područje) za koje daje preporuke režima gradnje prilagođenih očuvanju vrijednosti i prirodnog karaktera. Grafički dio plana detaljnije razgraničuje pojedine dijelove prirodnih cjelina, ali bez naznake njihove kategorizacije. Kategorije zaštićenih objekata prirode (temeljem Zakona o zaštiti prirode) obrazlažu se tekstualnim dijelom Plana: najznačajniji i površinom najveći je Park prirode Medvednica - masiv zapadnog dijela Medvednice s 8 specijalnih rezervata šumske vegetacije (za koji se propisuje obveza donošenja prostornog plana područja posebnih obilježja); potom specijalni rezervati; park šume; značajni krajolici; hortikulturni spomenici i spomenici prirode.

Predlaže se i zaštita osobito vrijednih područja u okviru prostornog plana te posebna zaštita osobito vrijednih područja i objekata prirode.

Plan predlaže i mjere zaštite neizgrađenih prostora (šumske površine, poljoprivredne površine i vodocrpilišta) te naglašava važnost njihove uloge kao cezura između Zagreba i okolnih gradova kao i važnost osiguravanja prodora parkovnih i rekreativnih prostora grada koji povezuju padine Medvednice s priobaljem Save.

Plan iz 2001. uz kategorije zakonom zaštićenih dijelova prirode (park prirode, posebni rezervat, spomenik prirode, značajni krajobraz, spomenik parkovne arhitekture) donosi i preporuke za zaštitu drugih vrijednih dijelova prirode (vrijedni rezervati, vrijedne gradske park šume, vrijedni krajolik,

pojedinačni objekti prirode, vrijedni parkovi, vrtovi i drvoredi) koji se štite planom, a čija je gustoća najveća unutar granica GUP-a Grada Zagreba. Kao krajobrazne vrijednosti posebno su istaknuta područja vrijednih krajolika uz tok rijeke Save te južni obronci Medvednice – pejzažni „prsti“ koji prodiru u tkivo grada. Posebnu važnost ima gotovo kontinuirani pojas vrijednih park šuma koji čini svojevrsnu razdjelnicu između parka prirode Medvednica i urbanog područja grada.

Sl. 79. Usporedni prikaz zaštićenih i vrijednih dijelova prirode u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

Usporedbena analiza sadržaja kartografskih prikaza prostorno planske dokumentacije 1986 – 2001.:

PROSTORNI PLAN GRADA ZAGREBA 1986. (IZVORNI PLAN)	PROSTORNI PLAN GRADA ZAGREBA 2001. (IZMJENE I DOPUNE 2017.)
Naziv kartografskog prikaza: 2. VRIJEDNOSTI I OGRANIČENJA	Naziv kartografskog prikaza: 3.A. UVJETI KORIŠTENJA I ZAŠTITE PROSTORA
OSOBITO VRIJEDNA PODRUČJA KULTURNO POVIJESNOG NASLIJEĐA – ZAŠTIĆENA I PRIJEDLOZI	II. KULTURNA DOBRA
Spomeničke cjeline	POVIJESNA GRADITELJSKA CJELINA Gradska naselja Seoska naselja
Arheološki nalazi	ARHEOLOŠKA BAŠTINA Arheološko područje Arheološki pojedinačni lokalitet
Stari gradovi	POVIJESNI SKLOP I GRAĐEVINA Graditeljski sklop
Sakralni spomenici	MEMORIJALNA BAŠTINA Memorijalno i povijesno područje
Etnološki spomenici	ETNOLOŠKA BAŠTINA Etnološko područje
Profani spomenici	

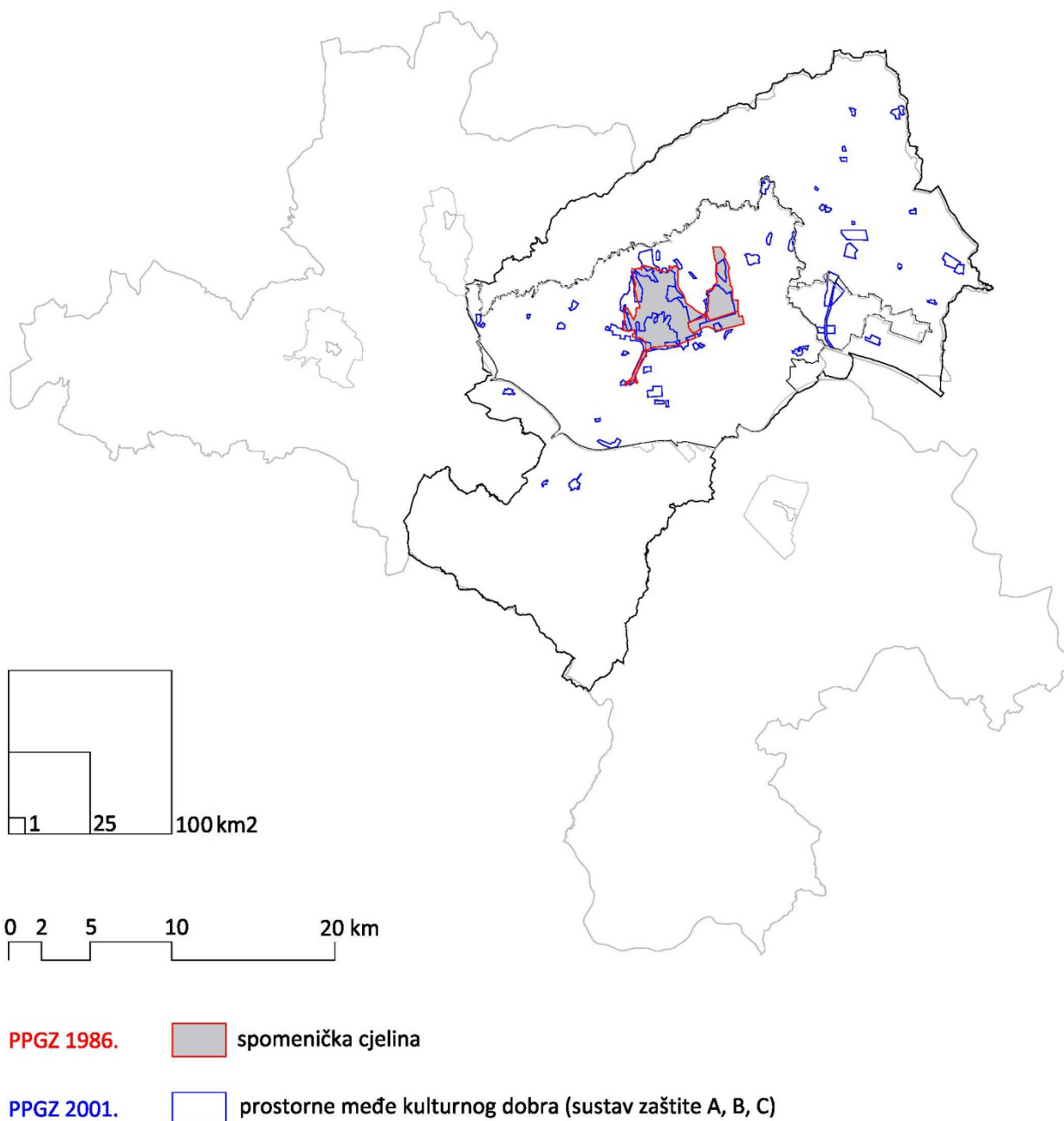
Jedan od ciljeva Plana iz 1986 je revalorizacija logike postupnog nastajanja, uobličavanja i uređivanja pojedinih gradskih i drugih prostora u vremenu, umjesto razaranja postojećega i stvaranja novih prostora "u jednom dahu". Pored zaštićenih povijesnih i spomeničkih područja, gradskih i seoskih cjelina i pojedinačnih objekata iz popisa registra pod posebnu zaštitu stavljaju se i osobito vrijedna područja.

Usporedba prostornih planova, temeljem grafičkih prikaza vezanih uz temu zaštite kulturnih dobara, provedena je na razini površinom najznačajnijih spomeničkih cjelina. Plan iz 1986. određuje način zaštite, uređenja i korištenja spomenika kulture i graditeljske baštine, upisanih u registar (povijesna jezgra Zagreba, spomeničko područje Mirogoja, spomenička cjelina parka Maksimir, spomeničko područje Dotrščina) te pod posebnu zaštitu stavlja i osobito vrijedna područja (središnji prostor naselja gradskog karaktera Velika Gorica, središnji dio podslijemenske zone u Zagrebu, prostor Savske ceste s mostovima i kupalištem) koji čine najznačajniju koncentraciju kulturno povijesnog naslijeđa - spomeničke cjeline u središnjem dijelu grada.

Plan iz 2001. je temu zaštite kulturnih dobara temeljitije obradio za područje izvan obuhvata GUP-a grada Zagreba (sustav "D"), dok su područja unutar granice GUP-a (sustav "A", "B" i "C") obrađena u Konzervatorskoj podlozi za GUP grada Zagreba.³⁷⁶

Kulturna dobra grupirana su u sljedeće vrste (grupe): povijesna graditeljska cjelina, povijesni sklop i građevina, etnološka baština, arheološka baština te memorijalna baština. Prostorne međe kulturnih dobara sustava A i B u samom središtu grada u velikoj se mjeri podudaraju s granicama spomeničkih cjelina iz 1986. Za povijesno gradsko središte Plan određuje detaljne mjere za tri područja (Gornji grad i Kaptol, Donji grad, područja planski regulirane rezidencijalne izgradnje do polovine 20. stoljeća).

³⁷⁶ "Konzervatorska podloga - Nepokretna kulturna dobra i zaštićeni dijelovi prirode" što ju je izradio Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode 2000. Pregled svih cjelina i pojedinačnih spomenika za obuhvat PPGZ moguć je temeljem uvida u Konzervatorsku studiju što nije bio predmet ovoga istraživanja.

Sl. 80. Usporedni prikaz osobito vrijednih područja kulturno povijesnog naslijeđa u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

2.4.10. PROMET I KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Usporedbom planova vidljiva je razlika u pristupu rješavanju prometnog sustava sjevernog dijela grada. U smislu planiranja nedostatnih veza u smjeru istok-zapad planom iz 1986. godine predviđena je trasa sjeverne tangente koja je izostavljena u prostornom planu iz 2001. godine, dok je u smislu veza sjever-jug u planu iz 1986. godine predviđena trasa tunela kroz Medvednicu, produžetak Zelene

magistrale prema sjeveru (do Jablanovca) te spoj na Sljemensku cestu od Štefanovečke ulice, pri čemu niti jedna od navedenih trasa nije planirana 2001. godine.³⁷⁷

Na istočnom dijelu grada može se pratiti kontinuitet u planiranju sjeverne obilaznice Sesveta koja je predviđena u oba plana, pri čemu je planom iz 1986. predviđen istočni spoj s glavnom cestom na području Kobiljaka, dok se planom iz 2001. obilaznica na istočnom kraju spaja na Varaždinsku ulicu. Kao novi element³⁷⁸ u planu iz 2001. planira se produžetak Kolakove ulice prema istoku do sjeverne obilaznice Sesveta.

Kao jedna od bitnih prometnih tema u oba se plana pojavljuju cestovni mostovi preko rijeke Save, pri čemu je planom iz 1986. planirano ukupno 12, dok je planom iz 2001. predviđeno ukupno 14 mostova.

Na području Novog Zagreba planom iz 1986. godine predviđene su dvije trase prometnica u smjeru istok- zapad (produžetak Vatikanske i trasa prometnice sjeverno od obilaznice) koje se na zapadnom dijelu povezuju na most planiran u produžetku Zagrebačke ceste, a na istočnom dijelu na dva planirana mosta, jedan kao spoj Vatikanske ulice preko predjela Savica-Šanci na Kolodvorsku cestu, a drugi kao spoj planiranog čvora autoputa prema Sisku i današnje Ulice Gordana Lederera. Sva tri spomenuta mosta planirana su i u planom iz 2001. godine, dok su trase veza istok-zapad planom iz 2001. planirane segmentno (nemaju kontinuitet kao trase predviđene planom iz 1986.).

Planom iz 1986. godine spoj obilaznice i autoceste prema Sisku planiran je istočnije od ranžirnog kolodvora, te omogućena veza preko današnje Ulice Gordana Lederera u Kozari putovima sa sjevernim dijelom grada. Planom iz 2001. godine spoj sisačkog autoputa je dislociran, a veza prema sjeveru omogućena je samo segmentno.³⁷⁹

Novi spoj autoputa prema Sisku realiziran je temeljem plana iz 2001. godine na mjestu planiranog produžetka Sarajevske ceste kao dodatne direktne veze sa širim gradskim područjem.³⁸⁰

Istim planom kroz područje Mičevca planirana je brza cesta po trasi sajmišne ceste kao spoj Sarajevske ceste i obilaznice, a dodatna veza prema širem istočnom području predložena je trasom koja povezuje Kozari put i Ivanju Reku.

Na južnom dijelu Novog Zagreba oba plana predviđaju vezu Brezovice tj. Odranskog Obreža i Lukavca, dok je planom iz 2001. godine predviđena trasa druge obilaznice od Rakovog potoka do Donjeg Dragonošca.

Na zapadnom dijelu grada oba plana predlažu dodatnu vezu u smjeru istok – zapad, pri čemu je predložen produžetak trase Kovinske ulice preko Save prema zapadu te prema istoku sve do Selske ceste (planom iz 2001.), odnosno Krapinske ulice (planom iz 1986.).

Za razliku od plana iz 1986. godine, planom iz 2001. godine je predviđen dodatni spoj u smjeru sjever – jug (južno od Aleje Bologne) trasom koja spaja Samoborsku cestu rektificiranom trasom Savske opatovine preko Blata do Remetinca. Istim planom na tom području predlaže se dodatno progušćivanje veza istok-zapad uvođenjem trase na potezu između planiranog spoja sjever – jug i Krapinske ulice te produžetak Samoborske ceste sve do Selske ceste (pri čemu nedostaje dio trase na potezu Oranice – Zagrebačka cesta). Planom iz 1986. sličnom trasom u smjeru sjever-jug planiran je spoj Ljubljanske avenije i Sjeverne obilaznice.

³⁷⁷ Ibidem.

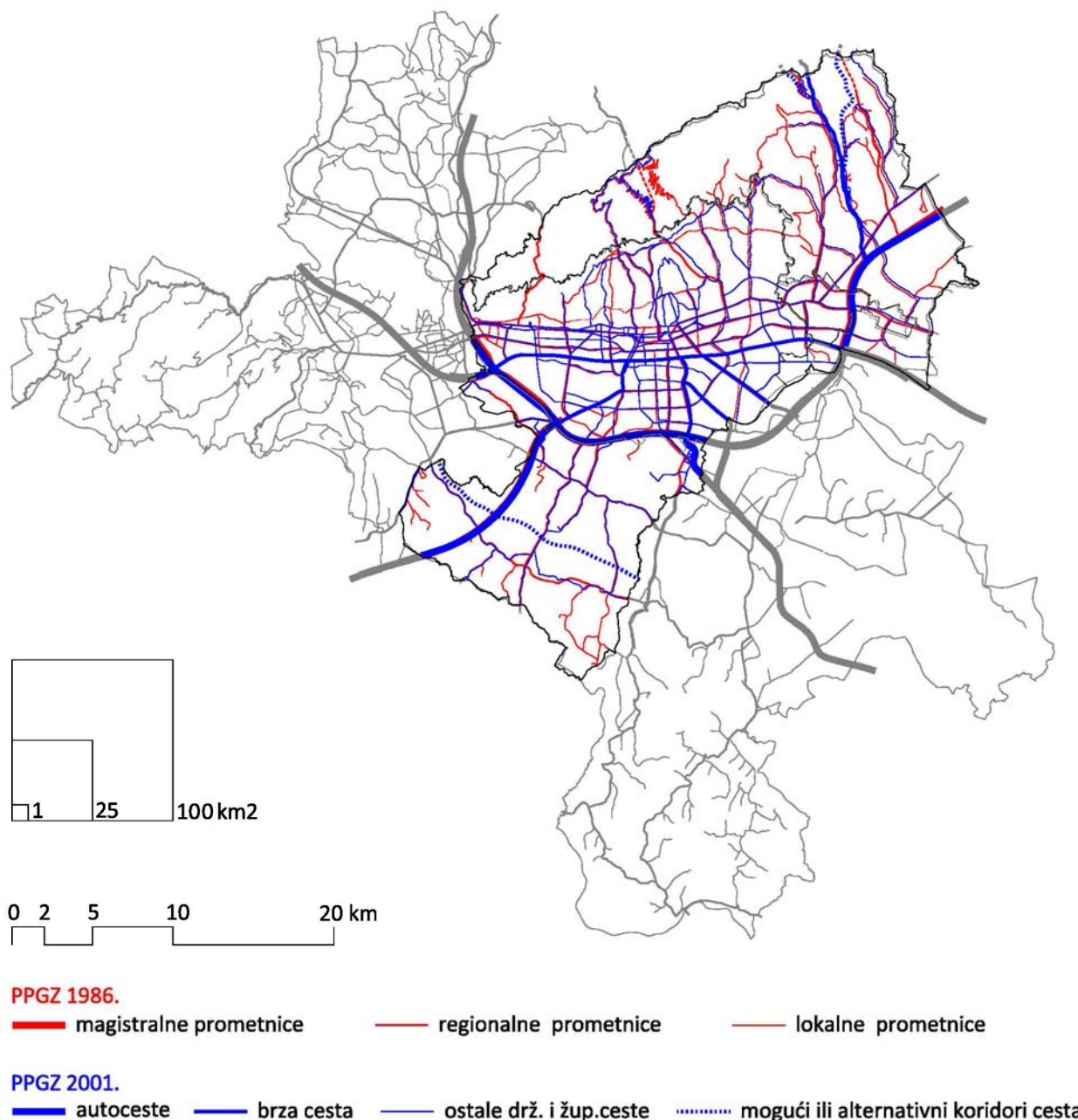
³⁷⁸ Element koji nije postojao u planu 1986. godine.

³⁷⁹ Nedostaje spoj na potezu Dubrava – Kneza Branimira – Vukomerec.

³⁸⁰ Planom iz 1986. godine nije planiran produžetak sarajevske ceste sve do obilaznice.

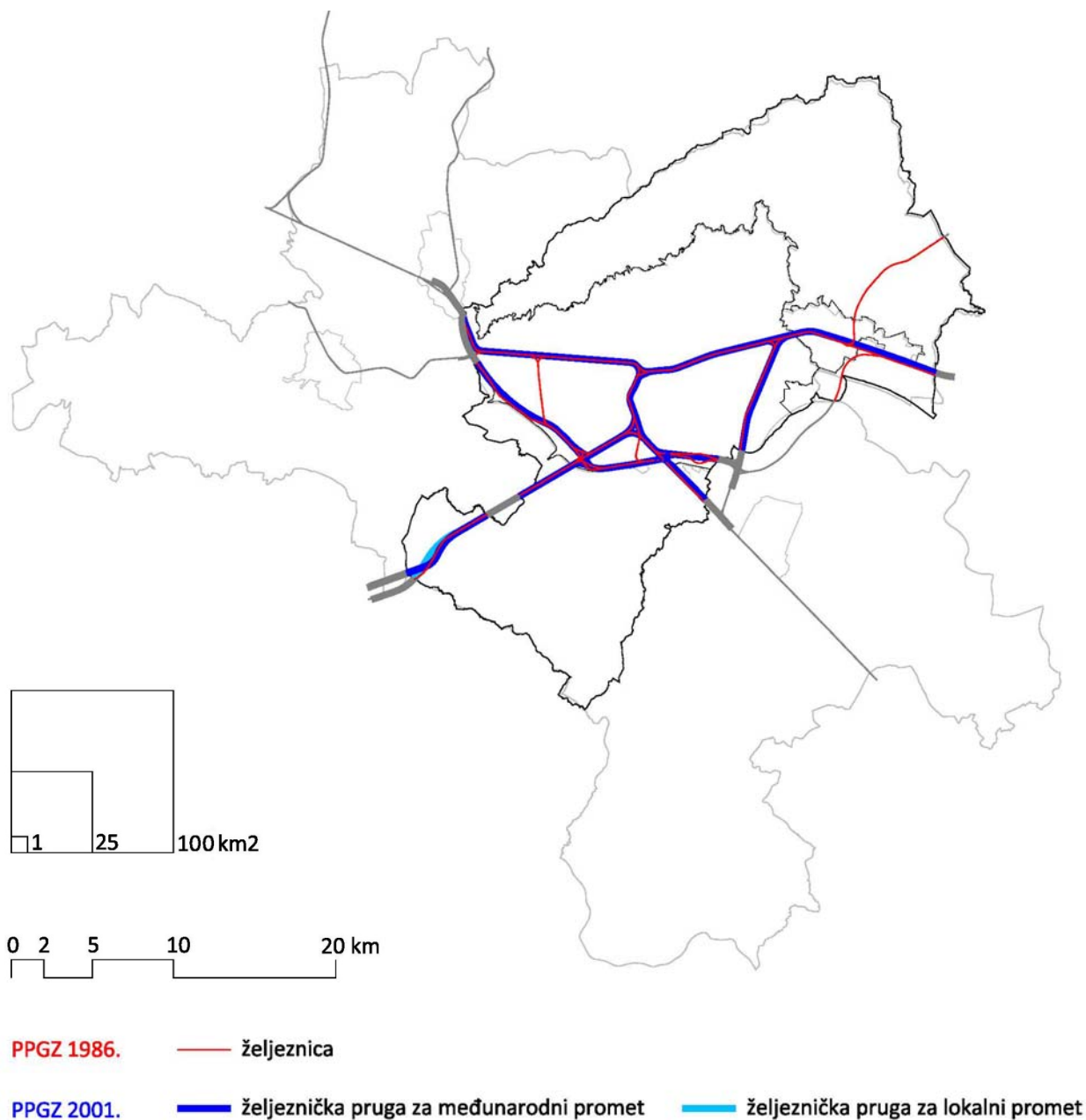
U središtu grada prostornim planom iz 1986. godine predviđena je prometnica sjeverno od željezničke pruge na potezu između Crnatkove ulice i Ulice Grgura Ninskog.

Planom iz 2001. godine planira se progušćivanje cestovnih veza u središnjem dijelu grada, pri čemu treba naglasiti planiranu dijagonalnu vezu paralelnu sa Savskom cestom trasiranu zapadno od željezničke pruge, vezu sjever – jug između Koturaške i Prisavlja, te planirani spoj u smjeru istok – zapad na trasi produžetka Ulice Prisavlje sve do planiranog mosta preko Save u produžetku Vatikanske ulice. Kao značajne veze sjever – jug planom su predviđena i dva mosta preko Save, jedan istočno od Kajzerice (predviđen planom iz 2001. godine) i drugi u produžetku Ulice SR Njemačke koji je predviđen u oba plana.

Sl. 81. Usporedni prikaz cestovnog prometa u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

Usporedbom planova iz 1986. i 2001. godine vidljiv je kontinuitet u planiranju trasa željezničke pruge Ranžirni kolodvor- Zaprešić³⁸¹ i Podsused - Samobor – Bregana³⁸² (predviđene u oba plana), dok je dio trasa planiranih 1986. godine (Podsused – Remetinec, Sesvete – Konjšćina te trasa kroz Mičevac sa spojem na željezničke pruge prema Sisku i Dugom Selu) u planu iz 2001. izostavljen.

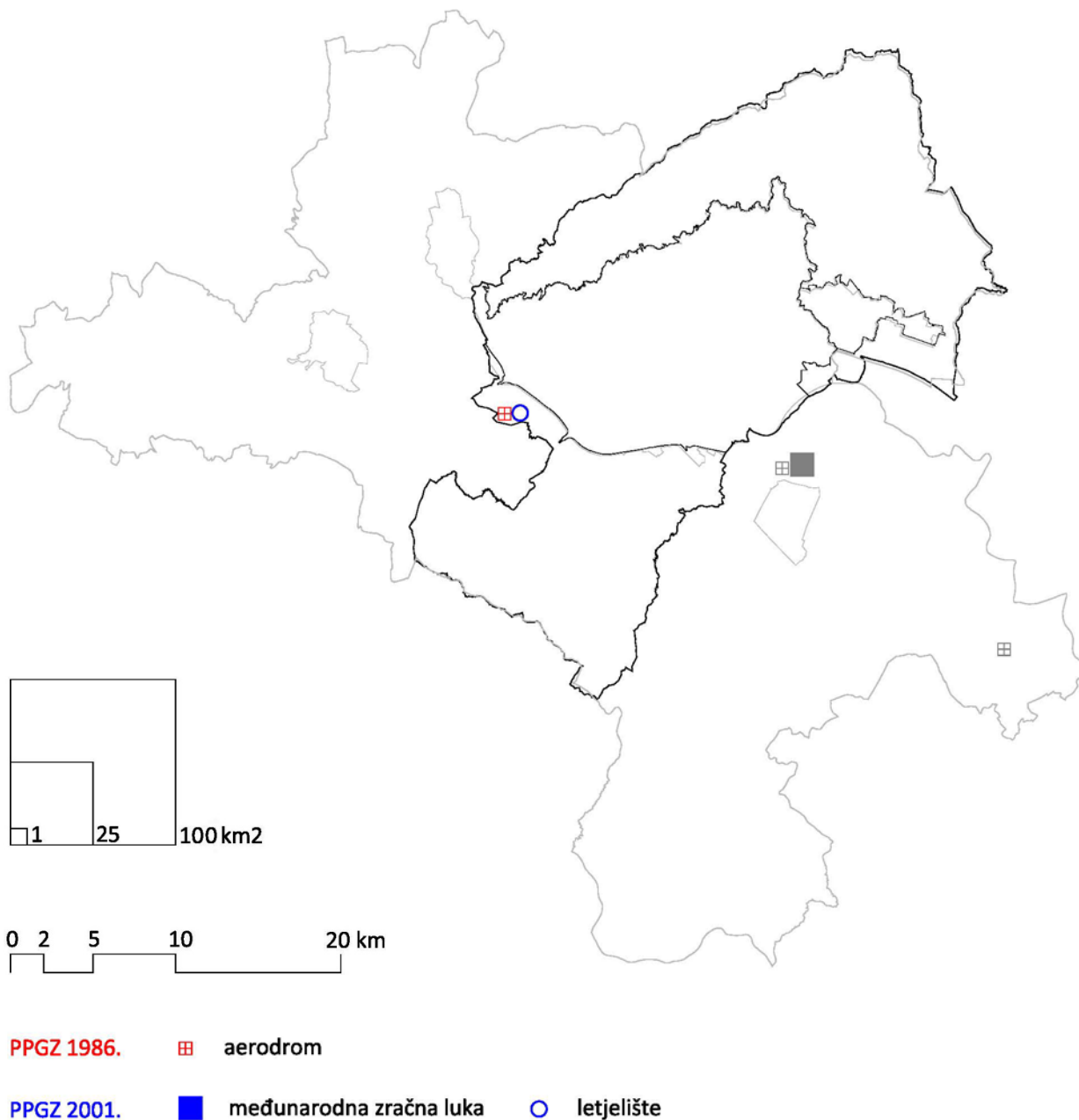

Sl. 82. Usporedni prikaz željezničkog prometa u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

³⁸¹ Prema planu iz 2001. godine spoj pruge prema Sisku i Karlovcu sjeverno od obilaznice te trasa do Zaprešića u propitivanju.

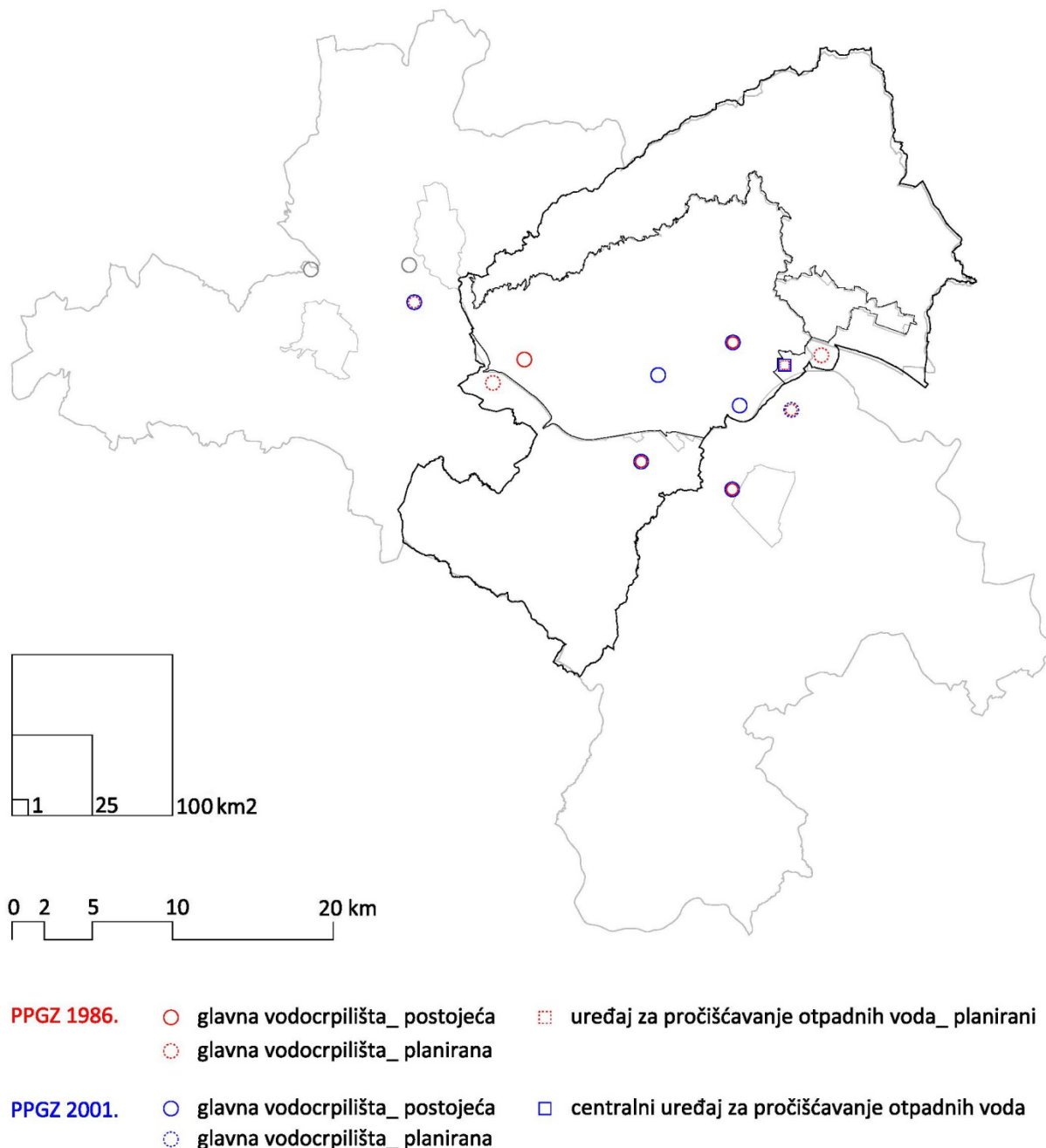
³⁸² U planu iz 2001. trasa je u propitivanju.

Za razliku od plana iz 1986. u kojem su unutar obuhvata naznačena tri aerodroma (Lučko, Pleso i Veleševac), u planu iz 2001. godine unutar obuhvata je planirano jedno letjelište na istoj lokaciji kao 1986. (Lučko), dok je međunarodna zračna luka sukladno novoj administrativnoj podjeli smještena izvan granice obuhvata plana.

Sl. 83. Usporedni prikaz zračnog prometa u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

Usporedni prikaz lokacija glavnih vodocrpilišta ukazuje na činjenicu da je vodoopskrba Grada Zagreba snažno vezana uz širi prostor, odnosno da je i planom iz 2001. godine predviđeno korištenje vodocrpilišta izvan granica obuhvata³⁸³ koja čine neodvojive dijelove jedinstvenog sustava regionalnog vodovoda planiranog 1986. godine. U oba plana je predviđena izgradnja centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba na istoj lokaciji, uz lijevu obalu Save južno od naselja Resnik.

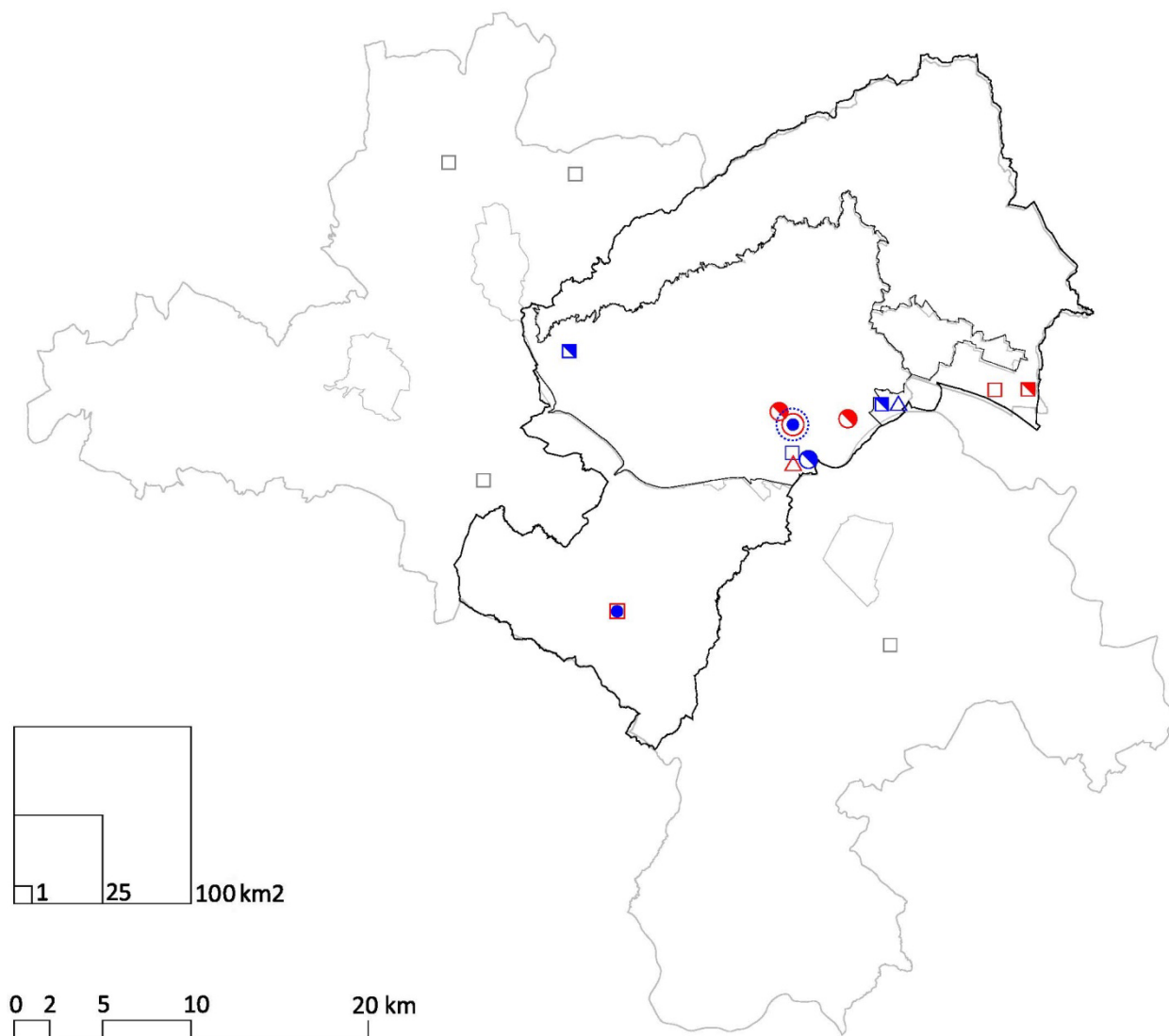

Sl. 84. Usporedni prikaz osnovnih elemenata vodoopskrbe i odvodnje u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001.

³⁸³ Vodocrpilišta regionalnog vodovoda planiranog 1986. godine (Črnkovec-Kosnica, Velika Gorica, Sašanjak, Strmec i dr.).

Oba plana predviđaju sanaciju odlagališta Jakuševac-Prudinec, pri čemu plan iz 2001. određuje i rok za završetak sanacije (2005. godinu).

Planom iz 2001. predviđena je mogućnost odlaganja otpada na sanacijom pripremljenu površinu odlagališta najdulje do 2010. godine, no obzirom da nije izgrađen centar za gospodarenje otpadom, odlaganje otpada na Jakuševcu do danas je još uvijek jedina mjera za trajno zbrinjavanje otpada. Prema izmjenama i dopunama plana iz 2017. godine Jakuševac je i dalje definiran kao lokacija odlagališta komunalnog i inertnog otpada.

PPGZ 1986.

- △ sanacija odlagališta
- spalionica
- sanitarni deponij
- spalionica org. teh. otpada
- deponij anorg. teh. otpada i ostataka nakon spaljivanja

PPGZ 2001.

- △ centar za gosp. otpadom
- odlagalište kom. otpada
- odlagalište inertnog otpada
- odlagalište građevinskog otpada i zemljanog iskopa
- građevina za biološku ili termičku obradu otpada (kompostana)
- TE-TO na otpad

Sl. 85. Usporedni prikaz lokacija za zbrinjavanje otpada u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

Planom iz 1986. godine uz spalionicu otpada na lokaciji uz termoelektranu-toplanu na Žitnjaku³⁸⁴ planirano je i uređenje 6 lokacija sanitarnih deponija za odlaganje ostataka spaljivanja ravnomjerno distribuiranih unutar obuhvata plana (uz iznimku sjeveroistočnog dijela prostora).³⁸⁵

Planom iz 2001. godine zadržana je planirana lokacija spalionice (prema planu iz 2001. lokacija u istraživanju za postrojenje za biološku ili termičku obradu komunalnog otpada - TE-TO na otpad na lokaciji Savica-Šanci), pri čemu nisu definirane lokacije deponija za odlaganje ostataka spaljivanja.³⁸⁶ Na prostoru sjeverno od CUPOVGZ-a planom iz 2001. godine je planiran centar za gospodarenje otpadom te odlagalište građevinskog otpada i zemljanih iskopa, na lokaciji Obreščica (na južnom dijelu Novog Zagreba) planirana je izgradnja građevine za biološku ili termičku obradu otpada (planom dodatno definirana kao kompostana), dok je kao druga lokacija odlagališta građevinskog otpada i zemljanih iskopa određen prostor nekadašnje tvornice cementa u Podsusedu.

Za razliku od izvornog prostornog plana iz 1986. koji uz Mirogoj i Miroševac kao novo gradsko groblje grada Zagreba planira groblje Završje, planom iz 2001. godine uz postojeća gradska groblja (Mirogoj s Gajem urni, Miroševac i Markovo polje) kao novo (južno) gradsko groblje planirano je groblje Suhaki³⁸⁷ (dvije alternativne lokacije sjeverno od naselja Kupinečki Kraljevec), pri čemu se zadržava i lokacija groblja Završje, ali kao načelna lokacija novog područnog groblja.³⁸⁸

Od groblja 2. kategorije (općinskih groblja) prostornog plana iz 1986. godine u obuhvatu plana iz 2001. godine ostala su groblja Markovo polje i Brezovica, pri čemu je Markovo polje u međuvremenu izvedeno te je planom (iz 2001.) kategorizirano kao glavno gradsko groblje, dok je groblje u Brezovici planom iz 2001. godine zadržalo 2. kategoriju (definirano je kao malo gradsko groblje).

Svim grobljima 3. kategorije u prostornom planu iz 1986. godine (područna i lokalna groblja) koja su ostala unutar obuhvata plana iz 2001. godine podignuta je kategorija te su definirana kao mala gradska groblja. jedino je groblje u Sesvetama koje je 1986. godine definirano kao gradsko groblje planom iz 2001. godine prebačeno u kategoriju starog groblja koje nema uvjete za daljnji razvoj.

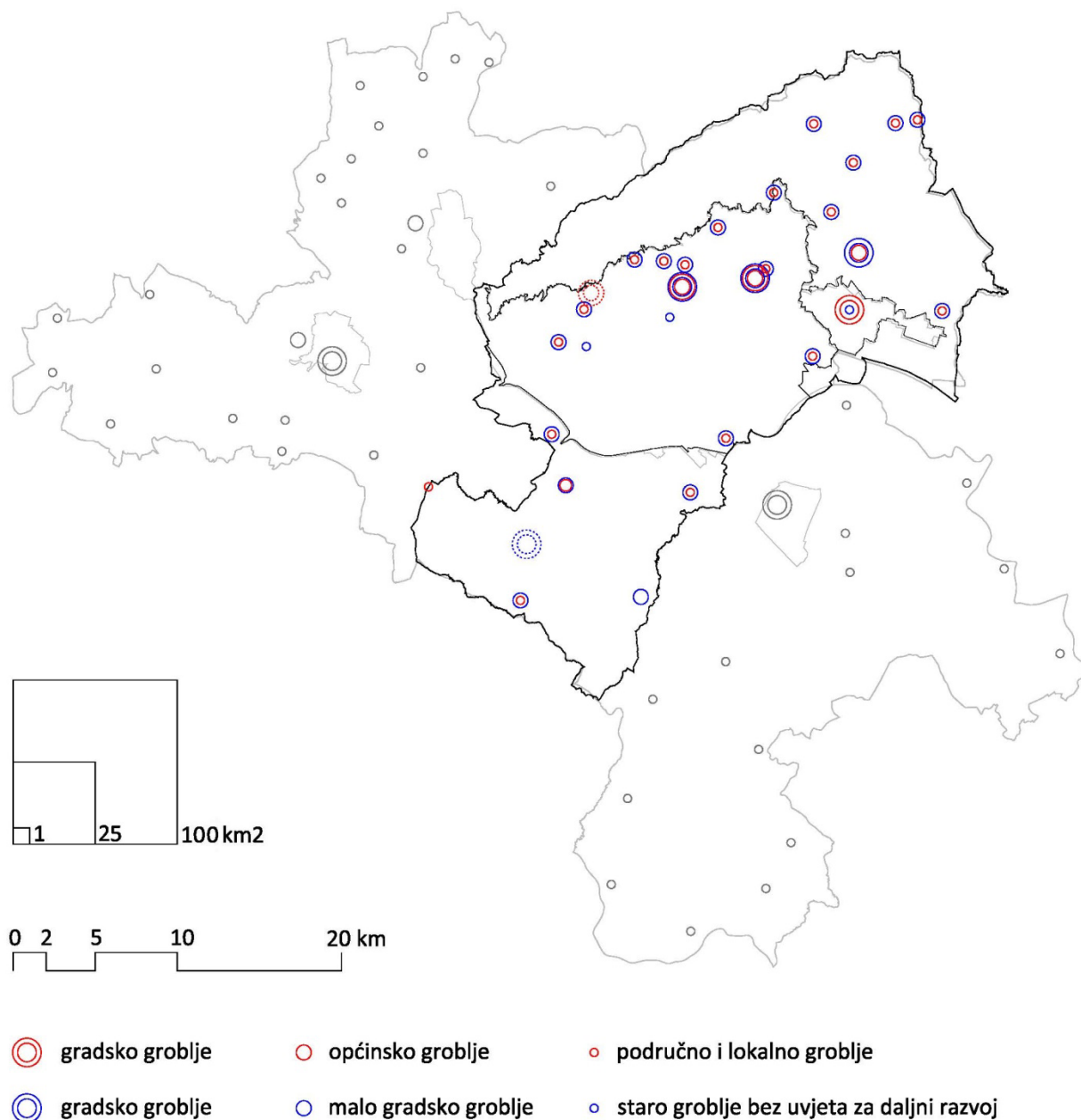
³⁸⁴ Potreba hitne gradnje pogona za spaljivanje otpada na lokaciji uz toplanu na Žitnjaku određena je već GUP-om Grada Zagreba iz 1971. godine.

³⁸⁵ Sanitarne deponije na lokacijama Dumovečki Lug u Sesvetama, Obreščica u Novom Zagrebu, Mraclin u Velikoj Gorici, Pušća-Trstenik i Donja Bistra u Zaprešiću te Rakov Potok – šuma Starča u Samoboru.

³⁸⁶ Od lokacija koje su ostale unutar obuhvata prostornog plana 2001. godine kao lokacija za zbrinjavanje otpada zadržana je Obreščica, dok su dvije lokacije deponija predviđene planom iz 1986. istočno od Dumovca u planu iz 2001. godine ukinute.

³⁸⁷ GUP-om iz 1971. godine kao lokacija groblja za potrebe južnog dijela Zagreba određena je lokacija južno od naselja Odra.

³⁸⁸ Groblje Završje je definirano kao područno groblje već izmjenama i dopunama plana iz 1995. godine.

Sl. 86. Usporedni prikaz groblja u prostornom planu Grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine

3. ANALIZA PROVEDBE PROSTORNIH PLANOVA GRADA ZAGREBA IZ 1986. I 2001. GODINE

Prioriteti realizacije oba prostorna plana su djelomično ostvareni. Izgrađen je pročistač otpadnih voda predviđen (na istoj lokaciji) u oba plana, izgrađen je uređaj za termičku obradu tehnološkog otpada (predviđen planom iz 2001.³⁸⁹), provedena je sanacija smetlišta Jakuševac (planirana 2001. godine), dok je djelomično realizirano jače uključivanje željeznice u sustav javnoga gradskog i prigradskog prijevoza putnika, primarno zbog izostanka razdvajanja teretnog i putničkog prometa u središnjem dijelu grada.

Izgradnja deponija za kruti otpad te izgradnja spalionice otpada kao prioriteta plana iz 1986. nije realizirana obzirom da nije definirana nova lokacija deponija komunalnog otpada (nastavljeno je odlaganje na Jakuševcu) te je većina lokacija deponija za odlaganje ostataka spaljivanja promjenom administrativnih granica isključena iz obuhvata plana 2001. godine, pri čemu je od lokacija koje su ostale unutar obuhvata zadržana samo Obreščica dok su dvije lokacije istočno od Dumovca u planu iz 2001. godine ukinute. Nije realizirana niti sanacija prostora bivše tvornice cementa u Podsusedu (kao jedan od prioriteta plana iz 2001. godine).

Sustav središnjih naselja definiran planom iz 1986. godine je djelomično realiziran, pri čemu se može zaključiti da je realiziran u segmentu naselja 3. kategorije (Kašina, Soblinec, Hrašće, Brezovica, Odra i Lučko afirmirana su kao lokalni centri³⁹⁰), dok kod naselja 2. kategorije nije realiziran obzirom da su promjenom administrativnih granica 1995. godine naselja Velika Gorica, Samobor i Zaprešić³⁹¹ isključena iz obuhvata plana. Kod realizacije sustava središnjih naselja 3. kategorije treba naglasiti da je razvoj naselja koja su planirana kao sekundarni gradski centri³⁹² primarno ostvaren kroz intenzivnu stambenu izgradnju zbog povoljnije cijene zemljišta, a ne zbog podizanja kvalitete života te urbanog i komunalnog standarda, odnosno da iako je planovima kvalitetno programiran sustav središnjih naselja i njihov razvoj, on se dogodio više spontano nego planski jer u provedbi nisu osigurani potrebni preduvjeti za planski razvoj.³⁹³

Sukladno planovima nastavljen je razvoj velikih gospodarskih zona na Žitnjaku i Jankomiru (uz trend transformacije sukladno strukturnim promjenama u proizvodnji odnosno porastu udjela tercijarnog i kvartarnog sektora) kao i zona male privrede u prigradskom dijelu Novog Zagreba planiranih 1986. godine koje se transformiraju u gospodarske zone s koncentracijom trgovačkih i uslužnih djelatnosti, dok promjena namjene gospodarskih zona u Susedgradu (tvornica cementa) i na Črnomercu (cigлана) predviđena u oba plana nije realizirana. Sukladno planu iz 2001. godine i suvremenim trendovima razvoja realiziran je veći broj gospodarskih zona mješovite gospodarske namjene, posebice unutar obuhvata GUP-a Grada Zagreba.

Iako se opseg i parametri realizirane stambene izgradnje planirane prostornim planovima grada Zagreba iz 1986. i 2001. godine nisu mogli egzaktno utvrditi zbog nedostatka relevantnih i

³⁸⁹ Zatvoren već 2002. godine nakon požara.

³⁹⁰ Povećan je broj stanovnika te su (djelomično) realizirani središnji i drugi sadržaji.

³⁹¹ Općinski centri prema planu iz 1986.

³⁹² Osobito naselja na gradskim rubovima i na glavnim prilazima gradu (Lučko, Hrvatski Leskovac, Odra, Hrašće, Veliko Polje i dr.), u kojima plan iz 1986. godine predviđa *kompleksnu gradnju*.

³⁹³ Komunalni standard, izgradnja građevina javne, trgovačke, uslužne i drugih namjena, uređenje javnih prostora i sl.

usporedivih podataka, procesi u zagrebačkoj stambenoj izgradnji mogli su se pratiti u izvorima poput Izvješća o stanju u prostoru Grada Zagreba iz 2001., 2013. i 2017. godine prema kojima je zagrebačko područje 1990.-ih godina (do 2001.) obilježeno „točkastom“ stambenom gradnjom, često bespravnom, substandardnom i bez sudjelovanja arhitekata, ili prema arhitektonskim rješenjima u kojima je samo tehnički interpretiran investitorov estetski predložak ili pojedinačni detalji.³⁹⁴

Bespravna stambena gradnja konkurirala je legalnoj i odvijala se na površinama predviđenim za druge namjene ili na površinama stambene namjene, ali bez poštivanja procedure lokacijskih i građevnih dozvola ili bez rješenja o uvjetima građenja odnosno potvrde glavnog projekta, odnosno bez uvažavanja propisanih parametara gradnje utvrđenih prostornim planom. Bespravna gradnja kontinuirano se nastojala legalizirati kroz izmjene i dopune prostornih planova te se na taj način stimulirala umjesto da se sankcionira.³⁹⁵ Izmjenama prostorno planske dokumentacije (PPGZ-a, GUP-a grada Zagreba i GUP-a Sesveta) je 2009. godine omogućeno izdavanje rješenja o izvedenom stanju u građevinskom području, odnosno zonama stambene i mješovite namjene na području Ježdovca, Branovečine, Lektršćice, Oporovca, Miroševca, Resničkog gaja, starog naselja Sveta Klara, Svete Klare - Burićevo 2, Horvatovog naselja, Blata, Botinca, Vrinica, VII Retkovca, Kozari Boka, Kozari Puteva, Struga, Bogdana, Žitnjaka, Petruševca i Sesveta.³⁹⁶ Problem bespravne gradnje nastojao se riješiti Zakonom o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama³⁹⁷ koji se sveo na gotovo neselektivnu legalizaciju bespravne gradnje.

Odnos broja stambenih jedinica izgrađenih od 2001. do 2011. godine po četvrtima Grada Zagreba pokazao je najmanji porast u središnjim, a znatno veći u rubnim gradskim četvrtima. Stambeni fond osjetno je povećan na području GČ Stenjevec, Sesvete i Novi Zagreb – zapad a gotovo neprimjetan porast stambenog fonda u GČ Brezovica ukazuje na potrebu intenzivnijeg razvoja te gradske četvrti. Na području Grada Zagreba su popisom stanovništva 2011. godine evidentirana 386.994 stana, što predstavlja gustoću od 603,4 stana/km² a u gradu Zagrebu gustoća je 1.550,4 stana/km².³⁹⁸ U Zagrebu je uz prevladavajuću „točkastu“ individualnu i kolektivnu stambenu gradnju izgrađeno nekoliko stambenih sklopova te tri stambena naselja (Špansko-Oranice, Vrbani III i Novi Jelkovec) nakon donošenja GUP-ova gradova Zagreba i Sesveta 2003. godine. Stambena izgradnja u Zagrebu bila je intenzivna do ekonomske krize 2009. godine, što je rezultiralo znatnim porastom broja stanova (za 23,66 % u razdoblju između popisa stanovništva 2001. i 2011.), te posljedičnim porastom broja kućanstava.³⁹⁹ Doprimos zagrebačkoj stambenoj izgradnji od 2003. do 2010. godine predstavlja i Program društveno poticane stanogradnje (POS) s 1953 izgrađena stana.⁴⁰⁰ Na osjetni porast broja stanovnika u Sesvetama utjecala je izgradnja novih stambenih sklopova odnosno stambenih naselja, osobito izgradnja naselja Novi Jelkovec.⁴⁰¹

Suvremeni pristup zaštiti (prirodne) baštine teži očuvanju ukupnoga prostora, a ne samo izdvojenih osobito vrijednih dijelova. U analiziranim dokumentima prostornog uređenja sustavno je valoriziran prostor te su izdvajana područja koja su s aspekta (prirodnih) vrijednosti ocjenjivana kao posebno vrijedna. Posebna pozornost posvećena je zaštiti i obnovi prirode, u skladu sa Zakonom o zaštiti

³⁹⁴ Izvješće o stanju u prostoru Grada, Službeni glasnik Grada Zagreba, 1/2001: 3

³⁹⁵ Izvješće o stanju u prostoru Grada, Službeni glasnik Grada Zagreba, 1/2001: 3

³⁹⁶ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013: 117

³⁹⁷ Narodne novine 90/2011, 86/2012, 143/2013, 65/2017, 14/2019

³⁹⁸ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013: 23

³⁹⁹ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013: 23

⁴⁰⁰ Bobovec, Borka; Mlinar, Ivan (2013.), Program društveno poticane stanogradnje u Hrvatskoj, „Prostor“, 21 (1/45): 140-157, Zagreb: st. 153

⁴⁰¹ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013: 11

prirode. Izrađen je elaborat zaštićenih i evidentiranih dijelova prirode s mjerama zaštite. Na temelju evidencije stanja na terenu obavljena je sistematizacija i prikaz evidentiranih zaštićenih dijelova prirode po kategorijama i to: Park prirode Medvednica, posebni rezervat, park šuma, zaštićen krajolik, spomenik prirode i spomenik parkovne arhitekture.

Može se zaključiti da su ciljevi i zadaci prostornog razvoja Grada Zagreba sukladni visoko postavljenim ciljevima u zaštiti vrijednosti prostora - zaštite prirodne i kulturne baštine te općenito krajobraznih vrijednosti Grada. Međutim, provođenje dokumenata prostornog uređenja u dijelu zaštite vrijednosti prostora i zaštite okoliša ne realizira se sukladno visoko postavljenim ciljevima.

Provedba ovih ciljeva, iako sintetiziranih u sve oblike namjene i u svim segmentima, kao i posebno naglašeni kroz priloge osobito vrijednih i ugroženih predjela Grada, te režime korištenja pojedinih namjena ne provodi se u praksi razvitka Grada. To je uočljivo iz širenja gradnje izvan područja namijenjenih za gradnju na visoko kvalitetna tla i vrijedne krajobrazne prostore, šume te na zaštitne zone vodocrpilišta.⁴⁰²

Realizaciju zaštite nepokretnih kulturnih dobara moguće je pratiti kroz sustavnu izradu konzervatorskih podloga i razradu sustava mjera zaštite za izradu dokumenata prostornog uređenja te provedene revizije konzervatorskih podloga za Prostorni plan Grada Zagreba, Generalni urbanistički plan grada Zagreba i Seseva te za Prostorni plan područja posebnih obilježja Parka prirode Medvednica. Provedena je i detaljna konzervatorska obrada gradskih blokova za koje je prema planu predviđena izrada Detaljnih planova uređenja, definirane su konzervatorske propozicije programa za raspis urbanističko - arhitektonskih natječaja koji obuhvaćaju područje zaštićenih kulturno - povijesnih cjelina, sustavno je provedena detaljnija konzervatorska obrada s prijedlozima za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara na područjima zaštićenih kulturno - povijesnih cjelina te provedene inventarizacije (groblje Mirogoj, spomenici NOB-a, javna plastika u gradu Zagrebu i dr.). Veći dio cestovne prometne infrastrukture predviđen planovima 1986. i 2001. godine nije realiziran, bilo iz razloga da se od pojedinih elemenata planiranih 1986. godine odustalo prilikom izrade plana 2001. godine (poput sjeverne tangente na podbrežju Medvednice, tunela kroz Medvednicu, produžetka Zelene magistrale prema sjeveru i spoja na Sljemensku cestu od Štefanovečke ulice), da su trase istih prometnica planirane 1986. izmijenjene planom iz 2001. (primjerice trasa sjeverne obilaznice Seseva ili spoj obilaznice i autoceste prema Sisku), ili nije došlo do realizacije iako su prometnice planirane u oba plana⁴⁰³ ili planom iz 2001. godine⁴⁰⁴ iz financijskih razloga, nemogućnosti rješavanja vlasničkih odnosa i sl.

Kao značajnije realizacije elemenata cestovne prometne infrastrukture predviđene analiziranim prostornim planovima u promatranom razdoblju može se istaknuti izgradnja Domovinskog mosta te čvora i dijela trase autoceste prema Sisku, dok se kao osnovni nedostatak u smislu realizacije ocjenjuje izostanak izgradnje većeg broja mostova preko Save, posebice u središnjem dijelu grada, te prometnica koje bi omogućile bolju protočnost u smjeru sjever-jug i istok-zapad, posebice

⁴⁰² Izvješće o stanju u prostoru Grada, 2001.

⁴⁰³ Primjerice spoj Selske ceste i Rakitske ulice u produžetku Ulice Antuna Šoljana i Kovinske ulice prema istoku i zapadu, most preko Save zapadno od Jaruna u produžetku Zagrebačke ceste, trasa prometnice s mostom preko Save u produžetku Ulice SR Njemačke, trasa prometnice s mostom preko Save u produžetku Vatikanske ulice sa spojem na Ulicu Koledovčina, trasa prometnice s mostom preko Save od Mičevca sa spojem na Ulicu Gordana Lederera, produžetak trase Ulice grada Vukovara sve do Dumovca na istoku.

⁴⁰⁴ Produžetak Kolakove ulice prema istoku do sjeverne obilaznice Seseva, produžetak Sarajevske ulice preko Ranžirnog kolodvora, dodatni spoj u smjeru sjever – jug (južno od Aleje Bologne) trasom koja spaja Samoborsku cestu rektificiranom trasom Savske opatovine do Blata.

kontinuirane (polu)kružne veze („interne obilaznice“) unutar urbanog tkiva Zagreba poput produžetaka Vatikanske ulice sa spojevima na mostove na zapadnom i istočnom dijelu grada te spajanja na trase cestovnih pravaca prema sjevernom dijelu grada.

Niti jedna od cestovnih veza na podsljemenskom području predviđenih planom iz 1986. godine⁴⁰⁵ nije realizirana, kako zbog financijskih mogućnosti, rješavanja vlasničkih odnosa, administrativnih ograničenja, tako i zbog utjecaja na okoliš i potencijalnog narušavanja vizura na Medvednicu. Na području Novog Zagreba realiziran je spoj obilaznice i autoceste prema Sisku sukladno planu iz 2001. godine⁴⁰⁶ na mjestu planiranog produžetka Sarajevske ceste, dok brza cesta po trasi sajmišne ceste (kroz područje Mičevca) kao spoj Sarajevske ceste i obilaznice predviđena istim planom nije realizirana. Na zapadnom dijelu grada nije realizirana dodatna veza u smjeru istok – zapad produžetcima trase Kovinske ulice prema zapadu (preko Save) te prema istoku (do Krapinske ulice⁴⁰⁷ odnosno do Selske ceste⁴⁰⁸), dok u središnjem dijelu grada nije ostvareno planirano progušćivanje cestovnih veza (nije realizirana ulica paralelna sa željezničkom prugom na potezu između Crnatkove ulice i Ulice Grgura Ninskog⁴⁰⁹, ulica paralelna sa Savskom cestom trasirana zapadno od željezničke pruge⁴¹⁰, veza sjever – jug između Koturaške i Prisavlja te planirani spoj u smjeru istok – zapad na trasi produžetka Ulice Prisavlje do planiranog mosta preko Save u produžetku Vatikanske ulice. U segmentu željezničkog prometa nisu realizirane trase istočnog dijela obilaznog prstena kojim bi se omogućilo izmještanje teretnog prometa iz središta grada, niti trasa željezničke pruge Ranžirni kolodvor- Zaprešić (predviđena u oba plana), niti trasa pruge kroz Jankomir predviđena planom iz 1986. godine.

Sukladno planovima realizirano je proširenje zračne luke na prostoru sjeveroistočno od postojećeg aerodroma Pleso, izvan današnjih administrativnih granica Grada Zagreba.

Od zahvata izgradnje komunalne infrastrukture sukladno planovima iz 1986. i 2001. godine treba istaknuti realizaciju centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba na lokaciji južno od Resnika, sanaciju odlagališta Jakuševac-Prudinec, uređenje groblja Markovo polje kao trećeg gradskog groblja (za istočni dio grada), dok je izostala realizacija drugih strateških projekata (u pojedinom planu istaknutih i kao prioriteta provedbe) poput izgradnje hidroelektrana na rijeci Savi⁴¹¹, izgradnje četvrtog gradskog groblja (za južni dio grada)⁴¹², zatvaranja odlagališta otpada na Jakuševcu, izgradnje postrojenja za termičku obradu komunalnog otpada (TE-TO na otpad na Savici), izgradnje centra za gospodarenje otpadom⁴¹³ i dr.

⁴⁰⁵ Sjeverna tangenta, tunel kroz Medvednicu, produžetak Zelene magistrale.

⁴⁰⁶ Suprotno planu iz 1986. godine koji je spoj obilaznice i autoceste prema Sisku planirao istočno od ranžirnog kolodvora uz omogućavanje veze preko današnje Ulice Gordana Lederera u Kozari putevima sa sjevernim dijelom grada.

⁴⁰⁷ Prema planu iz 1986.

⁴⁰⁸ Prema planu iz 2001.

⁴⁰⁹ Trasa predviđena već Lenucijevom regulacijom iz 1907. godine, koja nije realizirana kako zbog vrijednosti i osjetljivosti kontaktnog prostora (prolazi južnim dijelom Botaničkog vrta), ali i recentnih realizacija poput *fitness* parka na potezu između Miramarske ulice i Ulice Grgura Ninskog te ugostiteljskog objekta na istočnom završetku Ulice Đure Crnatka.

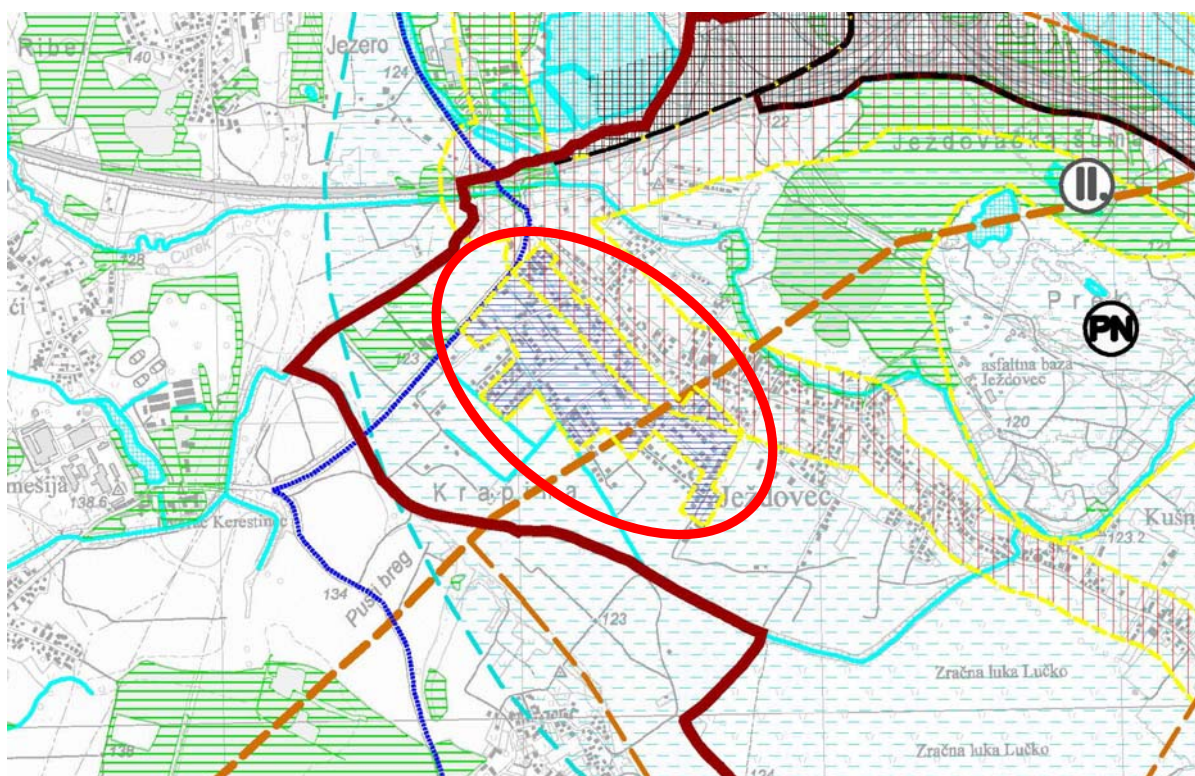
⁴¹⁰ Trasa paralelne ulice djelomično je realizirana, ali je povezivanje u kontinuirani prometni potez od mosta preko Save do središta grada onemogućena postojećom izgradnjom unutar koridora.

⁴¹¹ Tema hidroelektrana na Savi provlači se u planovima od 1970.-tih godina, no obzirom da se radi o izrazito kompleksnom i osjetljivom zahvatu (u financijskom, hidrotehničkom, hidrografskom, urbanističkom, pejzažnom, prometnom i svakom drugom smislu) realizacija je izostala.

⁴¹² GUP-om iz 1971. godine kao lokacija novog (južnog) gradskog groblja određen je prostor južno od naselja Odra, dok se lokacija groblja Suhaki (južno od naselja Brezovica) prvi puta pojavljuje u izmjenama i dopunama prostornog plana iz 1995. godine te je zadržana do danas, pri čemu je izrađen i urbanistički plan uređenja, no groblje nije izvedeno.

⁴¹³ Iako je izgradnja centra predviđena planom iz 2001.-2017. godine, tek je 2018. od strane Grada Zagreba i Zagrebačke županije (sukladno Odluci Vlade i Planu gospodarenja otpadom RH) potpisan Sporazum o suradnji na pripremi projekta *Centar za gospodarenje otpadom 'Zagreb'* s pripadajućim pretovarnim stanicama.

Osnovni proces koji je doveo do realizacija koje nisu bile u skladu s prostornim planovima u analiziranom razdoblju predstavlja bespravna gradnja (primarno ona koja je izvedena protivno odredbama planova⁴¹⁴), pri čemu detaljnu analizu ovih procesa nije bilo moguće provesti bez detaljnijih podataka, prvenstveno grafičkih prikaza predjela s bespravnom gradnjom i njihovom detaljnijom specifikacijom (koji izrađivaču studije nisu bili dostupni), no sukladno podacima prostornog plana iz 2001. godine (izmjene i dopune iz 2017. godine) bespravna gradnja je većim dijelom identificirana na prostorima na kojima je zbog mnogobrojnih ograničenja (poput vodozaštitnih područja ili zona posebne namjene) poljoprivredno zemljište imalo nisku tržišnu cijenu, što je rezultiralo parcelacijom na čestice građevinskog tipa male kvadrature koju je slijedila bespravna gradnja u rasponu od manjih rekonstrukcija do gradnje novih ulica i naselja (primjerice u naseljima Ježdovec, Mala Mlaka i dr.).

Sl. 87. Detalj kartografskog prikaza 3.B. Područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite izmjena i dopuna Prostornog plana Grada Zagreba iz 2017. godine

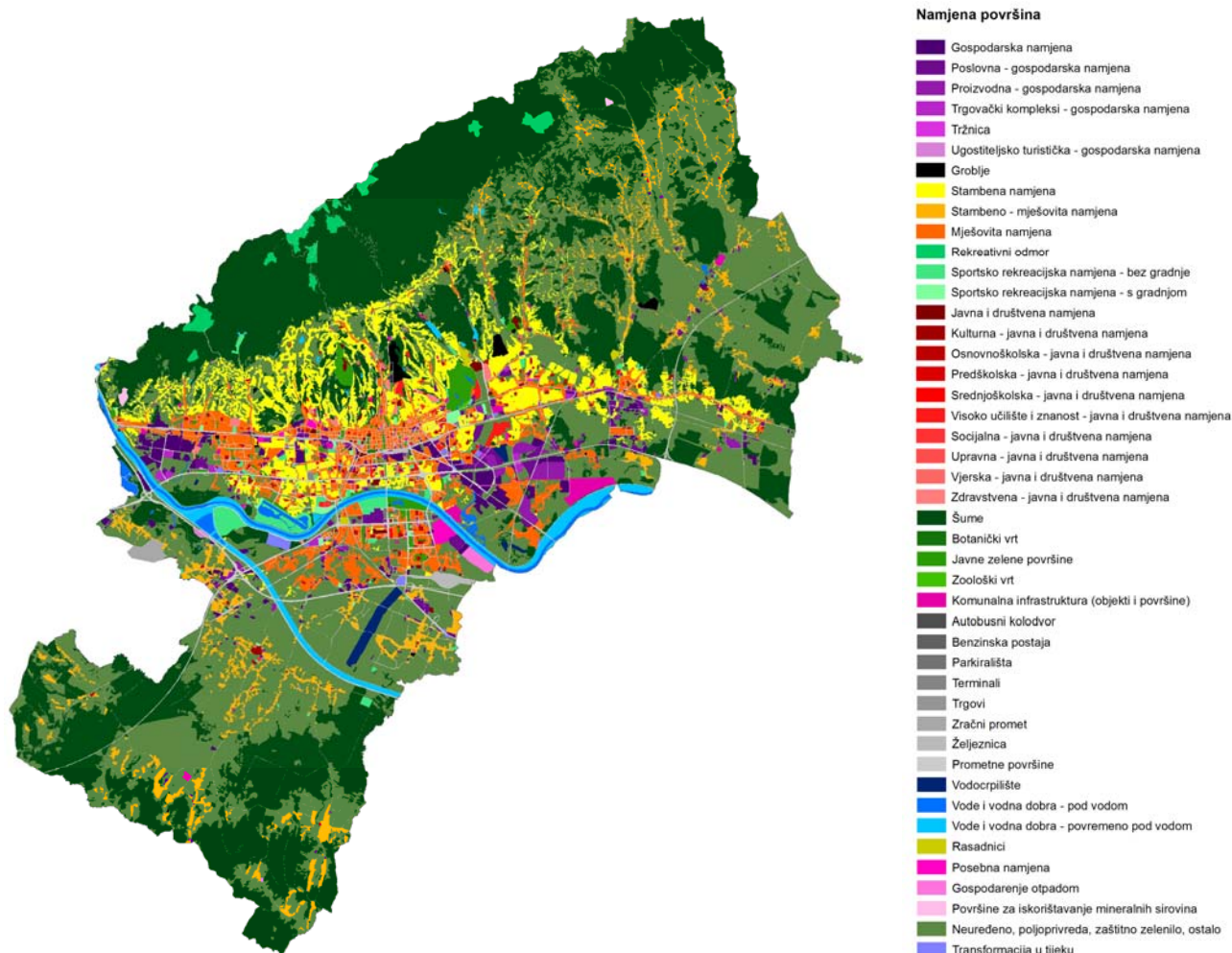
Osim same bespravne gradnje, proces koji je isto tako snažno utjecao na prostor bila je i legalizacija nezakonito izgrađenih zgrada provedena u razdoblju od 2012. do 2018. godine kojom su takvi zahvati ozakonjeni.⁴¹⁵

⁴¹⁴ Treba razlikovati bespravnu gradnju koja je u skladu s prostorno planskom dokumentacijom ali za koju nije ishođen akt kojim se odobrava građenje i bespravnu gradnju koja nije u skladu s odredbama plana.

⁴¹⁵ Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (Narodne novine broj 86/12, 143/13, 65/17, 14/19).

4. OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA PROSTORNOG RAZVOJA

Prostorni razvoj unutar obuhvata analiziranih planova obilježava koncentracija stanovanja, gospodarskih i drugih aktivnosti u središnjem naselju pri čemu je mogućnost jačeg policentričnog razvoja apostrofirano u planovima iz 1986. i 2001. godine onemogućena administrativnim granicama. Na prostoru izvan obuhvata GUP-ova grada Zagreba i Sesveta nije jasno određena strategija razvoja pojedinih naselja i/ili prostornih cjelina⁴¹⁶ niti su detaljnije definirani uvjeti izgradnje i uređenja prostora naselja različitih obilježja. Mogućnosti utjecaja prostorno planske dokumentacije na prostorni razvoj danas su ograničene činjenicom da ne postoje mehanizmi provedbe (posebice na izvangradskom području) niti jasno vremensko određenje realizacije pojedinih zahvata i/ili plana u cjelini kao što je to bio slučaj s planovima iz 1970.-tih i 1980.-tih godina. Stanje u prostoru snažno je obilježeno i recentnom legalizacijom bespravne/neplanske gradnje⁴¹⁷ kojom su mogućnosti uređenja pojedinih gradskih i prigradskih predjela odnosno naselja u velikoj mjeri smanjene.

Sl. 88. Stvarno korištenje zemljišta unutar obuhvata Prostornog plana Grada Zagreba iz 2011. godine (izvor: GIS baza Grada Zagreba, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

⁴¹⁶ Poput režima uređenja prostora predviđenih prostornim planom iz 1986. godine

⁴¹⁷ Zaustavljanje neplanske gradnje i sprječavanje neopravdanog širenja građevinskih područja naselja predstavljali su jedne od osnovnih prioriteta prostornih planova 1986. i 2001. godine.

Intenzivni razvoj zagrebačke industrije u gradskim industrijskim zonama formiranim pedesetih i šezdesetih godina dvadesetog stoljeća zamjenjuje disperzivni model u kojem nastaju nove industrijske jezgre u okolici Zagreba (Samobor, Zaprešić, Velika Gorica, Sesvete).

Koncepcija osnovnih pravaca razvoja zagrebačke regije bila je usmjerena na decentralizaciju gospodarskih aktivnosti uz ostvarivanje odnosa i međuovisnosti Zagreba i njegove regije kako bi se smanjile razlike u razvijenosti grada i njegovog šireg područja.

Strukturne promjene koje su obilježene porastom udjela tercijarnog i kvartarnog sektora, uz istodobno smanjivanje udjela primarnog i sekundarnog sektora u domaćem brutto proizvodu te promjenama u tehnologiji proizvodnje rezultirale su potrebom prilagodbe planiranih i postojećih monofunkcionalnih gospodarskih zona i centara. Novim planovima se predviđaju i novi oblici organizacije gospodarskih područja koja postaju višenamjenskog karaktera te ulaze i unutar gradskih struktura u formi mješovitih namjena (proizvodna i poslovna, proizvodno-poslovna, poljoprivredna, ugostiteljsko-turistička).

Broj stanovnika na području Grada Zagreba umjereno je rastao od 1987. godine. Na području Grada Zagreba 2011. godine stalno je boravilo 790.017 stanovnika odnosno 18,4 % stanovništva Republike Hrvatske. Broj stanovnika Grada Zagreba imao je tendenciju laganog rasta, odnosno indeks kretanja broja stanovnika između dva popisa stanovništva porastao je sa 100,17 u razdoblju od 1991. do 2001. na 101,40 u razdoblju od 2001. do 2011. godine. Prostorna distribucija stanovništva Grada Zagreba bila je izrazito neujednačena. Rezidentno stanovništvo bilo je koncentrirano primarno u središnjem dijelu Zagreba. Po podacima iz 2011. godine, u gradu Zagrebu živjelo je približno 87 % stanovništva, u Sesvetama približno 7 %, a u ostalih 68 naselja ukupno manje od 6 % stanovništva Grada Zagreba.⁴¹⁸

Broj stanovnika Grada Zagreba⁴¹⁹

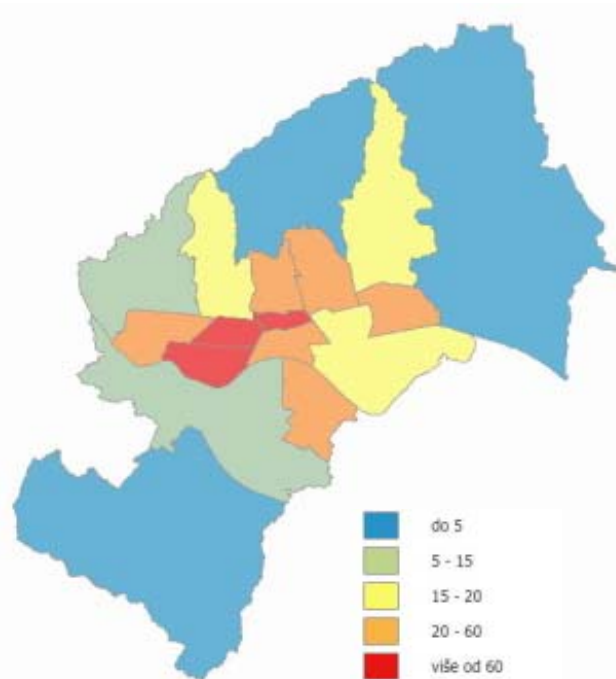
Godina popisa	1991.	2001.	2011.	2016.
Broj stanovnika	777.826	779.145	790.017	865.242

U Gradu Zagrebu je zamjetan trend starenja stanovništva. Usporedba podataka popisa stanovništva 2001. i 2011. godine pokazuje znatan pad broja mladog (do 19 godina) i porast starog stanovništva (60 i više godina), uz porast prosječne starosti s 39,7 na 41,6 godina. Tendencija starenja stanovništva Grada Zagreba osobito je izražena u središnjim gradskim četvrtima, ponajviše u četvrtima Donji grad i Gornji grad – Medveščak, a mlađe stanovništvo najzastupljenije je u rubnim gradskim četvrtima Stenjevec i Sesvete. Zamjetno je i kontinuirano smanjivanje udjela radnog kontingenta odnosno stanovništva u dobi od 18 do 65 godina sa 68,9 % na 68,0 %, tj. za 0,9 % u razdoblju od 2001. do 2011. godine. U obrazovnoj strukturi stanovništva indikativan je porast udjela stanovništva s visokim obrazovanjem u Gradu Zagrebu s 14 % u 2001. na 17,8 % u 2011. godini.⁴²⁰

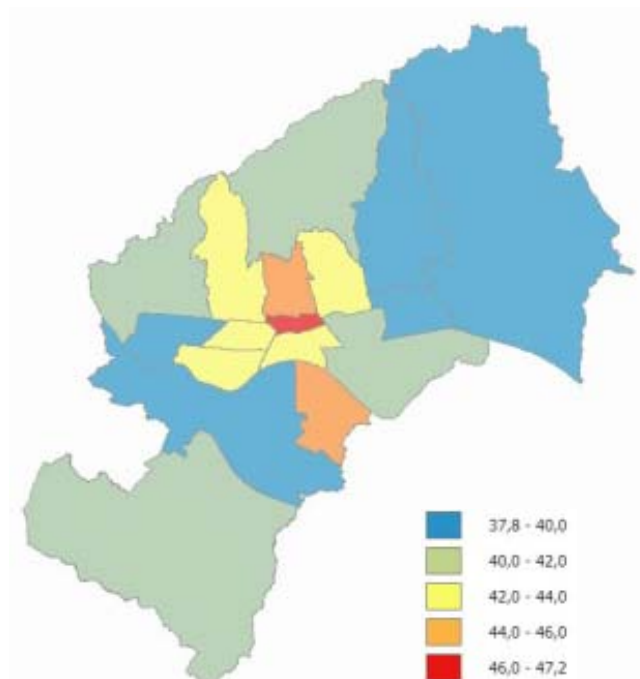
⁴¹⁸ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013: 11

⁴¹⁹ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013: 11; Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba za razdoblje 2013.–2016., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2017: 15

⁴²⁰ Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba za razdoblje 2013.–2016., Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2017: 16-19

Sl. 89. Gustoća stanovnika po hektaru u Gradu Zagrebu
(izvor: GIS baza Grada Zagreba, GUSPRG)

Sl. 90. Prosječna starost stanovnika u Gradu Zagrebu
(izvor: GIS baza Grada Zagreba, GUSPRG)

Stambena izgradnja na zagrebačkom području planirana prostornim planovima iz 1986. i 2001. godine obilježena je stagnacijom 1990-ih godina i uglavnom „točkastom“ gradnjom bez jasne vizije, programa i standarda uz usporednu bespravnu stambenu gradnju. Takav proces rezultirao je povećanjem gustoće i smanjenjem standarda stanovanja, uglavnom zbog deficita komunalne opremljenosti i sadržaja.

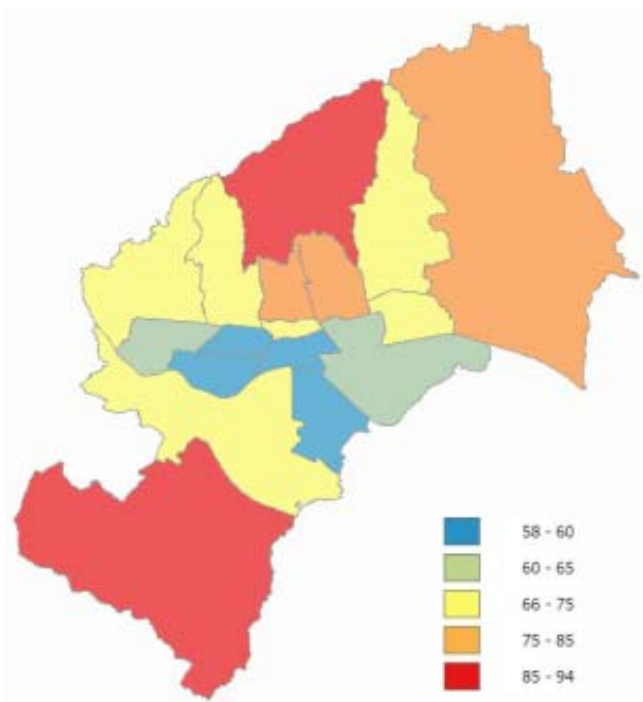
Program društveno poticane stanogradnje (POS), koji je započeo 2001. godine, u Zagrebu je rezultirao izgradnjom pojedinačnih stambenih zgrada propisanog standarda a 2003. godine i planiranjem prva dva zagrebačka stambena naselja poslije Domovinskog rata koja su se mogla površinom, brojnošću stanova i standardom stanovanja usporediti sa „socijalističkim“ zagrebačkim stambenim naseljima. Stambena naselja Špansko-Oranice i Novi Jelkovec planirana su u programu POS-a 2003. godine, nakon donošenja generalnih urbanističkih planova Zagreba i Sesveta, i predstavljaju primjere planske i promišljene stanogradnje uz koju treba spomenuti i Urbane III, stambeno naselje planirano 2004. i 2005. godine, koje su također usporedivi s kvalitetnim primjerima zagrebačkih stambenih naselja druge polovine 20. stoljeća.

Uz spomenuta stambena naselja planirana su i stambena naselja Podbrežje, Borovje-Tigrovi, Borovje-Savice i Munja 2006. godine, zatim Blato-istok i Sopnica-jug 2007. godine⁴²¹ te Müllerov breg 2010. godine⁴²², ali zbog ekonomske krize koja je počela 2008. godine nisu izgrađena, osim Podbrežja koje je u izgradnji. Mogućnosti i ograničenja prostornog razvoje zagrebačke stambene izgradnje u rasponu su između podizanja komunalne opremljenosti i sadržaja izgrađenih stambenih područja, gdje je to moguće zbog prostornih i drugih ograničenja, i nedostatka većih planiranih površina za sustavnu i suvremenu stanogradnju financijski dostupno prosječnom stanovniku Zagreba.

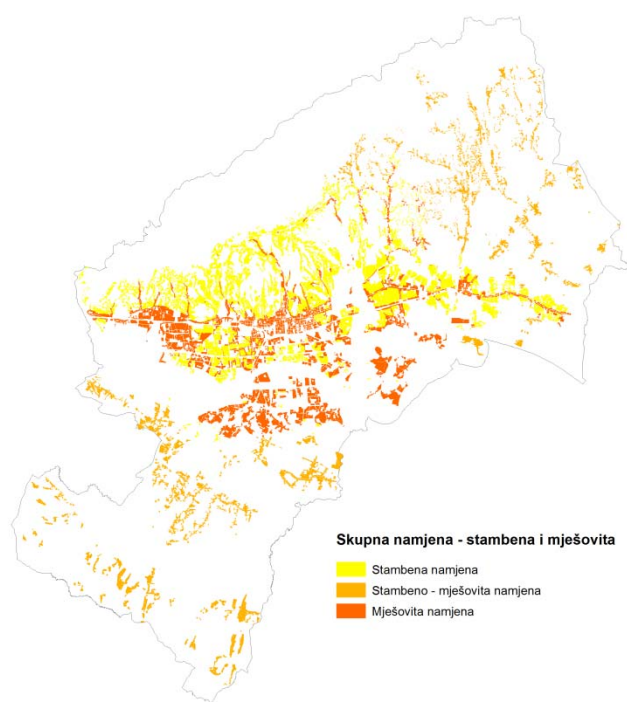
⁴²¹ Mlinar, 2009: 167

⁴²² Mlinar, 2013: 42

Sl. 91. Prosječna površina stana u Gradu Zagrebu (m²)
(izvor: GIS baza Grada Zagreba, GUSPRG)

Sl. 92. Stvarno korištenje zemljišta unutar obuhvata
Prostornog plana Grada Zagreba 2011. godine
(izvor: GIS baza Grada Zagreba, GUSPRG)

Izvešća o stanju u prostoru 2001. te 2008.-2012. godine naglašavaju visoko postavljene ciljeve i zadatke u zaštiti vrijednosti prostora u prostornom razvoju Grada u području zaštite prirodne i kulturne baštine te općenito krajobraznih vrijednosti. Međutim, konstatirano je da se provedba dokumenata prostornog uređenja u dijelu zaštite vrijednosti prostora ne realizira sukladno visoko postavljenim ciljevima. Provedba ovih ciljeva, iako sintetiziranih u sve oblike namjene i u svim segmentima, kao i posebno naglašanih kroz priloge osobito vrijednih i ugroženih predjela Grada te režime korištenja pojedinih namjena, ne provodi se sustavno u praksi razvitka Grada.

Opasnosti koje prijete prirodnim resursima Grada Zagreba utječu i na njegove izgrađene strukture i na održivi razvoj u cjelini. Na području Grada prisutan je trend širenja izgradnje na vrijedne šumske, krajobrazne površine i vodocrpilišta. Identificira se vrlo izraženo intenziviranje izgradnje u najatraktivnijim područjima (unutar užeg područja grada Zagreba) s naglaskom na proširenje građevinskih područja na zelene zone. Izvan urbanih područja širenjem zona izgradnje nerijetko se gubi poljoprivredno iskoristivo tlo. Uz širenje i prenamjenu zona, na gradskim lokacijama uočava se i problem prevelike izgrađenosti ili neprimjerenog uređenja prirodnih područja.

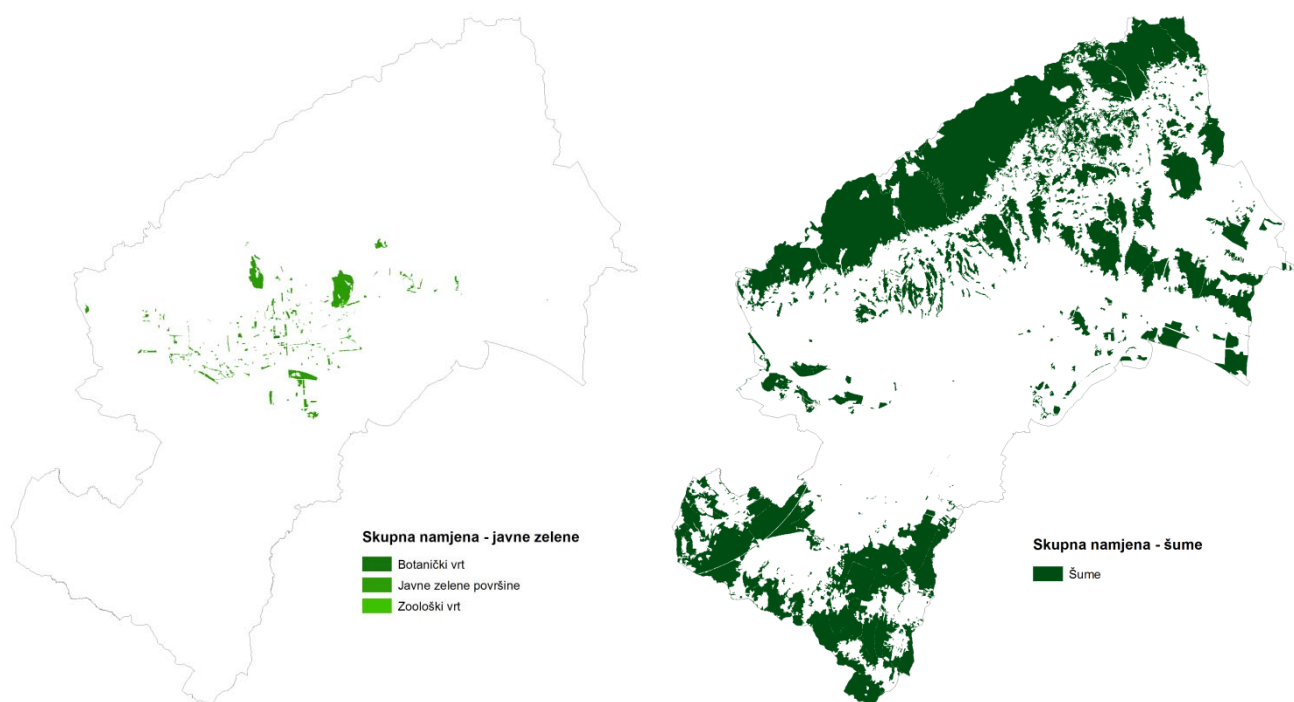
Prirodni resursi osnova su dugoročno održivog funkcioniranja Grada i zahtijevaju posebnu pozornost. Njihovo očuvanje povezano je s većim brojem čimbenika: fizičkim promjenama u prostoru, klimatskim promjenama te onečišćenjem koje uzrokuju promet, gospodarske djelatnosti i neodgovarajuće gospodarenje otpadom.

Prirodni resursi Grada Zagreba štite se zakonima i prostornim planovima (PPGZ-om i GUP-ovima), no (zadovoljavajući) legislativni okvir ipak ne osigurava stvarnu provedbu mjera zaštite te dolazi do ugroza, a nerijetko i do degradacije područja prirodnih vrijednosti.

Za očuvanje identiteta prostora Grada Zagreba planskim promišljanjem važno je istaknuti potrebu sagledavanja cjelokupnog teritorija regije i cjelovito osmišljenog uključivanja prirodne i kulturne baštine temeljene na cjelovito sagledanom i vrednovanom krajobrazu.

Nepokretna kulturna dobra predstavljaju posebnu vrijednost u prostoru koja se na razini Grada Zagreba štite odredbama prostorno-planske dokumentacije temeljem konzervatorske podloge koja ih svrstava u sedam kategorija.

Zaštićene graditeljske cjeline i sklopovi obuhvaćaju cijelo područje zagrebačkoga Gornjega i Donjeg grada te središnje dijelove tradicionalnih naselja. Prostor Gornjega grada i Kaptola te središnjeg dijela Donjega grada čini Povijesnu urbanu cjelinu Grada Zagreba površine oko 18 km² te predstavlja ishodište i temelj kulturno-povijesnog identiteta Zagreba. Na istočnom dijelu grada zaštićena su područja arheoloških nalazišta. Među zaštićenim kulturnim cjelinama je i park Maksimir koji je zaštićen zakonom kao spomenik parkovne arhitekture.

Sl. 93, 94. Stvarno korištenje zemljišta unutar obuhvata Prostornog plana Grada Zagreba iz 2011. godine
(izvor: GIS baza Grada Zagreba, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada)

Stanje prometne infrastrukture obilježavaju pokušaji rješavanja prometnih problema prilagodbama postojeće prometne mreže povećanim prometnim opterećenjima uz istovremeno otežanu realizaciju probijanja i/ili povezivanja ključnih prometnih pravaca kojom bi se osigurala kvalitetnija prometna protočnost te sve izraženiji problem cestovnog prometa u kretanju i mirovanju na prilaznim pravcima i samom središnjem dijelu Zagreba. Orijentacija na javni promet i željeznicu (naglašena planom iz 1986.) odnosno jači razvoj prigradskog prometa (kao jedan od osnovnih ciljeva plana iz 2001.) samo je djelomično ostvaren. Prigradski prometni sustav nije u dovoljnoj mjeri razvijen, pri čemu razmjerno dobro funkcionira željeznički prigradski promet u smjeru istok-zapad (na potezu Podsuseda do Sesveta) uz ograničenja koja proizlaze iz istovremenog odvijanja teretnog i putničkog prometa na

istoj trasi. Problem prometnog povezivanja grada sjeverno i južno od željezničke pruge (koji se provlači kroz planove od prve polovine 20. stoljeća do danas) nije sustavno riješen, izražen je nedostatak cestovnih mostova preko rijeke Save u središnjem dijelu grada te nedostatak jakih gradskih prometnica u smjeru istok-zapad i njihovo povezivanje u prometne prstene s prometnicama u smjeru sjever-jug koje povezuju grad na sjevernoj i južnoj obali rijeke Save. Određeno ograničenje u funkcioniranju prometnog sustava grada predstavlja i smještaj zračne luke izvan administrativnih granica Grada Zagreba.

Stanje komunalne infrastrukture unutar obuhvata prostornog plana obilježavaju administrativna ograničenja funkcioniranja pojedinih infrastrukturnih sustava poput vodoopskrbe⁴²³ te ograničene prostorne mogućnosti smještaja pojedinih elemenata poput spalionice i/ili odlagališta otpada, gradskog groblja za južni i istočni dio grada i sl., dok potencijal budućeg razvoja predstavlja izgradnja višenamjenskih vodnih pregrada na rijeci Savi, postrojenja za termičku obradu komunalnog otpada te centra za gospodarenje otpadom.

---

⁴²³ Regionalnog vodovoda Zagreba (predviđenog prostornim planom iz 1986. godine) odnosno korištenja vodocrpilišta izvan granica obuhvata plana.

5. USMJERENJA I PREPORUKE ZA PLANIRANJE

Prostorno planska dokumentacija Grada Zagreba predstavlja važan dio planerskog naslijeđa grada zbog čega njeno poznavanje, sistematizacija i mogućnost analiziranja/uspoređivanja predstavlja jedan od važnih preduvjeta za uspostavljanje kontinuiteta planiranja, praćenje promjena planerskih stavova te prepoznavanje karakterističnih razvojnih trendova.

Izrada ove Studije jedan je od koraka prema uspostavljanju takve sistematizacije, međutim prilikom njene izrade Izrađivač je bio suočen s nizom poteškoća uslijed nedostatka primjerene i dostupne baze podataka o prostornim planovima grada, zbog čega se sugerira stvaranje sustavnog, cjelovitog i operativnog digitalnog arhiva prostorno planske dokumentacije zagrebačkog prostora u cilju unaprjeđenja procesa nužnih za poznavanje i planiranje grada i regije.

Usporedbenom analizom generacija prostornih planova (1978.-1986.-2001.) uočena je razlika u sadržaju i strukturi dokumentacije, što se posebno odnosi na kartografski prikaz postojećeg stanja u prostoru u trenutku izrade Plana, kakav u prostornom planu iz 2001. godine ne postoji, zbog čega je onemogućena analiza ostvarenih pretpostavki prethodnih planskih etapa kao i utvrđivanje osnovnih razvojnih trendova. Premda Izvješća o stanju u prostoru sustavno, kroz kraća vremenska razdoblja od nekoliko godina, prate i raščlanjuju kategorije realizacije/nerealizacije po pojedinim temama – prostornim aspektima, njihovi su zaključci rijetko prostorno određeni (grafički elaborirani).

Također je utvrđeno da pojedine planske etape određene prostorne aspekte elaboriraju u bitno manjoj mjeri od prethodnih generacija, kako u grafičkom, tako i tekstualnom dijelu Plana (primjerice tema stanovanja sve je manje zastupljena u elaboraciji aktualnog plana iz 2001. godine).

Pojedini procesi koji su od trenutka izrade posljednjeg plana bitno obilježili prostor ostali su nezabilježeni i nesistematizirani, što se posebice odnosi na promjene uzrokovane nelegalnom gradnjom za koje temeljem Plana nije moguće utvrditi osnovnu kategorizaciju, prostorni razmještaj, karakter promjena koje je uzrokovala i sl.

Tehnika izrade analiziranih prostornih planova u velikoj mjeri predstavlja odraz jasnoće planerskog stava i metodologije rada. Prostorni plan zagrebačke regije iz 1978. godine je po sadržaju i opsegu najsažetiji, no odlikuje se jasnoćom i prepoznatljivošću na koncepcijskoj razini. U tekstualnom, a posebno u grafičkom dijelu Plan odlikuje čitkost i jasnoća te sinteza na elemente koji su odraz planerskog stava da se na regionalnoj razini utvrdi i naglasi najbitnije za integralno funkcioniranje cjelovitog prostora te se Plan ne opterećuje velikom količinom prostornih podataka već se reducira na osnovne nositelje budućeg regionalnog razvoja.

Prostorni plan iz 1986. odlikuje slaba čitljivost grafičkog dijela plana nastala uslijed primjene (u to doba već zastarjele) tehnike izrade na „transparentu“ zbog čega je određena količina prostornih podataka „skrivena“ i teško upotrebljiva za potrebe suvremenog korištenja (sistematizacije, usporedbe). Istovremeno, plan karakterizira i detaljna elaboracija pojedinih tema (u tekstualnom i grafičkom dijelu), posebice na prostoru izvan obuhvata GUP-a, poput režima uređenja prostora u pojedinim naseljima ili detaljne hijerarhije prometne mreže (označavanje osnovnih koridora planiranih biciklističkih staza i traka, pješačkih staza, putova i šetnica, tramvajskih pruga i sl.) te je posebna pažnja posvećena uočavanju/ prepoznavanju specifičnosti pojedinih prostornih cjelina za koja se daju detaljne smjernice/preporuke za budući razvoj.

Posljednja generacija Prostornog plana Grada Zagreba (2001.) odlikuje se najvećim uslojavanjem/povećanjem količine podataka. Iako se po prvi puta u izradi koriste mogućnosti digitalne tehnologije, zbog povećanog broja različitih prostornih podataka u pojedinim aspektima plan postaje teško čitljiv. Opseg plana dovodi u pitanje njegovu operativnost, a u težnji da se

pokažu/elaboriraju sve prostorne informacije u pojedinim temama gubi jasnoću planerskog stava te mogućnost prepoznavanja prostornog koncepta cjeline.

U fazi pripreme za izradu nove generacije prostornog plana važno je ponovno propitati odnos sadržaja, opsega i planerskog pristupa pri izradi plana kako najvažnija planerska polazišta koja trebaju osigurati funkcioniranje prostora na razini sustava ne bi ostala neprepoznata među velikim brojem pojedinačno sagledanih prostornih fragmenata.

Razvoj prostora Grada Zagreba potrebno je usmjeravati sukladno relevantnim domaćim, europskim i svjetskim dokumentima koji određuju način suvremenog prostornog i urbanističkog planiranja kao što su Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine, Apolitika (2012.), Europska povelja o gradu, The Charter of European Planning (2013.), Leipzig Charter on Sustainable European Cities (2007), The New Charter of Athens (1998, ECTP-CEU, 2003), Aalborg Charter - Charter of European Cities & Towns Towards Sustainability (1994.), AALBORG + 10 Inspiring future (2004.), The Basque Declaration (2016) i dr.

U skladu s odrednicama navedenih dokumenata potrebno je jasnije definirati koncept i strategiju prostornog razvoja (po uzoru na „projektantski koncipirane“ planove do 1986. godine), u sklopu neposredne izrade budućeg prostornog plana ili provedbom (međunarodnog) urbanističkog natječaja kojim bi se nakon stotinjak godina (re)definirao koncept uređenja grada i šireg prostora.

U cilju ostvarenja održivog urbanog razvoja nužno je vratiti naglasak na planiranje prostora kao cjeline (po uzoru na regionalni plan Zagreba iz 1949. godine i prostorni plan zagrebačke regije iz 1970.-tih), uz sagledavanje strukturnih i funkcionalnih elemenata izvan okvira administrativnih granica aktualnog prostornog plana⁴²⁴ obzirom da je postupno smanjivanje obuhvata prostornog plana u razdoblju od 1978 do 2001 godine dovelo do fragmentarnog sagledavanja stanja, potreba i planskih pretpostavki prostornog razvoja. Planiranje razvoja Zagreba ne može biti cjelovito niti može ostvariti polazišta održivog razvoja ukoliko se promatra isključivo unutar administrativnih granica Grada, već ga je nužno zagledavati kao funkcionalnu cjelinu zajedno s okolnim utjecajnim područjem. Urbana aglomeracija uspostavila je formalni okvir za jaču integraciju i usklađeni razvoj Grada s prstenom gradova i općina koji ga okružuje. Formiranjem aglomeracije dodatno jača središnja uloga Zagreba te se istodobno stvara pretpostavka da se učinkovitim planiranjem osigura ujednačeniji raspored stanovništva i gospodarskih sadržaja na cjelokupnom prostoru aglomeracije. Iz cjelovitog sagledavanja prostora proizlazi i potreba strateškog upravljanja jedinstvenim regionalnim područjem, kao i njegova integralnog planiranja, zbog čega bi ponovno vraćanje na koncept izrade plana regionalne razine (kakav poznajemo iz 1970.-tih) dovelo do jedinstvenog planiranja regionalnog područja, šireg prostora stvarnog metropolitanskog područja Grada Zagreba – zagrebačke regije.

Potrebno je promisliti i sadržaj (elemente prikaza) prostornog plana i način na koji su pojedine teme obrađene te u tom smislu eventualno sugerirati izmjene Pravilnika⁴²⁵, no u kontekstu rezultata ove studije posebno treba naglasiti nužnost jasnog određivanja prioritarnih aktivnosti vezanih uz realizaciju plana te uspostave mehanizama provedbe planiranih intervencija unutar precizno određenog vremenskog okvira.

⁴²⁴ Što je Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada i započeo 2016. godine izradom Strategije urbane aglomeracije Zagreb.

⁴²⁵ Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova (Narodne novine br. 106/98, 39/04, 45/04, 163/04).

Koncepcija decentralizacije gospodarskih djelatnosti unutar šireg prostora (zagrebačke regije) ocjenjuje se pozitivnom te ju je potrebno dodatno naglasiti i uključiti u daljnje planiranje. Sukladno pretpostavci nastavka razvojnog trenda gospodarskih djelatnosti (koncentracije gospodarskih aktivnosti u tercijarnom i kvartarnom sektoru) potrebno je pronaći modele u kojima će se nove vrste proizvodnih kapaciteta visokih tehnologija (tehnološki parkovi), ali i drugi manji oblici gospodarskih aktivnosti (proizvodnja, trgovina, usluge, poljoprivreda) uključiti u procese integriranog planiranja i programiranja prostora, primarno unutar gradskih područja transformacijom postojećih lokacija, bez potrebe za novim širenjem (osnivanjem novih) gospodarskih zona. Poboljšanje slojevitosti sadržaja i broja funkcija u naseljima poželjno je planirati kroz omogućavanje smještaja i miješanje kompatibilnih sadržaja različitih djelatnosti te kroz uklapanje malih i srednjih gospodarskih sadržaja u stambene i druge dijelove naselja. Istovremeno, prostore koji su izgubili svoju prvobitnu namjenu (napuštene gospodarske zone i centri) potrebno je prenamijeniti u skladu sa suvremenim potrebama težeći polifunktionalnosti i održivosti prostora (i njegovih sadržaja) te mogućnostima prilagodbe tijekom vremena (procesu urbanih preobrazba).

Broj stanovnika na području Grada Zagreba je od 1987. godine kontinuirano umjereno rastao i to je tendencija koju bi trebalo osigurati i u budućnosti. Približno 94% stanovnika Grada Zagreba raspoređeno je unutar konurbacije Zagreb – Sesvete, a samo oko 6 % u ostalih 68 naselja Grada Zagreba. Površine planirane za stambenu namjenu bile su pretežito određene postojećom izgradnjom uz koju je bilo planirano popunjavanje preostalih rubnih i obližnjih neizgrađenih površina koje su često imale ograničenja u doseg standarda stanovanja koji bi se trebao uskladiti sa suvremenim potrebama i mogućnostima stanovnika.

Veće slobodne površine planirane za stambenu namjenu samo su iznimno iskorištene za izgradnju stambenih naselja koja su osigurala primjereni standard stanovanja komunalnom opremljenošću i sadržajima i stanovnicima okolnih naselja. Sustavnu i suvremenu stanogradnju trebalo bi usmjeriti na veće površine unutar konurbacije Zagreb – Sesvete i na taj način osigurati kvalitetno stanovanje financijski dostupno prosječnom stanovniku Zagreba.

Unatoč sustavno uspostavljenom pravnom i prostorno-planskom okviru za zaštitu temeljnih vrijednosti prostora nastavlja se ugrožavanje vrijednosti prostora ljudskim djelovanjem te je nužno u praksi uspostaviti što djelotvorniju zaštitu prirodnih, krajobraznih i kulturnih vrijednosti Grada Zagreba. Zaštitu na svim razinama potrebno je planirati kao aktivnu (koja naslijeđuje donosi život i suvremeno korištenje) te kao integralnu (koja prostor sagledava u cjelini ne odvajajući predjel zaštite od njegova utjecajnog okolnog prostora).

Kao jedna od mogućnosti nameće se potreba korištenja prirodnih i kulturnih vrijednosti Grada kao posebno vrijednog potencijala, za usmjeravanje gospodarskog razvoja s naglaskom na ugostiteljsko-turističke djelatnosti. Korištenje kulturno-povijesnih vrijednosti, u tom smislu podrazumijeva uređenje šire zone povijesnog središta Zagreba kao resursa od posebnog (gospodarskog) značaja. Tema krajobrazne raznolikosti (valorizacije krajobraznih obilježja pojedinih predjela) tijekom posljednjih desetljeća bila je različito zastupljena u metodologiji izrade prostorno planske dokumentacije, pri čemu primjerice prostorni plan zagrebačke regije iz 1978. godine razgraničuje prostor na 14 kategorija prepoznatljivih pejzažnih karaktera s preporukama za budući razvoj, dok je istu temu mnogo teže iščitati iz planova 1986. i 2001. godine.

Obzirom da budući razvitak Grada Zagreba treba biti temeljen na načelima očuvanja i unapređenja prepoznate krajobrazne raznolikosti kao važnog elementa njegova prostornog identiteta, u prostorno

plansku dokumentaciju nove generacije potrebno je jasnije ugraditi elemente prepoznavanje i ocjena karaktera krajobraza te smjernica za zaštitu krajobraznih obilježja i posebnosti.⁴²⁶

Plan iz 2001. kvantitativno obogaćuje sliku zaštićenih predjela prirode i krajolika, ali se pritom iz planerskog fokusa gubi jasnoća pejzažne koncepcije Grada i pripadajuće mu regije, što se, između ostaloga, odnosi i na mjere očuvanja neizgrađenih prostora i njihovu ulogu kao cezura između pojedinih izgrađenih dijelova prostora, osiguravanje pejzažnih poveznica kroz grad između Medvednice i Save te uspostavljanja pejzažnih veza urbanog područja grada sa širom pejzažnom regijom.

Važno je naglasiti i da se među šest najvažnijih ciljeva Razvojna strategija Grada Zagreba (za razdoblje do 2020. godine) navode i zaštita prirode te očuvanje i unaprjeđivanje kvalitete okoliša.

Među mjerama se naglašava važnost zaštite gradskih park šuma i drugih zaštićenih dijelova prirode, uključivanje mehanizama zaštite i održivog korištenja obalnog pojasa Save u prostorne planove, uvrštavanje mjera očuvanja vrsta i područja u sektorske i prostorne planove, čuvanje granica prostornog obuhvata park šuma i osiguranje očuvanja matrice oblika prostorne organizacije te omjera izgrađenog i neizgrađenog kroz prostorno-plansku dokumentaciju.

Unaprijeđenje zelene infrastrukture Grada, odnosno izrada Plana zelene infrastrukture među mjerama je za unaprjeđivanje prostornih kvaliteta i funkcija Grada.

Pri planiranju mobilnosti i prometne infrastrukture Grada Zagreba prvenstveno se treba usmjeriti na realizaciju održivog prometa (gradskog i prigradskog) te sustava mobilnosti uz maksimalno korištenje postojeće prometne infrastrukture te mogućnosti njene modernizacije. U skladu s ciljevima iz dokumenta o održivom razvoju lokalne razine, naglasak bi trebalo staviti na razvoj javnog prijevoza (integrirani javni prijevoz) uz istovremenu destimulaciju korištenja osobnih automobila, osobito u gradskom središtu. Pri realizaciji se predlaže prvobitno uvođenje „soft“ mjera, kao planskih i promotivnih mjera koje ne uključuju infrastrukturne zahvate.

Kao nužnost se postavlja sagledavanje prometnih podsustava kao jedinstvene cjeline te predlaganje etapne realizacije unutar podsustava kako bi se u što skorijem vremenu postigla njihova cjelovitost. Predlaže se izrada detaljnijih prometnih studija za pojedine podsustave, uz razmatranje ponovnog uvođenja pojedinih trasa planiranih prethodnom prostorno planskom dokumentacijom u cilju ostvarivanja bolje prometne protočnosti u gradu i kvalitetnijih veza sa širim prostorom (zagrebačke regije/aglomeracije).

U planiranju komunalne infrastrukture potrebno je poštivati kontinuitet kvalitetnih ideja i planskih postavki prethodne prostorno planske dokumentacije, uz naglasak na usklađivanje s važećom legislativom, sustavom zaštite okoliša i sl., pri čemu je posebice važno planiranje zahvata uz integralno sagledavanje šireg konteksta (zagrebačke regije), bez obzira na administrativne granice.

⁴²⁶ Veliki dio istraživanja karaktera krajobraza Grada Zagreba već je proveden je u sklopu izrade Krajobrazne osnove Grada Zagreba 2011. godine čiji je glavni cilj bio prepoznavanje i ocjena karaktera krajobraza kako bi se razvitak grada temeljio na očuvanju pejzažnih obilježja i posebnosti.

6. LITERATURA I IZVORI

6.1. LITERATURA

- Antolić, V. (1949.) *Regulacioni plan i direktivna regulaciona osnova Zagreba*, Urbanistički institut Hrvatske, „Arhitektura“ 18-22 (3): 5-30, Zagreb
- Mlinar, I. (2009.) *Zagrebačka stambena naselja nakon 2000. godine – Natječaji i realizacije*, „Prostor“, 17 (1/37): 158-169, Zagreb
- Mlinar, I. (2013.) *Nova zagrebačka stambena naselja*, „Korak u prostor“, 11 (4/44): 36-42, Zagreb
- Bobovec, B.; Mlinar, I. (2013.) *Program društveno poticane stanogradnje u Hrvatskoj*, „Prostor“, 21 (1/45): 140-157, Zagreb
- Knežević, S. (2003.) *Regulatorna osnova Milana Lenucija za dio Zagreba od željezničke pruge do rijeke Save iz 1907.*, Radovi instituta za povijest umjetnosti 16/1992: 169-197, Zagreb
- Knežević, S. (2003.) *Zagrebu u središtu*, BARBAT, Zagreb
- Radović Mahečić, D., Štok, S. (1997.) *Presedan zagrebačkog urbanizma*, „Život umjetnosti“, 59 (31): 10-27, Zagreb
- Delegatski list Skupštine Grada Zagreba br. 172/1985, Zagreb
- Komunalni vjesnik, Glasilo Fonda za vodoprivredu, promet, stambeno i komunalno gospodarstvo grada Zagreba br. 113/95, Zagreb
- Narodne novine 90/2011, 86/2012, 143/2013, 65/2017, 14/2019
- Službeni glasnik Grada Zagreba br. 38/90, 16/02, 11/03, 02/06, 01/09, 08/09, 21/14, 26/15, 22/17
- *** (2001.) *Izješće o stanju u prostoru Grada Zagreba*, Službeni glasnik Grada Zagreba, 1/2001
- *** (2013.) *Izješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008.–2012.*, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2013., Zagreb
- *** (2017.) *Izješće o stanju u prostoru Grada Zagreba za razdoblje 2013.–2016.*, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2017., Zagreb
- *** (1999.) *Prometna studija Grada Zagreba*, MVA, Zagreb

6.2. IZVORI

- Katedra za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (KUPPA AF)
- Studijski arhiv Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
- Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada (GUSPRG)
- GIS baza Grada Zagreba, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada